

vsi drugačni
vsi enakopravni

EVROPSKAMLADINSKAKAMPANJA
PROTI RASIZMU, KSENOFOBII,
ANTISEMITIZMU IN NESTRPNOSTI

Izobraževalni priročnik

Ideje, pripomočki, metode in aktivnosti
za neformalno medkulturno vzgojo
in izobraževanje mladostnikov ter odraslih

COUNCIL OF EUROPE CONSEIL DE L'EUROPE

DRUGA IZDAJA (POSODOBLJENA IN DOPOLNJENA)

Originalna različica besedila: »Education pack – Ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults«

Stališča, predstavljena v tej publikaciji, so izključno stališča avtorjev in ne odražajo nujno mnenj Sveta Evrope.

Prva izdaja v angleškem jeziku 1995

Prva izdaja v slovenskem jeziku 1998, ISBN 961-6285-04-1

Druga izdaja v angleškem jeziku 2004, ISBN: 92-871-5629-8, Direktorat za mladino in šport Sveta Evrope

Založniško in izdajateljsko pravico druge izdaje angleške in francoske različice besedila ima samo Svet Evrope - © Council of Europe
Vse pravice pridržane.

Nobenega dela te publikacije ni dovoljeno reproducirati ali posredovati v komercialne namene, v kakršnikoli obliki ali na kakršenkoli način, brez pisnega dovoljenja Sveta Evrope. Reprodukcijska kateregakoli dela te publikacije v nekomercialne namene je dovoljena ob izrecni navedbi vira.

Oblikovanje in prelom prve izdaje: Sue Chadwick in David Peet, Small World Design, Velika Britanija

»Vsi drugačni – vsi enakopravni« originalni logotip: LBW, Francija

Oblikovanje in prelom druge izdaje: Art Factory, Budimpešta

Prevod iz angleškega jezika je bil opravljen z dovoljenjem Sveta Evrope in zanj odgovarja prevajalka.

Prevod: Alenka Jerše

Lektorica: Alenka Čebular

Soizdajatelj: Urad Republike Slovenije za mladino in Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope

Izšlo v zbirki SLOVENIJA IN SVET EVROPE št.: 43

Založniško in izdajateljsko pravico slovenske različice besedila si delijo:

Svet Evrope v Strasbourgu (Council of Europe publishing);

Ministrstvo za šolstvo in šport, Urad RS za mladino;

Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK v Ljubljani.

Oblikovanje in računalniški prelom:

Natisnila:

Naklada: 3000 izvodov

November 2006

CIP - Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.035(035)

614.253.83

IDEJE, pripomočki, metode in aktivnosti za neformalno medkulturno vzgojo in izobraževanje mladostnikov ter odraslih : (druga izdaja, 2004) : izobraževalni priročnik / [avtorji Pat Brander ... [et al.] ; prevod Alenka Jerše]. - V Ljubljani : Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK : Urad RS za mladino ; v Strasbourgu : Svet Evrope, 2006. - (Zbirka Slovenija in Svet Evrope ; št. 43)

Prevod dela: Ideas, resources, methods and activities for informal intercultural education with young people and adults

ISBN-10 961-6285-49-1 (Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK)

ISBN-13 978-961-6285-49-0 (Informacijsko dokumentacijski center Sveta Evrope pri NUK)

1. Brander, Pat

229157632

Izobraževalni priročnik »Vsi drugačni – vsi enakopravni«

vsi drugačni vsi enakopravni

Avtorji:

Pat Brander, Carmen Cardenas, Juan de Vicente Abad, Rui Gomes
in Mark Taylor

Urednik in koordinator:

Rui Gomes,
Direktorat za mladino in šport, Svet Evrope

Posodobitev in dopolnitev prve izdaje:

Pat Brander, Rui Gomes, Mark Taylor, 2004

Zahvale

Radi bi se zahvalili:

Carmen Cardenas, Equipo Claves in Cruz Roja Juventud za to, da so nam dovolili uporabo publikacije »En un mundo de diferencias ... un mundo diferente«, ki je bila podlaga za naše delo; knjižničarjem Evropskega mladinskega centra za velikodušno podporo temu projektu; Instituto de la Juventud in Centro Eurolatinamericano de Juventud v Mollini, Španija, za gostoljubje ob drugem sestanku piscev projekta; prebivalcem Whileaway Cottage, Wongyerra, Avstralija; in vsem drugim ljudem ter organizacijam, ki so na številne načine pripomogli k pripravi te publikacije.

Naša ljubezen gre tudi vsem našim najbližjim in družinam, ki so uspele preživeti naporen čas našega pisanja!

Vsebina

Uvod	7
-------------------	---

I. DEL - KLJUČNI KONCEPTI IN OSNOVE VEČKULTURNE VZGOJE

1. POGLAVJE: Izzivi, problemi in njihovi vzroki	13
STVARNOST NAŠIH DRUŽB: RAZLIKE	13
SEVER – JUG: VPRAŠANJE NERAVNOVESJA	15
• Mednarodna gospodarska ureditev	15
• Neravnovesje, ki ga vsi pomagamo ohranjati	16
VZHOD – ZAHOD: ISKANJE NOVEGA RAVNOVESJA	17
• Spreminjajoči se obraz Evrope	17
• Različne Evrope	18
MANJŠINE V EVROPI	19
• Lokalne manjšine	19
• Migranti, priseljenci, begunci	21
ZAKONSKA »DOBRODOŠLICA« PRIŠLEKOM IN NAŠ ODZIV	22
• In kako se na to odzivamo?	23
• Model, ki bi lahko bil vzor	23
ČE ..., POTEM	25
Literatura:	25
2. POGLAVJE: RAZUMEVANJE RAZLIK IN DISKRIMINACIJE	27
OD VEČKULTURNIH DO MEDKULTURNIH DRUŽB	27
POGOVARJAJMO SE O KULTURI	28
• Spoznavanje lastne kulture: nekaj tako naravnega kot dihanje	29
• Identiteta	30
VSI ŽIVIMO S PODOBAMI	31
• Stereotipi	32
• Predsodki	32
• Predsodki in stereotipi o drugih kulturnih skupinah	33
• Etnocentrizem	33
POSLEDICE USTVARJENIH STEREOTIPOV IN PREDSODKOV	33
• Diskriminacija	33
• Ksenofobija	34
• Nestrpnost	34
• Antisemitizem	35
• Rasizem	35

KAKO NAPREJ?	38
Literatura:	38

3. POGLAVJE MEDKULTURNA VZGOJA:

POZITIVEN ODNOS DO RAZLIK	40
ZAKAJ MEDKULTURNA VZGOJA?	40
• Odzivi na večkulturno družbo v vzgoji	40
MEDKULTURNA VZGOJA: PROCES DRUŽBENE VZGOJE	41
DVA NAČINA POTOVANJA:	43
1. FORMALNA MEDKULTURNA VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE	43
2. NEFORMALNA MEDKULTURNA VZGOJA	45
DELO Z MLADIMI – NIKOLI KONČANA ZGODBA	46
PREMOR ZA PREMISLEK	49
Za povzetek bi bilo morda koristno, da se spomnimo	50
Literatura	51

II. DEL - AKTIVNOSTI, METODE IN LITERATURA

I. Uvod	52
Kako uporabiti priročnik	52
II. Metodologija	53
Delo z mladimi	54
III. Oblikovanje programa medkulturne vzgoje	56
Nasveti za vodjo	57
Kako voditi pogovor	57
Kako rešujemo konflikte	58
Ocena oziroma povzetek	59
IV. Aktivnosti	59
V. Zahvale	60
SEZNAM AKTIVNOSTI	61
Aktivnosti kampanje od A do Ž	62
Antonio in Ali	63
Baloni	65
Stereotipi	67
Dragi prijatelj, draga prijateljica	70
Domine	72
Sanje	74
Tekmovanje za naj evrošalo	76
Vozi nas vlak v daljave	78

Vsaka slika pripoveduje svojo zgodbo	81
Prvi vtisi	83
Jekleni krog	85
Ugani kdo prihaja na večerjo	88
Tok zgodovine	91
V našem bloku	93
Otok	98
Kar pogumno!	103
Knysna blue – glasba iz tujih logov	106
Etikete	108
20 točk	110
Igrajmo se novinarje	121
Jaz tudi	122
Medijska pristranskost	124
Moje otroštvo	127
Moja zgodba	129
Državni praznik	131
Brez para	133
Ena je ena	135
Pot razvoja	138
Moji junaki	147
Obrazi	149
Begunec	151
Pravila igre	154
Iščimo podobnosti, odkrivajmo razlike	156
Občuti diskriminacijo	158
Pravljice sveta	160
Po sledeh različnosti	170
Drevo življenja	173
Kaj vidiš?	176
Kje stojiš?	178
Svetla prihodnost	181
Igre za ogrevanje	183
Kako uvesti teme te kampanje	190
 PRIPOROČENI VIRI	 192
A. KNJIŽNA GRADIVA	192
B. VIDEO / FILMI	197
 PRILOGE	 199
PRILOGA 1: Dunajska deklaracija	199
PRILOGA II: Deklaracija evropskih mladinskih organizacij	202

Zelo lahko je reči »Nimam predsodkov« ali »Nisem rasist, to me ne briga« ali »Sem mar jaz povabil te begunce?«, precej težje pa »Morda res nisem kriv za to, kar se je zgodilo, bom pa naredil vse, da se ne bo nadaljevalo.«

Dobrodošli k prebiranju druge izdaje Izobraževalnega priročnika »Vsi drugačni – vsi enakopravni«.

Leta 1995, ko je bil Izobraževalni priročnik prvič izdan, je bil internet dostopen le akademikom, velikim podjetjem in vladam – nihče od nas ni imel elektronskega naslova in med seboj smo ohranjali v stike s pomočjo pošte, faksa in telefona. Danes, internet še vedno ni dostopen vsem in, za boj proti tej novi obliki izključenosti, bi morali storiti več. A vendar, stvari se izboljšujejo in možnosti uporabljati internet za izmenjavo idej in za povečanje dostopnosti priročnika so – glede na leto 1995 – neverjetne. Internet prispeva k razvoju skupne prakse izobraževanja o človekovih pravicah povsod po svetu in pomaga pri oblikovanju povezav in solidarnosti.

Kmalu po njegovem izidu je Vzgojno-izobraževalni priročnik »Vsi drugačni – vsi enakopravni« postal pomemben pripomoček za vse, ki so vključeni v medkulturno izobraževanje in usposabljanje po Evropi in drugje. Preveden je v veliko jezikov in še danes sodi med najbolj uspešne in iskane publikacije Sveta Evrope. Z uspešno izdajo elektronske verzije Kompas – priročnika za učenje mladih o človekovih pravicah, je postalo jasno, da bi bilo dobro prenoviti in posodobiti publikacije, ki so predstavljale bistvo prizadevanj na področju izobraževanja v kampanji »Vsi drugačni – vsi enakopravni« in povečati njihovo dostopnost javnosti v okviru programa Izobraževanje mladih o človekovih pravicah. Tudi deseta obletnica kampanje »Vsi drugačni – vsi enakopravni« predstavlja dobro priložnost, da tem gradivom damo novo življenje.

Torej, kaj se je tu spremenilo? Glavnina besedila ostaja nespremenjena. Posodobili smo reference in primere, ter izbrisali tiste, ki niso več pomembni. Pri povezavah na druge spletne strani smo bili zelo selektivni. Pri tem še ena tehnična opomba: ker spletni oblikovalci mnogokrat spreminjajo notranjo strukturo njihovih strani, smo največkrat navedli le osnovno domeno strani – kadar smo navedli bolj točni internetni naslov pa smo dodali tudi datum dostopa.

Največ sprememb je vidnih in uporabnih samo v elektronski različici Izobraževalnega priročnika. Tam je bilo možno dodati pomembne povezave med Kompasom, Dominom, Alienom 93 in tem Izobraževalnim priročnikom, ki vsi služijo istemu namenu – prispevati k spodbujanju filozofije kampanje: enakost dostojanstva in pravic ter spoštovanje različnosti. Ob njihovem pregledu

كلنا مختلفون
كلنا متساوون

du boste ugotovili, da se precej dopolnjujejo. Še posebej razburljivo je to, da imamo možnost, da jih po področjih in aktivnostih povežemo, tako da ena dopolnjuje drugo. Poskusi na www.coe.int/compass!

Kampanja »Vsi drugačni – vsi enakopravni«

Evropske družbe še vedno trpijo zaradi vse večje rasistične sovražnosti in nestrpnosti do manjšin. Številni se poskušajo spoprijeti s temi problemi v okviru javnih teles, nevladnih organizacij in lokalnih pobud. Evropska mladinska kampanja (»Vsi drugačni – vsi enakopravni«) proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti naj bi vse te ljudi združila in dala boju proti vsem oblikam nestrpnosti nov zagon. Čeprav se je kampanja uradno zaključila leta 1996, je nadaljnje izvajanje njenih aktivnosti še vedno zelo pomembno.

Naraščanje nestrpnosti in rasizma širom Evrope je bila tudi osrednja točka dnevnega reda vrhunskega srečanja na Dunaju leta 1993, ki so se ga udeležili politični voditelji iz 32 držav članic Sveta Evrope. Takrat je bil tudi sprejet skupni akcijski načrt, ki v boju proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti poleg že omenjene kampanje »Vsi drugačni – vsi enakopravni« predvideva sodelovanje med članicami, še zlasti na zakonodajnem in vzgojnem področju (glej prilogo 1). Kampanjo podpirata tudi dva vseevropska delovna programa za nevladne mladinske organizacije CENYC in ECB, ki sta se leta 1996 povezala v Evropski mladinski forum. Zavedati se moramo, da so rasizem, ksenofobija, antisemitizem in nestrpnost svetovni problemi, ki so postali še bolj dramatično očitni zaradi posledic 11. septembra 2001 in vojne v Iraku in Afganistanu.

S kampanjo naj bi vse družbene sektorje spodbudili k večji strpnosti, spoštovanju enakopravnosti, dostojanstva, človekovih pravic in demokracije. Tega pa seveda ne moremo »doseči« naenkrat, ampak gre za (dolgo)trajen proces, katerega del moramo biti prav vsi.

O izobraževalnem priročniku

Mladi ne morejo osmisлити in razumeti svojega položaja v družbi, če ne poznajo mednarodnih in nacionalnih okoliščin, ki oblikujejo njihov svet. Medkulturna vzgoja lahko ta proces olajša. V tem priročniku smo poskušali zbrati praktična in teoretična gradiva, ki jih lahko vzgojitelji, mladinski delavci in učitelji uporabljajo v neformalnem izobraževanju. Pri tem so bile zelo dragocene izkušnje sodelujočih pri pripravi publikacije **»ALIEN 93 – Youth Organizations Combating Racism and Xenophobia«**, ki jo je leta 1993 objavil Direktorat za mladino. Ta priročnik ni akademska razprava. Poskušali smo ga napisati tako, da je čim bolj berljiv. Izkušeni praktiki bodo v njem našli nove ideje, sicer pa je namenjen predvsem tistim, ki se šele lotevajo dela z mladimi na tem področju. Čeprav govorimo o mladih, lahko priročnik in predlagane dejavnosti prilagodimo tudi drugim starostnim skupinam v neformalnih izobraževalnih okoljih.

Prvi del zajema splošen pregled trenutnega stanja v Evropi in navaja razloge za uvedbo medkulturne vzgoje. Ogledali si bomo zgodovinski, politični in gospodarski razvoj, ki je pripeljal do današnjih družb. Potem ko bomo razložili nekaj ključnih pojmov, bomo raziskali temelje medkulturne vzgoje.

Seznam priporočene literature na koncu poglavij nakazuje smeri nadaljnega raziskovanja. Z vprašanji, ki so strateško razporejena skozi celotno besedilo, smo določene vsebine bolj poudarili in hkrati oblikovali predloge za razprave v mladinskih skupinah. Prvi del je podlaga za vzgojne pristope, predstavljene v drugem delu.

Drugi del je zbirka metod in aktivnosti, ki jih lahko uporabljamo pri medkulturni vzgoji mladih. Opisu splošne metodologije sledi vrsta aktivnosti, ki temeljijo na skupinskem delu in sodelovanju. Ta del priročnika je izrazito praktično naravnan, saj je njegov osnovni namen spodbuditi mlade k delovanju.

Ko smo pisali besedilo, smo si prizadevali, da bi bilo čim primernejše za načrtovanje medkulturnih dejavnosti. Lahko ga začnete brati na katerikoli strani, prosimo pa vas, da ga berite kritično in da to, kar vam ponujamo, prilagodite vašim okoliščinam.

Upamo, da bodo postali vzroki rasizma in nestrpnosti tudi s pomočjo tega priročnika mladim razumljivejši, njihovo pojavljanje v družbi pa bolj prepoznavno. Z medkulturno vzgojo naj bi pripomogla k temu, da bodo znali mladi ceniti razlike med ljudmi, kulturami in pogledi na življenje. Le tako bomo lahko živeli in delali v duhu sodelovanja in gradili novo ter miroljubno družbo, ki bo temeljila na dostojanstvu in enakopravnosti.

Avtorji priročnika in način dela

Zakaj sploh izdati tak priročnik?

Najprej smo se posvetovali s sodelavci kampanje »Vsi drugačni – vsi enakopravni« in njihova sporočila so bila jasna: prvič, če naj bo njen učinek trajen mora temeljiti na izobraževalnih aktivnostih, in drugič, pomanjkanje izobraževalnih gradiv, ki bi ta proces podprla, je bilo očitno povsod po Evropi.

Ta publikacija se od ostalih razlikuje po tem, da ga je zasnovala in napisala kulturno raznolika skupina učiteljev, ki imajo veliko izkušenj pri delu z mladimi. Kljub temu menimo, da je pomembno predstaviti, kako je priročnik nastajal, ker bomo tako osvetlili nekatere izzive in vprašanja, s katerimi se boste morda tudi sami soočili v poskusih medkulturnega sodelovanja. Usklajevanje tako razpršene skupine ni lahko: komunikacija po telefonu in faksu včasih spodleti, srečanja so draga, časovni pritisk pa lahko zmanjša produktivnost.

V skupini, ki se je prvič zbrala septembra 1994 na Evropskem centru za mladi-
no v Strasbourg, so sodelovali:

Pat Brander, Beccles, Velika Britanija – učitelj in pisatelj
Carmen Cardenas, Madrid, Španija – Equipo Claves
Philippe Crosnier de Bellaistre, Berlin, Nemčija – učitelj
Mohammed Dhalech, Gloucester, Velika Britanija – CEMYC, predstavnik
Evropske koordinacijske skupine kampanje
Rui Gomes, Strasbourg, Francija – mentor, EYC
Erzsebet Kovacs, Budimpešta, Madžarska – učitelj
Mark Taylor, Strasbourg, Francija – učitelj in pisatelj
Juan de Vicente Abad, Madrid, Španija – Colectivo AMANI

Vsi omenjeni so sodelovali pri oblikovanju te publikacije. Žal se zaradi osebnih
in strokovnih razlogov nekateri niso udeležili drugega sestanka, ki je bil de-
cembra 1994 na Centro Eurolatinamericano de Juventud v španski Mollini.

Sestavni del našega dela je bil konstruktivni konflikt med člani:

- kako združiti različne izkušnje, definicije, ideologije in vzgojno prakso;
- koliko bo kampanja dejansko prispevala k boju proti diskriminaciji in ne-
strpnosti;
- kako upoštevati različne realnosti evropskih držav in kultur;
- kako združiti različno razumevanje vzrokov rasizma, nestrpnosti, diskrimi-
nacije...;
- zakaj besede »medkulturen« ne moremo neposredno prevesti v npr. ma-
džarščino;
- uporabljamo britansko ali mednarodno angleščino;
- zakaj ne govorite špansko;
- kakšna naj bo struktura priročnika;
- kako predstaviti koncepte na preprost način, ne da bi pri tem zašli v preti-
rano poenostavljanje;
- ter zelo praktično vprašanje: koliko informacij naj bo zajetih v opisu posa-
mezne metode oziroma aktivnosti.

Do odgovorov na ta vprašanja smo prišli zahvaljujoč izjemnemu prizadevanju
vseh članov in sposobnosti kreativnega pojasnjevanja. Le vi, uporabniki priroč-
nika, pa lahko ocenite, ali smo resnično dosegli obliko medkulturne sinergije.

Odločili smo se, da za osnovo prvega dela uporabimo publikacijo »**En un
mundo de diferencias ... un mundo diferente**«, ki sta jo pripravili skupini
Equipo Claves in Cruz Roja Juventud. Publikacijo smo temeljito preoblikovali
in pri tem upoštevali različne evropske realnosti.

Ko smo razvijali oziroma prilagajali metode za drugi del, smo kot skupina
lažje razumeli, kam gremo in kako lahko tja pridemo. Zelo pogosto so bili
doseženi cilji povsem nepričakovani. Ko smo kasneje analizirali ta »potova-

nja«, smo ugotovili, da je medkulturna vzgoja odprt proces. Proces, ki se nikoli ne konča.

Razburljivi pogovori o vrednotah, na katerih naj bi temeljil priročnik, so nas pripeljali do sklepa, da mora priročnik spodbujati:

- prepoznavanje in doživljanje razlik in diskriminacije;
- novo oziroma drugačno razumevanje družbe;
- prizadevanje za spoštovanje dostojanstva vseh članic in članov družbe;
- iskanje novih načinov za ukrepanje in spreminjanje družbe.

Dobro smo se zavedali dejstva, da ima medkulturna vzgoja omejitve in da mora imeti politično in gospodarsko podporo, če naj prinese rezultate. Na Dunaju sprejeti akcijski načrt vsebuje predloge (glej prilogo 1), toda šele v letih po izteku kampanje bomo lahko ocenili, kako resne so bile te obljube.

Pravzaprav so države članice Sveta Evrope nekatere obljube že uresničile. Med njimi lahko omenimo dva pomembna primera: uveljavitev Okvirne konvencije o varstvu narodnih manjšin in ustanovitev **Evropske komisije za boj proti rasizmu in nestrpnosti – ECRI** (www.coe.int/ecri). Naloga slednje je boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti na ravni razširjene Evrope ter z vidika zaščite človekovih pravic. Delovanje ECRI-ja zajema vse potrebne ukrepe za spopadanje z nasiljem, diskriminacijo in predsodki, katerih žrtve so posameznice in posamezniki ali skupine ljudi zaradi »rase«, barve kože, jezika, vere, narodnosti in narodne ali etnične pripadnosti.

Izrazoslovje – beseda v opozorilo

Besede imajo moč. Besede predstavljajo vrednote. Njihov pomen je odvisen od konteksta in se lahko hitro spremeni, tudi kadar ostajamo v okviru enega jezika. V pričujočem besedilu smo poskušali razložiti kontekst in pomen besed, ki smo jih uporabili. Celotno področje medkulturnih odnosov je izredno spolitizirano, ker je določene izraze težko pravilno razumeti izven njihovega družbeno-gospodarskega konteksta.

Ob pripravah na drugo izdajo smo razmišljali o tem, da bi upoštevali izrazoslovje, ki se je v preteklih letih razvilo skozi številne razprave o neformalnem izobraževanju. Na koncu smo se odločili, da uporabljenega izrazoslovja ne spreminjamo, tudi zato, ker so avtorji pojasnili svoje razloge za uporabo posameznih izrazov.

Mogoče boste na podlagi lastnih izkušenj in znanja presodili, da v taki publikaciji nikoli ne bi uporabili določenih besed oziroma izrazov. Prosimo vas, da ne sodite prehitro. Vprašajte se, zakaj so po vašem mnenju nekatere besede oziroma izrazi napačni in poskusite najti boljše. Priročnik bo preveden v vrsto jezikov. Čeprav se bodo prevajalci trudili, da bodo prevodi dosledni in enotni, bo tudi ta proces spremenil pomene nekaterih izrazov. **Razburljivo, mar ne?**

I. DEL

KLJUČNI KONCEPTI IN OSNOVE VEČKULTURNE VZGOJE

1. POGLAVJE:

Izzivi, problemi in njihovi vzroki

Oglejmo si:

- vrednotenje razlik
- svet, gospodarsko razdeljen na Sever in Jug
- spreminjajočo se evropsko celino
- gibanja ljudi
- naše odzive na spremembe
- nujnost novih odzivov na nove okoliščine.

som **diferents**
som **igu** **als**

STVARNOST NAŠIH DRUŽB: RAZLIKE

Človeška bitja smo si med seboj zelo različna, hkrati pa se tudi prepoznavamo z različnimi merili, kot je npr. spol, starost, telesne značilnosti, spolna usmerjenost, osebnost, konjički, življenjski standard, prepričanja ... V tem priročniku nas bodo zanimale kulturne, družbene in etnične razlike. Pogledali si bomo, kakšna je na eni strani interakcija med ljudmi, ki so si med seboj zelo različni, imajo različne življenjske sloge, vrednote in kulture, ter na drugi strani, kakšni so odnosi med večinskimi in manjšinskimi skupinami v naših družbah.

Izhajali bomo iz razlik: pogledali bomo različna stališča, ideje, vrednote in vedenja ter na osnovi teh izhodišč poiskali skupni imenovalac. S soočanjem razlik lahko najdemo nove rešitev in nove poti za ukrepanje, ki pa seveda temeljijo na spoštovanju dostojanstva in pravic vseh članic in članov družbe.

Vse to nam je povsem jasno, ko razmišljamo o ljudeh, ki so pripadniki neke druge družbe oziroma države. Pogovarjati pa se moramo tudi o tem, kaj se dogaja znotraj geografskih meja naše države. Tudi v naši državi so rojeni in tu živijo ljudje, katerih kultura in način življenja se močno razlikujeta od naše. To težko prezremo, saj čutimo, da so »drugačni« od nas. Kako ustvarjalno živeti in sobivati s temi razlikami, je velik izziv sodobnih družb in vsakogar izmed nas.

Vsa obdobja zgodovine poznajo preseljevanja ljudstev. Ta pojav je tudi eden izmed razlogov, da je sodobna Evropa dom ljudem različnih kultur. Življenje je zato bolj polno izzivov in razburljivo, a tudi zahtevnejše. To je stvarnost 21. stoletja: **živimo v večkulturnih družbah.**

Razlike med ljudmi ne veljajo za prednost in bogastvo, prej porajajo sum in zavračanje.

Živimo v zmedenem svetu. Po eni strani se zdi, da se zblížujemo: peščica tistih, ki imajo dostop do informacij ali satelitske televizije, lahko v nekaj sekundah vzpostavi stik z drugo stranjo planeta. Bliže naših domov pa se razdalje povečujejo. V večkulturnih družbah ne uživamo, tako kot bi lahko: raznolikost bi nas morala bogatiti in nikakor ne bi smeli dovoliti, da izgine.

Žal prisotnost »drugačnih« v državi sproža nezanimanje in ravnodušnost, celo diskriminacijo in nestrpnost. Diskriminacija manjšin se kaže na vseh ravneh življenja: v dostopu do javnih storitev, v zaposlitvenih možnostih, stopnji policijskega varstva, stanovanjski politiki, političnem organiziranju in zastopanju, dostopu do izobraževanja.

Iz naraščajoče nestrpnosti se rodi nasilje in v skrajnih primerih pride tudi do oboroženega spopada. Tu uporabljamo definicijo oboroženega spopada, ki so jo uporabili v okviru projekta oddelka za mirovne in obrambne študije na univerzi v švedski Uppsali. Oborožen spopad je definiran kot spor, ki se nanaša na vlado in/ali ozemlje in v katerem uporaba oborožene sile povzroči 25 ali več smrti, povezanih z boji med dvema stranema, med katerima vsaj eno stran predstavlja vlada določene države.

Po ugotovitvah oddelka za mirovne in obrambne študije je bilo v letih od 1989 do 1994 v svetu najmanj 90 oboroženih spopadov. Samo v štirih primerih je dejansko šlo za spore med državami, preostalih 86 pa se je odvijalo znotraj meja ene države. Večinoma so bile to državljanske vojne za ozemlje in politične cilje, prišteti pa so tudi etnični, nacionalistični in verski konflikti. Leta 2002 (zadnje leto, za katerega so bili na voljo podatki) so našteali 29 aktivnih oboroženih spopadov in tudi v tem letu so bili skorajda vsi znotraj ozemlja posameznih držav.

Skoraj vsaka država je nastala z združevanjem različnih kultur. V Evropi le Islandija velja za pretežno enokulturno družbo.

Pa še tam se stvari spreminjajo!

Če je raznolikost bistvo naših družb, zakaj potem toliko nestrpnosti do ljudi, ki se nam zdijo drugačni? Odgovorov na to vprašanje je več in ta priročnik ni dovolj obsežen, da bi lahko upoštevali vse vidike. Morda pa nam bodo stvari kljub temu postale jasnejše, če poskušamo raziskati izvor teh »novih« večkulturnih družb - čeprav se niso pojavile tako nenadoma, kot se zdi.

Kdaj ste prvič slišali izraz »večkulturna družba«? Kaj vam je takrat pomenil? Kaj vam pomeni danes?

Današnje večkulturne družbe so v veliki meri posledica političnih in gospodarskih procesov.

Razvoj večkulturnih družb v Evropi je postal izrazitejši po koncu druge svetovne vojne. Med poglobljanjem ideološkega prepada med vzhodom in zahodom je prišlo do velikih migracij na območju nekdanje Sovjetske zveze in v njeni

okolici. Države Severne in Srednje Evrope (predvsem Velika Britanija, Francija, Nemčija in Nizozemska) so za gospodarsko obnovo potrebovale vse več novih delavcev.

V petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja sta obstajali predvsem dve obliki migracij. Prvo bi lahko opisali z izjavo: »Prišli smo k vam, ker ste vi prišli k nam.« (Nekdanje) kolonije so zapuščali tisti, ki so se vračali v matično državo, in pripadniki različnih etničnih skupin, kot na primer: Velika Britanija – Indija, Francija – Alžirija, Nizozemska – Indonezija. Po drugi strani pa so razvitejše države začele novačiti delavce iz Južne Evrope (Španija, Portugalska, Italija, Grčija, Jugoslavija, Turčija) in drugih bližnjih držav.

Ti priseljenci so se trgu dela pridružili večinoma kot fizični delavci. V državah gostiteljicah so bili toplo sprejeti: gostitelji so jih namreč »potrebovali«.

? *Katere oblike migracij so se v obdobju med 1950 in 1970 odvijale na območju vaše države?*

Z gospodarsko krizo, ki se je začela leta 1973, so se razmere spremenile. Dotlej nepredstavljiv dvig cen nafte je spodbudil razvoj novih tehnologij in oblik proizvodnje. V vseh industrializiranih državah so se zaradi tega soočili s hitro rastjo nezaposlenosti.

Prevladovala je strukturna nezaposlenost, ki je prizadela predvsem »najšibkejš« v proizvodnem sistemu - tj. nekvalificirane delavce, predvsem tuje priseljence. Sprva prijazen sprejem se je prelevil v bojazen ali sumničenje: »Ne potrebujemo vas več.« Tujci so postali grešni kozli za gospodarsko krizo; očitali so jim, da odjedajo službe domačemu prebivalstvu. Veliko priseljencev iz petdesetih in šestdesetih let se je vrnilo v domovino, kjer pa je prav tako vladala gospodarska kriza. Eden izmed manj znanih učinkov obsežnih sprememb v Srednji in Vzhodni Evropi v zadnjih letih je bilo nasilno vračanje delavcev in študentov v države, kot so Vietnam, Mozambik in Kuba – tudi njih niso več »potrebovali«.

Ob koncu sedemdesetih let je Evropa postala pomemben cilj novega vala priseljencev, tokrat predvsem ljudi iz južnega Sredozemlja in t.i. »tretjega sveta«. Za razliko od priseljevanja v petdesetih in šestdesetih letih 20. stoletja pa tega vala niso sprožile evropske države, ampak moramo vzroke in razlage iskati v negotovih družbenih, gospodarskih in političnih razmerah večine držav na svetu.

SEVER – JUG: VPRAŠANJE NERAVNOVESJA

Mednarodna gospodarska ureditev

Svetovna zgodovina je že od nekdaj polna delitev. Rimljani so svet razdelili na Rimsko cesarstvo in barbarski svet. Po Kolumbovih potovanjih so ljudje govorili o Novem in Starem svetu. Namen »železne zaves« po koncu druge svetovne vojne je bilo ločevanje Vzhodne in Zahodne Evrope. V zadnjem času pa govorimo o delitvi sveta na Sever in Jug.

GLOBAL
GENERATION

? *Se spomnite še kakšnih drugih delitev?*

Delitev na Sever in Jug se v našem primeru ne nanaša na zemljepisni položaj držav glede na ekvator (npr. Avstralija je gospodarsko na severu!), ampak na veliko bolj zapletene gospodarske in politične razmere.

Samo majhen del prebivalcev tega planeta uživa dobrobiti pomanjšane- ga sveta, ki smo ga omenili prej: tehnološki razvoj in potrošnjo, ki presega osnovne potrebe. Izraza »Sever« in »Jug« sta posplošitvi in celo med drža- vami znotraj posamezne skupine je veliko razlik. Ni pa moč zanikati, da je resnična meja, ki deli Sever in Jug, **revščina**. Čeprav revščino poznajo tudi severne države, so njihovi revni v prav zavidljivem položaju v primerjavi z revnimi na jugu. Več o teh temah si preberite v poglavjih **Globalizacija** in **Revščina** v priročniku **Kompas**.

? *Kako si predstavljate revščino?*
Koliko revnih živi v vaši bližini?

Po *Poročilu o človekovem razvoju 2003*, ki je bilo pripravljeno v okviru Progra- ma za razvoj pri OZN, je 54 držav v razvoju v devetdesetih letih 20. stoletja v povprečju utrpelo zmanjšanje prihodkov, medtem ko je velik del sveta v preteklem desetletju doživiljal stabilno gospodarsko rast. Večina držav, ki so bile leta 2000 revnejše kot leta 1990 se nahaja na območju Subsaharske Afrike. Ko neko državo označimo za »nerazvito«, to pomeni, da ta država ni sposobna sama upravljati lastnega razvoja in je zato gospodarsko in kultur- no odvisna od drugih držav.

? *Kaj je »razvoj«?*
Kdo določa merila razvoja?

Revščina se ne zgodi kar sama od sebe. V številnih primerih imajo nerazvite države celo več naravnih bogastev kot razvite in jim je v preteklosti gospo- darstvo cvetelo. Kje so torej vzroki za to neenakopravno in krivično stanje? Nemara nekoliko poenostavljamo, a kljub temu lahko rečemo, da je tako sta- nje posledica sedanje politične, predvsem pa gospodarske ureditve sveta.

Neravnovesje, ki ga vsi pomagamo ohranjati

Sedanjo mednarodno gospodarsko ureditev je po drugi svetovni vojni zasno- vala peščica »severnih« držav. Vsilile so pravila in ustvarile strukture, ki odraža- jo le njihove interese (na primer: Mednarodni denarni sklad, Svetovna banka, trgovinski sporazumi ...), in izkoriščale bogastva, ki niso bila njihova. Skratka: oblikovale so sistem, s pomočjo katerega se je peščica držav razvijala na račun revne večine. Poznamo pa še druge, subtilnejše oblike odvisnosti, ki so postale del ustaljenih pravil. Najpomembnejši med njimi je **zunanji dolg države**, s ka-

terim je močno obremenjena večina držav v razvoju. Države na jugu so ulete v začaran krog, v katerem so prisiljene izkoriščati in prodajati lastne surovine, da lahko poplačajo stroje in tehnologijo, s katerimi te surovine pridobivajo.

? Številne države so v težkem finančnem položaju, ker morajo velik delež državnega proračuna namenjati za odplačevanje zunanjega dolga. Kdo je po vašem mnenju odgovoren za take razmere? Kaj menite o svetovni kampanji »Opustite dolgove« - ki bi pomenila ukinitve tujega dolga najrevnejših držav na svetu?*

Položaj dramatično zaostrejuje tudi nepravilna gospodarska ureditev, državljanske vojne (npr. v Ruandi, El Salvadorju ...), naravne nesreče (širjenje puščav, potresi), lakota in bliskovita rast prebivalstva (predvsem v Afriki). Vedno več ljudi je prisiljenih sprejeti bolečo, če ne celo travmatično odločitev: zapustiti dom, se odseliti oziroma poiskati zatočišče. To delajo, da bi preživel, čeprav se zavedajo težav, ki jih čakajo v tuji državi.

? Kakšna je razlika med »migranti«, »begunci« in »razseljenimi osebami«?

Januarja 2004 je bilo 20.556.781 ljudi pod okriljem **Visokega komisariata Združenih narodov za begunce** (<http://www.unhcr.org>) – skorajda vsak tritoti prebivalec tega planeta (leta 1974 jih je bilo »le« 2,4 milijona). Si predstavljate to človeško tragedijo? Na Severu nas Jug vse manj zanima, še zlasti v Evropi vedno bolj gledamo samo nase.

* Za več informacij obiščite spletno stran: <http://www.jubileeresearch.org/>

kōik erinevad
kōik vōrdesed

VZHOD – ZAHOD: ISKANJE NOVEGA RAVNOVESJA

Spreminjajoči se obraz Evrope

Kaj je Evropa? Kje se začne? Kje se konča? Koliko držav je v Evropi? Kdo lahko trdi, da je Evropejec? Obstaja evropska kultura? Komu je mar? Po letu 1989 so postali odgovori na ta vprašanja vse bolj zapleteni. Sovjetske zveze ni več, v nekdanji Jugoslaviji je več let divjala vojna, Nemčija je ponovno združena, Češka in Slovaška republika sta neodvisni; Evropska unija se je razširila in ima zdaj 25 članic – posledice teh sprememb so ogromne.

? Katera sprememba v vaši državi je bila najpomembnejša po letu 1989?

Čeprav je Strasbourg zemljepisno bližje Pragi kot Parizu, bo potrebnega še veliko časa, da se bodo zmanjšale razdalje v naših glavah. Tako temeljite spremembe porajajo silna čustva: upanje, usmerjeno v »skupno evropsko hišo« z odprtimi mejami, strah pred obsežnimi valovi priseljevanja, upanje za nove narode,

strah pred novimi spopadi. Odnose med državami in narodi, ki so bili včasih videti ustaljeni, smo prisiljeni na novo opredeliti. (Toda tudi ta izjava ne zdrži, že če pogledamo samo zgodovino Cipra ali Severne Irske po letu 1960.) Ker nastaja več »različic« Evrope, ne vemo več niti tega, kako sprejeti drug drugega.

RAZLIČNE EVROPE

Nobena skrivnost ni, da se zagovorniki združene Evrope soočajo z velikimi težavami. Države sestavljajo ljudje z različnimi zgodovinami in vrednotami. To niso le gospodarske enote, ki se združujejo zaradi ekonomije obsega. Tudi zato se je npr. širitev Evropske unije pokazala za bolj zapleteno, kot so pričakovali.

? *Večina volivcev na Norveškem (leta 1972 in 1994) ter v Švici (1997 in 2001) je na referendumih zavrnila članstvo v Evropski uniji. Zakaj so to po vašem mnenju storili?*

Svet Evrope je postal resnično vseevropska organizacija, saj se je njegovo članstvo med leti 1989 in 2003 s 23 povzpelo na 45 držav. Ena izmed zadnjih novih članic Srbija se je organizaciji pridružila aprila 2003. Te spremembe so ustvarile novo politično ozračje in so zahtevale nov premislek o vlogi organizacije. Zato so predsedniki držav in vlad na dunajskem vrhunskem srečanju oktobra 1993 sprejeli izjavo, s katero so potrdili, da je Svet Evrope varuh demokratične varnosti, utemeljene na človekovih pravicah, demokraciji in vladavini prava. Demokratična varnost je bistveno dopolnilo vojaške varnosti in predpogoj za stabilnost in mir na celini.

? *Zakaj so po vašem mnenju ZDA, Kanada in nekatere republike osrednje Azije članice Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE), ki šteje 55 članic?*

Za večjo intenzivnost in oblike evropskega sodelovanja pa si ne prizadevajo samo vlade in gospodarstvo. Tudi sindikati, mladinske organizacije in različni kulturni projekti skušajo Evropi nadeti človeški obraz.

? *Kakšne oblike evropskega sodelovanja še poznate? Kakšne uspehe so države dosegle in s kakšnimi težavami se srečujejo?*

Zanimiva je ugotovitev, da se ne počuti Evropejca vsakdo, ki živi v Evropi. O identiteti bomo sicer spregovorili v drugem poglavju, pa kljub temu kar takoj vprašajmo: Ali sploh lahko govorimo o skupni evropski identiteti? Prej omenjeno sodelovanje nekaterih držav, logično pelje v izključevanje nekaterih drugih. Po eni strani mejne kontrole med nekaterimi evropskimi državami izginjajo, po drugi strani se krepi zunanja meja tega območja. Poglejmo si npr. posledice uveljavitve Schengenskega sporazuma. Sprejele so ga nekatere vlade držav

članic Evropske unije, njegov namen pa je bila odprava mejnih kontrol med podpisnicami sporazuma, izvajanje usklajene vizne politike, sodelovanje v boju proti kriminalu in usklajeno izvajanje pregona ter izmenjava podatkov o prosilcih za azil. Do zaključka redakcije tega besedila so sporazum ratificirale Avstrija, Belgija, Danska, Francija, Finska, Nemčija, Grčija, Islandija, Italija, Luksemburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija in Švedska, 10 novih članic pa se je na pridružitve še pripravljalo. Na dan uveljavitve Schengenskega sporazuma leta 1995 so se na nemško-poljski meji nabrale 24-urne kolone.

? Zaradi utrjevanja zunanje meje Evropske unije, nekateri govorijo, da nastaja »trdnjava Evropa«. Se strinjate s tako razlago?

Potem ko smo orisali nekatere glavne razvojne trende na naši celini in odnose z drugimi deli sveta, je zdaj čas, da si podrobneje pogledamo, kaj se dogaja na terenu.

MANJŠINE V EVROPI

Pozor! Manjšina tu, je zlahka večina nekje drugje.

tous différents
tous égaux

? Kdaj manjšina ni manjšina? Kadar je močna elita! Se strinjate?

LOKALNE MANJŠINE

Skoraj vsaka država ima določene skupine prebivalstva, ki jih lahko imenujemo »tradicionalne« manjšine: to so etnične skupine, ki na določenem ozemlju živijo že stoletja, vendar pa se od večine ločijo po vedenju, navadah, življenjskem slogu. Navedemo lahko vrsto primerov, sami pa jih verjetno lahko najdete še več. Evropska zgodovina je prepolna osamosvojitvenih gibanj, trgovinskih odnosov, verskih in vojaških osvajanj. Vse to je sprožalo preseljevanja narodov in kultur. V enajstem stoletju so normanski vitezi osvojili ozemlja vse do Britanije, Španije in Sicilije. Vojska Otomanskega imperija je leta 1529 in ponovno leta 1683, prišla do dunajskega obzidja. Litva je bila v štirinajstem stoletju največja evropska država. S takimi zgodovinskimi »dejstvi« moramo biti previdni, saj glede njih ni enotnega mnenja. Nekateri na primer trdijo, da je bila največja evropska država v 14. stoletju Poljska in ne Litva. Marsikje so se dogajale hude stvari. Richard Hill na primer navaja primer mesteca Ilok na vzhodu Hrvaške kot odličen dokaz tega, kako se lahko stvari hitro spreminjajo. V Otomanskem imperiju je bil Ilok muslimansko naselje; pred tem je bilo to katoliško mesto. Leta 1930 je bilo veliko prebivalcev Nemcev in Židov. Leta 1991 je v Iloku živelo 3000 Hrvatov, 500 Srbov in 1900 potomcev slovaških priseljencev iz 19. stoletja. Leto pozneje so našteali 3000 Srbov. Odkar se je vojna končala, večinsko prebivalstvo spet predstavljajo Hrvati.

? *Ima kakšno mesto v vaši bližini podobno zgodovino?*

V Španiji kot tradicionalne manjšine štejemo Rome in Sinte, ki so etnična manjšina tudi v številnih drugih državah, ter muslimanske, židovske in hindujske skupnosti v Ceuti in Melilli. Na Švedskem živi precej številčna finska manjšina. V Turčiji je 17 odstotkov turškega prebivalstva Kurdov. Na Irskem je 21.000 pripadnikov t.i. »ljudstva popotnikov«. Približno 9 odstotkov prebivalstva v Romuniji je Madžarov.

Do osemdesetih let 20. stoletja se je zdelo, da je Jugoslavija vzorčen primer miroljubnega sožitja med narodi. Sedaj je težko ugotavljati za nazaj, ali je bila ta slika napačna oziroma v kolikšni meri je bila dejanska neenakopravnost le skrita pred pogledom od zunaj. Jasno je le, da so bili odnosi med Slovenci, Bošnjaki, Hrvati, Muslimani, Srbi, Črnogorci, Makedonci, Romuni, Bolgari, Madžari, Albanci, Romi in Grki – če omenimo le tiste, ki so bili zajeti v popisu prebivalstva leta 1991 – izredno zapleteni.

? *Kako velika mora biti skupina, da jo lahko opredelimo kot manjšino?*

όλοι διαφορετικοί
όλοι ίσοι

Slovenci so bili manjšina v nekdanji Jugoslovanski federaciji, danes pa so v Sloveniji z 88 odstotki večinsko prebivalstvo. Osamosvojitve in delitev ozemelj po vojnah so vedno igrale pomembno vlogo pri nastajanju manjšin: ko je npr. razpadla Sovjetska zveza, je naenkrat 25 milijonov Rusov živelo zunaj meja Ruske federacije. V novih neodvisnih državah - Estoniji, Litvi in Latviji - so se oblikovale velike ruske manjšine. Ali: leta 1920 je Madžarska s Trianonskim sporazumom izgubila dve tretjini ozemlja in tretjino prebivalstva. Številni so ostali v mestih in vaseh, kjer so živeli pred podpisom sporazuma, zato lahko še danes najdemo njihove potomce na Slovaškem, v Romuniji in državah nekdanje Jugoslavije.

Odločitev, da neko skupino priznamo oziroma opredelimo za »manjšino«, je velik izziv in nevarnost hkrati. Nevarnost zato, ker lahko takšna odločitev bistveno zviša stopnjo diskriminacije in segregacije. Po drugi strani pa lahko takšen status določeni skupini pomaga tudi do večjega obsega pravic in odgovornosti.

V Evropi ni države, v kateri bi vsi prebivalci govorili isti jezik, čeprav imajo številne samo enega priznanega kot uradnega. Jezik je v kulturi nekega naroda izjemno pomemben. Predvsem v zadnjih desetletjih zahtevajo tisti, ki govorijo manjšinske jezike, njihovo uradno priznanje, šolanje v materinem jeziku in lastne medije (tiskovine, radio, televizijske programe).

? *Kakšne vrste pravic bi manjšine še lahko imele oz. morale imeti?*

Od leta 1949, ko je bil ustanovljen, je Svet Evrope je kar nekajkrat obravnaval položaj narodnih manjšin. Čeprav lahko izraz 'narodna manjšina' razumemo izključno kot poimenovanje za skupino ljudi, ki so se bili prisiljeni izseliti v drugo državo, ali ki so se v drugi državi znašli po spremembi meja, se je izkazalo, da je nemogoče doseči

soglasje glede njegove interpretacije. Dunajska deklaracija iz leta 1993 (glej prilogo 1) je dala boju za zaščito manjšin nov zagon, kar je spodbudilo države članice, da so ob sprejemu Okvirne konvencije o varstvu narodnih manjšin (november 1994) uporabile pragmatičen pristop; konvencija ne vsebuje definicije izraza »narodna manjšina«, namesto tega se vsak primer razlaga v skladu s specifičnimi okoliščinami konkretne države. Države, ki podpišejo in ratificirajo konvencijo, se zakonsko zavežejo, da bodo narodnim manjšinam pomagale ohranjati bistvene elemente njihove identitete, še zlasti vero, jezik, tradicijo in kulturno dediščino. Pomembna je tudi samoopredelitev manjšin: člen 3.1 podeljuje pravico posameznikom, da se sami svobodno odločijo, ali želijo biti obravnavani kot člani narodne manjšine ali ne.

? *Je država, kjer živite podpisala in ratificirala Okvirno konvencijo o varstvu narodnih manjšin?*

MIGRANTI, PRISELJENCI, BEGUNCI

Tudi tu imamo precej težav s terminologijo. V številnih evropskih državah je ustaljena praksa, da kot »migrante« opredelijo ljudi, ki so prišli iz drugih držav. Evropska komisija je celo ustanovila Forum za migrante. Tisti mladi imetniki britanskega potnega lista iz Manchestra, ki so, npr. jamajškega porekla in so se njihovi starši rodili v Veliki Britaniji, kar debelo pogledajo, ko zvedo, da je ta forum namenjen tudi njim. Nekateri govorijo o »priseljencih«, drugi spet o »zdomcih«, v nekaterih poročilih Sveta Evrope pa je zaslediti tudi izraz »delež tuje populacije«. Čeprav bi nekaterim bolj ustrezalo, da bi migranti to tudi ostali, je vendarle vedno bolj jasno, da jih bo večina ostala v državah, v katere so se priselili. Mnogi med njimi so celo državljani držav, kjer živijo.

? *Če se tujemu paru rodi otrok v vaši državi, ali je tudi otrok »tujec«?*

Problemi definicije in različnih statističnih metod pomenijo, da pogosto za različne države ni primerljivih podatkov. Število »ilegalnih imigrantov« je sicer izredno težko ugotoviti, a brezobzirni politiki z neverjetno lahkoto ocenjujejo, koliko naj bi jih bilo (kar je podobno konceptu »tihe manjšine« – ker njenega glasu v družbi ni slišati, lahko vsakdo zatrjuje, da govori v njenem imenu). Ljudje niso »ilegalni«, takšne jih naredi pravni sistem. Če k tem razmišljanjem dodamo še dejstvo, da ima vsaka država drugačne predpise in postopke za naturalizacijo, je več kot očitno, da moramo zbrane podatke obravnavati skrajno previdno. Ja, celo te, ki jih navajamo v tem priročniku.

? *Kje lahko dobite podatke o številu priseljencev? Kdo jih zbira? Kdo jih uporablja?*

Omenili smo že različne vzorce preseljevanja in priseljevanja na območju Evrope. V začetku 90. let prejšnjega stoletja je bilo združevanje družin tujih delav-

כולם שווים
כולם שווים

cev, ki so prišli v Evropo v šestdesetih in sedemdesetih letih 20. stoletja glavni vzrok priseljevanja. Iz Italije, Portugalske in Španije so se ljudje včasih izseljevali, danes se v te države priseljujejo. (Ali veste, da je Melbourne v Avstraliji mesto s tretjim največjim številom grških prebivalcev za Atenami in Tesaloniki.) Danes so Italija, Španija in Francija glavni cilj priseljencev iz Severne Afrike.

Leta 1991 so na konferenci Sveta Evrope o migracijah napovedovali, da se bo v treh letih z območja nekdanje Sovjetske zveze na zahod preselilo kar dvajset milijonov ljudi. To se ni zgodilo, napihnjene napovedi pa so pripomogle k temu, da so lahko v zahodni Evropi zagotovili javnomnenjsko podporo za uvajanje vse strožjega nadzora priseljevanja.

? *Kakšna je razlika med beguncem in prosilcem za azil?*

V zadnjem desetletju 20. stoletja se je število beguncev in prosilcev za azil po vsej Evropi skokovito povečalo. Po nekaterih ocenah se je v obdobju od 1983 do 1992 povečalo za 980 odstotkov: s 70.000 na 685.700. Prihajali so z vsega sveta, največ pa iz vzhodne Evrope in Turčije. Strašen konflikt na ozemlju nekdanje Jugoslavije je povzročil največjo rast števila beguncev in notranje razseljenih oseb v Evropi. Po podatkih Visokega komisariata za begunce je bilo januarja 2004 v Evropi skupno število vseh ljudi, ki sodijo pod njegovo zaščito 4.403.921. Na svetovni ravni je vseh deset najmočnejših tokov beguncev usmerjenih v afriške države.

? *Ženevska konvencija Združenih narodov iz leta 1951 definira osebe, ki lahko zaprosijo za azil, opredeljuje pa tudi postopke za sprejem prosilcev za azil. Kako jih izvaja vaša država?*

ZAKONSKA »DOBRODOŠLICA« PRIŠLEKOM IN NAŠ ODZIV

Ali se boste lažje ali težje priselili v katero izmed evropskih držav in tam delali, je odvisno od tega, od kod prihajate (tudi če prihajate iz evropske države), kakšne narodnosti ste in koliko imate pod palcem.

Če imate na banki vsaj 100.000 dolarjev, boste v večini držav zlahka dobili vizo oziroma dovoljenje za bivanje. Številne države tujim državljanom, ki so že znotraj njihovih meja, ne izdajajo več viz. Na primer, nekomu, ki je prišel v državo s turistično vizo, da bi obiskal sorodnike, nato pa želi ostati, vize ne bodo izdali. Zapustiti mora državo, ponovno mora zaprositi za vizo, ki seveda ni brezplačna, in prenašati breme ločitve od družine. Prav tako so bili uvedeni strogi predpisi, ki od prevoznikov zahtevajo, da lahko prevažajo le potnike, ki imajo dovoljenje za vstop v določeno državo. Prevoznik, ki te predpise krši, je kaznovan in mora plačati stroške za vrnitev potnikov, od koder so prišli.

? *Kakšna je razlika med vizo in American Expressom?*

vsi drugačni
vsi enakopravni

Tudi če boste hoteli dobiti dovoljenje za bivanje in delo v državah Evropske unije boste imeli velike težave (razen če delate za kakšno veliko multinacionalko). Medtem se lahko državljani držav Evropske unije precej svobodno selijo iz ene države v druge. Čeprav se predpisi od države do države rahlo razlikujejo, osnovni izzivi ostajajo podobni.

Če želite zakonito ostati v kateri od teh držav, ne pozabite, da za to potrebujete:

- dovoljenje za bivanje (ki vam ga bodo izdali šele, ko boste že imeli v rokah delovno dovoljenje);
- pogodbo o delu pri podjetju, ki je registrirano v državi, v kateri se nahajate (brez pogodbe o delu vam ne bodo izdali delovnega dovoljenja);
- delovno dovoljenje vam bodo izdali le, če bo delodajalec dokazal, da med prebivalstvom države, v kateri se nahajate, ne more najti delavcev, ki bi znali ali hoteli opravljati določeno delo;
- zaradi zamudnih birokratskih postopkov, ki so potrebni za pridobitev delovnega dovoljenja, marsikateri delodajalec niti ne poskuša zaposliti državljanov, ki prihajajo iz držav v razvoju;
- če začnete delati preden dobite uradno dovoljenje, tvegate takojšen izgon iz države;
- nekatera kazniva dejanja lahko zagrešijo le tujci in čeprav se zakonski predpisi spreminjajo, ste sami odgovorni za to, da jih poznate in spoštujete.

cách éagsúil
cách ionainn

? *Koliko ljudi prihaja živeti in delati v vašo državo?*

Izjeme potrjujejo pravilo. V Srednji in Vzhodni Evropi, še zlasti pa v Nemčiji, se v zadnjih letih določene etnične skupine »vračajo« v domovino, kjer jim avtomatično dodelijo dovoljenja za bivanje. Med njimi so nemški »aussiedlerji«, ingrijski Finci, bolgarski Turki, pontijski Grki in romunski Madžari.

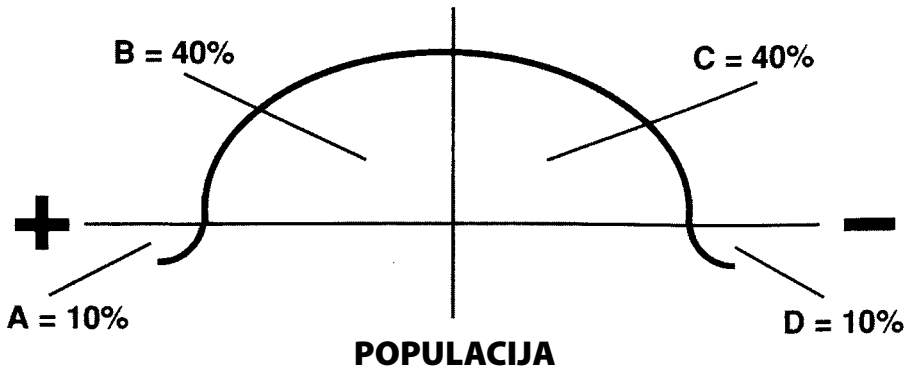
IN KAKO SE NA VSE TO ODZIVAMO?

Pogledali smo si nekaj različnih vidikov preseljevanja, pobrskali po zgodovini in osvetlili tudi nekatere silnice, ki delujejo v naših družbah. Po eni strani se zblížujemo, po drugi se oddaljujemo. Podoba Evrope se je v zadnjih desetletjih dramatično spremenila. Današnje večkulturne družbe nas bolj kot kdajkoli prej postavljajo pred izzive in pod pritiske.

MODEL, KI BI LAHKO BIL VZOR

Leta 1993 je bila na seminarju, v okviru katerega smo pripravljali kampanjo »Vsi drugačni – vsi enakopravni«, predstavljena študija, ki nekatere aktualne izzive kaže v povsem novi luči. Izvedena je bila v Belgiji in nakazuje, da lahko prebivalstvo razdelimo v štiri večje skupine in sicer:

- A.** na tiste, ki se zavedajo problemov rasizma in bolj ali manj aktivno sodelujejo v protirasističnih aktivnostih (takšnih je približno 10 %);
- B.** na tiste, ki so strpni, a še ne sodelujejo v protirasističnih aktivnostih (takšnih je približno 40 %);
- C.** na tiste, ki sicer imajo rasistična nagnjenja, a ne izvajajo rasističnih dejanj (takšnih je približno 40 %);
- D.** in na rasiste, ki svojega rasističnega razpoloženja niti najmanj ne skrivajo (takšnih je približno 10 %).

Seveda ni nujno, da te ugotovitve držijo tudi izven Belgije. Toda protirasistični aktivisti iz drugih držav, ki so videli te podatke, se strinjajo, da so odstotki podobni njihovim ocenam. Ocenjujejo pa, da je v skupinah A in D večji odstotek mladih.

? *Mislite, da bi lahko ta model uporabili tudi za vašo državo?*

Tudi če odstotki niso povsem enaki, lahko ta model uporabite za analizo razmer v vaši državi. Uporabite ga lahko tudi pri izvajanju kampanj ali načrtovanju vzgojnih pristopov, ko se odločate, kakšno strategijo boste ubrali za določeno ciljno skupino. Bomo skušali okrepiti aktivno strpnost v skupini B, se bomo odločno postavili po robu skupini D? Se bomo ukvarjali s skupino A in postavili pod vprašaj lastne domneve? In tako dalje.

Navedimo enega izmed novejših primerov. Časopis **La Repubblica** je 19. maja 1995 poročal o anketi, s katero so ugotavljali, kakšni predsodki so razširjeni med italijansko mladino. V anketi je sodelovalo 2500 mladih, izvajal pa jo je Inštitut za družbene raziskave v Milanu (Istituto di ricerche sociali di Milano). Tudi oni so rezultate razporedili v štiri skupine. In sicer na:

- A.** ksenofobe (tj. tiste, ki se bojijo tujcev) - 12,3 %
- B.** nestabilne - 31,6 %
- C.** nevtralne - 35,2 %
- D.** antiksenofobe (tj. tiste, ki se ne bojijo tujcev) - 20,9 %.

Te štiri skupine so morda primerljive z belgijskimi, vendar ne pozabimo, da se terminologija v obeh primerih povsem razlikuje.

Rasizem, antisemitizem, ksenofobija in nestrpnost se v Evropi kažejo na najrazličnejše načine. Zato boste morda morali za obravnavo razmer v vašem okolju najti drugačne opise oziroma analize skupin. V naslednjem poglavju bomo videli, kakšen izziv lahko predstavlja poskus definiranja teh izrazov.

ČE ..., POTEM ...

To poglavje nam osvetli predvsem dejstvo, da moramo poiskati nove odgovore na okoliščine, v katerih smo se znašli.

ČE so večkulturne družbe naša realnost in bodo to tudi v prihodnje,...

ČE elite živijo na račun izkoriščanja večine, ...

ČE v svetu, ki postaja vse manjši in vse bolj soodvisen, večina problemov prerašča okvire svojih meja in bodo torej slej ko prej postali problem vsakega izmed nas,...

ČE se dežele oziroma države zavedajo, da je nemogoče ostati izoliran od ostalih,...

ČE verjamemo v enake človekove pravice za vse, ...

...POTEM moramo tudi storiti vse, da se bodo stvari spremenile.

...POTEM ne smemo graditi institucionalnih in osebnih zidov, s katerimi želimo »druge zadržati zunaj«.

...POTEM se do drugih ne smemo odzivati pokroviteljsko ali vzvišeno.

...POTEM se moramo začeti povezovati na enakopravni podlagi - bodisi med različnimi družbami in kulturami bodisi med večinami in manjšinami iste družbe.

...POTEM se moramo boriti proti diskriminaciji v mednarodni gospodarski ureditvi, sicer se bosta marginalizacija in revščina nadaljevali tudi na svetovni ravni.

...POTEM si moramo prizadevati za razumevanje in zmanjšanje predsodkov in stereotipov.

Najti moramo način, s katerim bomo večkulturne družbe počasi spremenili v medkulturne.

Literatura:

Aktivni oboroženi spopadi v letu 2002:

http://www.prio.no/cwp/armedconflict/current/active_conflicts_2002.pdf
(spletno stran smo obiskali januarja 2004)

Oddelek za mirovne in obrambne študije: <http://www.pcr.uu.se>

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992) : En un mundo de diferencias ... un mundo diferente, Madrid

Evropska komisija za boj proti rasizmu in nestrpnosti (European Commission against Racism and Intolerance – ECRI) : www.coe.int/ecri
Bartlett, Robert (1993) : The Making of Modern Europe - Conquest, Colonization and Cultural Change 950 - 1350, Penguin, London
Colectivo AMANI (1994) : Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos, editorial popular, Madrid
Svet Evrope (Februar 1995): Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory Report, , H(95) 10, Strasbourg
Dublin Travellers Education and Development Group (1992) : Irish Travellers : New Analysis and New Initiatives, Pavee Point Publications, Dublin
Okvirna konvencija o varstvu narodnih manjšin: <http://www.coe.int/minorities>
Hill, Richard (1992) : We Europeans, Bruselj
Jubilee Research: <http://www.jubileeresearch.org/>
Le Monde diplomatique (Februar 1995) : Maniçre de voir : Le bouleversement du monde, Pariz
Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi: <http://www.osce.org>
Race and Class (Januar - marec 1991) : Europe : Variations on a Theme of Racism, London
La Republica (19.5.95) : Milano
Salt, John (1993) : Current and Future International Migration Trends in Europe,
CDMG(93) 28E, Svet Evrope, Strasbourg
Todd, Emmanuel (1994) : Le destin des immigrés, Seuil, Pariz
UNDP Human Development Report 2003: <http://www.undp.org/hdr2003> (spletno stran smo obiskali decembra 2003)
Visoki komisariat Združenih narodov za begunce: <http://www.unhcr.org>
UNESCO (1995) : 1995 - A Year for Tolerance, Pariz
Van der Gaag, N and Gerlach, L (1985) : Profile on Prejudice, Minority Rights Group, London
Youth Directorate (1993): Preparation of the Youth Campaign, Symposium Report, Svet Evrope, Strasbourg

2. POGLAVJE

vsi drugačni
vsi enakopravni

RAZUMEVANJE RAZLIK IN DISKRIMINACIJE

Oglejmo si:

- kulturo
- sebe, nas, njih
- naše omejitve
- slike
- od diskriminacije do rasizma
- možna vprašanja in odgovore

Definirajmo, ilustrirajmo, razlagajmo – vse to bomo poskušali v tem poglavju. Ko ga boste prebirali, razmišljajte, kakšno je vaše mnenje o prebranem. Če se s čim ne strinjate ali če naletite na slab argument, si svoje pripombe in argumente zapišite in jih predlagajte.

alle anderscht
alle gleich

OD VEČKULTURNIH DO MEDKULTURNIH DRUŽB

Na prvi pogled sta si izraza »večkulturna družba« in »medkulturna družba« podobna, vendar nista sopomenki. Kako ju bomo potemtakem razlikovali? Tu navajamo nekaj temeljnih misli, vi pa seveda lahko dodate svoje.

VEČKULTURNA DRUŽBA: različne kulture, državljani, etnične, verske skupine živijo na istem ozemlju, Vendar niso nujno v stiku. V takšni družbi razlike veljajo za slabost in to je pogosto tudi glavni razlog za diskriminacijo. Večina manjšine pasivno tolerira, a jih ne sprejema in ne ceni. Celo kadar naj bi zakonsko zagotovljene pravice preprečevale takšno prakso, se zakon ne uveljavlja enotno.

MEDKULTURNE DRUŽBE: Različne kulture, etnične skupine itn. živijo na istem ozemlju, med njimi poteka interakcija in izmenjava, obstaja vsestransko priznavanje lastnih vrednot in vrednot drugih ter različnih življenjskih slogov. Pravimo, da se v taki družbi odvija proces aktivne strpnosti in ohranjanje enakopravnih odnosov, kjer je vsakdo enako pomemben, kjer ni večvrednih in manjvrednih, boljših ali slabših ljudi.

»Medkulturnost« je predvsem proces, ne cilj. V nadaljevanju bomo raziskali nekaj glavnih elementov tega procesa.

POGOVARJAJMO SE O KULTURI

»Moški in ženske niso le moški in ženske. So tudi pokrajina, v kateri so se rodili, stanovanje v mestu ali kmetija, kjer so shodili, igre, ki so se jih igrali v otroštvu, pripovedke, ki so jih poslušali, hrana, ki so jo jedli, šole, v katerih so hodili, športi, s katerimi so se ukvarjali, pesniki, ki so jih brali, in Bog, v katerega so verovali.«

(W. Somerset Maugham, Ostrina britve)

Kaj vam pomeni beseda 'kultura'?

V skupini se lahko vprašate »kaj beseda kultura pomeni tebi?«. O tem lahko razmišljate na skupaj ali pa uporabite tehniko »tihe razprave«, ki je opisana v poglavju 8.3 priročnika **Domino**.

Po razpravi lahko raziščete, kakšne predstave imajo člani skupine o različnih kulturah. Predlagamo aktivnost »Antonio in Ali«, ki zajema pripovedovanje zgodb ali aktivnost »Otok« – to je igra simulacije. Obe aktivnosti sta predstavljene v drugem delu **Izobraževalnega priročnika**.

Če se želite bolj poglobiti v posamezne teme o kulturnih razlikah in človekovih pravicah, lahko uporabite igro simulacije na tretji stopnji iz priročnika **Kompas**, ki se imenuje »Glasovi«. Z njo boste raziskali teme, povezane s spoštovanjem različnih kulturnih vrednot.

Poznamo na stotine definicij kulture. Vsaka je daljša in bolj zapletena od prejšnje. Kadar obravnavamo multinacionalne korporacije, vse pogosteje govorimo celo o organizacijski kulturi.

- Prva stvar, ki nam pride na misel, so verjetno kulturne strani v časopisu: balet, opera, glasba, knjige in druge intelektualne ter umetniške aktivnosti.
- V tem priročniku pa na kulturo gledamo s precej širšega zornega kota. Obravnavamo vrednote in vedenjske sisteme, s katerimi si posamezne skupine ljudi osmišljajo svet. To so kompleksne stvari. Če želimo razumeti kulturo, tudi lastno, moramo raziskati več vidikov življenja. Nekateri so očitni na prvi pogled, v druge se moramo bolj poglobiti:

- Kaj je »dobro« in kaj »slabo«?
- Kako so zgrajene družine?
- Kakšni so odnosi med moškimi in ženskami?
- Kako dojemamo čas?
- Katere tradicije so pomembne?
- Katere jezike govorimo?
- Kateri predpisi urejajo uživanje hrane in pijače?
- Kako se posredujejo informacije?
- Kdo ima moč in kako jo dobi?
- Kako se odzivamo na druge kulture?
- Kaj je smešno?
- Kakšno vlogo ima vera?

Ta seznam bi bil lahko veliko daljši: mirne duše ga razširite. Treba je poudariti, da so odgovori na taka vprašanja med člani iste kulture pogosto enaki: to je očitno, to je normalno, tako pač je. Pripadniki iste kulture se vedejo podobno, zgledujejo se po istih stvareh in podobno ocenjujejo stvari. To je še toliko bolj očitno, če smo soočeni z drugo kulturo, ne glede na to, ali je to v lastni državi ali v tujini. Kulture niso statične, ampak se spreminjajo. In z njimi se skozi čas spreminjajo tudi odgovori in vprašanja.

? *Vzemimo eno izmed prej omenjenih vprašanj.
Kako bi nanj odgovorili vaši stari starši?*

Razlike med kulturami so odsev prizadevanj družbe, da preživi v določeni realnosti. To realnost pa sestavljajo: a) zemljepisne danosti, b) družbeno okolje, torej, druge skupine ljudi, ki so med sabo v stiku, in c) »metafizična« danost, osmišljanje življenja.

? *Če obstajajo različne kulture, ali to pomeni, da so nekatere boljše od drugih?*

Celo v okviru ene kulture se najdejo takšni, ki se ne uklanjajo običajnim normam in so zato označeni kot subkultura. Člani subkultur so v naših družbah pogosto žrtve nestrpnosti. Sem sodijo, npr. invalidi, geji in lezbijke, določene verske skupine in širok spekter mladinskih subkultur. Od večine se ločijo npr. po rabi jezika, stilu oblačenja, glasbi in zabavi.

all verschillen
all t 'selwecht

? *Kateri subkulturi pripadate?*

Spoznavanje lastne kulture: nekaj tako naravnega kot dihanje

V kulturo se rodimo in njenih pravil se postopno učimo v zgodnjih obdobjih našega življenja. Ta proces včasih imenujemo socializacija. Vsaka družba prenaša na svoje člane vrednostni sistem, ki je temelj njene kulture. Otroci se naučijo razumeti in uporabljati znake in simbole, katerih pomeni se od kulture do kulture poljubno spreminjajo. Brez tega ne bi bili sposobni preživeti v dani kulturi. Vzemimo banalen primer. Predstavljajmo si, kaj bi se zgodilo, če otroci ne bi razumeli pomena rdeče luči na semaforju. Nobenega objektivnega razloga ni, da bi rdeča morala pomeniti »stop«, zelena pa »pojdi«. Starši in družina, šola, prijatelji in množični mediji, še zlasti televizija – vsi prispevajo k socializaciji otrok. Pogosto se niti ne zavedamo, da smo tudi mi del tega procesa.

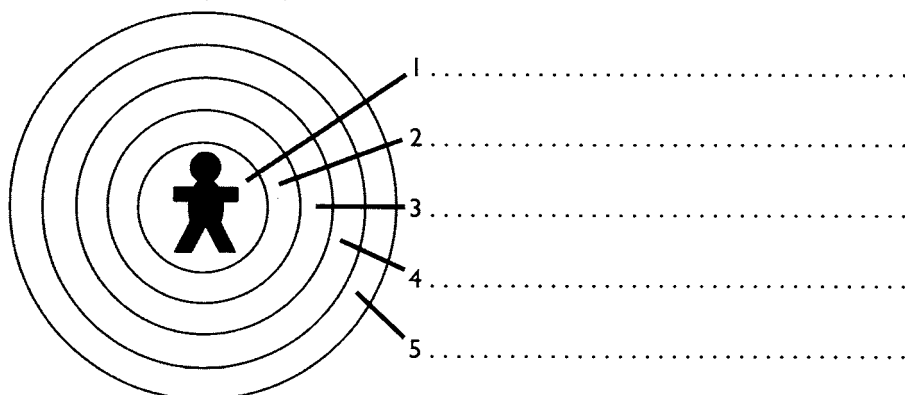
? *Kaj je najbolj vplivalo na vašo socializacijo?*

Kulturo živimo na različne načine. Vsak človek je mešanica kulture, osebnih značilnosti in izkušenj. Če živimo na stičišču dveh ali več kultur, je ta proces

še bogatejši. Tako lahko npr. kot druga generacija priseljencev v družini spoznavamo kulturo svojih staršev, v šoli in prek množičnih medijev pa kulturo države, v kateri živimo.

IDENTITETA

Kdo sem? Kaj sem? Identiteta je kot kultura, ima veliko podob, nekatere so bolj, druge manj opazne. Predstavljajte si, da ste čebula (tudi če je ne marate jesti): vsaka plast je drugačen del vaše identitete.

allemaal anders
allemaal gelijk

? *Kaj po vašem mnenju najbolj vpliva na oblikovanje vaše identitete? Razvrstite jih po pomembnosti od 1 (najpomembnejši del) do 5.*

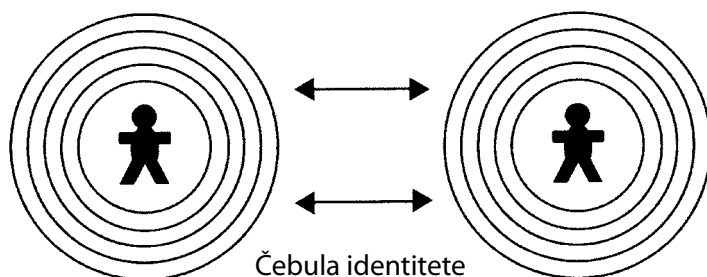
Nekateri od teh vidikov so verjetno povezani:

- z vlogami, ki jih igrate v življenju: hči, prijatelj, študent, pek, bančnik;
- z deli identitete, ki si jih lahko izberete: ljubitelj določene zvrsti glasbe, član politične stranke, način oblačenja;
- s krajem, kjer ste bili rojeni in kjer živite;
- z vašo (ne)pripadnostjo manjšini;
- z vašim spolom in spolno usmerjenostjo;
- z vero;

in – tudi če se vam zdi čudno:

- s tem, kaj niste ali kaj ne bi hoteli biti: ženska, socialist, Francoz, (ne)alkoholik.

Identiteta pa ni le vprašanje, kako občutimo sebe.

Čebula identitete

Tudi drugi nas določajo, in verjetno nam ni vseeno, kakšno nalepko nam prilepijo. Če smo že začeli s čebulo, nadaljujmo z zelenjavno primerjavo: Kaj se zgodi, če ena čebula reče drugi, da je tulipanova čebulica? Doga-ja se, da nekateri druge ožigosajo za »manjšino«. Kdo smo mi in kdo so oni? Naša družbena identiteta ima opraviti z vrednotami in simboli. Ljudje se delimo v skupine, ker nas v to sili potreba, da se pokažemo drugačne od drugih. Svoji skupini (razredu, družini, prijateljem) se trudimo pripisati vrednote, ki nas kažejo v lepi luči. Nevarnost pa se pokaže, ko lepimo negativne nalepke tistim, ki niso v naši skupini. Ko ljudi »opredelčamo«, jim onemogočimo, da bi bili še kaj drugega.

Igro identitete s čebulo lahko uporabimo kot samostojno aktivnost: kako izgleda vaša »čebula«? Igra se je izkazala za zelo uporabno pri delu s skupinami ali kot uvod v razpravo o identiteti, o tem, kako dojemamo druge ljudi in kako drugi dojemajo nas.

Razpravo o posameznikovi »čebuli identitete« lahko nadaljujete tudi z igrama »**Tudi jaz**« ali »**Domine**«; obe pripomoreta k medsebojnemu spoznavanju ljudi, raziskovanju medsebojnih razlik in skupnih lastnosti. Skupina se lahko odloči tudi za raziskovanje znakov drugih kultur v svojem okolju, več o tem v igri »**Po sledih različnosti**«.

? *Povejte dve enostavni (ali tudi trapasti!) lastnosti, ki jih tujec povezuje z deželo, v kateri živite. Na primer: Švica - ure in banke, Rusija - vodka in krznene kučme. So te stvari pomemben del vaše identitete? Temu lahko rečemo igra besednih asociacij.*

? *Je narod kultura?*

VSI ŽIVIMO S PODOBAMI

Kot smo videli, lahko identiteto opišemo na več načinov in iz različnih zornih kotov. Morda je to razlog, da se tako pogosto zatečemo k pretiranim poenostavitvam. Zelo verjetno pa na to vpliva tudi dejstvo, da se skupine ena na drugo odzivajo na podlagi zapletenega sistema družbenih odnosov in moči. Če hočemo odkriti, kako ti mehanizmi delujejo, moramo najprej preučiti vlogo stereotipov, predsodkov in etnocentrizma.

Stereotipi

Stereotipi so ustaljena prepričanja ali razmišljanja o posamezni skupini ljudi. Gre za skupek lastnosti, ki jih pripišemo določenim ljudem in jih na ta način povežemo v skupino.

S stereotipi poenostavljamo svet okoli nas: »Taki so in nič drugačni«. Šefi so tirani; ti ljudje so leni, ti so točni. Ljudje v tem delu mesta so nevarni – že

res, da se najde tudi kakšen nevaren, ampak - da bi bili vsi? Včasih uporabljamo stereotipe tudi za skupino, ki ji pripadamo, zato da bi se počutili močnejši ali vzvišeni nad drugimi. S stereotipi lahko seveda opravičujemo tudi lastne napake: »Kaj pa naj naredim? Taki pač smo!« Stereotipi ponavadi temeljijo na stikih ali podobah, ki smo jih pridobili v šoli, prek množičnih medijev ali doma in ki smo jih pozneje posplošili na vse ljudi, ki le gredo v ta kalup.

? *Velja prepričanje, da stereotipe potrebujemo zato, da bi preživel. Mislite, da so stereotipi uporabni?*

V vsakodnevni govorici je včasih težko izraziti razliko med stereotipom in predsodkom.

Predsodki

Predsodek je sodba, ki jo izrekamo o posamezniku ali narodu, ne da bi ga resnično poznali. Lahko so negativni ali pozitivni. Pridobimo jih v procesu socializacije in ravno zato jih je izredno težko spremeniti ali izkoreniniti. Zato je toliko bolj pomembno, da se jih zavedamo.

Da bomo bolje razumeli ta koncept, pogledjmo, kako dobro poznamo svoje prijatelje. Morda imamo različne prijatelje za različne priložnosti: za v kino, za sprehajanje, za pomoč pri domačih nalogah, za nogomet, za obiskovanje koncertov. Ali vemo, kakšno glasbo imajo radi naši nogometni prijatelji? Ali pa morda le ugibamo? Prepogosto sklepamo le na podlagi domnev. In če to z lahkoto storimo, ko gre za naše prijatelje, kako preprosto šele izrekamo (napačne) sodbe o ljudeh, ki jih ne poznamo.

? *Kaj menite, zakaj je predsodke težko spreminjati?*

Predsodki in stereotipi so vzorci, ki nam pomagajo razumeti okolje, v katerem živimo. Če se realnost ne ujema z našimi predsodki, potem veliko lažje spremenimo razlago realnosti kot pa predsodke. S predsodki dopolnjujemo podatke, ko jih sploh še nimamo. Siang Be prikazuje ta proces tako, da svoje poslušalce povabi k poslušanju naslednjega odlomka:

»Meri je zaslišala prihajati sladoledarja. Spomnila se je denarja, ki ga je dobila za rojstni dan, in stekla v hišo.«

Odlomek lahko razložimo takole: Meri je deklica, ki si je zaželela sladoled in je stekla v hišo po denar, da bi si ga kupila. Ampak le kje smo dobili vse te podatke? Zamenjajmo katerokoli besedo (npr. 'denar' s 'puško'), pa bomo videli, kaj se zgodi.

Predsodki in stereotipi o drugih kulturnih skupinah

vsi drugačni
vsi enakopravni

Predsodke in stereotipe o drugih kulturnih skupinah vsrkavamo, včasih nezavedno, pa vendar od neke pridejo in služijo marsikateremu namenu:

- pomagajo vrednotiti našo lastno kulturo;
- pomagajo vrednotiti druge kulture in življenjske sloge;
- vodijo vzorec odnosov, ki jih ima naša kultura z drugimi;
- opravičujejo naše ravnanje s pripadniki drugih kultur in njihovo diskriminacijo.

Etnocentrizem

Sodbe, ocene in opravičevanje so pod močnim vplivom etnocentrizma. To pomeni, da smo prepričani, da smo mi – naša kultura – edini, ki se pravilno odzivamo na svet, drugi – druge kulture – nekako niso normalni. Prepričani smo, da so naše vrednote in naš način življenja univerzalni, primerni za vse ljudi, »drugi« so pač preveč neumni, da bi razumeli to očitno resnico. Površni stiki s pripadniki drugih kultur nam lahko predsodke okrepijo, predvsem zato, ker skozi naša etnocentrična očala vidimo le tisto, kar želimo videti. Druge kulture so nam sicer privlačne in eksotične, ker pa smo prežeti z negativnimi predsodki in stereotipi, jih zavračamo.

sam bi sarane
sam barabare

POSLEDICE USTVARJENIH STEREOTIPOV IN PREDSDOKOV

To zavračanje se kaže v pojavih, ki so med seboj tesno povezani: diskriminacija, ksenofobija, nestrpnost, antisemitizem in rasizem. Moč je izredno pomemben element v odnosih med kulturami (in subkulturami), še posebej, kadar se večine soočajo z manjšinami. Ker se definicije in njihova uporaba s časom spreminjajo, je to poglavje zanimivo primerjati s poglavjem o **Diskriminaciji in ksenofobiji** v priročniku **Kompas**, kjer je navedenih nekaj svežih primerov.

Diskriminacija

Diskriminacija je izvajanje predsodkov v praksi. Skupine so ožigosane kot drugačne in zato deležne diskriminacije. Lahko so obsojene na življenje v izolaciji; njihov življenjski slog se razglasi za nezakonitega, s čimer pripadnike neke skupine naredimo za kriminalce; prepuščeni so življenju v nezdravih razmerah; oropani so političnega glasu; dobivajo najslabša dela ali jih sploh ne dobijo; prepovedan jim je vstop v diskoteke ali pa jih policija preverja pogosteje kot ostale skupine v družbi.

? Se spomnite še kakega primera diskriminacije?

V manjšinskih skupinah se vedno najdejo posamezniki, ki se borijo proti negativni diskriminaciji, včasih jim pri tem pomagajo tudi člani večine. Po njihovem mnenju lahko enakopravnost skupin dosežemo le s spodbujanjem pozitivne diskriminacije.

? Taki ukrepi so znani tudi kot »pozitivna akcija«. S kakšno pozitivno akcijo bi se borili proti prej omenjenim negativnim oblikam diskriminacije? (Tak primer bi bil, ko bi po posvetovanju z Romi ali Sinti poskrbeli za postavitev taborov, ki bi ustrezali njihovim potrebam.)

Ksenofobija

Izraz ksenofobija izhaja iz grške besede in pomeni »strah pred tujci«. Tu se srečujemo z začaranim krogom: »Bojim se tistih, ki so drugačni, ker jih ne poznam, poznam jih pa ne zato, ker se jih bojim«. Podobno kot diskriminacija in rasizem se tudi ksenofobija napaja iz stereotipov in predsodkov, le da izvira iz negotovosti in bojazni, ki ju projiciramo v »druge«. Strah pred drugim se pogosto kaže v zavračanju, sovražnosti ali nasilju nad ljudmi iz drugih držav ali nad pripadniki manjšin.

Ksenofobijo uporabljajo močne elite, da bi »zaščitile« svoje države pred zunanji vplivi. Kot primer lahko navedemo nekdanjega romunskega predsednika in diktatorja Ceausescuja, ki je rad citiral pesnika Mihaia Eminescuja:

*»Kdor tujce vzljubi,
tega naj psi požro,
v smeteh se dom mu zaduši,
ime mu obrekovanje sne!«*

? Ksenofilija je ljubezen do tujcev. Preoblikujte zgornjo pesem tako, da bo odražala pozitiven odnos do tujcev.

Nestrpnost

Nestrpnost kaže na pomanjkanje spoštovanja do ravnanj ali prepričanj, ki so drugačna od naših. Pokaže se, kadar ne pustimo, da bi se drugi vedli drugače ali imeli drugačno prepričanje kot mi. Nestrpni smo, npr. če nekoga izključimo ali zavračamo zaradi verskega prepričanja, spolne usmerjenosti ali celo zaradi določenega sloga oblačenja in frizure.

? Kdaj je po vašem prav, da ste nestrpni?

Kombinacijo moči, predsodkov, ksenofobije in nestrpnosti do Židov imenujemo antisemitizem. Ta oblika verske nestrpnosti vodi v diskriminacijo posameznikov pa tudi v preganjanje Židov kot naroda. Najbolj grozljivo manifestacijo tega sovraštva sta sprožila Hitlerjev prihod na oblast in nacistična ideologija rasne čistosti. Šest milijonov Židov je umrlo v koncentracijskih taboriščih v času holokavsta ali t.i. Shoaha. Zastrahuječe je, da poskušajo nekateri »zgodovinarji«, kot npr. David Irving, »dokazati«, da koncentracijskih taborišč sploh ni bilo, ali da sploh niso bila tako slaba, kot jih prikazujejo.

? *Kaj ste v šoli zvedeli o holokavstu? Kakšne oblike antisemitizma poznamo danes?*

Rasizem

? *Kdaj ste nekomu rekli ali slišali koga reči: »Rasist!«?*

Posledice rasizma so grozljive, strašljiva je celo beseda rasizem. Kaj je »rasizem«, ni lahko razložiti. Tako rekoč nemogoče je najti definicijo, ki bi bila enotna povsod po Evropi in bi nam pomagala neko dejanje, misel ali postopek označiti kot rasistično.

Rasizem temelji na prepričanju, da človekove lastnosti, sposobnosti itn. določa rasa, in da obstajajo večvredne in manjvredne rase. Če sprejmemo ta argument, moramo biti seveda prepričani, da različne človeške rase sploh obstajajo.

Rasizem se spreminja s časom in prostorom; v različnih okoljih se lahko pojavlja pod različnimi imeni. Nevaren je predvsem občutek večvrednosti – prepričanje, da je ena skupina ljudi vredna več od druge. Če začnemo v to verjeti, potem bi to – odvisno pač od časa in prostora – pomenilo tudi pasivno ali aktivno podpiranje:

- pobitja 400.000 Romov med nacistično vladavino;
- pokolov in uničenj celih skupnosti v nekdanji Jugoslaviji v imenu »etničnega čiščenja«;
- dodeljevanja dela in storitev samo nekaterim družbenim skupinam;
- načela »Evropo Evropejcem«, »Francijo Francozom«, »Rusijo Rusom« itn.;
- mnenja »Alžirija je za Alžirce – zakaj se torej ne vrnejo tja«, »Turčija je za Turke – naj se torej vsi nazaj tja poberejo« itn.;
- razvojne pomoči, ki bolj zaslužjuje in škodi kot koristi;
- pošiljanje pisemskih bomb organizacijam, ki pomagajo iskalcem azila.

Ta priročnik temelji na popolnem zavračanju takih teorij ali prepričanj. Govorimo o človeški vrsti, ki pozna eno samo raso: človeško raso. Pika.

? *Bi označili za rasistične vse tiste primere, ki so posledica občutka večvrednosti? Če ne, kako bi jih razložili?*

Oglejmo si nekaj različnih misli o rasizmu in njihovih razlag:

Rasizem je mit

»Z vidika praktičnih družbenih učinkov 'rasa' ni toliko biološki pojav kot je družbeni mit. Mit o 'rasi' je povzročil ogromno človeško in družbeno škodo. V zadnjih letih je zahteval ogromno človeških življenj in povzročil neznansko trpljenje. Še vedno onemogoča normalen razvoj milijonom ljudi, civilizaciji pa preprečuje učinkovito izmenjavo ustvarjalnih idej.«

»Izjava o rasi«, Unesco, Pariz, julij 1950

Julian Huxley v »Mi, Evropejci« je leta 1935 takole odgovoril nacistični rasistični propagandi:

»Rasizem je nevaren mit. Je krinka za sebične ekonomske cilje, ki bi bili razkrinkani videti precej grdo.«

»Strinjamo se, da rasizem lahko opišemo kot diskriminacijo ene skupine ljudi nad drugo na osnovi predsodkov, ki jih pripisujemo fizičnim značilnostim. Poudarili smo, da je rasizem poskus umetne delitve znotraj človeške rase in da nima znanstvene podlage. Na Zemlji živi samo ena rasa: ČLOVEŠKA RASA. Celo če samo uporabljamo izraze kot npr. 'rasna diskriminacija' ali 'rasni odnosi', tvegamo, da damo s tem legitimnost trditvam, ki jih izrekajo rasistični teoretiki in skupine.«

Mednarodno mladinsko in študentsko gibanje za Združene narode,

»Večrasno sobivanje v Evropi«, študijski sestanek EYC, 1983

Rasizem je ideologija

»Kadar se javno govori o intelektualnem ali aktivnem zavračanju tujcev, se najpogosteje uporabljata izraza »Ausländerfeindlichkeit« oziroma »Fremdenfeindlichkeit« (tj. sovraštvo do tujcev), le redko se uporablja izraz »Rasismus« (rasizem). Mi bomo uporabljali izraz »rasizem« – ne zato gre za ostrejšo moralno in politično obtožbo, ampak zato, ker – v nasprotju z drugimi izrazi – predstavlja jasno zgodovinsko in analitično kategorijo in ker razgalja tudi kontekst ter vzroke za zavračanje tujcev in sovraštvo do njih.

Rasizem je čisti ideološki konstrukt, je ideologija, kajti »ras« ni. Povezave med človekovimi fizičnimi ali kulturnimi značilnostmi in temeljnimi kvaliteta-tami oz. sposobnostmi niso bile nikoli dokazane. Sprejemanje izraza »rasa« je ideološko motivirano, kulturno globoko zakoreninjeno in ima zelo pomembno funkcijo pri ohranjanju obstoječih vladajočih struktur:

- *rasizem prikazuje neenakopravnost, izključevanje in nasprotja med razredi kot naravno stanje in s tem zakriva dejstvo, da so odvisni od družbe-*

nih dejavnikov. Tako postaneta družbena neenakost in zatiranje politično in kulturno legitimna in ju prizadeti celo sprejemajo kot svojo usodo;

- skupine, ki so opredeljene z »rasnimi značilnostmi«, postanejo krive za gospodarske in družbene krize. So grešni kozli, ki odvrčajo pozornost od dejanskih vzrokov za nastanek krize, in vsa kritika družbe leti nanje.

»Neorasizem« v glavnem nič več ne izhaja iz fizičnih značilnosti, ampak iz kulturnih razlik. Trditve o večvrednosti so v glavnem pozabljene, namesto tega pa se poudarja »le«, da je kultura naroda (»Volk«) oziroma narodov nujna za njegovo oziroma njihovo identiteto, in da bi bila z mešanjem kultur ogrožena.«

Jusos in der SPD, »Azil namesto zastraševanja«, Argumente 5, Bonn, 1992

Rasizem je globoko zakoreninjen v zgodovini

»Pomembno je, da ločimo različne oblike rasizma v posameznih državah. Države, kot so Velika Britanija, Francija in Belgija, torej imperialistične države s kolonizacijsko zgodovino, so predstavnice rasistične ideologije, ki je očitno povezana z izkoriščanjem in podjarmljenjem temnopoltih zaradi napredka zahodnega kapitalizma. Antropologi in biologi, pozneje pa so jim sledili še sociobiologi, so ponujali različne znanstvene razlage, s katerimi so dokazovali, da so temnopolti podčloveška vrsta. Verjeli so, da imajo ljudje z določeno barvo kože določene genetske in družbene značilnosti, ki so stalne in nespremenljive in niso posledica vzgoje ali okolja. To je pripeljalo do razširjenega prepričanja, da so afriški narodi moralno, socialno in intelektualno manj vredni od bele »kavkaške« rase in da zato v odnosih z njimi ni treba uporabljati enakih človeških vrednot. Obravnavali so jih kot sužnje, premično lastnino, tako kot obravnavamo govedo ali konje. Bili so jim delovna sila, ki je proizvajala bogastvo.«

Evropska konfederacija mladinskih klubov,

»Rasizem v Evropi – izziv za delo z mladimi«, študijska seja, EYC, oktober 1989

respekt pro každého
život pro všechny

Rasizem se lahko spreminja

Rasizem se razlikuje od rasnih predsodkov, sovraštva ali diskriminacije. Ko govorimo o RASIZMU, imamo v mislih tudi njegovo institucionalno moč, s katero lahko prek osrednjih institucij naše družbe izvaja sistematično diskriminacijo. Predsodek pa je le nenaklonjeno mnenje ali občutek, rojen iz neznanja, nepremišljenosti ali pa je nastal brez kakšnega posebnega razloga.

Rasizem = moč + predsodek

RASIZEM je odkrit in prikrit. Pojavlja se v dveh tesno prepletenih oblikah: kot individualni RASIZEM in kot institucionalni RASIZEM. Prvi se kaže v odkritih dejanjih posameznikov, ki lahko povzročijo smrt, poškodbe ali nasilno uničenje lastnine. Drugi je manj opazen. Nekateri najbolj očitni primeri so ločene stanovanjske soseske, ločene šole in cerkve, diskriminatorna politika zaposlovanja in napredovanja ter učbeniki, ki zanikajo vlogo etničnih manjšin.

Na RASIZEM je treba gledati tudi s kulturnega vidika. O kulturnem RASIZMU govorimo, kadar povečujemo lastno kulturno dediščino in jo vsiljujemo drugim, hkrati pa uničujemo njihovo kulturo. To pa je že etnocentrizem. Težnja, da na tuje kulture gledamo z zaničevanjem, nas pa ob tem preveča občutek večvrednosti, se imenuje ETNOCENTRIZEM.

Kulturni rasizem = moč + etnocentrizem

Mednarodna federacija liberalne in radikalne mladine
(International Federation of Liberal and Radical Youth)

»Put the Hands Together: IFLRY Against Racism and Xenophobia«, 1986

? Kaj menite zdaj?

KAKO NAPREJ?

Če hočemo ustvariti medkulturno družbo, se moramo krepko potruditi in prevetriti:

- lastno obnašanje ter;
- sisteme kontrole in moči, ki vodijo v neenakost.

Za dialog med kulturami potrebujemo ogromno časa in izkušenj. Razvoj medkulturnih odnosov ni odvisen le od odprtosti ljudi, ampak tudi od politikov, ki morajo sprejeti vrsto ukrepov, ki bodo šele omogočili ta proces.

Ne želimo biti prestrogi in seznama, ki sledi, ne jemljite kot zaokrožen model obnašanja. Kljub temu pa je očitno, da moramo za dosego našega cilja upoštevati in preiti nekaj stopenj, in sicer:

1. Sprejeti moramo dejstvo, da smo vsi enakopravni, da imamo enake pravice, enakovredne vrednote in sposobnosti. Ukrepati moramo proti vsaki obliki rasizma in diskriminacije.
2. Spoznajmo se bolje, pogovarjajmo se, zanimajmo se za druge kulture, približajmo se jim, opazujmo jih.
3. Stvari počnimo skupaj, organizirajmo se, sodelujmo in si pomagajmo.
4. Primerjajmo in izmenjujmo stališča, izkušnje, poglobimo se v kulture in prepričanja drugih, sprejemajmo kritiko, sklepajmo dogovore in se skupaj odločajmo.

Kakšno vlogo ima lahko pri tem medkulturna vzgoja? Preberite si poglavje, ki sledi, pa boste dobili nekaj idej...

Literatura:

Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992): **En un mundo de diferencias ... un mundo diferente**, Madrid

- Casula, Georgio (1992): **Education for an Intercultural Society**, Evropski mladinski center, Svet Evrope, Strasbourg
- Colectivo AMANI (1994): **Educacion Intercultural. Analisis y resolucion de conflictos**, editorial popular, Madrid
- Comite espanol (1995): **Guia de campana**, Comite espanol de la Campana Europea de la Juventud, Instituto de la Juventud, Madrid
- Dublin Travellers Education and Development Group (1992): **Irish Travelers: New Analysis and New Initiatives**, Pavee Point Publications, Dublin
- European Confederation of Youth Clubs (1989): **Racism in Europe - the Challenge for Youth Work**, Study Session, EYC, Strasbourg
- Evropski mladinski center (1991): **Intercultural Learning - Basic Texts**, Training Courses Resource File, Svet Evrope, Strasbourg
- International Federation of Liberal and Radical Youth (1986): **Put the Hands Together**: IFLRY Against Racism and Xenophobia, IFLRY, 1986
- International Youth and Student Movement for the United Nations (1983): **Multiracial coexistence in Europe**, Study Session, EYC, Strasbourg
- Jusos in der SPD (1992): **Asyl statt Abschreckung in Argumente 5**, Bonn
- Liegeois, Jean-Pierre (1994): **Roma, Gypsies, Travellers**, Svet Evrope, Strasbourg
- Shafir, Michael (December 1989): »Xenophobic Communism - The Case of Bulgaria and Romania« in **The World Today**, The Royal Institute of International Affairs, London
- Siang Be (Maj 1994): **'Überwindung'/'Abbau' von Vorurteilen/Stereotypen durch politische Bildung?**, Manuscript, Internationale Begegnungsstätte Jagdschloß Glienicke, Berlin
- Taylor, Mark (1993): **ALIEN 93 Youth Organisations Combatting Racism and Xenophobia**, Direktorat za mladino, Svet Evrope, Strasbourg
- Van der Gaag, Nikki and Gerlach, Lynne (1985): **Profile on Prejudice**, Minority Rights Group, London

3. POGLAVJE

MEDKULTURNA VZGOJA: POZITIVEN ODNOS DO RAZLIK

Oglejmo si:

- odkrivanje odnosov
- mehanizme in vire
- šolo
- izvenšolske aktivnosti
- faze medkulturnih procesov
- uporaba iger

كلنا مختلفون
كلنا متساوون

ZAKAJ MEDKULTURNA VZGOJA?

Pri pisanju tega priročnika smo zelo pazili, kako smo uporabljali izraza »več-kulturno« in »medkulturno«. Naša izbira terminologije ni nedolžna, je celo subverzivna; ne igramo se z besedami. Radi bi izzvali vaše ideje in dejanja, hkrati pa upamo, da boste tudi vi naše.

Odzivi na večkulturno družbo v vzgoji

Kot smo videli v prvem poglavju, se je hitrost odvijanja sprememb v naših družbah v zadnjih desetletjih dramatično povečala. Glavni dejavnik **in** tudi posledica teh sprememb še naprej ostajajo medkulturni stiki. Hkrati začnemo tudi spoznavati, da se celo v prevladujočih kulturah vsi ne uklanjajo običajnim normam; te izjeme obravnavamo kot člane subkultur. S to ugotovitvijo smo postopno prišli do spoznanja, da imajo tudi oni pravice in da zahtevajo spoštovanje in priznanje. Vlade se, pogosto celo v isti državi, na te spremembe različno odzivajo.

Od šestdesetih let 20. stoletja dalje so v nekaterih državah oblikovali posebne vzgojne programe za otroke, ki pripadajo tradicionalnim manjšinam, in za otroke priseljencev, ki so se v državo preselili šele pred kratkim. Ti vzgojni sistemi so bili namenjeni izpolnitvi različnih ciljev – odvisno pač od političnih in kulturnih razmer, v katerih so nastali. Tako naj bi npr. omogočili:

- otrokom priseljencev, da se bodo lahko vrnili v svojo domovino in se tam zlahka vključili v specifične družbene in vzgojne sisteme;
- vključevanje manjšinskih otrok v večinsko družbo in izbris njihove lastne kulturne identitete – ta pristop poznamo kot politiko asimilacije. To

lahko povzamemo, če staro reklo »Ko si v Rimu, se obnašaj kot Rimljani!« razširimo v »Ko si v Rimu, misli, čuti, veruj in delaj kot Rimljani!«;

- manjšinskim otrokom, da se vključijo v večinsko družbo in hkrati ohranijo del lastne kulturne identitete – kar poznamo kot politiko integracije. »Ko si v rimski družbi, se obnašaj kot Rimljani; v svojem domu pa lahko kuhaš, kar ti srce poželi, če le prej zapreš vsa okna.«

Rezultat so bile številne vzgojne oblike in pristopi, ki so jih včasih tudi med seboj kombinirali. S tem pa so bili povezani velikanski problemi. Omenjeni vzgojni pristopi so temeljili na (neizrečenem) prepričanju, da je večinska družba glavna, in da naj bi ostala nedotaknjena. V veliki meri je bila to enosmerna cesta: prilagajanje se je pričakovalo le od »drugih«. Če temu dodamo še dejstvo, da se velika večina priseljencev ni »vrnila« v domovino, ugotovimo, da so taki cilji povsem sprti z dejanskim stanjem. Pa tudi kaj malo imajo opraviti s cilji medkulturne vzgoje.

**»Ko odkrivamo druge, odkrivamo odnos, ne oviro.«
(Claude Lévi-Strauss)**

toós distintos
toós iguales

Spoznanje, da so družbe večkulturne, je nastajalo postopoma. Naše družbe niso mozaik, v katerem bi živele ena ob drugi, ne da vplivale druga na drugo, niti niso talilni lonec, kjer bi se vse zreduciralo na najmanjši skupni imenovalec. Medkulturna vzgoja naj bi pomagala odkrivati obojestranske odnose in podirati ovire. Tesno je povezana z drugimi vzgojnimi filozofijami, kot so vzgoja za človekove pravice, protirasistična vzgoja in vzgoja za razvoj. Zato ne bodite presenečeni, če boste v tem priročniku naleteli na vsebine, ki jih poznate z drugih področij. Mnogo smo se naučili iz izkušenj, ki smo jih pridobili pri pionirskem delu na področju medkulturne vzgoje.

Za uporabo izraza 'medkulturno' smo se odločili ker - kot poudarja Micheline Rey - predpona 'med-' izraža:

- interakcijo;
- izmenjavo;
- podiranje ovir;
- vzajemnost;
- solidarnost.

MEDKULTURNA VZGOJA: PROCES DRUŽBENE VZGOJE

Da bi neka družba resnično postala medkulturna, morajo vse skupine, ki jo sestavljajo, živeti enakopravno ne glede na kulturo, življenjski slog ali poreklo. To pa pomeni, da moramo ponovno razmisliti, ne samo, kako sobivamo s kulturami, ki se nam zdijo nenavadne, ampak tudi z manjšinami, kot so

homoseksualci ali invalidi, ki se srečujejo z različnimi oblikami nestrpnosti in diskriminacije. Številne sile – družbene, gospodarske, politične – se morajo združiti, da bi nastala taka družba. Medkulturna vzgoja je naše osrednje orodje, s katerim lahko izkoristimo priložnosti, ki nam jih ponuja večkulturna družba.

Glavni cilj medkulturne vzgoje mora biti krepitev odnosov, tako med različnimi družbami kot tudi med različnimi večinskimi ter manjšinskimi kulturnimi skupinami.

To pomeni:

- da bomo skrbeli za to, da bo raznolikost temeljila na enakopravnosti in ne bo postala razlog za marginalizacijo;
- da si bomo prizadevali za priznanje različnih kultur in spoštovanje manjšin;
- da bomo mirno razreševali navzkrižje interesov.

Ta splošni cilj pomeni, da mora medkulturna vzgoja zaobjeti celotno družbo. Nemogoče je sanjati o medkulturni družbi, hkrati pa delati samo z eno stranjo, tj. samo z manjšinskimi ali samo z večinskimi skupinami.

ezberdinak gara
berdinak gara

**Potrebe večin in manjšin so različne,
pa vendar povezane.**

Večina manjšinskih skupin, še zlasti priseljenci, morajo razviti vrsto sposobnosti in znanj, če želijo postati del družbe. Če se npr. ne morejo pogovarjati v jeziku, ki je v tej družbi v splošni rabi, je njihovo preživetje zelo otežkočeno, če ne celo nemogoče. Hkrati morajo biti večinske skupine sposobne pogledati preko meja sprejetih in ustaljenih kulturnih norm in na novo premisliti ustaljene načine razmišljanja – predvsem negativne stereotipe in predsodke do manjšinskih skupin. Vsi moramo dojeti, kakšno vlogo imajo odnosi moči v družbi in kako vplivajo na odnose med različnimi kulturami.

Zaradi različnih potreb imajo večinske in manjšinske skupine seveda različne cilje. Za večinske skupine je cilj medkulturne vzgoje:

- **spodbujanje** razumevanja, da je svet soodvisen, in da moramo tej okoliščini prilagoditi tudi svoja ravnanja;
- **preseganje** negativnih predsodkov in etničnih stereotipov;
- **spodbujanje** pozitivnega vrednotenja razlik in raznolikosti;
- **iskanje** in poudarjanje podobnosti;
- **razvijanje** pozitivnih odnosov in pozitivnega vedenja do ljudi iz drugih družb in kultur;
- **udejanjanje** načela solidarnosti in državljanskega poguma v praksi.

Vsi ti cilji medkulturne vzgoje so pomembni tudi manjšinskim skupinam, ki pa se morajo ob tem naučiti živeti z večinsko družbo, ne da bi pri tem izgubile lastno kulturno identiteto.

Čeprav mora medkulturna vzgoja zajeti celotno družbo, ni dvoma, da je namenjena predvsem otrokom in mladim. Glavni razlog za takšno določanje prioritet je seveda dejstvo, da bodo prav oni v prihodnosti živeli v medkulturnih družbah. Poleg tega so mladi pomembna komunikacijska vez z odraslimi in lahko pomagajo starejšim uvideti, da so v naših družbah potrebne določene spremembe. Zato pa je tudi jasno, da moramo na področju medkulturne vzgoje veliko pozornosti nameniti tudi vzgoji odraslih.

Medkulturna vzgoja otrok in mladih naj bi se odvijala v dveh smereh:

- po eni strani naj bi jim pomagala **prepoznavati** neenakopravnost, krivico, rasizem, stereotipe in predsodke;
- po drugi strani pa jim posreduje **znanje in moč**, da se bodo znali postaviti po robu, in da bodo vedeli, kako ukrepati, kadar se bodo v družbi soočili z omenjenimi pojavi.

Izredno pomembni so vzgojni pristopi tako v šoli kot zunaj nje. Kako se bomo lotili različnih pristopov, pa je odvisno predvsem od konteksta. Res je, da lahko tudi v izvenšolskem izobraževanju najdemo več formalnih metod (predavanja, pisne naloge...) in po drugi strani lahko tudi v šolah najdemo več neformalnih metod (delo v projektnih skupinah, uporaba lokalnega okolja...). Ko smo pisali ta izobraževalni priročnik (v letih 1994-1995), smo bili navajeni razlikovati med formalnim in neformalnim izobraževanjem, le redko pa je bilo govora o »ne-formalnem izobraževanju/učenju«. V tem času je šel razvoj tako naprej, da je celo Evropski mladinski forum pred kratkim objavil dokument z naslovom »Mladinske organizacije kot ne-formalni izobraževalci – priznavanje naše vloge« (november 2003). Tako zdaj govorimo o neformalnem izobraževanju predvsem, kadar obravnavamo nenačrtovane oblike učenja: v družini, na avtobusu, v pogovoru s prijatelji. Kljub temu smo se odločili, da ohranimo terminologijo, ki smo jo uporabljali v prvi izdaji. Morda se vam bo to zdelo celo osvežujoče!

V poglavju o **Izobraževanju** (priročnik **Kompas**) so predstavljeni izzivi, s katerimi se v današnjem času soočajo vzgojno-izobraževalni sistemi, in nujnost dopolnjevanja formalnega in ne-formalnega izobraževanja.

DVA NAČINA POTOVANJA:

1. Formalna medkulturna vzgoja in izobraževanje

Formalna medkulturna vzgoja in izobraževanje vključujeta akademske programe in pobude, ki nastajajo v okviru šolskega sistema.

Šola je, takoj za družino, glavno gonilo socializacije, ki otrokom ne da le

**всички различни
всички равни**

formalne akademske izobrazbe, ampak jih veliko nauči tudi o kulturnem kodeksu, v katerem odraščajo. Ta kulturni kodeks mora biti odprt za druge kulture, vere in življenjske sloge. Zato so brez aktivne podpore šole vsa prizadevanja za uvedbo medkulturne vzgoje obsojena na propad. Tudi zato smo področje formalnega izobraževanja uvrstili med obravnavane vsebine, čeprav je ta priročnik namenjen predvsem uporabi v okviru neformalne vzgoje in izobraževanja.

Medkulturna vzgoja od šole zahteva, da postane bolj odprta in da prenovi, prilagodi učne programe novi realnosti, tj. obstoju večkulturnih družb. Šolsko delo vedno bolj temelji na prepričanju, da smo vsi enakopravni. Zdaj pa medkulturna vzgoja od šol zahteva, da načelo enakopravnosti razširijo s priznanjem in spoštovanjem kulturnih razlik med posamezniki.

Na splošno bi morala šola:

- otrokom, ki pripadajo manjšinskim skupinam, nuditi enake družbene in vzgojne možnosti kot jih imajo otroci večinskih skupin;
- širiti spoznanje o kulturnih razlikah in se tako postavljati po robu diskriminaciji;
- braniti in razvijati kulturni pluralizem v družbi;
- pomagati otrokom, da s poudarjanjem različnih interesov in iskanjem skupnih ciljev konstruktivno razrešujejo spore.

Šola ima kot posrednik v medkulturni vzgoji dvojno nalogo: predstavlja vez tako z manjšinskimi kot tudi z večinskimi skupinami in kulturami.

Manjšinam in njihovim kulturam naproti

Nič ne more nadomestiti vloge šolskega sistema, ki ga ima le-ta pri sprejemu, socializaciji in vključitvi otrok manjšin v večinsko družbo.

Medkulturna vzgoja mora zato razviti take programe, ki bodo zadovoljili temeljne potrebe manjšinskih skupin pri vzpostavljanju in zagotavljanju njihovega priznanja v družbi.

Jasno je, da ti programi izvirajo iz večinske kulture. Toda kljub temu morajo ostati odprti za spremembe in morajo naučiti otroke, da bodo razumeli kulturni kodeks večinske družbe, saj lahko le tako postanejo samostojni in samozavestni člani te družbe.

Ta zadnji vidik bi moral vključevati tudi:

- poznavanje okolja in človeških odnosov v njem;
- razumevanje kulturno specifičnega dojemanja časa;
- razumevanje gospodarskih odnosov, še zlasti tistih, od katerih sta odvisna zaposlitev in preživetje;
- poznavanje neposrednega okolja in organizacij izven šole, ki bi nam utegnile biti v pomoč;
- razumevanje in uporabo političnega sistema.

Večinam in njihovim kulturam naproti

vsi drugačni
vsi enakopravni

Otroci in mladi iz večinskih skupin se morajo naučiti, da bodo živeli z drugimi na pozitiven, ustvarjalen način.

Zato moramo v šolske program vpeljati medkulturne elemente, ki:

- zavračajo etnocentričen pogled na kulturo oziroma ideje o hierarhiji kultur;
- upoštevajo in spoštujejo značilnosti različnih kultur, ki sobivajo na nekem ozemlju;
- učencem odpirajo okno v svet, kar je še posebej pomembno v družbah, ki nimajo veliko stika z manjšinami

Kaj pa šola?

Jasno je, da mora šola ponovno premisliti svoj položaj, saj vse prepogosto le prenaša in krepi negativne stereotipe o drugih skupinah in kulturah. V konstruktivni razpravi o tem, kako naj šola deluje, morajo sodelovati vsi, ki so vključeni v učni proces: učitelji, otroci, starši, ravnatelji, lokalne oblasti, institucije. Če naj medkulturna vzgoja obrodi sadove v razredu in izven njega, je treba izpeljati vrsto ključnih strukturnih ukrepov. Dobra volja še ni dovolj, potrebno je delovanje. V Evropi poznamo veliko primerov uspešne prakse, tukaj navajamo samo dve priporočili:

svi različiti
svi jednaki

- medkulturna vzgoja naj bo eden od ključnih dejavnikov izobraževanja vseh učiteljev. Eden izmed možnih načinov, kako resnično vplivati na učitelje, bi bil, da bi učitelji nekaj časa preživeli in delali v drugi kulturi. Tako bi na lastni koži spoznali, kaj se v njih dogaja, in z bogatejšimi izkušnjami lažje svetovali učencem, kako biti strpen do drugih;
- učbenike in druge učne pripomočke je treba pregledati in za izhodišče vzeti druge, tako da bodo različna stališča in pogledi za učence nekaj »normalnega«. Kako opisujejo bitko pri Waterlooju učbeniki različnih držav? Katero državo postavijo kot osrednjo različni zemljevidi, ki se jih uporablja pri pouku zemljepisa?

Take spremembe v šolskih sistemih porajajo velike težave, vendar lahko le tako tudi veliko pridobimo. Tu nimamo časa, da bi se poglobljali v problematiko. Če bi o tem radi izvedeli več, preberite knjigo Antonia Perottija ***The Case for Intercultural Education***, ki podaja odličen pregled izkušenj, ki si jih je Svet Evrope pridobil pri sodelovanju s pedagogi v zadnjih dvajsetih letih. Preberite si tudi peto poglavje priročnika **Kompas** in poglavje o **Izobraževanju** v tem priročniku.

2. Neformalna medkulturna vzgoja

Cilji neformalne medkulturne vzgoje so enaki ciljem formalne medkulturne vzgoje, razlikujejo pa se izvajalci in metode, ki jih uporabljajo. Glede na vzgojno in politično tradicijo, s katero se enačite, boste neformalno medkulturno

vzgojo morda raje imenovali »medkulturno učenje«. To je pomembno, ker se nanaša na enega od temeljnih načel, po katerem se ravnamo v tem priročniku: mlade vidimo kot subjekte lastnega učenja, ki sami odkrivajo, kako osmišljati svet in nove strategije za mirno življenje v njem.

Neformalni vzgojitelji delajo z mladimi v mladinskih klubih, v mladinskih organizacijah in gibanjih, v mladinskih informacijskih in svetovalnih centrih, v občolskih dejavnostih, na cesti, med mednarodnimi mladinskimi izmenjavami, v domovih za mlade in mlade nezaposlene, po vsej zemljepisni in družbeno-gospodarski paleti Evrope. Mnogi to delo opravljajo kot prostovoljci in ker jim je to delo tako zelo pomembno, mu namenijo veliko svojega prostega časa. Ta seznam ne zajema celotnega spektra vseh, ki sodelujejo pri organizaciji neformalnega dela z mladimi; eden najboljših izvajalcev so prav mladi, ki »vzgajajo« mlade (kar je natančneje opisano v publikaciji **Domino**, ki je prav tako nastala v projektu »Vsi drugačni - vsi enakopravni«). Vsa ta okolja, in še marsikatero drugo, ponujajo možnosti za neformalno medkulturno vzgojo.

Nekaj pomembnih razlik med neformalno in formalno vzgojo:

- neformalna vzgoja je prostovoljna, kar je razlog, da učenci ne zavračajo njenih pristopov in programov kot v obveznem šolstvu;
- izvajalci neformalne vzgoje se morajo zelo potruditi, da ohranjajo zanimanje udeležencev, saj obstaja ogromno komercialne ponudbe, ki na zelo iznajdljiv način ponuja zelo privlačne alternative;
- v neformalni vzgoji so odnosi med udeleženci bolj osebni, zato je komunikacija lažja (čepprav včasih tudi napornejša!);
- vsebina je oblikovana v sodelovanju z udeleženci, zato je tudi bolj prilagojena njihovi realnosti in potrebam;
- določanje ciljev, pa tudi iskanje ustreznih aktivnosti je svobodnejše;
- z uporabo metod neformalne vzgoje se mladi naučijo medsebojnega sodelovanja.

Seveda neformalne izobrazbe marsikdaj ne bi bilo brez formalne in med obema je še veliko prostora za uspešno dopolnjevanje. Dejavnosti v II. delu lahko sicer prilagodite za delo v šoli, vendar pa smo pri pripravi teh predlogov vso energijo usmerili v predloge za delo z mladimi v neformalni vzgoji. Zdaj bomo podrobneje pogledali temelje teh aktivnosti.

DELO Z MLADIMI – NIKOLI KONČANA ZGODBA

Od ljudi, ki se nepripravljeni soočijo z izzivi in problemi večkulturne družbe, ne moremo pričakovati, da se bodo iz nevednežev kar čez noč spremenili v kritične opazovalce in aktiviste. To se zgodi šele v procesu medkulturne vzgoje, v tem primeru neformalne, v okviru katere lahko izvedemo vrsto aktivnosti in pobud.

Z medkulturno vzgojo naj bi mlade naučili odkrivati vzroke in mehanizme rasizma, nestrpnosti, ksenofobije in antisemitizma. Osebnost odkritje teh

pojavov v družbi se lahko nadaljuje v skupinski akciji, naša naloga pa je, da ta proces pospešimo. Seveda medkulturna vzgoja ne bo uspešna brez ustrezne politične in gospodarske podpore.

Iz seznama literature na koncu priročnika je razvidno, da so številni poskušali opisati ključna področja, ki jih moramo upoštevati pri načrtovanju programov medkulturne vzgoje. V tem priročniku potek medkulturne vzgoje primerjamo s potjo, ki ima več postaj. Njim bo namenjena vsa naša pozornost.

Te postaje so:

- i) Kako nas vidijo drugi?
- ii) Kako razumemo svet, v katerem živimo?
- iii) Spoznajmo realnost, v kateri živijo drugi
- iv) Pozitivno sprejemanje razlik.
- v) Podpirajmo pozitivne odnose, vrednote in vedenje.

Morda se vam zdijo nekatere postaje pomembnejše od drugih, morda boste sploh ubrali drugo pot. Postaje lahko poljubno kombinirate, mi pa se bomo – ker priročnik ni štiridimenzionalen – ustavljali na vsaki posebej in sproti predlagali zamisli in vsebine za delo.

i) Kako nas vidijo drugi?

Medkulturno vzgojo bomo začeli tako, da bomo razmišljali o sebi in naši realnosti.

Ideje in vsebine:

Naša družbena in kulturna realnost:

- ponovno ocenimo, kaj se nam zdi pozitivno in kaj negativno v našem življenju/okolju;
- naše navade, načini razmišljanja, življenjski slogi itd. so le eden od odzivov na svet. Še veliko drugih je, ki niso niti boljši niti slabši, so le drugačni;
- če želimo videti stvari še z drugačne perspektive, je lahko koristno, da predstavimo našo stvarnost tistim, ki je ne poznajo.

Odzivi na druge družbene in kulturne stvarnosti, s katerimi živimo:

- predsodki in stereotipi v naši družbi do drugih družb in kultur;
- zakaj se ti predsodki in stereotipi pojavljajo;
- zakaj so nekateri predsodki in stereotipi pozitivni, drugi pa negativni;
- vpliv predsodkov in stereotipov na naše vedenje.

Diskriminacija - neomejen pojav:

- vsakdo je lahko ob taki ali drugačni priložnosti diskriminiran;
- zakaj prihaja do diskriminacije;
- v kakšni obliki se pojavlja.

ii) Razumeti svet, v katerem živimo

Različne družbe in države se ne morejo razvijati, če so izolirane od drugih.

Ideje in vsebine:

Živimo v soodvisnem svetu:

- družbe so odvisne ena od druge;
- Evropa ni planet! (slogan iz Centra Sever-Jug Sveta Evrope).

Vsi smo odgovorni!

- razlogi, ki prisilijo mnoge, da zaradi golega preživetja zapustijo domovino, izvirajo iz gospodarskega sistema, na katerem temelji naš način življenja.

In ker živimo v soodvisnem svetu, se moramo ukvarjati tudi z iskanjem odgovorov na pojav globalizacije. Vzroki in posledice globalizacije so podrobneje predstavljeni v priročniku **Kompas** v poglavju »**Globalizacija**«.

iii) Spoznajmo realnost, v kateri živijo drugi

Negativen odnos do kultur, življenjskih slogov ali družb, ki so drugačni od naše, večinoma izvira iz »strahu pred neznanim«. Prav zato je bistven element medkulturne vzgoje spodbujanje spoznavanja drugih kultur – pa ne kot turisti, ki vedno ostajajo na varni razdalji, ampak tako, da se odpremo tveganju srečanj in izmenjave. Seveda morajo ta srečanja temeljiti na našem prizadevanju, da razumemo stvarnosti, ki so drugačne od naše.

Ideje in vsebine:

Kaj vemo o drugih kulturah oziroma življenjskih slogih?

- Kje lahko dobimo podatke o drugih kulturah, družbah, državah?
- Koliko dejansko vemo o drugih kulturah in koliko našega znanja temelji na vnaprej ustvarjenih mnenjih?
- Kako kritični moramo biti do informacij in podob, ki nam jih kažejo množični mediji?
- Kako bi ugotovili, kako se drugi počutijo v svoji koži?

Kultur ne moremo in ne smemo vrednotiti:

- vsaka kultura je rezultat okoliščin, v katerih obstaja;
- vsaka kultura nas lahko nauči nečesa pozitivnega, hkrati lahko v vsaki najdemo nekaj negativnega, do česar smo lahko kritični – kako se odločamo?

Drugačno ne pomeni slabše, ampak različno:

- zakaj veljajo razlike med ljudmi za nekaj negativnega?

iv) Sprejemajmo razlike pozitivno

vsi drugačni
vsi enakopravni

Kako lahko dosežemo, da bomo razlike sprejemali pozitivno?

Ideje in vsebine:

Naša kultura je mešanica razlik:

- družbena in kulturna realnost, v kateri živimo, je rezultat konglomerata razlik;
- te razlike ne smejo biti tako velika ovira, da ne bi mogli živeti skupaj.

Razlike med kulturami so pozitivno dejstvo:

- povezave in odnosi med različnimi kulturami ne bogatijo le posameznikov, ampak celotno družbo. Lahko so vir zabave in veselja;
- od vsake družbe in kulture se lahko česa naučimo;
- kako lahko preprečimo prehitro sklepanje na podlagi videza pripadnikov kultur in življenjskih slogov, ki se nam zdijo »nenavadni«;
- kako naj živimo z občutki (trenutne) negotovosti, ki jo ti procesi zbudijo v nas;
- kako lahko ob srečanjih z drugimi kulturami odkrijemo nove dimenzije lastne identitete?

kaikki erilaisia
kaikki samanarvoisia

v) Podpirajmo pozitivne odnose, vrednote in vedenje

Naše postaje temeljijo na krepitvi vrednot, kot so človekove pravice, priznavanje, sprejemanje, aktivna strpnost, spoštovanje, mirno reševanje sporov in solidarnost.

- Če zase zahtevamo pravico do solidarnosti, potem moramo biti, kot pravi Jean-Marie Bergeret, tudi sami solidarni do drugih. To je eden izmed ciljev medkulturne vzgoje. Mladi bodo sami oblikovali svoje odnose in odločitve, mi jim lahko le stojimo ob strani, da bodo lažje premagali izzive, ki jih čakajo na poti.
- Tako bomo lažje spodbujali pozitivno vedenje do pripadnikov drugih kultur. Zavedati pa se moramo, da teh odnosov in takšnega vedenja ne moremo pričakovati, če ne bomo hkrati razvijali lastnosti, kot so poštenost, sodelovanje, komunikacija, kritično razmišljanje in organizacija.

PREMOR ZA PREMISLEK

Medkulturna vzgoja ni zaključen program, ki bi ga lahko ponavljali v neskončnost. Prav nasprotno, čeprav je razpon medkulturnih dejavnosti zelo obsežen, se moramo ves čas tudi spraševati, kaj počnemo in čemu, ter naše aktivnosti temu nenehno prilagajati. Magične formule, ki bi zagotavljala uspeh, ni.

Da bi ugotovili, kje so meje posamezne dejavnosti v neformalni medkulturni vzgoji, se poskušajmo osredotočiti na naslednje dejavnike:

- **vsebina in obseg načrtovane dejavnosti:** v Španiji poznajo rek, ki to odlično ilustrira: »Ne domišljajmo si, da bomo ujeli slona z ribiško palico.«;
- **kontekst, v katerem bomo delali, in meje, ki nam jih določa:** motivacija udeležencev se bo spreminjala glede na prostor, kjer se bomo srečali, in zanimanje udeležencev za problematiko;
- **stopnja poznavanja in odnosi, ki jih imamo z mladimi, s katerimi bomo delali:** če skupino dobro poznamo in vemo, da lahko načrtujemo dolgoročno, to zagotovo vpliva na naše cilje. In naše delo bo povsem drugače usmerjeno, če se bomo pripravljali na enkratno aktivnost z mladimi, ki jih še ne poznamo;
- **stopnja sodelovanja:** če se bodo udeleženci čutili odgovorne za potek aktivnosti, bodo rezultati boljši, kot če bodo imeli občutek, da igrajo zgolj pasivno vlogo.

Prav tako pa moramo upoštevati, da:

- **imajo izolirane dejavnosti omejen učinek:** v medkulturni vzgoji nas zanimajo vrednote, odnosi in vedenje. Zato je zaželeno, da se njene dejavnosti razvijajo v okviru širšega procesa. To pa ne pomeni, da naj se odpovemo omejenim priložnostim izvajanja medkulturne vzgoje. Pomembno je le, da se prilagodimo danim okoliščinam;
- **morajo biti dejavnosti povezane z vsakdanjim življenjem udeležencev:** poskušajmo spodbujati pozitivne odnose v neposrednem okolju in to okolje povezati z ostalim svetom.

Kako se bomo lotili vsake posamezne aktivnosti v neformalni medkulturni vzgoji, bo odvisno od konkretnih možnosti in udeležencev. Te zamisli in načela smo uporabili, ko smo načrtovali aktivnosti v drugem delu priročnika. Vendar se zavedamo, da ne moremo niti ne bi bilo logično, če bi poskušali določati trdna in neomajna pravila medkulturne vzgoje.

Za povzetek bi bilo morda koristno, da se spomnimo:

- Začnimo z aktivno in dinamično metodologijo ...
- delamo s procesi, ...
- ki nam bodo z informacijami, analizo in kritičnim razmišljanjem pomagali, ...
- da se bodo udeleženci naučili:
- kako vsakodnevno pozitivno sobivati in se družiti s pripadniki drugih kultur, ter
- da bodo odkrili strategije, kako ta pozitiven odnos prenesti v osebne ali skupinske akcije.

- Equipo Claves/Cruz Roja Juventud (1992): **En un mundo de diferencias ... un mundo diferente**, Madrid
- Bergeret, Jean-Marie (Marec 1995): »A propos d'interculturel/Re: Intercultural Learning« v **Multiplier**, Evropski mladinski center, Svet Evrope, Strasbourg
- Chisholm, Lynne (1995): »The Council of Europe's Youth Centre Past, Present and Future: an Interview with Peter Lauritzen« v Circle for Youth Research Co-operation in Europe, **The Puzzle of Integration, European Yearbook on Youth Policy and Research**, Volume One, De Gruyter, Berlin/New York
- Colectivo AMANI (1994): Educacion Intercultural. **Analisis y resolucion de conflictos, editorial popular**, Madrid
- Svet Evrope (1995): **DOmino - A Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance**, Strasbourg
- Dublin Travellers Education and Development Group (1994): **Reach Out - Report by the DTEDG on the 'Poverty 3' Programme 1990-1994**, Pavee Point Publications, Dublin
- Evropska komisija (1994): **Community of Learning - Intercultural Education in Europe**, Luksemburg
- Evropska komisija (1994): **Report on the Education of Migrants' Children in the European Union**, Luksemburg
- Evropski mladinski center (1991): **Intercultural Learning Basic Texts**, Training Courses Resource File Volume 3, Strasbourg
- Hope, A., Timmel, S. in Hodzi, C. (1985) **Training for Transformation - A Handbook for Community Workers**, 3 vols, Mambo Press, Gweru, Zimbabwe
- Jones, Crispin in Kimberley, Keith (1986): **Intercultural Education-Concept, Context, Curriculum Practice**, Svet Evrope, Strasbourg
- Office of Multicultural Affairs (1994): **Local Diversity, Global Connections**, (2 Volumes), Australian Government Publishing Service, Canberra
- Otten, Hendrik in Treuheit, Werner (1994): **Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis**, Leske + Budrich, Opladen, 1994
- Perotti, Antonio (1994): **Plaidoyer pour l'interculturel/The Case for Intercultural Education**, Svet Evrope, Strasbourg
- Ruffino, Roberto (1995): »Interview about Intercultural Education« v International Christian Youth Exchange, **ICYE Handbook - European Youth Exchanges**, ICYE, Bruselj
- Rey, Micheline (1986, ponatis 1992): **Training Teachers in Intercultural Education?**, Svet Evrope, Strasbourg
- Vink, Caroline in Groot, Klaas (1994): **Over en weer: werkboek internationale groepsuitwisselingen in het jongerenwerk**, Stichting IVIO/Exis, Lelystad

II. DEL

AKTIVNOSTI, METODE IN LITERATURA

I. Uvod

Aktivnosti v tem delu priročnika so namenjene vsem, ki izven šole oziroma neformalno delate z mladimi, starejšimi od 14 let, ali z odraslimi in se lotevate vprašanj enakopravnosti, rasizma, ksenofobije, antisemitizma in nestrpnosti.

V tem poglavju smo zbrali predloge, ki jih lahko uporabite v najrazličnejših okoliščinah. Lahko ste mladinski delavec, vodja skupine, vodja seminarja, član cerkvene skupine, učitelj otrok ali odraslih. S skupino lahko delate redno ali zgolj občasno, v manjši lokalni skupini ali z večjimi skupinami, v katerih se ljudje med sabo ne poznajo dobro (npr. na seminarju). V skupini so lahko le moški, le ženske ali oboji, pripadniki ene kulture, dežele, vere ali pa je skupina v tem smislu izredno heterogena. Ne glede na to, v kakšnih okoliščinah delate, priročnik vsebuje tudi napotke, kako lahko predlagane aktivnosti prilagodite svojim potrebam in potrebam udeležencev.

Kako uporabljati priročnik

Priročnik je oblikovan tako, da omogoča čim prožnejše delo. Kako ga boste uporabljali, je povsem prepuščeno vam. Lahko uporabite le eno igro, priporočamo pa, da pri raziskovanju problemov združite dve ali več.

Preden začnete, toplo priporočamo, da preberete celoten priročnik in se seznanite z njegovo vsebino in načini, kako ga lahko uporabljate. V prvem delu se boste seznanili z osnovnimi načeli, na katerih temeljijo vaje. V tem delu boste našli tudi dodatne informacije o obravnavani problematiki, ki vam bodo pomagale pri pojasnjevanju vprašanj, ki se bodo pojavljala med pogovorom s skupino.

Pri vsaki vaji je s številko od 1 do 4 ocenjena stopnja razumevanja, govornih spretnosti in sposobnosti, ki so potrebne za sodelovanje v eksperimentalnih dejavnostih. Vaje, označene z 1, so kratke, zelo preproste uvodne dejavnosti, ki naj bi v udeležencih zbudile zanimanje za določno problematiko, ne zahtevajo pa dobrih govorcev ali skupinskih spretnosti. Na vrhu lestvice so vaje, označene s številko 4, ki so daljše, od udeležencev pa zahtevajo skupinsko delo in govorne spretnosti, zbranost, sodelovanje, pa tudi skrbnejšo in daljšo pripravo. Ker so bolj obsežne, je z njimi mogoče pridobiti širše in globlje razumevanje obravnavane teme.

Za lažje delo smo vaje razdelili v štiri skupine, ki si v vzgojnem procesu sledijo v naslednjem zaporedju:

כולם שווים
כולם שווים

- S** aktivnosti, ki pomagajo ustvariti dobro **skupinsko vzdušje** in krepiti komunikacijske spretnosti in skupinsko dinamiko;
- P** aktivnosti, ki pomagajo raziskovati **predstave**, ki jih imamo o ljudeh iz drugih kultur, dežel in družbenih okolij;
- M** aktivnosti, s katerimi raziskujemo družbene, gospodarske, kulturne in vzgojne **mehanizme**, ki povzročajo diskriminacijo, zavračanje, izključevanje in marginalizacijo.
- A** aktivnosti, ki spodbujajo udeležence k **aktivnemu** zavzemanju za družbene spremembe, ki temeljijo na enakopravnosti in sprejemanju drugačnosti.

Morda načrtujete, da boste v skupini začeli z aktivnostmi, s katerimi boste raziskovali predstave nadaljevali z aktivnostmi, ki pomagajo odkrivati mehanizme izključevanja, na koncu pa boste poskušali ugotoviti, kakšne aktivnosti bi bile potrebne za spremembo stanja. Ko boste začeli z delom in bodo udeleženci postavljali vprašanja, bo morda primerneje, da si aktivnosti zamislite kot del mreže in jih uporabite v kateremkoli zaporedju.

Vsako aktivnost smo poskusili jasno opisati, dodali smo tudi nekaj predlogov, kako jih nadaljevati. Poudariti pa moramo, da so to le predlogi in da mora vsako, ki uporablja ta priročnik, vaje prilagoditi svojim potrebam.

Ne glede na to, s kakšno skupino delate, zelo verjetno je, da boste za izhodišče vzeli nekaj, kar se dogaja v neposrednem okolju, oziroma z nečim, kar zanima člane skupine. Predlagane ideje uporabljajte tako, da bo obravnavana problematika udeležencem čim bolj domača, saj jo bodo tako lažje razumeli in se tudi lažje zživeli v soljudi. Vendar pa samo razumevanje še ni dovolj. Pomembno je, da si resnično prizadevamo ustvariti medkulturno družbo, ki bo cenila raznolikost in drugačnost in ki bo spodbujala in krepila posameznikovo dostojanstvo. Prav ta element konkretne akcije je pomemben rezultat aktivnosti, predstavljениh na teh straneh. Ni dovolj, da dobro poznamo problematiko. Poskušajmo biti dosledni v besedah in dejanjih. V tem pogledu je medkulturna vzgoja del širšega vzgojnega procesa »Vzgoje za državljanstvo« s poudarkom na vrednotah, kot so solidarnost, strpnost, odgovornost, pogum in spoštovanje. Medkulturna vzgoja temelji na izkustvu človekovih pravic in globalne vzgoje ter jih bogati.

II. Metodologija

Medkulturne vzgoje se lotevamo z dveh vidikov: z aktivnim sodelovanjem in s skupinskim delom.

Aktivno sodelovanje pomeni, da mladi niso cilj našega dela, ampak vir znanja, od katerega nekaj pričakujemo. To pomeni, da bomo delali z njimi, ne pa za njih. Naša glavna naloga in izziv je spodbuditi mlade, da bodo sami odločali o svojih dejanjih, mi pa jih pri tem ustrezno podpiramo.

Skupinsko delo je ustrezna pot, da mladi bolje razumejo in začutijo odgovornost za lastne izkušnje, znanja, spretnosti in vedenje. Ta metoda omogoča, da bo tisto, kar se bo posameznik naučil, preraslo osebno izkušnjo in vplivalo na družbeno dogajanje.

Medkulturna vzgoja je proces družbene vzgoje, v katerem se jasneje zavemo lastne kulture in soodvisnosti kultur (več o tem v I. delu). To vključuje spoštovanje razlik ne glede na to, ali so razlike posledica kulture, vere, etničnega izvora, spolne usmerjenosti, narodnosti, družbene pozicije, sposobnosti ali nezmožnosti. Če se bomo zavedali, da je naša kultura le ena izmed mnogih, bomo lahko razumeli ljudi, ki so drugačni, lažje se bomo vživeli v njihova čustva, jih cenili in tako skupaj ustvarjali boljši in enakopravnejši svet.

Medkulturna vzgoja se ukvarja določenimi vidiki človekove narave, kot so vedenje, čustva, dojemanje, vrednote in izkušnje. Vsega tega ne moremo obravnavati le razumsko, ampak moramo stvari doživeti in izkusiti. Če bi, npr. radi spodbujali solidarnost mladih s priseljenci, ni dovolj, da jim samo opišemo njihov položaj oziroma da jim naštejemo aktualne statistične podatke. Pomembneje je, da mladi dojamejo, da do izseljevanja ne pride naključno, ampak da so se ljudje morda prisiljeni izseliti prav zaradi našega načina življenja; da države, iz katerih prihajajo priseljenci, niso le revne, ampak povsem obubožane in izropane. Podobno je s homofobijo (sovraštvo do homoseksualcev) ali z diskriminacijo Romov. Mnogo bolje od suhoparnih predavanj je, da ljudje dobijo priložnost, da začutijo, kako je, če si vsak dan izpostavljen diskriminaciji in predsodkom. To nikakor ne pomeni, da osnovni podatki niso potrebni, saj z njimi kljubujemo zakoreninjenim stereotipom in predsodkom ter npr. dokazujemo, da večina Romov ne živi v šotorih in prikolicah, ampak živijo povsem normalno, in da so homoseksualci živeli in živijo v vseh družbah in kulturah v zgodovini.

Če hočemo razumeti določeno situacijo, moramo izhajati iz našega vedenja, čustev in izkušenj. Samo tako se bomo znali vživljati v različne kulturne in osebne stvarnosti in od tu dalje pridobivati nova spoznanja in znanja. Zato pri našem delu ne bomo izhajali le iz spoznavne oz. razumske ravni, ampak tudi iz življenjskih izkušenj in čustev. Seveda ob tem ne smemo pozabiti, da lahko vrednote, ki jih promovira medkulturna vzgoja, npr. solidarnost, spoštovanje in sposobnost vživljanja v čustva drugih, pridobimo le, če hkrati razvijamo spretnosti, kot so sodelovanje, komunikacija in kritična analiza.

To vzgojno nalogo si lahko predstavljamo tristopenjsko: pomisli, začuti in ukrepaj. Delali bomo z glavo, srcem in rokami.

Delo z mladimi

Pri medkulturni vzgoji z aktivno skupinsko dinamiko bo naše delo temeljilo na nekaterih načelih. Pomembno je:

1. da za izhodišče vzamemo to, kar udeleženci že vedo, njihova mnenja in izkušnje, in da od tu dalje skupaj iščemo in odkrivamo nove ideje ter nabiramo nove izkušnje.

Vsi imamo ideje in stališča o vprašanjih, povezanih z vsakdanjim življenjem. To izhaja iz našega družinskega in družbenega okolja, iz lastnih neposrednih izkušenj, iz tega, kar preberemo, iz informacij, ki jih dobimo v šoli, na televiziji, radiu itn., iz pogovorov in z izmenjavo stališč z drugimi ljudmi, iz lastnih raz-

mišljanj. Vse to je neke vrste sito, skozi katerega vidimo »stvarnost«. Zato kot vodje skupine te stvarnosti ne smete prezreti, ampak morate iz nje izhajati in jo uporabiti kot podlago za nabiranje novih izkušenj.

2. da spodbujamo mlade k aktivnemu sodelovanju v pogovorih, saj se lahko drug od drugega največ naučimo.

Vsak izmed nas lahko nauči druge nečesa novega in vsakega izmed nas lahko drugi česa naučijo. Skupinsko delo še posebej spodbuja takšen način učenja. Omogoča nam, da skupaj raziskujemo nove ideje, analiziramo nove informacije in se skozi to osebnostno razvijamo. Poleg tega daje aktivno sodelovanje, v našem primeru v medkulturni vzgoji, mnogo močnejši občutek solastništva idej in vrednot, zato so udeleženci delu veliko bolj predani.

3. da nenehno razmišljamo, kako bi lahko udeleženci uporabili konkretne izkušnje, pridobljene z medkulturno vzgojo in s svojimi enostavnimi, a učinkovitimi akcijami, pokazali, da zavračajo marginalizacijo, diskriminacijo in izključevanje.

Medkulturna vzgoja ne deluje le na ravni posameznika ali posameznice. Zah-teva sočasno delovanje na osebni in kolektivni ravni. Vaša naloga je torej, da spodbujate »praktične« razsežnosti medkulturne vzgoje, in sicer tako, da z delom v skupini mladim omogočite, da bodo prišli do konkretnih spoznanj, povezanih z njihovim vsakdanjim življenjem.

enginn e i n s
engum til meins

Pri delu z mladimi (delo v skupini in vključujoči pristop) bodo aktivnosti vaše glavno orodje. Z njihovo pomočjo mlade spodbujamo, da dobijo občutek lastništva nad lastnimi izkušnjami, tako razumskimi kot čustvenimi. Zavedati se morate, da aktivnosti niso same sebi namen, ampak so sredstvo oziroma ključ od vrat, ki odpirajo tisto, kar je resnično pomembno. To pa je skupni učni proces, ki temelji na izmenjavi mnenj in izkušenj, na odkrivanju novih razsežnosti naše realnosti, na skupnem iskanju alternativ in zavedanju o obstoju rasizma, ksenofobije, anti-semitizma in nestrpnosti.

Aktivnosti so zasnovane kot osrednje orodje skupinskega učenja. Kako jih boste uporabili, pa je odvisno od starosti, sposobnosti in interesov mladih v skupini, pa tudi od časa in prostora, ki ga boste imeli na voljo. Program je zasnovan po naslednjem metodološkem zaporedju:

- S** označuje aktivnosti, s katerimi oblikujemo in utrdimo skupino. Pomagale vam bodo ustvariti dobro skupinsko vzdušje in spodbujati komunikacijske spretnosti ter skupinsko dinamiko. Sproščajo tremo.

Če pogovor med udeleženci ne steče, če ne poslušajo aktivno in niso večji med-osebne komunikacije, če niso seznanjeni s procesom in dinamiko skupinskega dela (tj. da si skupaj z drugimi in v duhu medsebojnega spoštovanja in sodelovanja prizadevajo doseči zastavljen cilj), potem se jim bodo nekatere aktivnosti, še zlasti na tretji stopnji, zdele težke ali celo nemogoče. Aktivnosti v tem priročniku smo oblikovali v kontekstu medkulturne vzgoje in temeljijo na spoštovanju posameznika, na prepričanju, da vsakdo raste z izkušnjami in da je eksperimentalno učenje zabavno, nas radosti, nagrajuje in vodi v osebnostno in družbeno rast. Če udeleženci tega ne razumejo popolnoma, potem se lahko pojavijo težave in konflikti, ko so postavljeni pred nalogo, da raziskujejo svoje misli, občutke in čustva o

lastnih predsodkih, prepričanj in pogledu na svet. Samo dobro skupinsko delo omogoča varno okolje za raziskovanje vsega tega.

P označuje aktivnosti, ki razgaljajo naše predstave o ljudeh iz drugih kultur, držav ali družbenih okolij.

S temi predstavami se moramo veliko ukvarjati, ker so predstave ali stereotipi tesno povezani s predsodki in diskriminacijo. Če ne bomo razumeli, od kod nam take podobe, in če ne bomo do njih kritični, ne bomo mogli ugotoviti, kako vplivajo na nas in na naš pogled na svet. Da se bomo lahko uspešno lotili rasizma in nestrpnosti, moramo najprej te podobe prepoznati in ugotoviti, kaj pravzaprav so, tj. podobe, ki imajo pogosto le malo skupnega s stvarnostjo.

M označuje aktivnosti, ki nam pomagajo odkrivati in analizirati družbene, gospodarske, kulturne ali vzgojne vzroke diskriminacije, zavračanja, izključevanja in marginalizacije.

Če ne bomo sposobni prepoznati mehanizmov, ki ohranjajo izključevanje in diskriminacijo, jih nikoli ne bomo mogli spremeniti. Bistveno je, da smo seznanjeni z interesi, močjo in politiko na lokalni, nacionalni in svetovni ravni, ki so ključni razlogi za konflikte med ljudmi. Le redki bi zapustili svoj dom, če jih ne bi v to prisilili vojna, lakota, nezaposlenost, politično in versko preganjanje itn. Tudi tekmovanje za stanovanje, službo, vzgojo in zdravstvene storitve je lahko razlog za sovraštvo. Vprašati se moramo, zakaj je svet takšen, kot je, in zakaj ga je tako težko spremeniti.

A označuje aktivnosti, s pomočjo katerih se zavemo, kaj lahko naredimo kot posamezniki ali skupine, da bi izpeljali ali si prizadevali za družbene spremembe na podlagi vrednot, kot so solidarnost, spoštovanje, sprejemanje »drugačnosti« in svobodna izmenjava idej.

Od tega priročnika ne bo posebne koristi, če se ne bomo učili, rasli in se skozi to spreminjali. Spremembe morajo biti glavni rezultat teh aktivnosti. Ukrepamo lahko na osebni ravni, npr. tako da se bolj zavemo samih sebe in našega pogleda na svet in da spoznamo, kako pomembna so naša dejanja. To pa so lahko tudi stvari, ki jih počnemo skupaj na lokalni ravni, v svoji skupnosti v podporo manjšinam oziroma tistim, ki so »drugačni«. Ukrepamo lahko tudi tako, da si v lokalnih, regionalnih, nacionalnih in mednarodnih organizacijah prizadevamo za bolj pošten, strpnejši medkulturni svet.

V angleščini obstajajo pregovori kot npr.: »No one ever made a greater mistake than they who did nothing because they could only do a little« in »To walk a mile you have to take the first step«. Tovrstni reki obstajajo v vseh jezikih, tudi v vašem, in predlagamo, da si jih začnete zapisovati. Več idej, kako vpeljati vaje v skupino, najdete pod naslovom »Aktivnosti kampanje od a do ž« na strani 62.

III. Oblikovanje programa medkulturne vzgoje

Zavedati se moramo, da se situacije v evropskih državah in med njimi precej razlikujejo. Zato priporočamo, da aktivnosti prilagodite dejanskim razmeram v vaši državi, pokrajini ali mestu. Če npr. predlagani primeri ali vprašanja, ki jim sledi kratek povzetek oziroma ocena, ne ustrezajo družbenim

in kulturnim okoliščinam skupine, potem poiščite primere ali vprašanja, ki bodo primernejši.

Le malo aktivnosti lahko neposredno prenesemo iz ene države v drugo oziroma iz ene skupine v drugo. Zaradi jezikovnih posebnosti, kulturnih in družbenih razlik v skupinah ali zaradi različnega poznavanja problematike boste morali predloge iz tega priročnika vedno prilagajati konkretnim okoliščinam. Kot smo že rekli, bo uspeh vzgojnega pristopa odvisen od tega, kako boste uporabili izkušnje, občutke, obnašanje, spretnosti in znanje udeležencev.

A brez skrbi! Pogosto vam sploh ne bo treba spreminjati celotne aktivnosti. V večini primerov bo dovolj, če boste oceno in pogovor prilagodili skupini in cilju projekta. Če boste, npr. spregovorili o verski strpnosti, potem se v nekaterih državah lahko dotaknete odnosov med islamsko in krščansko kulturo, v drugih pa bo morda primerneje, če spregovorite o antisemitizmu ali o odnosu med katoliki in pravoslavnimi verniki. Ker problemi, kot jih zastavlja naš projekt, obstajajo v vseh državah, čeprav v različnih oblikah, si morate vodje prizadevati, da bodo vaje zastavljene tako, da bodo čim bolj povezane z aktualno situacijo udeležencev. Pod naslovom 'Nasveti za vodje' boste našli nekaj zamisli, kako prilagoditi metodo in temo.

Nasveti za vodjo

Kadar delate z mladimi, ne smete pozabiti na uravnoteženost med cilji medkulturne vzgoje in cilji, povezanimi z razvojem skupine. Ena glavnih nalog vodij skupine je, da krepite in ustvarjate prijetno vzdušje v skupini, in da čim bolj spodbujate njihovo ustvarjalnost in prizadevanja. Tako bodo spoznali, da njihovo delo ni zaman, da je smiselno in produktivno, in da prinaša pomembne ter zanimive izkušnje in sklepe.

Kako voditi pogovor

Pogovor je bistven del vzgojnega procesa. Zato vedno namenite čas, četudi le nekaj minut, da s skupino s kratkim povzetkom in oceno zaokrožite vajo. Med pogovorom naj dobijo priložnost, da izrazijo svoje mnenje vsi, ki želijo sodelovati. Sledi nekaj napotkov, ki so vam lahko pri tem v pomoč:

- ustvarite prijetno delovno vzdušje, da se bodo udeleženci svobodno izražali, in da bodo drug drugemu prisluhnili. Potrebne bo nekaj časa, da se bodo udeleženci spoznali in si zaupali. Pomembno pa je tudi, da poskrbite za primerno urejen prostor, v katerem bodo vsi udobno nameščeni;
- spodbujajte člane skupine, da bodo izražali svoja mnenja ali povezovali obravnavane teme z lastnimi izkušnjami;
- uporabljajte besede, izraze in jezik, ki ga uporablja skupina. Omenjajte aktualne dogodke oziroma dejstva, ki so se zgodili v okolju udeležencev. Pokažite jim, kako vplivajo na njihovo življenje.

Kako rešujemo konflikte

Lahko se zgodi, da bo med vajami prišlo do konfliktov. To morate pričakovati, saj se s skupino lotevate zelo težkih in izzivalnih tem, spodbujate jih k izražanju mnenj in kritičnem razmišljanju. Vse to je del procesa medkulturne vzgoje, ki nikakor ni lahka in je lahko celo izredno naporna.

Okoliščinam, ki bi pripeljale do konfliktov in tako prekinile vzgojni proces, se je najbolje izogniti, če je mogoče. Kot vodja bodite pozorni na vsakega člana in članico skupine in na občutljiva čustva, ki jih utegne sprožiti določena aktivnost, določena vloga ob igranju vlog ali simulaciji dogodka.

Vsakdo v skupini mora vedeti, da ni nikoli in nikakor dolžan povedati ali razkriti o sebi več, kot sam želi. Udeležencem dajte dovolj časa, da se pred vsako vajo ogrejejo, prav tako naj si vzamejo dovolj časa, preden začnejo igrati vloge, in tudi, ko jih nehajo igrati. Dovolj časa naj bo tudi za kratek povzetek in pogovor.

Vsekakor pa bodite pripravljeni na konflikte, do katerih lahko pride med udeleženci, saj se ukvarjate z vprašanji, ki so tesno povezana z njihovimi čustvi, izkušnjami in vrednotami. Toda brez panike! Če se ukvarjate s takimi vprašanji, je neizogibno, da so člani skupine čustveno vpleteni. Poleg tega – če imamo konfliktno situacijo pod nadzorom, konflikt ni nujno negativen. Nasveti, ki sledijo, vam bodo pomagali pozitivno razreševati konflikte, tako da se trenja ne bodo še bolj zaostрила, in da delo ne bo zastalo.

- Vzemite si dovolj časa za povzetek in pogovor. Po potrebi ga podaljšajte.
- Pomagajte razjasniti stališča, mnenja in interese udeležencev.
- Ublažite napetosti v skupini, tako da npr. sedete skupaj ali se nekaj časa pogovarjate v manjših skupinicah. Ob tem dodajte kakšen komentar, ki bo pojasnil kontekst ali obrnil pogovor v pravo smer itn.
- Vse udeležence spodbujajte, da bodo drug drugega pazljivo poslušali.
- Poudarjajte, kaj jih povezuje, in ne, kaj jih ločuje.
- Prizadevajte si za soglasje. Udeležencem pomagajte najti skupne interese, namesto da sklepate kompromise in prepričujete drug drugega o vnaprej izoblikovanih stališčih.
- Išcite rešitve, ki bi lahko rešile nastalo situacijo, ne da bi povzročili nov konflikt.
- Bodite pripravljeni, da si bodo vpleteni v konflikt morda zaželeli pogovor na štiri oči.

Če pa se pojavijo resnejši in globlji konflikti, ki ustvarjajo napetosti ali celo zaustavijo delo v skupini, je bolje, da iskanje rešitve odložiš in počakaš na primernejšo priložnost. To je lahko nujno in celo dobro. Tako imajo vpletene strani dovolj časa, da razmislijo o nastali situaciji in predlagajo nove in boljše rešitve. Vendar pa morate vedno poudariti, da ne smemo nobenega konflikta prezreti, skriti ali se sprenevedati, da ga ni. Prav nobene koristi ni, če si zatiskamo oči pred nastalim konfliktom, hkrati pa s tem pokažemo negativen odnos do nastalega spora.

O lastnih izkušnjah redko kritično razmišljamo. Vemo le, da se po nekem dogodku počutimo dobro oziroma slabo. Vendar pa je ocenjevanje bistven del učnega procesa in zato toplo priporočamo, da si na koncu vsake aktivnosti s skupino vzamete čas za pogovor o tem, česa ste se med vajo naučili in kako lahko te izkušnje povežete s svojim življenjem, s skupnostjo, v kateri živite, in s širšim svetom.

Predlagamo, da udeležence med pogovorom vodite z naslednjimi vprašanji:

- kaj se je dogajalo med aktivnostjo in kako ste se počutili;
- česa ste se naučili o sebi;
- kaj ste izvedeli o problemih, ki smo jih obravnavali;
- kako storiti korak naprej in uporabiti naučeno znanje.

Ni nujno, da vajo ocenjujete samo skozi pogovor. Na voljo so še druge tehnike, ki vključujejo telesno govorico, risanje, kiparjenje itn. Literatura o različnih vrstah ocenjevalnih tehnik je navedena na koncu poglavja.

- Prav tako predlagamo, da tudi vodja skupine po vsakem sklopu aktivnosti nameni nekaj časa lastnemu premisleku o dogajanju in si zabeleži svoja opažanja: kako je z vidika priprav, uresničenja ciljev itn. po vašem mnenju potekala aktivnost;
- česa so se udeleženci naučili;
- kakšni so rezultati in kaj bo sledilo izvedeni aktivnosti.

Proces ocenjevanja in analize pa se tu ne zaključijo! Povratne informacije so bile pomemben del pri pisanju tega priročnika, vendar pa delo še ni zaključeno. Ta osnutek bomo na koncu kampanje dopolnili, zato bomo zelo veseli vaših pripomb o izkušnjah pri delu s priročnikom. Zato vas prosimo, da si vzamete čas in izpolnite vprašalnik, ki ga najdete na <http://eycb.coe.int/edu-pack/evaluationform.html>.

IV. Aktivnosti

Aktivnosti v tem delu smo oblikovali in preizkusili z različnimi skupinami v različnih državah. Vendar pa je treba priznati, da se različne skupine različno odzivajo. Zato so lahko predlagani okviri, kot je ocena časa trajanja posamezne aktivnosti, velikost skupine, zahtevnost aktivnosti itn. le približne ocene. Če ste v dvomih namenite posameznim aktivnostim več časa, predvsem v delu, ki ga namenite povzetkom in oceni.

Kot je opisano na strani 55 in 56 smo aktivnosti razporedili v štiri tematske sklope:

- S** označuje aktivnosti, ki pomagajo ustvarjati dobro skupinsko vzdušje in spodbujajo komunikacijske spretnosti ter skupinsko dinamiko;
- P** označuje aktivnosti, ki osvetljujejo naše predstave o ljudeh iz drugih kultur, držav ali družbenih okolij;
- M** označuje aktivnosti, ki nam pomagajo odkrivati družbene, gospodarske, kulturne ali vzgojne mehanizme diskriminacije, zavračanja, izključevanja in marginalizacije.

A označuje aktivnosti, ki spodbujajo ljudi, da bi se aktivno zavzeli za izpeljavo družbenih sprememb na podlagi vrednot, kot sta enakopravnost in sprejemanje »drugačnosti«.

Glede na zahtevnost smo aktivnosti razdelili po različnih **stopnjah od 1 do 4**. Te stopnje označujejo splošno raven razumevanja ter komunikacijskih spretnosti in sposobnosti, ki so potrebne za sodelovanje v eksperimentalnih aktivnostih. **Stopnja 1** zajema kratke, zelo preproste uvodne aktivnosti, ki so oblikovane tako, da vzbudijo zanimanje o določenem problemu, ne zahtevajo pa dobrih komunikacijskih spretnosti ali spretnosti za skupinsko delo. Najzahtevnejše so vaje **4. stopnje**, ki so daljše in zahtevajo dobre komunikacijske spretnosti, skupinsko delo, koncentracijo in sodelovanje udeležencev. Seveda zahtevajo zahtevnejšo in daljšo pripravo, hkrati pa te aktivnosti bolj pritegnejo pozornost in zanimanje udeležencev in omogočajo širše ter bolj poglobljeno razumevanje problemov.

V. Zahvale

Ta priročnik je nastajal v tednu razprav, zbiranja idej in preskušanja aktivnosti v centru Ceulaj (*Centro Eurolatinoamericano de Juventud*) v Mollini v Španiji. Ideje so prispevali vsi člani skupine, skupaj pa smo jih nato preskušali in dodelali. Težko je reči za vsako posamezno idejo, kje smo jo dobili: nekatere iz knjig, za druge nam je kdo povedal ali pa smo jih pobrali na urah delavnic. Ker ne moremo za vsako najti izvora, se tudi ne moremo zahvaliti prav vsem, ki so nam ideje posredovali. Zato se opravičujemo vsem posameznikom, posameznikom ali organizacijam, ki bi se jim morali zahvaliti, pa smo morda njihova imena nehote izpustili. To bomo poskusili popraviti v končni verziji priročnika.

Posebna zahvala pa gre organizacijam, ki so avtorjem omogočile pridobiti izkušnje za pripravo aktivnosti, ki so predstavljene v tem priročniku:

- The European Youth Centre of the Council of Europe, Strasbourg
- Colectivo AMANI, Madrid
- Equipo Claves, Madrid
- The Woodcraft Folk, Velika Britanija
- The Adult Education Centre (Wensum Lodge) Norwich, Velika Britanija
- The Norfolk Youth and Community Service, Velika Britanija

Publikacije, ki so nam bile še posebej v pomoč:

- **Educacion Intercultural. Analisis y resolucion de conflictos**, Colectivo AMANI y Escuela de Animacion y Educacion Juvenil, Paseo de la Castellana, 101, 2. ISBN 84 7884 129 6
- **En un mundo de diferencias ...un mundo diferente**, Equipo Claves y Cruz Roja Juventud
- **Racetracks**, Greenwich Education Service, Greenwich, London, Velika Britanija. ISBN 1 898443009

Nekatere zahvale so navedene ob posameznih aktivnostih.

AKTIVNOSTI, STOPNJE IN OBRAVNAVANE TEME

vsi drugačni
vsi enakopravni

AKTIVNOSTI	STOPNJA	TEMATSKI SKLOP				STRANI
		S	P	M	A	
Aktivnosti kampanje od A do Ž	1				A	62
Antonio in Ali	2		P			63
Baloni	2	S			A	65
Stereotipi	2		P			67
Dragi prijatelj, draga prijateljica...	4	S		M	A	70
Domine	2	S				72
Sanje	3	S	P	M	A	74
Tekmovanje za naj evrošalo	4		P	M		76
Vozi nas vlak v daljave	3		P			78
Vsaka slika pripoveduje svojo zgodbo	3		P	M	A	81
Prvi vtisi	2		P			83
Jekleni krog	2		P	M		85
Ugani kdo prihaja na večerjo	4	S	P	M		88
Tok zgodovine	2			M		91
V našem bloku	4			M	A	93
Otok	4			M		98
Kar pogumno!	3			M		103
Knysna blue – glasba iz tujih logov	2	S	P			106
Etikete	3		P	M		108
20 točk	4			M		110
Igrajmo se novinarje	4		P	M	A	121
Jaz tudi	2	S				122
Medijska pristranskost	4		P	M	A	124
Moje otroštvo	2	S	P			127
Moja zgodba	2	S		M		129
Državni praznik	2		P	M		131
Brez para	2	S				133
Ena je ena	2	S				135
Pot razvoja	3			M		138
Moji junaki	2		P		A	147
Obrazi	3		P	M		149
Begunec	3		P	M	A	151
Pravila igre	4			M		154
Iščimo podobnosti, odkrivajmo razlike	2	S				156
Občuti diskriminacijo	3			M	A	158
Pravljice sveta	2	S	P			160
Po sledih različnosti	4		P	M		170
Drevo življenja	3			M		173
Kaj vidiš?	2		P	M		176
Kje stojiš?	4			M	A	178
Svetla prihodnost	3			M		181
Igre za ogrevanje	1	S				183
Kako uvesti teme te kampanje	1	S				190

allemaal anders
allemaal gelijk

S: Skupinska dinamika in komunikacije

P: Predstave in podobe o ljudeh

M: Razumevanje **M**ehanizmov, ki povzročajo diskriminacijo, izključevanje ali marginalizacijo

A: Aktivnosti, ki spodbujajo mlade k **A**ktivnemu zavzemanju

AKTIVNOSTI KAMPANJE OD A DO Ž

Medkulturna abeceda

- A** za akcijo proti antisemitizmu
- B** za boj proti zatiranju in sodelovanje
- C** za drugačnost, ki jo cenimo
- Č** je čar čudenja
- D** za družino in družabnost
- E** za enakopravnost in edinstvenost
- F** za pogum biti samosvoj/a, ker je vsak človek fenomenalen
- G** za gostoljubje
- H** za humanost in boj proti homofobiji
- I** za informiranost
- J** za učenje jezikov
- K** za boj proti ksenofobiji
- L** za ljubezen
- M** za medkulturno učenje
- N** pomeni, da nihče ni popoln
- O** so odprte oči, ki prepoznajo zatiranje
- P** za pravičnost in prizadevanje za bolj pošten svet
- R** za raznolikost, ki nas bogati
- S** za strpnost, sodelovanje in spoštovanje
- Š** pomeni še danes začeti
- T** za manj trpljenja
- U** za uspešno duhovno rast
- V** za vrednote in postavljanje vprašanj
- Z** za zebro, ker ne veš, ali je bela ali črna
- Ž** za aktivno življenje v boljšem svetu

Kaj pomeni kampanja tebi?

Medkulturno abecedo lahko uporabite kot uvod v pogovor ali kot seznam aktivnosti, ki jih lahko vsak naredi v prizadevanju proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti.

Seznam lahko fotokopirate, povečate in ga uporabite kot plakat. Seveda lahko dodate tudi lastne ideje.

ANTONIO IN ALI

vsi drugačni
vsi enakopravni

Pravijo, da je za ustvarjalnost potrebna samota. Ste kdaj poskušali ustvariti zgodbo z desetimi ljudmi ali več? Zdaj imate priložnost!

Tema:

- stereotipi

Cilja:

- raziskati predstave, ki jih imamo o drugih kulturah, družbenih skupinah itn.
- doseči zavedanje o tem, kako takšne predstave pogojujejo naša pričakovanja do ljudi, ki pripadajo drugačnim skupinam

Čas: 30 minut

Velikost skupine: 8 -10

Nasvet : če je skupina večja, jo razdelite v manjše skupine.

Pripomočki:

- žoga
- papir in svinčnik za opazovalca
- velik list papirja in flomaster

Navodila:

1. Vodja povabi udeležence, da sedejo v krog.
2. Eden izmed članov skupine naj bo opazovalec. Vodja mu razloži, naj sede izven kroga in si zapisuje zgodbo, ki bo nastajala.
3. Ostalim pove, da bodo vsi skupaj ustvarjali zgodbo, in da bodo za to potrebovali žogo.
4. Igro začne vodja: »To je zgodba o Antoniu, mladeniču iz Madrida,« nato pa poda žogo nekomu iz skupine, ki začne s stavkom ali dvema razpredati zgodbo o Antoniu. Žogo poda drugemu članu skupine.
5. Igra se nadaljuje tako, da vsi v skupini ustvarjajo zgodbo. Vodja mora poskrbeti za to, da bodo pri nastajanju zgodbe res sodelovali prav vsi.
6. Po 10 ali 12 podajah vodja ustavi žogo in nadaljuje: »Antonio pozna Maročana Alija, ki ima prav tako svojo zgodbo.« Žogo spet poda nekomu v skupini, ki bo nadaljeval Alijevo zgodbo.
7. Čez 10 do 15 minut vodja zaključi igro.

Povzetek in ocena

Vodja prosi opazovalca, naj prebere zapiske. Potem vpraša udeležence, kako Antonijeva in Alijeva zgodba odslikavata njuno različno življenje, sam pa nadaljuje z razmišljanji, kako se to navezuje na predstave, ki jih

imamo o mladih fantih iz Madrida in Maroka. Glavne misli napišite na papir.

Člane skupine vprašaj, od kje nam te predstave. So imeli vsi podobne predstave o Španiji in Maroku? Zakaj? Zakaj ne?

Nasveti za vodjo

Najbolje je, če zgodba nastaja spontano in hitro. To bo za opazovalca morda težko in ne bo uspel zapisati vseh podatkov. Temu se izognemo tako, da izberemo dva opazovalca ali pa da zgodbo snemamo.

Pomembno pa je, da članom skupine že na samem začetku poveš, da gre za preprosto skupinsko ustvarjanje zgodbe.

Že sama imena junakov zgodb bodo skupino napeljala na izbrano temo. Če bi se torej radi lotili raziskovanja teme migrantov, potem izberite imena, ki jih ponavadi povezujemo z večinskim prebivalstvom in priseljenci. Če bi radi obravnavali predstave o moških in ženskah, se odločite za moško in žensko ime.

Igro lahko prilagodite vsaki vrsti diskriminacije, tako da že v uvodnem stavku določite okoliščine. Na primer: »To je zgodba o Franciju, mladem geju ...« ali »To je zgodba Marije, ki je invalidka...«, v nadaljevanju pa potem prvi del zgodbe primerjajte z zgodbo nekoga, ki v izbranem pogledu predstavlja večino (npr. heteroseksualec oziroma nekdo, ki ni invalid).

Različici:

1. Skupino lahko razdelite tudi na dve manjši skupini in ju prosite, da vsaka ustvarja le eno zgodbo. Na koncu zgodbi primerjajte. Če naj igra uspe, igralci ne smejo vedeti, da bodo na koncu zgodbi primerjali. Pomembno je tudi, da skupino razdelite povsem naključno.
2. Skupino razdelite na dve manjši skupini. Vsaka naj nariše ali napiše življenjepisa oziroma pomemben izsek iz življenja junaka zgodbe, ki jo ustvarjate. Na koncu življenjepisa oziroma zgodbi primerjate.

Predlogi za nadaljevanje

Če imate radi zgodbe in uživate v presenečenjih, preberite »Pravljice sveta« (stran 160).

Če bi Ali živel v Antonijevi deželi, kako bi se počutil kot del manjšine, in kako bi se počutil Antonio kot del večine? Poskusite »Jekleni krog« (stran 85).

BALONI

Če bi radi sledili svojim sanjam, se moramo najprej osvoboditi verig, ki nas vežejo. Skupaj lahko uresničimo sanje.

Tema:

- izbere jo skupina sama

Cilji:

- ustvarjanje prijetnega vzdušja v skupini
- razmislek o mehanizmi zatiranja, diskriminacije in izključevanja
- spodbuditi skupino k pozitivni akciji in nadaljnjim aktivnostim

Čas: 20 - 30 minut

Velikost skupine: 10 do 40

Pripomočki:

- 2 balona za vsakega udeleženca
- 2 vrvi (dolgi približno 50 cm) za vsakega udeleženca
- dovolj flomastrov
- lepilni listki in svinčniki
- gola stena ali tabla
- soba mora biti dovolj velika, da bodo udeleženci lahko tekali po njej, na sredini pa naj ne bo stolov in miz

Navodila:

1. Člani skupine naj na kratko razmislijo o tem, v kakšni družbi bi rad živeli. Povedo naj nekaj značilnosti take družbe.
2. Te značilnosti naj nato napišejo na lepilne listke, ki jih nalepijo na tablo oziroma steno.
3. Vodja skupine povabi udeležence, da razmislijo, kateri dve stvari, kot »veriga« visita nad njimi in preprečujeta, da bi lahko dosegli idealno družbo.
4. Vodja naj razdeli flomastre, vsak član skupine dobi dva balončka in dve vrvici. Balončke naj napihnejo, nanje pa z velikimi črkami napišejo »verigi«, ki jim preprečujeta doseči sanjsko družbo.
5. Vodja naj kroži med udeleženci in vsak naj glasno prebere besedi, ki ju je napisal na balončka.
6. Povejte jim, da imajo zdaj priložnost, da se otresejo »verig«. Vsak naj si priveže po en balonček na vsak gleženj. Ko so vsi pripravljeni, jim razložijo, da morajo, če hočejo razbiti verige, balončka počiti, tako da ju pohodijo. Da bo bolj zabavno in tekmovalno, lahko predlagate tudi, naj poskušajo popokati balončke drug drugemu, vsak svoje pa naj varujejo.
7. Vodja da znak za začetek igre.

vsi	drugačni
vsi	enakopravni

Povzetek in ocena

Pogovor začnite z vprašanjem, ali jim je bila igra všeč in kakšno je njihovo mnenje o njej. Nadaljujete z vprašanji:

- Zakaj so verige, ki nas »tlačijo«, tako težke? Od kod so prišle?
- Misliš, da nekateri nosijo več verig kot drugi?
- Kdo so ti ljudje?
- Jim lahko pomagamo pretrgati verige?

Nasveti za vodjo

Igro »Baloni« lahko dopolnite z aktivnostjo »Sanje« (stran 74), saj obravnava ta podobne teme. Najprej naj skupina sestavi svoje sanjske slike, nato se igrajte »Balone«. Igra z baloni je zanimiva, ker je zabavna in živahna. Vsi skačejo po balončkih in slišijo, kako pokajo. Tudi če boste igro prilagajali, ta del igre obdržite.

Namesto balončkov se lahko odločite tudi za kondome. Kondomi imajo to prednost, da težje počijo, in je zato igra še razburljivejša. Nekateri počijo celo zelo težko, zato jih raje preverite, preden se odločite zanje. V nekaterih skupinah so kondomi idealni za podiranje tabujev o spolnosti in aidsu. Ne pozabite pa, da je lahko njihova uporaba v nekaterih okoljih celo kontraproduktivna.

Poenostavljena oblika te igre, ko rabite le balončke in vrvce, je primerna za ogrevanje skupine na začetku srečanja, je pa lahko precej draga.

Predlogi za nadaljevanje

Ideje, kako igro nadaljevati, bodo nastajale skozi pogovor. Ena izmed možnosti je, da se skupina odloči za načrtovanje posebnih aktivnosti, ki bi se jih lotili skupaj, da bi »pretrgali verige«. Druga možnost pa je, da načrtujejo delo v smeri uresničenja določenega vidika njihovih idealnih družb.

Nadaljujete lahko tudi z aktivnostjo »Dragi prijatelj, draga prijateljica...« (stran 70), ki omogoča bolj poglobljeno raziskovanje pogledov in občutkov o teh temah.

STEREOTIPI

vsi drugačni
vsi enakopravni

Kakšna je naša prva predstava o prebivalcih neke druge države?

Kako bi to predstavo narisali?

*Če ste morda kdaj igrali igro »Pictionary« in vam je bila všeč,
potem boste zelo uživali tudi v tej igri.*

Tema:

- predstave, stereotipi in predsodki

Cilji:

- obravnava in raziskovanje stereotipov in predsodkov o drugih ljudeh
- obravnava podob, ki jih imamo o manjšinah
- spoznati, kako delujejo stereotipi
- spodbujanje ustvarjalnosti in spontanosti v skupini

Čas: 45 minut do 2 uri (odvisno od velikosti skupine)

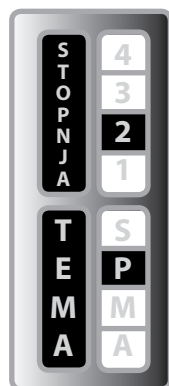
Velikost skupine: kakršnakoli

Pripomočki:

- seznam stvari, ki jih bodo udeleženci risali
- velik list papirja in flomaster za zapisovanje rezultatov
- papir (A4) in svinčniki za skupinske risbe
- lepilni trak ali bucike za razstavo risb

Navodila:

1. Udeležence razdelite v skupine po tri ali štiri.
2. Vsaka skupina naj vzame nekaj listov papirja in svinčnike in naj sede malce stran od drugih.
3. Pokliči po enega člana iz vsake skupine in mu povedj eno besedo.
4. Ko se vrne v skupino, naj to besedo nariše, drugi pa naj skušajo uganiti, za katero besedo gre. Rišejo lahko le podobe, številke in črke so prepovedane. Govorjenje ni dovoljeno, potrjuje se lahko le pravilen odgovor.
5. Ostali člani skupine lahko le ugibajo, ne smejo pa spraševati.
6. Ko skupina ugame pravilno besedo, naj zakričijo.
7. Rezultat zapišite na velik list papirja.
8. Po vsakem krogu naj risar nad risbo napiše svojo besedo, tudi če risba še ni dokončana.
9. Skupine naj zdaj izberejo drugega risarja. Vsak naj vsaj enkrat pride na vrsto za risanje.
10. Na koncu risbe izobesite, da boste lahko primerjali različne interpretacije in prikaze besed in se o njih pogovarjali.

Povzetek in ocena

- Vaja je najbolj učinkovita v manjših skupinah (lahko so iste).
- Udeležence vprašajte, ali je bila igra težka in zakaj.
- Oglejte si risbe na steni in primerjajte različne slike in različne razlage istih besed.
- Vse v skupini vprašajte, ali risbe odslikavajo stvarnost, risarji pa naj razložijo, zakaj so se odločili za tako risbo.
- Nadaljujte z vprašanji, od kod nam take negativne ali pozitivne predstave in kako vplivajo na naše odnose z ljudi, o katerih imamo določene predstave.

Nasveti za vodjo

Če delate z majhno skupino, je ni potrebno razdeliti še na manjše skupine. V vsakem naslednjem krogu riše tisti, ki je v prejšnjem pravilno uganil.

Upoštevajte, da se bo morda tistim, ki menijo, da so slabi risarji, naloga zdela pretežka. Ohrabrite jih, da ne pričakujete umetniških del, in jih spodbudite, da se pogumno lotijo risanja.

Igra bo zelo verjetno prikazala najbolj neposredne in splošne stereotipe, ki jih imamo o drugih ljudeh, vključno s tujci oziroma manjšinami. Je zelo ustvarjalna in zabavna. Vendar pa je pomembno, da se ne zaključi z risanjem. Na koncu mora skupina razmišljati o nevarnostih oblikovanja stereotipov in predvsem o tem, kako te predstave nastajajo.

Vsak od nas potrebuje stereotipe za razlago okolja in ljudi okrog nas. Vsi imamo in smo predmet stereotipov; to ni samo neizogibno, ampak tudi potrebno. Zato se izogibajte vsakršnih sodb o stereotipih, ki jih imajo udeleženci. Pogovor in ocena pa morata pokazati, kako pomembno je, da se zavedamo, kaj so stereotipi – samo podobe in domneve, ki imajo pogosto le malo skupnega s stvarnostjo. Če se zavedamo, da stereotipi obstajajo in da se je nevarno zanašati le nanje, bomo najlažje preprečili predsodke, ki vodijo v diskriminacijo.

Zanimivo je, da si ponavadi ne ustvarjamo stereotipov o ljudeh, s katerimi nimamo veliko stikov. Kako si, na primer, predstavljate nekoga s Papue Nove Gvineje, Moldavije, San Marina ali Butana? Če že imamo stereotipe o njih, ponavadi menimo, »da so prijazni«. Zato svetujemo, da v seznam besed, ki jih boste risali, vključite vsaj enega predstavnika naroda, ki je v vaši državi manjšina, in vsaj enega, ki to ni in s katerim skupina nima skoraj nobenega neposrednega stika. Skupina naj razmisli o razlikah med stereotipi in o možnih razlogih za to.

V pogovor morate vplesti tudi vprašanje, kako stereotipi nastajajo. Analizirajte vlogo medijev, šolske vzgoje, družine in vrstnikov.

Nasvet za izvajanje igre »Stereotipi«

Pravila in zamisli, kaj naj skupine rišejo, morate prilagoditi narodnemu in kul-

turnemu ozadju skupine. Besede na seznamu, ki sledi so zato le predlogi, ki jih sami prilagodite. Če bi npr. radi uporabili predstave o narodnostih, se dogovorite, da igralci ne smejo risati zastav ali denarja - bilo bi preveč preprosto. Po drugi strani pa je pomembno, da preprečite ugibanje zgolj na podlagi asociacij, tako da opisom določene manjšine sledijo besede, ki izražajo pojme, predmete ali ljudi, ki z narodnostmi nimajo zveze. Če npr. sprašujete po opisu besed Madžar, Romun in Francoz, je bolje, da začnete z Madžarom, nadaljujete z besedo »rasizem« ali »manjšina«, potem pride na vrsto Romun, ki mu sledi beseda »prijatelj« in šele na koncu Francoz. To bo igro obogatilo, tekmovanje bo živahnejše, igra pa veliko zabavnejša.

Predlogi za besede, ki jih lahko skupine rišejo

rasizem – drugačnost – vzgoja – diskriminacija – antisemitizem – begunstvo – konflikt – evropski – Slovenec (oz. državljani države, kjer se izvaja aktivnost) – kmet – revščina – muslimanka – homoseksualec – Evropejka – enakost – HIV pozitiven – Rom (Cigan) – Japonec – Rusinja – Afričan – človekove pravice – mediji – turistka – tujec – solidarnost – begunka – slepa oseba – ljubezen – Arabka – Moldavijec.

herkes farklıdır
herkes eşittir

Predlogi za nadaljevanje

Spodbudite udeležence, naj bodo bolj pozorni na to, kako se stereotipi uporabljajo v medijih in oglaševanju in kako se sami odzivajo nanje. Prosite jih, naj poiščejo konkretne primere in jih predstavijo na vašem naslednjem sestanku.

Podobe o drugih ljudeh in kulturah si ustvarjamo tudi na podlagi glasbe in ne le fotografij ali besedil. Glasbene podobe lahko raziščete z aktivnostjo »Knysna Blue – glasba iz tujih logov« (stran 106).

Lahko se lotite tudi raziskovanja posledic ustvarjanja stereotipov in 'etiketiranja' ljudi. Doslej je bil govor le o stereotipih, z igro »Etikete« (stran 108) pa lahko raziščete še njihove posledice.

DRAGI PRIJATELJ, DRAGA PRIJATELJICA ...

*Vsi imamo mnenja, zamisli in občutja, ki bi jih radi delili z drugimi,
pa vendar je včasih tako težko spregovoriti o njih.
Pisanje pisma je dober način, da povemo, kar si mislimo.*

Tema:

- odvisna od namena in teme srečanja, v okviru katerega aktivnost izvajamo

Cilji:

- spodbuditi udeležence, da bodo izražali svoje poglede in čustva
- vživeti se v čustva drugih in razumeti različne poglede na posamezen problem
- spodbuditi k sodelovanju tiste člane skupine, ki ne govorijo radi pred drugimi
- spodbuditi pogovor o solidarnosti, enakopravnosti in medsebojnem spoštovanju

Čas: za to igro sta potrebna dan ali dva; dobro je, če je del širšega programa

del A: 30 minut

del B: 15 minut

del C: 30 minut

del D: 45 minut

Velikost skupine: 5 do 30

Pripomočki:

- svinčniki in papir
- fotokopirni stroj

Navodila:

del A: Izberite dva ali tri udeležence in jih prosite, naj nekemu drugemu članu skupine napišejo pismo o določenem problemu, npr. pripadanju neki manjšini, rasizmu, Evropi, krivici itn. Pisma naj se zaključijo s prošnjo za odgovor, npr.: »Kaj pa ti misliš o tem?«, »Ali mi lahko kako pomagаш?«, »Kakšno je tvoje mnenje?«.

del B: Avtorji naj pisma preberejo na začetku naslednjega srečanja pred celo skupino.

del C: Tisti, ki so jim bila pisma namenjena, naj napišejo odgovore.

del D: Na koncu srečanja ali na naslednjem naj prejemniki preberejo svoje odgovore.

Povzetek in ocena

Pogovor začnite z vprašanjem avtorjem pisem, česa so se iz igre naučili, nato pa še ostale člane, česa so se naučili, ko so jih poslušali. V nadaljevanju naj vsa skupina spregovori o problemih, ki so se pojavili v pismih.

Nasveti za vodjo

Ta igra je odlična priložnost, da udeleženci jasno razmislijo o tem, kaj čutijo, oz. kaj bi radi povedali o posameznem problemu. Prav tako je to priložnost, da v pogovoru sodelujejo tudi tisti, ki se sicer pred drugimi težko izražajo. Na ta način se v skupini ustvarijo zelo pozitivni skupinski občutki, gradimo pa tudi osebno razumevanje. Aktivnost je lahko uporabna tudi za spopadanje s konflikti v skupini.

Igra prinese dobre rezultate v vsaki skupini, še posebej pa v skupini z mednarodno zasedbo.

Vsebina pisem naj bo vezana na namen srečanja. Če je tema srečanja npr. nasilje, potem za izhodišče izberite aktualen dogodek, npr. konflikte med mladinskimi skupinami, fizični napad na nekoga, policijsko racijo v romskem naselju itn.

del A: Ko izbirate pisce prvih pisem, upoštevajte raznolikost skupine. Odločite se za nekoga, ki predstavlja večino, in nekoga, ki je član manjšine, za predstavnike različnih manjšin, za moškega, žensko itn.

Pisci pisem morajo vedeti eden za drugega, da si ne bodo pisali pisem med seboj, ampak da bodo prejemniki tudi vsi drugi v skupini. Pisma naj pišejo čim bolj osebno, vendar mora biti njim samim prepuščeno, kako zelo osebno. »Osebno« tukaj pomeni, da se morajo udeleženci nekako identificirati s problemi oziroma morajo biti problemi pomembni in zanje aktualni. Lahko se zgodi, da bodo morda nekateri udeleženci prepričani, da »ne znajo pisati«. Ti bodo potrebovali dodatno spodbudo. Pomagajte jim lahko tako, da fotokopije pisem, napisanih v delu A, razdelite vsem.

كلنا مختلفون
كلنا متساوون

Predlogi za nadaljevanje

Pišite pisma o tem, kar vas skrbi in je del vaše vsakodnevne izkušnje. Pošljite jih na ustrezne urade, politikom ali lokalnim časopisom. Prepričajte se, da bo javnost seznanjena z vašimi pogledi, in da bodo pripomogli k spremembam.

Pisati pisma ni lahko. Včasih je težko natančno povedati tisto, kar mislimo, zato moramo besede izbirati zelo preudarno. Če želite, lahko poskusite igro »Svetla prihodnost« (stran 181), v kateri raziskujemo izvore besed in kako se z asociacijami njihov pomen spreminja.

DOMINE

Poznamo domine? Igrajmo se domine z lastnimi telesi.

Tema:

- vsaka, ki se je želite lotiti

Cilji:

- spodbuditi telesni stik
- pomagati udeležencem, da se spoznajo med sabo
- dvigniti zavedanje, da obstajajo v vsaki skupini razlike med člani, veliko pa je tudi stvari, ki so vsem skupne

Čas: 10 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki:

- posebnih materialov ne potrebujemo
- seznam značilnosti, ki jih bom predlagali, če se igralci ne bodo spomnili svojih
- velik prostor

Navodila

1. Nekdo v skupini naj si zamisli dve značilnosti, ki ju razkrije skupini. Na primer: »Na moji levi strani sem dekle, na desni imam dva brata.«
2. Potem pokliči nekoga drugega, ki ima s tem prvim eno skupno značilnost. Prime naj soigralčevo desno ali levo roko (odvisno od tega, kaj ima ta skupnega) in doda svojo značilnost na prosti strani. Na primer: »Na desni sem dekle, na levi imam rjave oči.«
3. Na vrsto naj pridejo vsi člani, tako da bo krog sklenjen in bodo vsi igralci povezani med sabo.
4. Če izrečene značilnosti nima nihče v skupini in domina ne dobi para, naj si igralci izmislijo drugo značilnost, tako da se bo veriga nadaljevala.

Nasveti za vodjo

Navedene značilnosti so le primeri, vsakdo si lahko izmisli nove ali začne s katerokoli značilnostjo, ne glede na to, ali so značilnosti vidne ali ne. Pomembno je, da člani skupine vzpostavijo telesni stik, saj se tako oblikuje močnejše skupinsko vzdušje. Stik lahko vzpostavite z dotikom rok, objemom čez rame, dotikom s stopali itn. Igralci lahko stojijo ali ležijo.

Če se predlagane značilnosti ponavljajo, spodbujajte člane skupine, naj si zamislijo drugačne. Najbolje je, če značilnosti niso zelo preproste. Skupino lahko spodbujate, naj si izmišlja vizualne značilnosti (barva obleke

ali las), takšne, ki niso vidne na prvi pogled, ali osebne značilnosti (konjički, najljubša jed, katero pesem najraje prepevaš pod tušem ...), pa tudi druge, ki so povezane z določenimi temami ali problemi (moje mnenje... moji občutki o manjšinah, moških, ženskah, Romih, Židih itn. je ...).

Igra mora potekati hitro, da se igralci med čakanjem ne naveličajo.

Zelo primerna za krepitev pripadnosti skupini je postavitve v krogu, izbire te pa seveda lahko tudi drugačne oblike.

Če se za to igro odločite na začetku srečanja ali za ogrevanje, je smiselno, da se v igro vključi tudi vodja in tako izkoristi priložnost za sodelovanje s skupino, hkrati pa to pomaga tudi prebiti začetne ovire.

Predlogi za nadaljevanje

Iz »Domin« se bomo naučili, da je človek veliko več, kot je videti na prvi pogled. Kljub temu ljudi ob prvem srečanju presojaмо glede na to, kar vidimo. Z igro »Prvi vtisi« (stran 83) lahko raziščete, kaj vidimo in ali res vsi vidimo isto.

SANJE

Človeška bitja imamo nekaj skupnega: vsi znamo sanjati in si predstavljati boljše prihodnost. V tej igri si igralci delijo sanje in vizije, zato se v skupini krepi občutek enakosti.

Temi:

- enakost ne glede na kulturno in etnično poreklo
- solidarnost in naklonjenost do članov skupine

Cilji:

- poudarjanje enakosti v skupini
- razvijanje solidarnosti in sposobnosti vživljanja v čustva soigralcev
- ustvarjanje prijetnega vzdušja v skupini
- spodbujanje sodelovanja
- spoznavanje drug drugega

Čas: 1 ura

Velikost skupine: med 6 in 40

Pripomočki:

- velik list papirja in flomastri - za vsako skupino

Navodila

1. To igro boste organiziral glede na velikost skupine. Če je v skupini do 10 ljudi, potem jo izvedite kot skupinsko razpravo in zbiranje idej. Če je igralcev več kot 10, skupino razdeli v manjše skupine po 5-6 igralcev.
2. Prvih pet minut naj člani skupine sami pri sebi razmišljajo, kako si predstavljajo določene stvari v prihodnosti: družino, poklic, konjičke, stanovanje, osebni razvoj, državljanske pravice itn.
3. Potem naj te sanje in želje razkrijejo drugim članom skupine in tudi razložijo, zakaj si to želijo. Na list papirja naj napišejo (ali še bolje narišejo) tisto, kar jih druži npr: imeti službo, potovati, imeti otroke, hišo itn.
4. Vsaka podskupina naj celotni skupini predstavi svoje risbe oziroma ugotovitve.
5. Posamezne igralce ali skupine spodbudite naj navedejo tri stvari, ki jim preprečujejo, da bi se jim želje izpolnile, in tri stvari, ki bi jih kot skupina (ali organizacija) lahko naredili, da bi se vsaj nekoliko približali uresničitvi svojih sanj.

Povzetek in ocena

Igralci naj povedo, kakšne občutke so doživljali med igro in ali kaj jim je bilo pri tej aktivnosti všeč.

Nadaljujte z vprašanji:

- Vas je kaj presenetilo?
- Mislite, da bi moral imeti vsak pravico, da uresniči svoje želje?
- Se vam zdi, da imajo nekateri več možnosti kot drugi? Kdo in zakaj? Je to pošteno?
- Kako bi lahko drug drugemu praktično pomagali, da bi premagali ovire in uresničili svoje sanje?

Nasveti za vodjo

Ta igra je lahko dobra spodbuda za skupino in posameznike, če znajo jasno izraziti svoje želje in poiskati praktične stvari, ki jih lahko počnejo skupaj.

Pomembno je, da poudarjamo skupinski pristop, saj pripomore k temu, da se znebijo zadreg, ki jih ima posameznica ali posameznik: »Ne vem, kako naj se lotim ...« ali »Ne poznam pravega načina ...«.

Igra bo učinkovitejša, če ustvarjalno združimo sanje. Če ima skupina težave z risanjem, naj naredi lepljenko iz starih revij (v tem primeru boste potrebovali tudi škarje in lepilo). Ali pa naj svojo vizijo uprizorijo. Vsaka metoda, ki spodbuja ustvarjalno in spontano izražanje, je boljša od zgolj pisne oziroma govorne komunikacije.

O rasizmu, ksenofobiji in antisemitizmu je lažje razpravljati, če je skupina večkulturna. Sicer pa nam lahko pri tem pomaga vprašanje: »Misliš, da ima vsak pravico uresničiti svoje sanje?«

Predlogi za nadaljevanje

Poskusite z aktivnostjo »Baloni« (stran 65), s katero boste lahko še dodatno okrepili prijetno počutje v skupini.

Dodelajte konkretne ideje za uresničitev praktičnih aktivnosti, ki so jih udeleženci predlagali med igro ali se lotite načrtovanja naslednjega srečanja, na katerem se boste dogovorili, katerih praktičnih korakov se lahko lotite.

TEKMOVANJE ZA NAJ EVROŠALO

Saj je samo hec! Pa kaj, če si pripovedujemo šale o Škotih in Bosancih!

Teme:

- stereotipi in predsodki
- humor kot vir in hrana predsodkov
- osebna odgovornost, da se odzovemo na situacije, s katerimi se ne strinjamo

Cilji:

- raziskati razloge našega humorja
- učinek, ki ga imajo šale na nas in na tiste, iz katerih se norčujemo
- pogovor o strahovih, ki se skrivajo v šalah, ki si jih pripovedujemo

Čas: 45 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki:

Zberite različne šale, primerne za svojo skupino, kot npr. :

- šale o vegetarijancih, bogataših, Židih
- šale o invalidih
- šale o politikih, glasbenih zvezdnikih, tujcih, homoseksualcih
- šale o tabujih
- besedne igre
- triki in šale, s katerimi si privoščimo člana skupine
- karikature
- potrebovali boste tudi klobuk,
- velik list papirja in flomaster za zapisovanje rezultatov.

Navodila:

1. Napišite šale na listke in jih vrzite v klobuk.
2. Igralci naj se posedejo v krog, klobuk naj zakroži in vsak naj izvleče iz njega listek s šalo, ki jo potem prebere ali odigra skupini.
3. Ostali naj šalo ocenijo s točkami od 1 do 10.
4. Na vaš znak ali po štetju do tri naj udeleženci ocenijo šalo z dvigom roke.
5. Točke zapisuj na velik list papirja.

Povzetek in ocena

Pogovorite se, kako so se udeleženci počutili med igro, nato nadaljujte z vprašanji:

- Katera šala je zmagala in zakaj?

- Katera je pristala na zadnjem mestu in zakaj?
- Kako se počutiš ob šali na svoj račun ali ob šali o nečem, na kar si čustveno navezan?
- Kakšne šale so najboljše?
- Kdaj in zakaj je določena šala nesprejemljiva?
- Kakšna škoda nastane, če pripovedujemo seksistične oziroma rasistične šale?
- Kako se odzoveš na žaljivo šalo?
Se vljudno nasmehneš?
Se smeješ, ker se smejejo tudi prijatelji?
Pripovedovalcu poveš, da je šel čez rob?
Zapustiš skupino, a ne rečeš ničesar?

Nasveti za vodjo

Izbira šal je pomembna, ker omogoča nadzor nad igro.

Izberite tako destruktivne kot konstruktivne šale. Karikature so morda najboljši vir šal, iz katerih se lahko naučimo česa pozitivnega o nas in o svetu.

Izogibaj se šalam, ki bi utegnile koga v skupini globoko prizadeti. Po drugi strani pa je lahko poučno, da vključiš tudi blage šale na račun nekaterih članov skupine.

GLOBAL
GENERATION

Predlogi za nadaljevanje

Začnite zbirati karikature in šale, ki si jih boste izmenjevali med seboj. Na tabli ali panoju namenite posebno mesto za to in jih tja redno obešajte. Ali pa si sami izmislite šale ali karikature, ki jih boste delili z drugimi skupinami in organizacijami. Poskusite se dogovoriti, da jih objavi lokalni časopis ali glasilo kakšne organizacije.

Vselej bodite pozorni na to, kako smo diskriminatorni do določenih skupin in potem njih krivimo za to. Uporabi aktivnost 'Kar pogumno!' (stran 103). Lahko pa tudi raziščete, kakšen bi bil najbolj ustrezen odziv v težkih situacijah. Za to uporabite aktivnost 'Občuti diskriminacijo' (stran 158).

VOZI NAS VLAK V DALJAVE

Nihče med nami ni rasist, pa vendarle...

S to igro si bomo z uporabo vsakdanje situacije - potovanja na vlaku – pobliže ogledali predsodke.

Temi:

- predsodki in meje strpnosti
- predstave in stereotipi o različnih manjšinah

Cilji:

- spoprijeti se s stereotipi in predsodki o drugih ljudeh in manjšinah, o podobah in asociacijah, ki jih predstavljeni tekst zbuja
- razmislek o tem, kakšne predstave o manjšinah imajo različni udeleženci
- zvišati zavedanje o mejah strpnosti
- soočiti različne vrednote in stereotipe udeležencev

Čas: 90 minut do 2 uri

Velikost skupine: najmanj 5, največ 40

Pripomočki

- za vsakega udeleženca izvod opisa igre
- svinčnik za vsakega udeleženca

Navodila

1. Vsak udeleženec naj dobi opis igre.
2. Na kratko opišite potek igre, potem pa naj si vsi udeleženci preberejo opise ljudi, ki potujejo na vlaku.
3. Vsak naj si izbere tri ljudi, s katerimi bi najraje potoval, in tri ljudi, s katerimi bi najmanj želel potovati.
4. Ko se vsi odločijo, naj se razdelijo v skupine po štiri ali pet in:
 - predstavijo svoje odločitve ter razloge zanje,
 - jih primerjajo in ugotavljajo podobnosti,
 - skupaj izdelajo končni seznam (trije plusi in trije minusi).
5. Vsaka skupina naj vsem skupaj predstavi svoje sklepe in vzroke za tako skupno odločitev. Povedo naj tudi, v katerih »primerih« so se mnenja v skupini najbolj razhajala.

Povzetek in ocena

Osnova za pogovor so poročila skupin. Za začetek primerjajte različne rezultate.

V nadaljevanju jim lahko postavljate vprašanja:

- Je takšna situacija sploh mogoča?

- Je kdo v skupini kdaj doživel podobno situacijo?
- Kateri dejavniki so vplivali na tvojo odločitev o izbiri oziroma odklonitvi sopotnikov?
- Če skupini ni uspelo sprejeti skupne odločitve, kje so vzroki?
- Kaj je bilo pri izbiri najtežje?
- Kateri dejavniki so povzročili, da skupina ni mogla sprejeti soglasne odločitve?
- Kakšni stereotipi so se porajali ob seznamu potnikov?
- Ali se stereotipi skrivajo v opisih potnikov ali zgolj v naši glavi oziroma domišljiji?
- Od kod nam take predstave?
- Kako bi se počutil v situaciji, ko se nihče ne bi hotel peljati v istem kupeju s tabo?

Nasveti za vodjo

Pomembno je, da je seznam potnikov zelo dolg, tako da se bo skupina le s težavo dokopala do soglasja. Po potrebi jim dajte več časa, tako za individualni kot za skupinski del naloge. Če želite, lahko skrajšate seznam na največ 10 do 14 potnikov in jih prilagodite krajevni ali narodnostni situaciji skupine, s katero delate. Nekateri opisi potnikov morajo vsekakor vključevati manjšine, ki jih skupina pozna, vključno z »nevidnimi« manjšinami, kot so homoseksualci, invalidi, HIV pozitivni itn.

kōik erinevad
kōik vōrdesed

Marsikatera skupina ne bo uspela doseči soglasja. Zato tega vidika igre ne poudarjaj preveč, saj utegne pripeljati do izsiljene odločitve. Pomembno je namreč tudi, zakaj se v taki situaciji ne moremo odločiti soglasno.

Pomembno je, da vsak spoštuje mnenje soigralcev in jih ne napada zaradi njihovih osebnih pogledov. Če so nekatere odločitve dvomljive, je pameetneje, da se pogovorite o razlogih, ki so botrovali taki odločitvi, kot pa da zaslišujete konkretnega človeka, zakaj se je odločil tako in ne drugače. Pravzaprav se bosta obe strani, igralci in vodja, zlahka znašli v težkem položaju: igra se lahko kaj hitro sprevrže v obdolževanje! Zato pazite, da se pogovor ne bo razvijal v smeri »kdo ima najmanj predsodkov«, ampak raje obravnavajte dejstvo, da jih imamo prav vsi.

Pomembno je tudi, da v pogovoru poudarite dejstvo, da so opisi potnikov zelo kratki, da iz njih zelo malo izvemo o njihovi osebnosti oziroma družbenem okolju. Ampak ali se ne odzivamo na enak način na informacije v časopisih, na televiziji, v pogovorih in ob srečanjih z ljudmi, ki smo jih srečali prvič?

Predlogi za nadaljevanje

Tej igri lahko sledijo še druge, ki se ukvarjajo z našimi predstavami o drugih, na primer »Prvi vtisi« (stran 83) ali »Kaj vidiš?« (stran 176). Lahko si tudi postavljate vprašanja npr. ali res veste, kako se počuti begunec ali priseljenec, ki se sooča s predsodki in diskriminacijo. Za to lahko uporabite aktivnost »Begunec« (stran 151).

SCENARIJ

Vstopil si v vlak »Ekspres Doline divjadi«, ki te bo v enem tednu pripeljal iz Lizbone v Moskvo. Potuješ v spalniku, ki ga deliš še s tremi potniki. S katerimi od naslednjih potnikov bi najraje potoval?

1. Srbski vojak iz Bosne
2. Debelušni švicarski borzni posrednik
3. Italijanski *disk-jockey*, ki ima očitno precej pod palcem
4. Afričanka, ki prodaja usnjene izdelke
5. Mlad umetnik, ki je HIV pozitiven
6. Madžarski Rom, ki so ga pravkar spustili iz zapora
7. Baskovski nacionalist, ki redno potuje v Rusijo
8. Nemški *rapper* z zelo samosvojim življenjskim slogom
9. Slep harmonikar iz Avstrije
10. Ukrajinski študent, ki noče domov
11. Romunka srednjih let brez vize in z enoletnim otrokom v naročju
12. Zagrizena in agresivna nizozemska feministka
13. Precej pijan švedski obritoglavec
14. Rokoborec iz Belfasta, ki gre na nogometno tekmo
15. Poljska prostitutka iz Berlina
16. Francoski kmet, ki zna le francosko, s sabo pa nosi košaro smrdljivega sira
17. Kurdski begunec, ki živi v Nemčiji in se vrača iz Libije

Navodila

1. **Sam/a** izberi tri ljudi, s katerimi bi najraje potoval/a, in tri ljudi, s katerimi nikakor ne bi hotel/a potovati. Na voljo imaš 15 minut.
2. **Skupini** razkrij, koga si izbral. Pogovorite se o razlogih za tvojo odločitev. Skupina ima nato 45 minut, da se soglasno odloči za tri najbolj zaželene in tri najmanj zaželene sopotnike.
3. Podskupine **celotni** skupini predstavijo svojo odločitev. Igra se konča s povzetkom in oceno igre.

VSAKA SLIKA PRIPOVEDUJE SVOJO ZGODBO

vsi drugačni
vsi enakopravni

Včasih se nam kakšna stvar zdi zelo preprosta. Če pa jo pogledamo z druge strani, se nam utegne zazdeti drugače.

Temi:

- naše zaznavanje je polno predsodkov, odvisno od preteklih izkušenj, pričakovanj, kulture itn.
- pogosto se odločamo na podlagi nepopolnih podatkov

Cilji:

- pokazati, kako naše predstave o drugih ljudeh vplivajo na našo razlago njihovega vedenja
- razmisliti, kako bomo zapolnili luknje v znanju
- ozavestiti vpliv in moč, ki ju imajo naše predstave na druge ljudi

Čas: 30 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki in priprava:

- izberite sliko, ki se nanaša na temo srečanja oziroma projekta
- sliko razreži na dvoje, tako da bo vsak del »pripovedoval svojo zgodbo«, ko pa bosta dela združena, bo »zgodba drugačna«
- vsako polovico slike nalepi na poseben list papirja
- vsak udeleženec naj dobi svojo kopijo
- papir in svinčnik za vsakega udeleženca

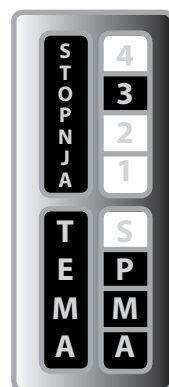
Navodila

1. Povejte skupini, da bodo vsi dobili sliko in da mora vsak opisati, kaj slika prikazuje, kdo so osebe, kaj se dogaja, kje se dogaja itn.
2. Vsak naj dobi prvo polovico slike. Udeležencem daj na voljo 5 minut, da razmislijo in zapišejo vsak svojo zgodbo.
3. Prosi udeležence, naj povedo, kaj so napisali. Če je skupina velika, jo razdeli v manjše skupine po 6 do 8 članov.
4. Zdaj jim razdeli še drugi del slike in jih prosi, naj ponovno razmislijo o tem, kaj vidijo.

Povzetek in ocena

V pogovoru poskušajte razčleniti načine, kako organiziramo in ocenjujemo informacije. Pomagajte jim z vprašanji:

- Kaj je po tvojem slika prikazovala?
- Kdo so bili ljudje na njej?
- Kje so bili?

- Kaj so delali?
- Zakaj so bili tam?
- Zakaj si si razlagal/a stvari tako (in ne drugače)?
- So si člani skupine sliko razlagali različno?
- Si spremenila/a mnenje o tem, kaj vidiš, ko si videl/a celo sliko?

Kadar se v resničnem življenju nekaj zgodi, poskušamo dojeti pomen dogodka, tudi če vidimo le manjši del »slike«.

- Kaj se zgodi, ko stvari pogledaš v širšem kontekstu in dobiš drugačen vtis?
- Spremeniš svoje mnenje ali vztrajaš pri prvotni razlagi?
- Zakaj tako težko iskreno priznamo, da smo si premislili?

Nasveti za vodjo

Poiščite take slike ali risbe, ki ustrezajo skupini in se nanašajo, ali na njihovo življenje ali na temo, ki jo želite z njimi raziskovati.

Predlogi za nadaljevanje

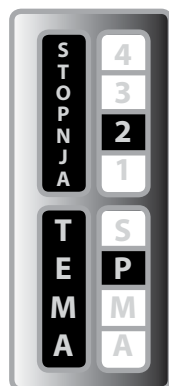
Spodbudite skupino, naj poskušajo biti bolj pozorni in bolj kritični do stvari, ki jih pripovedujejo drugi ali ki jih preberejo in do fotografij, ki jih vidijo, še zlasti v novicah in reklamnih oglasih. Na naslednjem srečanju dajte udeležencem priložnost, da povedo, kaj jih je presenetilo in česa so se v tej aktivnosti naučili.

Ta igra se dobro povezuje z igro »Kaj vidiš?« (stran 176), v kateri si bomo ogledali časopisne fotografije in jim kot uredniki dodajali naslove oziroma podnaslove.

PRVI VTISI

*Prvi pogled lahko krepko zavaja. Prvi vtisi so zelo pomembni.
Tako preprosto je napačno sklepati o ljudeh, ki jih ne poznamo.*

vsi drugačni
vsi enakopravni

Teme:

- osebna identiteta
- oblikovanje stereotipov
- sklepamo o ljudeh na podlagi zelo skopih resničnih podatkov

Cilji:

- primerjava različnih vtisov ob prvem srečanju
- kako izkušnje vplivajo na prvi vtis
- kako prvi vtis vpliva na naše vedenje do drugih

Čas: 30 minut

Velikost skupine: 4 - 12

Pripomočki:

- iz revij izberite slike ljudi z zanimivimi/različnimi/vpadljivimi obrazi,
- nalepite jih na zgornjo polovico lista, spodnja naj bo prazna. Vsi udeleženci naj dobijo liste enake velikosti
- svinčnik za vsakega udeleženca

Navodila:

1. Igralci naj sedejo v krog in vsak naj dobi list papirja s sliko.
2. Naj si ogledajo sliko in naj čisto na dnu lista napišejo prvi vtis o osebi na sliki.
3. Ta del papirja naj potem prepognejo, tako da naslednji igralec ne bo videl, kaj so napisali. List naj podajo naprej.
4. Ko igralci dobijo drugo sliko, naj prvi vtis zapišejo nad prvim zavihkom, spet prepognejo, da se ne bo videlo, kaj so napisali, in list podajo naprej.
5. Naj to udeleženci ponavljajo toliko časa, da vsak list obide celoten krog in je imel vsak udeleženec vse liste.
6. Razgrnite liste in primerjajte »prve vtise«.

Povzetek in ocena

- Pogovorite se, kaj se je dogajalo in česa ste se kot skupina naučili?
- Kakšna presenečenja so se pojavila?
- Na čem so bili prvi vtisi utemeljeni?
- Opišite primere, ko je imel kdo izmed vas o kom popolnoma napačen prvi vtis.
- Kakšne so posledice (napačnega) prvega vtisa?
- Kaj smo se skozi to vajo naučili o nas samih?

Nasveti za vodjo

Pred začetkom igre se prepričajte, da so vsi udeleženci razumeli navodila.

Pokažite jim, kam naj pišejo in kako naj zavijajo spodnji del lista.

Listi naj krožijo čim hitreje. Igralci naj nimajo preveč časa za razmislek, saj nas zanimajo prav prvi vtisi.

Izogibajte se slikam znanih in slavnih ljudi.

Izbor slik naj obsega najrazličnejše ljudi, ki se razlikujejo po starosti, kulturi, etničnem izvoru, zmožnostih oz. nezmožnostih itn.

Bodite pripravljeni tudi na ostre komentarje. Glede na velikost skupine morada komentiranje ne bo vedno anonimno. Ne dovolite pa, da bi igralci kritizirali drug drugega zaradi njihovega mnenja. Osredotočite se na pogovor o samih komentarjih.

Različice igre

Če imate veliko skupino, kopirajte sliko na prosojnico in jo projicirajte na tablo. Udeleženci naj napišejo prvi vtis na oštevilčen listek, ki jih preberite po vsakem krogu.

Predlogi za nadaljevanje

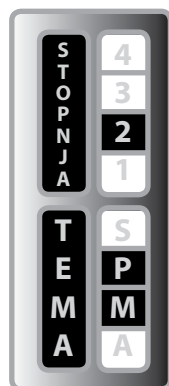
Predlagajte, da bi v skupino oz. organizacijo vpeljali dodatne aktivnosti, ki bi vam omogočile, da bi več zvedeli o ljudeh, ki so drugačni. Lahko npr. povabite kakšnega predavatelja, si ogledate tuj film ali organizirate kulturni večer z glasbo iz drugih dežel.

Če se radi poglobljate v predstave, ki jih imamo o drugih, lahko skozi aktivnost »Obrazi« (stran 149) raziščete, kako si predstavljate družbene poražence in zmagovalce. Primerna igra za raziskovanje predstav o ljudeh iz drugih držav je tudi »Antonio in Ali« (stran 63).

JEKLENI KROG

*Bi radi spoznali, kako je, če si del večine oz. manjšine?
Ta igra je zelo energetična.*

vsi drugačni
vsi enakopravni

Temi:

- odnosi med večino in manjšino
- socialni in politični mehanizmi, ki delijo družbo

Cilji:

- občutiti na lastni koži, kako je, če si del večine oz. manjšine
- razčleniti strategije, ki jih uporabljamo, da nas večina sprejme
- ozavestiti, kdaj bi bili radi del večine, kdaj pa manjšine

Čas: 40 minut

Velikost skupine: 6 - 8 ljudi v posameznem krogu

Pripomočki:

- papir in svinčniki za opazovalce
- ura oz. merilec časa/stoparica

Navodila:

1. Razdelite skupino na manjše skupine od 6 do 8 ljudi.
2. Vsaka skupina naj izbere enega »opazovalca« in enega »izobčenca«.
3. Člani skupine naj se postavijo v krog, z rameni tesno skupaj, tako da med njimi ni nobenega prostora.
4. »Izobčenec« se mora zrniti v krog, ostali pa mu skušajo to preprečiti.
5. Opazovalec naj si zapisuje strategije, ki jih uporabljajo »izobčenec« in igralci v krogu, hkrati pa naj meri čas.

Po dveh ali treh minutah se »izobčenec«, tudi če mu ni uspelo priti v krog, postavi v krog, zamenja pa ga drug igralec. Igre je konec, ko se vsi, ki to želijo, preskusijo v vlogi »izobčenca«.

Povzetek in ocena

Pogovarjajte se, kaj se je dogajalo in kako ste se počutili.

Začnite z vprašanji za igralce:

- kako si se počutil kot del kroga;
- kako si se počutil kot izobčenec;
- se tisti, ki jim je uspelo predreti krog, počutijo drugače kot tisti, ki jim to ni uspelo?

Vprašnji za opazovalce:

- kakšno strategijo so uporabljali »izobčenci«;
- kako so igralci v krogu poskušali preprečiti, da bi se »izobčenec« zrinil v krog?

Vprašanja za celotno skupino:

- v kakšnih situacijah ti ustreza, da si »izobčenec« oz. manjšina, in kdaj ceniš, da si del skupine oz. večine;
- katere skupine v naši družbi so najmočnejše in katere najšibkejše;
- v družbi predstavljajo »krog« privilegiji, denar, moč, delo ali stanovanje;
- kakšne strategije uporabljajo manjšine, da bi se dokopale do teh virov;
- kako si večina ohranja status?

Nasveti za vodjo

Pomaga, če daste opazovalcem konkretna navodila, na kaj naj bodo pozorni, in sicer:

- kako se igralci v krogu pogovarjajo med sabo in kako z izobčencem;
- kako so igralci v krogu poskušali preprečiti, da bi se izobčenec zrinil v krog;
- kaj pravi izobčenec;
- kakšne strategije uporablja, da bi prišel v krog?

Ta igra od vseh igralcev zahteva veliko energije. Načeloma pri igranju ne bi smelo prihajati do nasilja, razen če so odnosi v skupini res slabi.

Še pred vodenim pogovorom o oceni igre je priporočljivo, da se v skupini sproščeno pogovorite o tem, kaj se je dogajalo.

Možne različice

Če je skupina tako velika, da lahko igrate več krogov, naj si vsaka skupina že na začetku izbere ime. To bo okrepilo občutek pripadnosti. Igrate lahko tudi tako, da je izobčenec vedno član druge skupine. Na koncu vsakega kroga se izobčenec vrne v svojo skupino, ne glede na to, ali se mu je uspelo zrinuti v krog ali ne. To lahko poudari občutek osamljenosti, ko si izobčen.

Predlogi za nadaljevanje

Udeleženci naj povedo, kako bi lahko bili bolj pozorni na svoje vedenje in ali se jim zgodi, da kdaj koga nehote izključijo iz skupine. Ali so npr. v krajevne skupine, klube, društva ali organizacije res vključeni predstavniki vseh slojev in skupin neke lokalne skupnosti? Ali bi se lahko vključili, če bi se hoteli? Zakaj se ne vključijo? Kaj bi jih spodbudilo, da bi se vključili? Razmišljajte, kaj bi lahko storili, da bi res vsakdo imel možnost sodelovati.

Potem ko smo spoznali, kako delujejo mehanizmi izločanja, in se vprašali, zakaj izključujemo ljudi, ki so drugačni, lahko poskusimo z igro »Domine« (stran 72). S to igro krepimo občutek pripadnosti skupini in raziskujemo

lastnosti, ki so nam vsem skupne. Lahko poskusimo tudi z igro »Iščimo podobnosti, odkrivajmo razlike« (stran 156), ki nosi sporočilo, da je vsakdo mešanica lastnosti, ki jih delimo z nekaterimi, a ne z vsemi. Predvsem pa nas ta igra uči ceniti in veseliti se razlik.

vsi drugačni
vsi enakopravni

tutti diversi
tutti uguali

UGANI, KDO PRIHAJA NA VEČERJO

Ste gledali film, v katerem Spencer Tracy in Katherine Hepburn skupaj večerjata? Morda ste premladi, da bi se ga spomnili. Ampak - nikoli ni prepozno! Sledi igra vlog.

Teme:

- stereotipi, predsodki in diskriminacija
- prenos predsodkov v procesu socializacije in vzgoje
- reševanje konfliktov

Cilji:

- razčlenjevanje sporočil, ki smo jih dobili od lastne družine o ljudeh iz drugih kulturnih ali družbenih okolij
- analiza vrednot, ki se skrivajo za temi sporočili
- spoznati, kakšna je vloga družine pri prenašanju in ohranjanju družbenih vrednot

Čas: 45 minut

Velikost skupine: najmanj 8 ljudi

Pripomočki:

- kartice z opisi vlog
- papir in svinčniki za posebne opazovalce

Navodila:

1. Razložite skupini, da poskušamo z igro vlog raziskati vlogo družine pri prenašanju in ohranjanju predstav o ljudeh, ki pripadajo drugim družbenim ali kulturnim skupinam.
2. Naj se javi osem prostovoljcev: štirje za igro vlog (po možnosti dva fanta in dve dekleti) in štirje, ki bodo posebni opazovalci. Ostali v skupini so splošni opazovalci.
3. Vsak posebni opazovalec naj opazuje enega izmed igralcev in si zapisuje vse argumente, ki jih ta igralec uporablja. Določite, kdo bo koga opazoval.
4. Vsak igralec dobi po eno kartico z opisom njegove/njene vloge in 2 do 3 minute časa za pripravo.
5. Pripravite sceno: v polkrog postavite štiri stole in razložite skupini, da je to dnevna soba in da se bo pred njimi odvijal družinski pogovor. Znak za začetek igre vlog da vodja skupine, npr. s ploskom rok.
6. Sami se boste morali odločiti, kako dolgo naj igra traja. To je odvisno predvsem od tega, kako se razvija. 15 minut je kar primeren čas. Z jasnim znakom pokažite, kdaj se igra zaključí.

Povzetek in ocena

Najprej naj imajo besedo igralci, da povedo, kako so se počutili. Potem naj vsak opazovalec prebere argumente, s katerimi je »njegov« igralec poskušal prepričati soigralce..

Nadaljujte s splošnim pogovorom, pri katerem sodeluje celotna skupina. Pomagajte si z naslednjimi vprašanji:

- so bili argumenti podobni tistim, kot jih slišiš v svoji družini;
- bi bilo drugače, če bi bila fant in dekle enake polti;
- bi bilo drugače, če bi fant pripeljal domov dekle, namesto da je dekle pripeljalo domov fanta;
- kaj bi se zgodilo, če bi dekle povedalo, da ima odnos z drugim dekletom;
- ali če bi fant predstavil svojega fanta;
- so takšni konflikti še vedno pogosti ali so le še stvar preteklosti;
- se ti je kaj takega že zgodilo oz. ali morda poznaš koga v soseski, ki je doživel kaj podobnega?

Nasveti za vodjo

Če skupina že pozna igranje vlog, niso potrebna nobena nadaljnja navodila. Sicer pa morate poudariti, da igranje vlog ni enako odrski igri. Ko igramo vloge, poskušamo predstaviti vnaprej določeno vlogo oz. odnos, hkrati pa ohranjamo lastno identiteto. Na odru pa igralci interpretirajo značaj osebe, ki je drugačen od njihovega. Zato pri igranju vlog ni tako zelo pomembno gledališče ali igranje kot tako, ampak je poudarek na predstavitvi in raziskovanje vloge oz. odnosa.

Če mislite, da so naslednje vloge preveč vnaprej določene ali da nimajo prav veliko skupnega z vašo stvarnostjo, izdelajte svoje kartice, ki bodo prikazovale odnose, tipične za družine v vaši kulturi. Seveda lahko predloge poljubno prilagodite in napišete kartice za več vlog.

To igro zlahka prilagodite kulturni in družbeni stvarnosti sodelujočih. Če se zdi temnopolta oseba preveč eksotična, ker jih v vašem kraju pač ni, potem lahko za dekletovega fanta izberete npr. muslimana ali pa Žida, če je družina katoliška ipd.

Predlogi za nadaljevanje

Če bi radi še naprej raziskovali svoje vedenje in odzive do ljudi drugih narodnosti, izvedite aktivnost »Vozi nas vlak v daljave« (stran 78). Kako razumevajoči in odprti ste v resnici do ljudi, ki so drugačni? Odkrijte, kako težko je včasih biti tako strpen, kot bi si želeli.

alle anderscht
alle gleich

HČI

Situacija:

Odločila si se, da boš domačim povedala, da bi rada živela s svojim temnopoltim fantom.

Ti začneš igro vlog. Doma poveš, da boš živela s fantom, ki je temnopolt. Poskušaj braniti svojo odločitev in povej, da boš kljubovala predsodkom do odnosov med mladimi, še zlasti do odnosov med mladimi, različnih narodnosti.

MATI

Situacija:

Tvoja hči ima zelo resno razmerje s temnopoltim fantom.

Hčer imaš zelo rada, ne razumeš pa, kako ti je mogla storiti kaj takega. Svojega moža podpiraš v vsem, kar reče. Hčeri ne groziš, bolj ti je žal zaradi bolečine, ki ti jo povzroča. Prepričana si, da jo bo temnopolti fant zapustil, in da bo zelo trpela.

STAREJŠI BRAT

Situacija:

Sestra ima s temnopoltim fantom zelo resno razmerje.

Načeloma ti je vseeno, če sestra hodi s temnopoltim fantom, in tudi sicer se zavzemaš za to, da se imajo ljudje pravico svobodno odločati o lastnih razmerjih. Ko pa mama reče, da jo bo prav gotovo zapustil, pomisliš, da jo morda izkorišča. Skrbi te zanj in rad bi jo zaščitil.

OČE

Situacija:

Hči ima s temnopoltim fantom zelo resno razmerje.

Si glavni v družini in ne odobravaš hčerkinega razmerja. Predstavljaš moralno večino in ti ni vseeno, kaj bodo rekli ljudje. Meniš sicer, da nisi rasist, ampak hčerkin poroka s temnopoltim fantom je nekaj drugega. Zamisli si strogega očeta in se pogovarjaj, kot bi se pogovarjal on.

TOK ZGODOVINE

vsi drugačni
vsi enakopravni

Ustvarjanje in poučevanje zgodovine je vedno nagnjeno k etnocentrizmu, nacionalizmu, včasih tudi ksenofobiji. Zgodovina je seveda pomembna za našo socializacijo in oblikovanje identitete, vendar pa pogosto, predvsem zaradi načina poučevanja krepi predsodke in stereotipe o drugih ljudeh in drugih deželah. Medkulturna vzgoja naj bi spodbujala takšno razumevanje zgodovine, ki bi upoštevalo različne poglede in vidike. Resnica ni nikoli ena sama. In to še posebej velja za zgodovino. Če se bomo poglobili v preteklost drugih, nam bo tudi lastna preteklost bolj razumljiva.

Teme:

- različno razumevanje zgodovine in različno razlaganje zgodovinskih dogodkov
- etnocentrizem in nacionalizem
- življenje v občutke drugih in spodbujanje k širšemu pogledu na svet

Cilji:

- raziskati različna dojetanja zgodovine in poučevanja zgodovine
- poiskati sorodnosti v naših izobraževalnih sistemih
- vzbuditi zanimanje in željo po razumevanju kulture in zgodovine drugih narodov
- spodbuditi kritični pristop do obravnavanja lastne zgodovine

Čas: 30 – 60 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki

- narišite koledar od leta 1500 do danes na veliko tablo ali na več listov papirja
- bucike oz. samolepilni trak

Navodila:

1. Vsak udeleženec se naj spomni petih zgodovinskih dogodkov, pomembnih za njegovo državo ali kulturo, in jih ob ustreznih letnicah vpiše na koledar.
2. Nato naj vsak razloži, zakaj so ti datumi pomembni, kaj predstavljajo in zakaj so se odločili prav zanje.

Povzetek in ocena

Udeleženci naj povedo, ali jih je kak datum ali dogodek presenetil oz. ali so vse poznali. Če kdo v skupini dogodka ne pozna, naj ga tisti, ki ga je napisal, razloži.

Pogovarjate se, kako in zakaj se o nekaterih zgodovinskih dogodkih učimo, o drugih pa ne.

Nasveti za vodjo

Verjetno bo vaja bolje uspela z mlajšimi skupinami kot s starejšimi. Še zlasti je primerna za večkulturne skupine, čeprav jo lahko dobro izpeljete tudi s kulturno homogeno skupino. V tem primeru bo morda zanimivo razmišljati o tem, zakaj se nekaterih datumov spominjamo, nekaterih pa ne, in kaj pri tem vpliva na nas.

Namesto da udeleženci sami vpisujejo datume na koledar, jih lahko namesto njih vpisuje vodja.

Različice

To aktivnost lahko prilagodite tudi tako, da uporabite enoletni koledar. Udeleženci naj nanj vpisujejo najpomembnejše praznike, ki jih praznujejo različne države, kulture, vere itn.

Predlogi za nadaljevanje

Vedno se zavedajte, da ljudje velikokrat ne povedo celotne zgodbe. Razvijajte kritični pristop do tega, kar slišimo in preberemo. Postavljajte dodatna vprašanja!

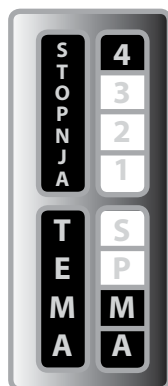
Odnosa do drugih se ne učimo samo skozi to, kar nas učijo, npr. pri pouku zgodovine, ampak tudi, ko zbiramo delčke informacij iz tega, kar ljudje počno in govorijo, še zlasti iz šal, ki jih pripovedujejo. Če želite obravnavati etnocentrizem, ki ga spodbujajo šale oz. humor, poskusite z aktivnostjo »Tekmovanje za naj evrošalo« (stran 76).

V NAŠEM BLOKU

Rasistično vedenje se ne kaže le v nasilju nad tujci ali begunci, ampak tudi v diskriminaciji pri dodeljevanju stanovanj, zaposlitve in drugih vidikih vsakdanjega življenja.

Ta aktivnost je igra vlog.

vsi drugačni
vsi enakopravni

Teme:

- medkulturne konflikte lahko rešujemo pozitivno
- kako analiziramo konflikt in kako se bomo spoprijeli z njim, je odvisno od družbenega in kulturnega ozadja ljudi, ki so vpleteni
- naši lastni interesi lahko zameglijo razumevanje problema in ga še bolj zapletejo

Cilji:

- analiza našega odnosa do ljudi iz različnih kulturnih in socialnih skupin
- raziskati strategije reševanja problema
- razmisliti o mejah strpnosti
- razmisliti o odnosu med diskriminacijo in konflikti interesov

Čas: 1,5 do 2 uri

Velikost skupine: najmanj 10 in največ 25 ljudi

Pripomočki

- kartice z opisi vlog
- listi: Zapiski opazovalcev
- listi: Ključi do rešitve
- svinčniki in papir za opazovalce

Navodila

1. Povejte skupini, da sledi igra vlog o situaciji, ki bi se lahko kadarkoli vsakomur zgodila. Potem jim preberite tole:
»V bližini tvojega domovanja je stanovanjski blok. V enem stanovanju živi skupina tujih študentov, pri katerih pogosto prenočujejo njihovi sorodniki, poleg tega pa so pogoste tudi zabave. Sosedje, predvsem tisti, ki živijo najbližje študentom, so besni in se pritožujejo, da študentje in njihovi prijatelji zganjajo prevelik hrup, da zato ne morejo spati, ter da ne skrbijo za stavbo. Sosedje so sklicali sestanek, na katerem naj bi rešili problem.«
2. Potrebovali boste najmanj 6 in največ 9 prostovoljcev za igranje vlog sosedov. Drugi naj bodo opazovalci.
3. Prostovoljcem razdelite kartice z opisi vlog, opazovalcem pa »Zapiske opazovalcev«. Vsi naj imajo pet minut za razmislek.

4. Igralce opozorite, da je njihov cilj, da najdejo rešitev problema, nato pa pričnite z igro.
5. Po približno 10. minutah pogovora izročite vsakemu igralcu list Ključ do rešitve. Pri tem igre ne prekinjajte; naj se nadaljuje še kakih 10 minut. Če menite, da je potrebno, pa jo seveda lahko prekinete ali podaljšate.

Povzetek in ocena

Vsi udeleženci naj se zberejo v veliko skupino, pogovor pa naj bo razdeljen na dva dela:

1: Igra vlog

Pogovarjajte se, kaj se je med igro vlog dogajalo. Pogovor vodite s postavljanjem vprašanj:

- kaj so si zapisali opazovalci in kakšni so njihovi vtisi o dogajanju med igro;
- kako so se počutili igralci; se je bilo težko vživeti v vlogo, kaj je bilo najlažje in kaj najtežje ipd.;
- so udeleženci začutili razliko med prvim in drugim delom, torej potem, ko so dobili »Ključ do rešitve«;
- kakšne argumente so predlagali; so temeljili na dejstvih, razumu ali čustvih;
- katere argumente je bilo lažje najti: za študente ali proti njim;
- od kod so udeleženci črpali svoje argumente;
- so problem rešili in ali so bili z rešitvijo vsi zadovoljni;
- je bila rešitev poštena ali je morala ena stran bolj popuščati v svojih zahtevah kot druga;
- bi lahko problem rešili še kako drugače.

2: Situacija v realnem življenju

Potem ko je vsak povedal svoje mnenje, pomagajte skupini analizirati problematiko in razmišljati o problemih, ki ste se jih dotaknili. Pogovor lahko začnete z naslednjimi vprašanji:

- je igra vlog odsevala dogajanje iz vsakdanjega življenja; kje so bile podobnosti in kje razlike; se je kaj zdelo pretirano;
- kateri igralci so najbolj verno odsevali odnose v naši družbi;
- ali pri soočanju s konfliktom z ljudmi iz drugih kulturnih ozadij iščemo rešitev, ki bo zadovoljila vse, ali poskušamo vsiliti svoje stališče in se ne zmenimo za tiste, ki mislijo ali čutijo drugače kot mi;
- v kolikšni meri je konflikt pravzaprav posledica kulturnih razlik in ne drugih okoliščin, kot so npr. osebni ali gospodarski interesi;
- ima kdo v skupini izkušnjo s takšnim konfliktom; kakšne so bile okoliščine; če nihče nima takšne izkušnje – zakaj ne.

Nasveti za vodjo

Ves čas pazljivo opazujte, kako poteka igra vlog, saj bo od tega odvisno, kako vodite udeležence v igri: morda listov »Ključ do rešitve« niti ne bo treba uporabiti. Tudi v nadaljevanju, ko boste vodili pogovor, se boste morali odločati, koliko pozornosti nameniti posameznim vidikom igre, npr. analizi skupinske dinamike, procesu odločanja, in koliko pogovoru o tem, kako so obravnavane teme povezane z resničnim življenjem.

Bodite pozorni na to, da obstajata dve različni kartici »Ključ do rešitve«. Prva je namenjena vodji sestanka, druga pa ostalim igralcem. Kdo bo dobil prvo kartico, je odvisno od tega, kako se bo razvijala igra. Če so se igralci sami spontano in demokratično odločili, da potrebujejo vodjo sestanka in ga/jo izbrali, potem mora prvo kartico dobiti ta oseba, sicer pa jo dobi vodja sveta stanovalcev.

Reševanje problemov in sprejemanje odločitev sta zahtevna procesa. Za to potrebujemo dobre komunikacijske sposobnosti, pozorni moramo biti na potrebe drugih, iznajdljivi in zaupljivi, da se lahko iskreno lotimo obravnavanja problemov.

Lažje je, če tudi takrat, ko zagovarjamo lastne interese, poskušamo najti skupni imenovalac oz. soglasje o tem, kaj je dobro za vse. Na ta način vsakdo v določeni meri doseže vsaj delno uresničenje svojih potreb in čuti, da je rešitev tudi njihova.

Na žalost pa se pogosteje dogaja, da togo zagovarjamo svoje stališče in se mu le stežka odrečemo. Rezultat takšnega pristopa je klavrn kompromis, ob katerem ima vsak občutek, da je nekaj izgubil, namesto da bi nekaj pridobil.

Ko se boste pogovarjali o igri in ocenjevali njen potek, poskušajte udeležence opozoriti na različne pristope in različne medosebne in komunikacijske spretnosti, ki jih uporabljamo pri reševanju konfliktov, kadar so vanje vpleteni tujci in ljudje, ki so drugačni, ali kadar rešujemo konkretne, vsakdanje težave.

Predlogi za nadaljevanje

Udeleženci naj razmislijo, kaj so se naučili iz igre in kaj bi lahko storili, da bi se izboljšali odnosi med različnimi skupinami, ki živijo v njihovi lokalni skupnosti. Uresničite načrtovane predloge.

Če želite nadaljevati z obravnavanjem vprašanj narodne identitete, lahko izvedete aktivnost »Državni praznik« (stran 131), če pa vas zanima raziskovanje predsodkov in konfliktov v družini poskusite z aktivnostjo »Ugani, kdo prihaja na večerjo?« (stran 88).

sam bi sarane
sam barabare

Mlad tujec

Zelo dobro razumeš in govoriš jezik države gostiteljice, ne razumeš pa, zakaj so sosodje besni. Po tvojem mnenju se ti in tvoji študentski prijatelji obnašate povsem normalno. Pod nobenim pogojem se ne boš odselil.

Vodja sveta stanovalcev

Tvoje stanovanje je daleč stran od stanovanja, v katerem živijo tuji študentje, zato ti dejansko ne povzročajo nobenih težav. Res pa je, da ne maraš tujcev in da nočeš, da bi živeli v tvojem bloku.

Mlada ženska (25 - 30 let)

Živiš sama in se bojiš mladih študentov, ker so zelo čudni in drugačni od tebe.

Mlada oseba

Si študent/-ka. Nimaš čisto jasnega mnenja o problemu, bi se pa rad/a preselil/a v stanovanje tujih študentov.

Begunec/-ka

Si tujec/-ka, a ne iz iste države kot študentje. Ti in tvoja družina nimate prav veliko stikov z drugimi stanovalci v bloku. Nikoli nisi imel/-a z nikomer problemov, kljub temu da se počutiš precej izoliranega/-o.

Starejši par (to vlogo naj igrata dve osebi)

Oba se zavedata problemov, ki mnoge prisilijo, da zapustijo domovino in si poiščejo nov dom. Podpirata organizacijo, ki pomaga deželam v razvoju.

Nezaposlen sosed

Ostro nasprotuješ politiki, ki dovoljuje, da se tujci priseljujejo in delajo v tvoji državi. Po tvojem bi tujci lahko prihajali v državo samo kot turisti.

Lastnik bloka

Mladi tujci so redno plačevali najemnino, zato ne bi rad izgubil prihodka od tega stanovanja. Res pa je, da ti tujci nasploh niso zelo pri srcu in zato v tem konfliktu vidiš odlično priložnost, da študentom zvišaš najemnino. Po drugi strani pa bi jim lahko tudi oddal drugo stanovanje na robu mesta.

ZAPISKI OPAZOVALCEV

Naloga opazovalcev je, da zelo natančno opazujejo, kako se igra odvija, in da si zapisujejo opombe, tako da se na koncu igre vlog vključijo v pogovor.

Zapisovati si morajo:

- ali igralci drug drugemu pustijo, da vsak pove svoje mnenje do konca ali govorijo vsi en čez drugega; ali morda poskušata ena ali dve osebi vsiliti drugim svoje mnenje;
- ali poskuša kdo prevzeti pobudo in voditi sestanek;
- kakšne argumente uporabljajo igralci;
- ali sta se spremenila odnos in vedenje igralcev, potem ko so dobili listke »Ključ do rešitve«.

KARTICA 1 - KLJUČ DO REŠITVE

To kartico dobi tisti, ki vodi sestanek stanovalcev.

Opomba: Če v igri nihče ni bil demokratično izvoljen za vodjo, potem dobi kartico predsednik/-ca sveta stanovalcev.

- 1) **Vodja:** Če si bil demokratično izvoljen za vodjo sestanka, potem vodiš sestanek, pri tem pa upoštevaj spodnje nasvete.
- 2) **Predsednik/-ca sveta stanovalcev:** V igri še nihče ni bil izvoljen za vodjo sestanka, zato predlagaj, da potrebujete vodjo sestanka in naj ga odbor demokratično izbere. Za vodjo predlagaj sebe, ker si predsednik/-ca sveta stanovalcev. Če se bodo ostali strinjali, obdrži kartico in upoštevaj spodnje nasvete. Če je izvoljen kdo drug, mu/ji izroči kartico, v zameno pa vzemi njegovo/njeno.

Nasveti za vodjo sestanka:

Tvoja naloga je, da skrbiš za red in nemoten potek sestanka. Poskrbeti moraš:

- da bo vsak imel priložnost povedati svoje mnenje;
- da bodo stanovalci drug drugemu pustili, da vsakdo pove svoje mnenje do konca;
- da po potrebi določiš, koliko časa lahko stanovalci govorijo, in paziš, da igralci tega časa ne prekoračijo;
- da se stanovalci med seboj ne žalijo, in da se ne oddaljujejo od teme;
- da se bo pogovor razvijal v zeleno smer, tj. v smeri iskanja rešitve.

KARTICA 2 - KLJUČ DO REŠITVE

To kartico dobijo vsi, razen tistega, ki vodi sestanek stanovalcev.

Razmisli, kaj lahko storiš v okviru svoje vloge, da najdeš rešitev:

- pozorno poslušaj in spoštuj pravico vsakogar, da pove svoje mnenje;
- kar nameravaš povedati, poveži s tem, kar so povedali drugi pred tabo;
- ko prideš na vrsto, začni s povzetkom tega, kar je povedala oseba pred tabo;
- poskušaj razlikovati med dejstvi in tvojimi mnenji;
- ne oddaljuj se od teme, osredotoči se na problem študentov in iskanje rešitve. Ne vpletaj drugih dejstev, mnenj ali zamisli, ki ti morda pridejo na misel.

OTOK

Človeške družbe so si od nekdaj med seboj sposojale in prevzemale stvari. Ob stikih različnih kultur se ponujajo izredne možnosti za obojestransko korist. To dejstvo bi lažje doumeli, če ne bi bilo tako težko pogledati čez lastne predsodke in etnocentrizem.

To je igra simulacije.

Teme:

- »drugačnost« moramo najprej razumeti, da jo lahko spoštujemo in priznamo
- strpnost in prilagodljivost nam koristita
- naj živi raznolikost

Cilji:

- ozavestiti, kako vpliva kultura na naše življenje in na naš pogled na življenje
- spodbuditi pogovor o tem, kako se sporazumevajo in nasploh vplivajo drug na drugega ljudje iz različnih kultur
- raziskati kulturne tabuje in »meje strpnosti«
- spodbuditi pogovor o možnostih, ki se nam odpirajo kot rezultat medkulturnega sodelovanja

Čas: 2 uri

Velikost skupine: 10-16

Potek igre

Na otoku živita dve ljudstvi. Ljudstvo Y živi v hribovitih predelih otoka, ljudstvo Z pa na obali. Živita drugo ob drugem in nimata veliko stikov.

Ljudstvi govorita različna jezika in njuni kulturi se precej razlikujeta, toda za oboje imajo balončki poseben pomen. Ljudstvo Y iz verskih razlogov časti raznolikost balončkov in zato poskuša zbrati čim več različnih vrst, oblik in barv. Za ljudstvo Z pa so pomembni predvsem okrogli rdeči balončki, ker jih uporabljajo pri zdravljenju.

V zadnjem času so pripadniki ljudstva Z začeli obolevati za nenavadno boleznijo, ki jo po izročilu ozdravi eno samo zdravilo, tj. redka vrsta balončkov, skritih na neznanem kraju, nekje na otoku. Na srečo imajo zemljevid, ki se je prenašal iz generacije v generacijo. Prepričani so, da bodo s pomočjo tega zemljevida odkrili, kje se nahaja nujno potrebni novi balonček. Žal je bil pred mnogimi leti zemljevid v vojni skoraj uničen. Ljudstvo Z ima tako le del zemljevida. Legenda pravi, da ima njegovo drugo polovico ljudstvo Y.

Za ljudstvo Y je cilj igre, da zaščitijo svoje balončke, za ljudstvo Z pa, da najdejo zdravilo, ki ga potrebujejo. Igralci pa bodo verjetno odkrili, da se lahko tako kot v vsakdanjem življenju, tudi tu tok dogodkov odvije v nepričakovano smer.

Pripomočki

I. Za ustvarjanje kulture skupin:

- svinčniki in papir
- kopije beležk za obe ljudstvi

II. Za srečanje:

- dovolj pijače, kozarcev in piškotov za vse

III. Za iskanje:

- na štiri dele razrezan zemljevid, iz katerega je razvidno, kje so skriti balončki
- 5 okroglih rdečih balončkov
- 3 balončki različnih oblik in barv, npr. 1 okrogel rumen, 1 podolgovat zelen, 1 podolgovat moder
- 2 podobna balončka, ki pa se razlikujeta od vseh drugih (najbolje kondoma) in sta skrita na neznanem kraju
- vrvice, s katerimi lahko privežemo balončke
- samolepilni trak, s katerim lahko balončke prilepimo na zid
- škatla z »opremo«, med drugim: bucike, škarje, rdeča šminka, samolepilni trak

respekt pro každého
život pro všechny

Navodila

Igra ima tri dele: v I. delu ljudstvi spoznavata svojo kulturo, v II. delu se srečata in se učita sporazumevati, v III. delu pa iščeta balončke.

1. Poskrbite, da bo vse za igro zagotovo vnaprej pripravljeno in nameščeno.
2. Skupino razdelite na dve manjši skupini in preberite 'Potek igre'.

I. del: Ljudstvi spoznavata svojo kulturo in oblikujeta svoj jezik

1. Vsaka skupina naj gre na svojo stran sobe (ena stran predstavlja hribe, druga stran pa obalo).
2. Obema ljudstvom razdelite opise vlog, svinčnike in papir za zapisovanje opomb.
3. Skupini naj si izbereta ime svojega ljudstva, ustvarita pravila svoje kulture in si oblikujeta poseben jezik.
4. Igralcem dajte na voljo 20 minut, da skupaj oblikujejo in se naučijo jezika ter poskrbijo, da se znajo vsi v skupini v tem jeziku tekoče sporazumevati.

II. del: Ljudstvi se srečata. To je tudi priložnost, da se z izmenjavo hrane in pijače naučita medsebojno sporazumevati in sodelovati:

1. Plemenu Y dajte piškote, plemenu Z pa pijačo in kozarce.
2. Skupini povabite na sredino prostora, ki predstavlja nevtralno ozemlje.
3. Udeležencem povejte, da se zdaj igra simulacije začenja. Od tega trenutka naprej morata ljudstvi igrati svojo vlogo, to pomeni, da govorita v svojem jeziku in se obnašata v skladu s svojo kulturo.

III. del: Iskanje balončkov

1. Povejte skupinama, da imajo na voljo 45 minut. Ljudstvo Z se začne pogajati za manjkajoči del zemljevida in skuša najti skrite balončke.

Povzetek in ocena

Najprej spregovorite o tem, kaj se je zgodilo, potem pa vprašajte, česa so se naučili in kakšna je povezava med igro in resničnim življenjem:

- je bilo težko govoriti in razumeti izmišljena jezika;
 - kako ste se sporazumevali med iskanjem; ste uporabljali enega ali oba jezika; ste uporabljali znake; do kakšnih nesporazumov je prišlo;
 - kako ste rešili problem razkrivanja balončkov plemena Y; komu je uspelo; kako ste se počutili, ko ste kršili kulturne tabuje,
 - kakšne kulturne tabuje poznamo v naši družbi; čemu so namenjeni;
 - kaj uporabljamo v vsakdanjem življenju, pa dejansko izvira iz drugih držav ali celin;
 - si lahko predstavljate, da bi živeli le od tega, kar izhaja iz vaše lastne kulture oz. dežele; zakaj je kultura za nas pomembna;
 - Ti je tvoja kultura pomembna; zakaj;
 - kaj nam preprečuje, da bi razumeli druge kulture;
 - se spomniš kakšnih resničnih primerov iz preteklosti ali sedanjosti, ko sta se dve kulturi prilagodili druga drugi in v tem procesu obe nekaj pridobili;
- V svetu obstaja veliko primerov medkulturnih konfliktov. Izberite enega in se poskušajte pogovoriti o tem: zakaj pride do takšnih konfliktov; kdo v konfliktu pridobi in kdo izgubi; kaj izgubimo, če se odpremo drugim kulturam; kaj s tem pridobimo.

Nasveti za vodjo

Preden začnete z igro, natančno in v celoti preberite navodila, tako da vam bo povsem jasno, kaj naj bi igralci počeli.

Za to igro so potrebne skrbne priprave:

- Predlagamo, da za skrite balončke uporabite kondome. Prvič zato, ker so drugačne oblike kot navadni balončki, drugič pa zato, ker so kondomi mnogim še vedno tabu. Z njimi lahko preverite meje strpnosti nekaterih udeležencev. Hkrati pa lahko kasneje v pogovoru načnete tudi vprašanje aidsa in diskriminacije HIV-pozitivnih.
- Poiščite primerno skrivališče za balončke (kondome), vendar jih ne napihnite.
- Narišite zemljevid, s pomočjo katerega je moč odkriti skrivališče, vendar pazite, da ga igralci ne odkrijejo že iz polovice oz. treh četrтин zemljevida.
- Zemljevid nato razrežite na štiri dele. Dva dela bo dobilo ljudstvo Z. Ostala dva zvij in ju vtaknite v balončka, ki ju bo dobilo ljudstvo Y.
- Napihnite 8 barvnih balončkov in jih zavežite z vrvico tako, da jih lahko igralci odvežejo in izpustijo zrak, ne da bi jih poškodovali.
- štiri okrogle rdeče balončke pritrdite na steno, kjer živi ljudstvo Z (obala), dru-

ge štiri pa na nasprotno steno, kjer živi ljudstvo Y (hribi). Dve četrtini zemljevida položite v kuverto, ki jo pustite ljudstvu Z na njegovem koncu sobe.

- Škatla z opremo naj bo na sredini sobe. Ne razlagajte, čemu so namenjeni ti predmeti. Morda bodo potrebni, morda tudi ne - o tem bodo odločali igralci, ko si bodo izmišljali pravila svoje kulture. Če menite, da je potrebno, dodajte še druge predmete, npr. povečevalno steklo, če je zemljevid zelo majhen, žepno svetilko, če je zemljevid skrit na temnem kraju, ključ, ki odpira zaboj, v katerem je zemljevid, itn.

Pomoč ljudstvom pri učenju jezika in razvijanju kulture

- To je priložnost, da igralci pokažejo vso ustvarjalnost.
- Če je ustvarjanje jezika za skupini pretežka naloga, jim pomagajte. Predlagate lahko, da npr. v besedah uporabljajo samo po en samoglasnik (zemljevid = zomljovod, morje = mirji), da vsakemu zlogu sledi p + samoglasnik iz tega zloga (voda = vopodapa, balonček = bapalopončepek), da vsakemu zlogu sledi 'fr' (hiša = hifršafr, hribi = hrifrbifr), da vse besede izgovarjajo v obratni smeri (hiša = aših) in podobno.
- Poskrbite, da bodo pred začetkom igre vsi igralci resnično obvladali svoj jezik in poznali zakonitosti svoje kulture.

alle anders
alle gleich

Srečanje

Ko daste enemu ljudstvu piškote, drugemu pa pijačo, ustvarite priložnost, da se igralci naučijo jezika drugega ljudstva. Če hočejo problem rešiti tako, da bosta zadovoljni obe strani, se bodo morali sporazumevati.

Iskanje

Rešitev je več, odvisne pa so od pogajalskih spretnosti, temperamenta in od tega, kako pomembne so igralcem kulturne vrednote. Če se igra zaustavi, vskočite z enim ali več predlogi. Scenarij je lahko naslednji:

- Igralci morajo odkriti koščke papirja v balončkih ljudstva Y.
- Ugotoviti morajo, da je možno sestaviti zemljevid in hkrati spoštovati balončke ljudstva Y.
- Če bodo natančno opazovali, bodo ugotovili, da lahko balončke odvežejo, spustijo zrak in jih spet napihnejo. Vendar se bo moralo ljudstvo Z zelo potruditi, da bodo ljudstvo Y prepričali, da to storijo. Nekdo bo moral prekršiti kulturni tabu in se dotakniti balončkov, ljudstvo Y pa lahko zahteva, da si mora tisti, ki se balončka dotakne, nos pobarvati rdeče, in da mora biti »posvečen v obred hoje v krogu«. Tudi ta tabu bodo igralci morali prekršiti.
- Sprva se bo zdelo, da ni prav smiselno, če ljudstvo Y pomaga ljudstvu Z, ker ima ljudstvo Z le rdeče balončke, ljudstvo Y pa že ima en tak balonček. Vendar se bo na koncu izkazalo, da je za ljudstvo Y koristno, če pomaga ljudstvu Z. Slednje bo namreč odkrilo dva nova balončka, ki jih bodo lahko delili z ljudstvom Y.

Predlogi za nadaljevanje

Učenje in razvoj sta stalnici medkulturne vzgoje. Ampak proces ne bo stekel in sadov ne bomo želi, če se zanje ne bomo potrudili. V skupini ali organizaciji lahko pripravite medkulturni festival in povabite različne ljudi iz lokalne skupnosti, da skupaj pripravite in poskusite različne jedi, glasbo, ples, obrtne izdelke, igre ipd.

Čeprav bi si želeli drugače, moramo priznati, da ni vedno lahko doseči, da sprejmemo in se počutimo udobno poleg ljudi, ki so drugačni od nas. Če bi radi ugotovili, kako bi se počutili na dolgi vožnji z vlakom z ljudmi, ki imajo povsem drugačne navade kot vi, izvedite igro »Vozi nas vlak v daljave« (stran 78).

KARTICE Z OPISOM VLOG (kopije naj dobijo vsi udeleženci)

Kartica za ljudstvo Y

Na otoku, kjer živite, živi tudi ljudstvo Z. Živite sicer v sožitju, a govorite različna jezika, imate različno kulturo in se le redko srečujete.

Vaš jezik

Izumiti morate preprost jezik, ki ga boste med igro ves čas uporabljali. Poskrbite, da vsi v skupini ta jezik dobro govorite.

Vaša kultura

Iz verskih razlogov zelo cenite raznolikost balončkov, zato poskušate zbrati čimveč različnih vrst, oblik in barv balončkov. Ker so vam sveti, se jih nihče ne sme dotakniti. Tistega, ki se jih dotakne, čaka kazen. Dotikati se jih smejo le tisti, ki so se naučili posebnega obreda hoje v krogu. Pri tem obredu ima izbrana oseba rdeče pobarvan nos, na njem nosi balonček in hodi v krogu.

Izmisлити si morate še druge značilnosti vaše kulture, izbrati morate ime plemena, določiti način pozdravljanja in pravila družbene organizacije, npr. kdo v plemenu odloča in kdo lahko govori v imenu plemena.

Kartica za ljudstvo Z

Na otoku, kjer živite, živi tudi ljudstvo Y. Živite sicer v sožitju, a govorite različna jezika, imate različno kulturo in se le redko srečujete.

Vaš jezik

Izumiti morate preprost jezik, ki ga boste med igro ves čas uporabljali. Poskrbite, da vsi v skupini ta jezik dobro govorite.

Vaša kultura

Ste miroljubni in družabni ljudje. Ko se pozdravljate, se podrgnete z nosovi. Zato so umazani nosovi družbeno zelo nesprijemljivi.

Okrogli rdeči balončki, ki so zelo redki in jih uporabljate v zdravilstvu, vam veliko pomenijo.

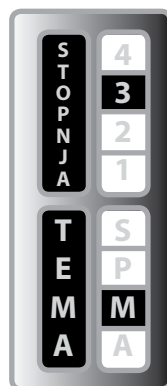
Izmisлити si morate še druge značilnosti vaše kulture, izbrati morate ime plemena, določiti način pozdravljanja in pravila družbene organizacije, npr. kdo v plemenu odloča in kdo lahko govori v imenu plemena.

KAR POGUMNO!

*Včasih so starši, šefi in na sploh odrasli tako zelo omejeni ...
Smo mi mar kaj drugačni?*

Ta aktivnost je simulacija.

vsi drugačni
vsi enakopravni

Temi:

- diskriminacija ljudi, ki so drugačni
- mehanizmi, ki držijo manjšine v naši družbi v podrejenem položaju

Cilji:

- izkusiti diskriminacijo na lastni koži
- analizirati, kako diskriminiramo določene družbene skupine in jih hkrati krivimo za položaj, v katerem se nahajajo
- ozavestiti, kako pomagamo ohraniti krivične družbene strukture

Čas: 60 minut

Velikost skupine: največ 40;
udeleženci se bodo razdelili v štiri podskupine.

Pripomočki:

- 4 veliki listi papirja
- 4 stare revije
- 4 škarje
- 4 seti barvnih flomastrov
- 4 tube lepila
- neobvezno: 4 seti različnih manjših predmetov, kot so npr. kosi žice, volne, gumbi, sponke za papir
- papir in svinčnik za opazovalce
- ura

Navodila:

1. Razdelite igralce na štiri skupine. Vsaka skupina naj odide v svoj del sobe, kjer bo lahko udobno delala.
2. Vsaka skupina naj določi opazovalca, ki si bo zapisoval, kaj igralci počnejo oz. govorijo.
3. Razložite jim, da bo vsaka skupina dobila material in navodila, kaj naj počnejo.
4. Stopite do prve skupine, dajte jim material in jasna navodila: »Tukaj imate list papirja, revijo, škarje in lepilo. Narediti morate lepljenko, ki bo predstavljala pomlad. Na voljo imate 20 minut. Začnite, kadarkoli želite.«

5. Potem stopite do druge skupine, dajte jim material in jasna navodila: »Tukaj imate list papirja, revijo, škarje in lepilo. Narediti morate lepljenko, ki bo predstavljala poletje. Na voljo imate 20 minut. Začnite, kadarkoli želite.«
6. Potem stopite do tretje skupine, dajte jim material in jasna navodila: »Tukaj imate list papirja, revijo, škarje in lepilo. Narediti morate lepljenko, ki bo predstavljala jesen. Na voljo imate 20 minut. Začnite, kadarkoli želite.«
7. Potem stopite do zadnje skupine, dajte jim material in jasna navodila: »Mso, flosamd loerabtbz losnise bauqvxa poyeks, nseioamans sajiyudo laverza losifalitome. Na voljo imate 20 minut. Začnite, kadarkoli želite.«
8. Medtem ko skupine delajo, hodite od skupine do skupine, pri tem prvo, drugo in tretjo skupino spodbujajte in hvalite, četrto pa grajajte, ker ne počnejo, kar ste jim naročili.
9. Po 20 minutah prosi vse štiri skupine, naj pokažejo izdelke. Če prva skupina še ni končala, jim dovolite, da delajo še 3 ali 4 minute.

Povzetek in ocena

Začetek pogovora naj bo osredotočen na igralce. Vprašajte jih, kako so se počutili med igro in kako so se ujeli v skupini, ali so vsi sodelovali?

Nadaljujte z opazovalci. Prosite jih, naj povedo, kaj se je dogajalo v vsaki skupini.

Nato vključi v pogovor vse. Iskali boste povezave med aktivnostjo in stvarnim življenjem:

- so možne povezave z vsakdanjim življenjem;
- kdo v naši družbi je četrta skupina;
- kako ponavadi krivimo žrtve družbene nepravilnosti;
- kako se odzivajo ljudje, do katerih je družba nepravilna;
- ali se odzivajo enako kot igralci v četrti skupini.

Nasveti za vodjo

Če delate le s peščico ljudi, jih razdelite samo v dve skupini. Prva naj dobi zelo jasna navodila, druga pa nesmiselna.

Nesmiselno navodilo lahko oblikujete tako, da pravo navodilo poveste ali zelo hitro ali v drugem jeziku.

Zavedajte se, da lahko ta aktivnost izzove zelo ostre odzive članov četrte skupine zaradi razočaranja, ker niso razumeli navodil, povrh vsega pa so bili za to še grajani. Včasih se razjezijo nad vodjem in odidejo. Včasih svoj obup obrnejo proti drugim skupinam tako, da jih ovirajo pri delu. Včasih potlačijo svoje občutke in hranijo maščevanje za pozneje. Zato predlagamo naslednje:

- poskrbite, da bodo skupine oblikovane povsem naključno, da ne bi imel kdo v četrti skupini občutka, da je za kaj kaznovan;
- zelo pomembno je, da preden začnete z zaključnim pogovorom in oceno jasno poveste, da je bila ta aktivnost simulacija, in da morajo sedaj vloge opustiti;

- še preden se lotite poglobljene analize, naj ima med ocenjevanjem vsakdo dovolj časa, da pove, kako se je med igro počutil/-a. Šele nato analizirajte potek igre. Če jim za to ne boste dali na voljo dovolj časa, bodo čustva izbruhnili pozneje, kar bo otežilo ocenjevanje igre.

vsi drugačni
vsi enakopravni

Različice

Če bi radi igro še bolj popestrili ali če nimate na voljo vseh pripomočkov, naj skupine zaigrajo kratek skeč. To bo za četrto skupino še težje, saj jih bo skrbelo, kako naj igrajo, ne da bi se pri tem osmešili.

Predlogi za nadaljevanje

Oglejmo si поблиže skupine v naši družbi. Kako vidite ljudi, ki bi jih opisali kot družbene poražence in, kako tiste, ki so zmagovalci? Raziščite to z aktivnostjo »Obrazi« (stran 149).

Lahko pa nadaljujete tudi z namizno igro »Pot razvoja« (stran 138), ki razkriva številne mehanizme, s katerimi današnja svetovna ureditev izkorišča večino prebivalcev gospodarskega 'Juga', da lahko prebivalci gospodarskega 'Severa' ohranjajo privilegiran položaj.

всі різні
всі рівні

KNYSNA BLUE - GLASBA IZ TUJIH LOGOV

Glasba je čudovito sredstvo za spoznavanje in zблиževanje kultur, vendar pa je tudi prenašalec stereotipov in pristranskosti. Ta aktivnost nam omogoča vpogled v kulturne stereotipe z uporabo glasbe na sproščen in preprost način.

Temi:

- stereotipi in predstave, ki jih imamo o glasbi iz drugih držav
- kulturna prevlada in vpliv izdelkov »svetovljanske« množične kulture na naš glasbeni okus

Cilji:

- zbuditi zanimanje za glasbo drugih kultur in narodov
- upreti se stereotipom in predsodkom do glasbe iz neevropskega sveta
- zbuditi zanimanje za druge narode, kulture, glasbo in jezike
- upreti se etnocentrizmu v glasbi in drugih kulturnih izdelkih
- zmesi udeležence in vzpostaviti prijetno vzdušje v skupini

Čas: 5 + 10 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki:

- izberite del pesmi ali glasbe iz manjšinske kulture ali z druge celine
- če lahko, poiščite njen prevod in razdelite kopije besedila med vse udeležence
- kasetofon oz. predvajalnik za zgoščenke

Navodila:

1. Izberite primeren trenutek, npr. na začetku srečanja ali čas po odmoru.
2. Skupini povejte, da boste poslušali glasbo in da morajo uganiti, od kje izvira.
3. Če je melodiji dodano tudi besedilo, naj si skupina poskuša predstavljati, kakšna je njegova vsebina.
4. Glasba naj traja tri do štiri minute.
5. Udeleženci se lahko s prijateljem ali prijateljico pogovarjajo o glasbi, ne smejo pa razkriti svojih ugibanj. Če želijo, si lahko ugibanja zapišejo.
6. Glasbo zavrtite dvakrat. Med drugim poslušanjem, lahko tisti, ki hočejo, tudi ugibajo.
7. Povejte pravi odgovor.
8. Če je melodiji dodano tudi besedilo, razdelite kopije s prevodom besedila in pesem še enkrat zavrtite. Med poslušanjem naj udeleženci sledijo besedilu, po želji pa lahko ob glasbi tudi pojejo.
9. Nadaljujte s pogovorom in oceno, potem pa za konec še malo poslušajte glasbo.

Povzetek in ocena

Če se vam zdi primerno, se na kratko pogovorite. Udeleženci naj povedo, ali so bili presenečeni, ko so zvedeli za izvor glasbe ali jim je bila všeč ali in zakaj je bilo težko uganiti, od kod prihaja, itn.

Če odgovorijo, da glasbe sicer ne poznajo, da pa jim je všeč, jih vprašajte, zakaj take glasbe niso poslušali prej. Ker je niso vrteli po radiu? Zakaj je ne vrtijo po radiu?

Nasveti za vodjo

Izbor glasbe je zelo pomemben za uspeh te igre. Še najbolje je, če najprej zavrtite le del skladbe brez besedila in šele nato celotno skladbo, vključno z besedilom. Na ta način se udeleženci ne osredotočijo takoj na jezik. Izbrana glasba naj v prostor in v skupino vnese prijetno vzdušje, ne glede na to, od kod prihaja.

Morda lahko zberete tudi nekaj podatkov o vrsti glasbe, ki ste jo poslušali, o njeni kulturni razsežnosti, o priljubljenosti v državi, iz katere prihaja ipd.

Aktivnost ima največji učinek, če izbrana glasba ne zveni preveč tuje. Npr. klasično glasbo ali jazz pogosto povezujemo s Severno Ameriko in Evro-po, čeprav so velik del te glasbe ustvarili umetniki iz drugih okolij.

Glasba, pa tudi druge oblike kulturnega izražanja, kot npr. ples in umetnost, so odlično sredstvo za spoznavanje in zблиževanje kultur. Ne pozabimo pa, da so lahko tudi prenašalci stereotipov in pristranskosti.

svi različiti
svi jednaki

Predlogi za nadaljevanje

Ker se v okviru te aktivnosti seznanjamo z glasbo iz drugih kulturnih okolij, jo lahko nadgradimo tako, da udeležence iz drugih kultur povabimo, naj skupini predstavijo glasbo svoje kulture. Bodimo pozorni, da se predstavitev ne bo sprevrgla v tekmovanje, katera glasba je najboljša!

Narodna glasba, ljudski plesi, domača obrt in pravljicarstvo so umetniške oblike, ki so globoko zakoreninjene v različnih kulturah. Včasih preziramo pripovedovanje zgodb in pravljič, ker smo prepričani, da so le za otroke. Vendar se iz njih lahko veliko naučimo. Poskusite! Poglejte, če boste uganili, iz katerih dežel so zgodbe v aktivnosti »Pravljice sveta« (stran 160). Presenečenj ne bo manjkalo!

* Naslov te aktivnosti je »Knysna Blue«, hkrati pa je to tudi naslov pesmi južnoafriškega umetnika Abdullaha Ibrahima. Če nimate idej, s katero glasbo začeti to aktivnost, lahko začnete kar s to pesmijo »Knysna Blue« v izvedbi Abdullaha Ibrahima, posneto pri Enja records ENJA-TIP TOE 888 816 2.

ETIKETE

Vam je vseeno, kaj si drugi mislijo ali govorijo o vas?

Tema:

- učinki stereotipov

Cilji:

- raziskati odnos med pričakovanji, ki jih drugi gojijo do nas, in našim vedenjem
- zavedati se vpliva, ki ga ima naše vedenje na druge
- spodbuditi pogovor o učinkih, ki jih imajo na ljudi stereotipi

Čas: 45 minut

Velikost skupine: 10 in več

Pripomočki:

- za vsakega udeleženca bela samolepilna nalepka, velika približno 5 x 2 cm
- na vsako nalepko napišite neko lastnost, npr.: neodgovoren, duhovit, neumen, pameten, neroden
- skupini dajte neko nalogo, npr. da izdelajo poster, načrtujejo dogodek, predstavijo pohištvo ali imajo debato o vprašanju: »Če bi slavna pop skupina lahko nastopila v našem mestu, katero skupino bi izbrali?«

Navodila:

1. Nalepke prilepite udeležencem tako, da ne bodo videli, kaj piše na njih.
2. Skupini pojasnite nalogo. Vsem jasno razložite, da se morajo med izvajanjem naloge drug do drugega obnašati tako, kot piše na nalepki. Če na nalepki piše npr. *len*, se morajo do tega igralca vsi obnašati, kot da je vedno len (ob tem pa ne smejo nikoli izreči besede napisane na nalepki!).
3. Igralci si morajo v okviru aktivnosti prizadevati, da bodo s soigralci ravнали v skladu s stereotipom, zapisanim na nalepki.
4. Na koncu igre igralci lahko ugibajo, kaj jim piše na čelu, čeprav to ni glavni namen igre.

Povzetek in ocena

Zelo pomembno je, da imajo igralci dovolj časa, da povedo svoje mnenje.

Najprej udeležence vprašajte, ali so uganili lastnost, ki so jo imeli zapisano na čelu, potem pa jim postavljajte druga vprašanja, povezana z igro:

- kako so se udeleženci počutili med igro;
- se je bilo težko vesti do ljudi v skladu z napisom na nalepki;
- se je kdo začel obnašati v skladu z napisom na nalepki (recimo, ali je tisti,

ki mu je na čelu pisalo *duhovit*, začel pripovedovati šale in se je obnašal samozavestneje; je tisti z nalepko *len* nehal pomagati ali sploh sodelovati);

- kakšne nalepke dajemo ljudem v vsakdanjem življenju? Kako to vpliva nanje in kako vpliva na naše mnenje in razmišljanje o njih;
- komu v vsakdanjem življenju dajemo nalepke, ki smo jih uporabili v igri;
- so upravičene?

Nasveti za vodjo

Pazite, komu boste dali kakšno nalepko. Če je v skupini nekdo, ki je bolj lenoben, verjetno ne bo najbolje, da dobi nalepko *len*. Namen igre ni odkrito razglabljanje o udeležencih; to bi lahko bilo celo zelo nekonstruktivno, zato se temu izogibajte.

Zavedajte se, da lahko igra sproži zelo burna čustva.

Predlogi za nadaljevanje

Še enkrat pogledjte, kdo je za kaj odgovoren v skupini ali organizaciji. Poskusajte menjati vloge in odgovornosti, pri tem pa ne predvidevajte, kdo bo dober pri določenem delu.

Nadaljujete lahko z igro vlog »V našem bloku« (stran 93), s katero boste raziskovali skupni problem, ki ga povzroča dajanje 'etiket' in stereotipi. Poskusite najti učinkovito rešitev. Če ste se pogovarjali o nalepkah, ki jih dajemo beguncem in priseljencem v naši skupnosti, pa lahko nadaljujete z aktivnostjo »Begunec« (stran 151). Tako boste izvedeli več o njihovem resničnem položaju.

somos diferentes
somos iguales

Idejo za to vajo smo našli v priročniku Curriculum Resources Pack: Cultures and Lifestyles, Dorset Education Service, Dorset, Anglija.

20 TOČK

Z aktivnostjo 20 točk udeleženci raziskujejo diskriminacijo in izključevanje. Aktivnost je zabavna in razburljiva, vendar zahteva dobro pripravo. Tri ekipe bodo odigrale več krogov tekmovalnih iger.

Teme:

- neenake življenjske možnosti, moč, diskriminacija in izključevanje
- solidarnost, tekmovalnost, krivica
- odnosi med večino in manjšino

Cilji:

- občutiti krivico in diskriminacijo
- odkriti strpnost in solidarnost udeležencev v skupini
- razmisliti o izključevanju, odnosih med večino in manjšino, družbeni prikrasnosti in tekmovalnosti

Čas: 2,5 do 3 ure

Velikost skupine: Najmanj 15 in največ 35 udeležencev

Pripomočki in priprava:

Ta igra zahteva zelo skrbno pripravo. Preberite navodila in opis vloge sodnikov, da boste natančno poznali potek igre.

Pripraviti morate:

- paket igralnih kart, s katerimi boste igralce razporedili v enake skupine. Za vsakega igralca naj bo na voljo po ena karta; uporabljaj le srce, karo in pik (odstrani vse križe). Če je število udeležencev liho, naj bo med kartami največ src.
- velik list papirja s tabelo za zapisovanje rezultatov po vsakem krogu
- pravila igre, zapisana na velikih listih
- 3 izvode »Navodil za sodnike« - po enega za vsakega sodnika
- samolepilne nalepke z znakom vsake skupine (srce, karo in pik)
- 3 robčke ali nekaj podobnega za zmajevje repe
- 2 šopa ključev za klopotačje kroge
- 2 robčka, ruti ali nekaj podobnega, s katerimi si bodo udeleženci zavezali oči v klopotačjih krogih
- rdečo barvo za obraz (dobra bo tudi šminka)
- vrvico, s katero boste tistim, ki bodo kaznovani, zavezali desne roke
- 5 napihnjenih balončkov
- 3 liste papirja in svinčnike (za igro Telefončki)
- risbe s preprostimi podobami za igro Telefončki, ki jih bodo dobili sodniki

- zvonec za sodnike
- uro oz. štoparico
- precej velik prostor, da se bodo vse tri skupine lahko razporedile

Potek igre

Udeleženci so razdeljeni v tri skupine, ki se bodo med seboj pomerila v kratkih igrah. Sodniki bodo ekipe ocenjevali in si zapisovali rezultate. Cilj vsake ekipe je zbrati 20 točk najpozneje do konca osmega kroga, sicer ekipa izpade iz igre.

Igralci tega ne vedo, ampak dejansko traja igra samo osem krogov (in en kazenski), tekmovalje pa je zgolj prevara. Igralci se šele na koncu zavedo, da pravila niso bila poštena, da je bila ena ekipa vedno v prednosti, sodniki pa so bili pristranski.

V prvem, drugem in tretjem krogu dobijo igralci vtis, da imajo vse ekipe enake možnosti in da je tekmovalje pošteno. V teh treh krogih se ustvari skupinska identiteta in skupinski duh.

Tretjemu krogu sledi kazenski krog in igralci prvič doživijo krivico.

V četrtem krogu imajo igralci spet občutek, da je igra poštena.

V petem krogu se zdi, da imajo vse ekipe priložnost, da izboljšajo svoje rezultate, ampak to je le utvara. Dejstvo je, da bo zadnja ekipa še bolj zaostala, prva pa bo le še bolj napredovala.

Šesti, sedmi in osmi krog so prirejeni tako, so na koncu osmega, tj. zadnjega kroga razlike med ekipami res velike. Ena ali dve ekipi ne bosta zbrali 20 točk in bosta zato izključeni iz igre!

Da bo igra tekla neovirano, igralci nikakor ne smejo izvedeti, da se bo zaključila po 8. krogu, saj bi sicer nekateri lahko predčasno izstopili.

Vsi parni krogi, tj. drugi, četrti, šesti in osmi krog, so igre »Klopotače«. »Klopotače« so krogi, ko dobijo igralci občutek enakih možnosti, kajti le v teh krogih so rezultati pošteni. Pa tudi v teh krogih rezultati niso povsem pošteni, saj je skupina, ki je zadnja, ves čas v zapostavljenem položaju, ker ne dobi priložnosti za lov. Tudi če zadane in dobi točke, pa izgubi enega igralca.

Ko boste ocenjevali potek igre, si vzemite dovolj časa za pogovor o občutkih in vedenju igralcev med igro ter o povezavah z vsakdanjim življenjem.

Navodila:

NIKAKOR ne razkrijte, da je »20 točk« igra o diskriminaciji in izključevanju, da je čista manipulacija, in da ima samo 8 krogov.

- Igralcem povejte, da je igra tekmovalna, in da morajo ekipe do konca 8. kroga zbrati najmanj 20 točk, sicer bodo izpadle iz igre.
- Trije udeleženci naj bodo sodniki. Izberite take, ki so dobri igralci in jih drugi udeleženci spoštujejo. Razdelite jim navodila in jih pošljite v drug prostor, da jih preberejo.
- Preostale udeležence razdelite v tri skupine, tako da vsak udeleženec povleče eno igralno karto.

kaikki erilaisia
kaikki samanarvoisia

- Etiketo z znakom ekipe (srce, karo ali pik) naj si udeleženci prilepijo na vidno mesto, npr. na majico.
- Vsaka ekipa naj si izbere prostor, ki bo njihova baza.. Izmislijo naj si ime in slogan. Lahko jim daste tudi nalogo, naj si izmislijo lastno himno (tako med udeleženci vzbudite občutek pripadnosti skupini in navdušenje za igro).
- S pomočjo velikega lista papirja (plakata) razložite pravila igre.
- O vsem tem seznanite sodnike. Dajte jim navodila in se prepričajte, da natančno vedo, kaj morajo početi. Potem jih povabite nazaj v glavni prostor.
- Dajte znak za začetek tekmovanja.

POTEK IGRE

Krog 1: Lov na zmajev rep

Vse ekipe naj se postavijo v kolono, tako da vsak drži okrog pasu osebo pred seboj. Zadnji v koloni naj si za hlače ali krilo zatakne zmajev rep (robček ali kaj podobnega).

Naloga vsake ekipe je, da ujame čimveč zmajevih repov. Lovi jih lahko le zmajeva glava, tj. prvi v vrsti.

Ko so skupine pripravljene, dajte jasen znak za začetek igre. Zavpijite: »Zdaj!«
Po eni minuti zavpijite: »Stop!«

Sodniki naj razdelijo točke in jih pojasnijo. Dajte jim dovolj časa, da rezultate zapišejo na plakat z rezultati.

Nasvet

Sodniki naj točke dodelijo takole: piki dobijo 3, srca 2 in kare 1 točko.

Krog 2: Klopotača

1. Vsi igralci, tudi sodniki, naj se postavijo v krog.
2. Razložite, da bo vsaka ekipa tekmovala s tisto, ki ji po točkah sledi. Nekdo iz ekipe, ki ima do tega kroga največ točk, bo lovil nekoga iz drugouvrščne ekipe. Nekdo iz drugouvrščne ekipe bo lovil nekoga iz zadnje ekipe in na koncu bo nekdo iz prvouvrščne ekipe lovil nekoga iz zadnje.
3. Lovcu in žrtvi zavežite oči, v roke pa jima dajte šop ključev.
4. Dajte jima tudi navodila: ko lovec zarožlja s ključi, mu mora žrtev odgovoriti.
5. Vsak lov traja natanko 45 sekund. Oba igralca pa lahko po trikrat zarožljata s ključi.
6. Ko sta igralca pripravljena, se naj igra začne. Po 45. sekundah igre dajte znak za konec igre.
7. Po vsakem lovu glasno razglasite zmagovalca. Pazite, da bodo sodniki zapisali rezultat. Če se lovec dotakne žrtve, dobi lovčeva ekipa 1 točko. Če pa žrtev po 45 sekundah uide, dobi točko žrtvina ekipa, žrtev pa zapusti svojo ekipo in se pridruži lovčevi.
8. Pomembno je, da so udeleženci med igro tihi.

Nasvet

Zapomnite si, da med posameznim krogom:

- pikov igralec lovi srčevega,
- srčev igralec lovi karinega,
- pikov igralec lovi karinega.

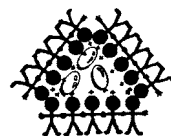
Igralci karine ekipe so v zapostavljenem položaju, ker sploh nimajo priložnosti za lov.

Pomembno je, da igralca z zavezanimi očmi nekajkrat zavrtite, da izgubita orientacijo. To jima nalogo še oteži.

Če je skupina majhna, naj bo krog dovolj velik, da bosta imela igralca dovolj prostora za gibanje.

Krog 3: Pihanje balončkov

1. Igralci naj eden poleg drugega v vrsti ležejo na trebuh tako, da se bodo dotikali z rameni. Ekipe naj ležejo tako, da bo vsaka ekipa oblikovala eno stranico trikotnika, z glavami na notranjem robu namišljenega trikotnika.
2. Naloga vsake ekipe je, da balončke s pihanjem obdržijo v notranjosti trikotnika in stran od sebe.
3. Ko so skupine pripravljene, vrzite na sredino trikotnika 3 do 5 balončkov in dajte jasen znak za začetek.
4. Igra naj traja natanko eno minuto.
5. Sodnike prosite, naj razdelijo točke in pojasnijo svojo odločitev. Pazite, da bodo rezultate zabeležili na plakat z rezultati.
6. Nato prosite sodnike, da seštejejo točke vseh ekip in jih razglasijo.

ΟΛΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΙ
ΟΛΟΙ ΙΣΟΙ

Nasvet za vodjo

Rezultati tega kroga bodo: piki 5, srca 1 in kare 0 točk.

Kazenski krog

1. Pojasnite, da sledi kazenski krog, v katerem mora ekipa z najboljšim rezultatom (piki!) preostalima ekipama naložiti neko kazen. Ena ekipa si mora pobarvati nosove rdeče, člani druge ekipe pa si morajo privezati desno roko za hrbet.
2. Piki naj se odločijo, katera skupina bo dobila katero kazen. Na glas naj povedo svojo odločitev in pojasnijo razloge zanjo.
3. Potem jim dajte rdečo barvo in vrvico, da izvršijo kazen.
4. Ekipam pojasnite, da ostaneta kazni v veljavi do konca igre. Piki pa morajo skrbeti, da bo res tako.

Krog 4: Klopotača

1. Navodila so enaka kot v prejšnjemu klopotačjemu krogu, le da tokrat zmagovalec vsakega lova dobi 2 točki.
2. Po končanem krogu naj sodniki glasno preberejo rezultate.

Krog 5: Priložnost

1. Igralcem povejte, da se bodo v tem krogu zmagovalni ekipi točke potrojile, drugouvršчени podvojile, rezultat tretje pa bo pomnožen z 1, torej bo ostal enak.
2. Ekipe morajo utemeljiti, zakaj zaslužijo potrojene oz. podvojene točke.
3. Vsaka ekipa naj ima na voljo dve minuti, da pripravi svoje argumente.
4. Minuto časa naj imajo za predstavitev teh argumentov. Začnejo piki, nadaljujejo srca, končajo kare.
5. Sodniki naj utemeljijo odločitev in dodelijo točke.

Nasvet

Rezultati tega kroga bodo: piki: x 3, srca: x 2, karo: x 1.

Krog 6: Klopotača

1. Navodila so enaka kot v prejšnjih krogih te igre, le da v tem krogu zmagovalec vsakega lova dobi 3 točke.
2. Ko je krog zaključen, prosi sodnike naj glasno razglasijo točke.

Krog 7: Telefonski

1. Ekipe naj sedijo na tla tako, da si bodo igralci gledali v hrbet.
2. Vodja se na samem pogovori s sodniki. Povej jim, da bodo enemu članu pikov in src pokazali preprosto risbo, članu kar pa bodo igro opisali z besedami.
3. Zadnji igralec iz vsake vrste naj gre k sodnikom po navodila in se vrne na svoje mesto v ekipi.
4. Ta igralec mora sedaj s prstom narisati sliko, ki jo je dobil pri sodnikih, na hrbet igralcu pred seboj. Ta igralec nato nariše to, kar je čutil na svojem hrbtu, na hrbet igralca pred seboj in tako naprej, vse do prvega v vrsti. Prvi v vrsti sliko nariše na list papirja in ga izroči sodnikom.
5. Igralci morajo ves čas molčati.
6. Sodniki naj izdelke ocenijo in razglasijo rezultate.

Nasvet

Rezultati tega kroga: piki 3, srca 2, kare 1 točka.

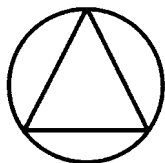
Krog 8: Klopotača

Navodila so enaka kot v prejšnjih krogih, le da v tem krogu zmagovalec vsakega lova dobi 4 točke.

Igralcem povejte, da imajo sedaj zadnjo priložnost za zamenjavo ekipe: če so v skupini, ki še ni zbrala 20 točk in če hočejo igrati naprej, se lahko pridružijo boljši ekipi.

Po končanem krogu naj sodniki razglasijo rezultate. Razglasijo naj tudi, da morajo tiste skupine, ki niso zbrale 20 točk, zapustiti igro. Dovolj časa naj bo, da bodo sodniki čestitali najboljši skupini.

כולם שווים
כולם שווים

Konec igre

Počakajte nekaj minut, da boste videli odzive igralcev, potem pa povejte, da je igre tudi sicer konec.

Povzetek in ocena

Ocena je bistveni del igre 20 točk. Obvezno se morate pogovoriti o občutkih, ki so se pojavljali med igro, in usmeriti pozornost na primerjavo teh občutkov z občutki diskriminacije in krivice v svetu.

V večjih skupinah je ocenjevanje te igre nekoliko težje. Če je v skupini več vodij, naj pogovor in ocenjevanje igre poteka v manjših skupinah, na koncu pa skupaj povzemite končne ugotovitve.

Vidiki ocenjevanja

1. Čustva
2. Transparentnost igre
3. Skupinska dinamika
4. Povezava z vsakdanjim življenjem

1. Čustva

Igralce spomni na osrednje dele igre in jim zastavi naslednja vprašanja:

- kako ste se počutili med igro; kako so se vaši občutki spreminjali;
- se je kdo med igro neprijetno, nelagodno počutil; zakaj;
- kako so se počutili člani pikove ekipe, ko so izvajali kazen;
- kako so se počutili člani karine in srčeve ekipe, ko so bili kaznovani;
- kako so se počutili sodniki, ker so imeli toliko moči.

2. Transparentnost

Skupini razkrijte skrita pravila igre.

3. Skupinska dinamika

Pogovarjajte se, kaj se je dogajalo:

- ste čutili solidarnost s soigralci;
- za tiste, ki so zamenjali skupino v klopotačjem krogu: kako je, če si izobčenec v novi skupini, ali če si prisiljen zapustiti staro skupino;
- koliko si se kot posameznik moral prilagajati skupini in pravilom igre;
- kako je, če moraš sodelovati pri nečem, česar ne maraš;
- kdaj ti je bilo lažje oz. težje braniti sebe, svoje občutke ali dejanja;
- si se spraševal o zgradbi igre; si ji nasprotoval; kako; če ne, zakaj ne;

4. Povezava z vsakdanjim življenjem

Ali so možne kakšne povezave z vsakdanjim življenjem?

- npr.: moč, tekmovalnost, transparentnost, enake možnosti, oviranost, manjšine, krivica, prilagajanje okoliščinam;
- katere skupine v vašem kraju oz. državi so v takem položaju kot kare in srca v igri;

te is más vag y
te sem vagy más

- kdaj žrtve krivimo za njihov lasten položaj;
- kaj bi morali storiti, da bi spremenili pravila igre;
- kaj lahko storimo, da bi izboljšali položaj manjšin v naših družbah.

NAVODILA ZA SODNIKE (kopijo naj dobijo vsi sodniki)

Razen sodnikov jih ne sme poznati nihče!

- Igra '20 točk' je manipulacija. Od začetka je jasno, kdo bo zmagal in kdo izgubil (piki bodo zmagali, srca bodo druga, kare bodo zadnje).
- Vaša glavna naloga je, da pri skupinah zbujate vtis, da je tekmovanje pravo, da ima vsak priložnost zmagati, in da točkujete objektivno in pošteno.
- Igralci so prepričani, da bo igra trajala, dokler ne bo zmagovalca, in da morajo zbrati 20 točk do konca 8. kroga, da ne bi bili diskvalificirani.. Igralci ne vedo, da se igra z 8. krogom v vsakem primeru konča. Vaša naloga je, da skupine motivirate, da bodo poskušale zbrati čimveč točk.
- Ko želite razglasiti rezultate in utemeljiti svoje odločitve, uporabite zvonec, da boste pritegnili pozornost igralcev.

Krog 1: Lov na zmajev rep

- Opazujte skupine med igro.
- Na koncu glasno razglasite rezultate: piki 3 točke, srca 2, kare 1.
- Rezultate napišite na plakat z rezultati.

Glede na to, kako se je igra odvijala, lahko odločitev utemeljite takole: »Piki so se borili najbolj hrabro, kare igre niso igrale resno, piki so igrali bolj elegantno, ta skupina je bila preglasna, tam je bilo več oz. manj skupinskega duha« itn. Pomembno je, in to velja za vse nepravne kroge (1., 3., 5. in 7. krog), da kritizirate kare, ker imajo slab rezultat, ker so npr. leni, ne igrajo pošteno, ne spoštujejo pravil igre, niso vljudni ali ker so manjša ekipa.

Krog 2: Klopotača

Razdeljevanje točk po klopotačjih krogih ni manipulacija. Vaša naloga je, da zapišete točke, ki jih razglasi vodja. Zmagovalec lova dobi eno točko.

Krog 3: Napihovanje balončkov

Vzemite si dovolj časa za posvetovanje in utemeljite rezultate podobno kot v prvem krogu. Lahko se pretvarjate, da vaša sodba temelji na objektivnih merilih, npr. da so piki večkrat odpihnili balončke iz trikotnika (tega seveda ni nihče štel in zato ne bodo mogli oporekati!) Razdelite točke: piki 5, srca 1, kare 0.

Kazenski krog

Pomagajte vodji, če potrebuje pomoč.

Krog 4: Klopotača

Zmagovalec vsakega lova dobi 2 točki.

Zapišite rezultate, ki jih razglasi vodja, na list z rezultati.

Krog 5: Priložnost

Vsaka ekipa bo poskušala sodnike v eni minuti prepričati, da prav ona zasluži potrojene oz. podvojene točke.

Pozorno jih poslušajte in potem razglasite rezultate. Da bo vzdušje še bolj napeto, najprej komentirajte njihove govore in šele potem razglasite rezultate. Svoje odločitve lahko utemeljite podobno kot v prejšnjih krogih, vendar pa tokrat omenite tudi spretnost argumentiranja in samega nastopa, kot npr.: neprepričljivo predstavljeni argumenti, neprimerna obleka, premalo dodelano, slabo sestavljeno, slovnične napake itn.

Piki dobijo potrojene točke, srca podvojene, kare pomnožene z 1 (njihov rezultat se torej ne spremeni).

Krog 6: Klopotača

Zmagovalec vsakega lova dobi 3 točke.

Krog 7: Telefončki

- Vodja vam bo dal list papirja s preprosto risbico.
- Pokažite risbo po enemu članu pikov in src, članu kar pa risbe ne pokažite, ampak mu jo le opišite z besedami. To morate izpeljati tako, da igralci ne bodo opazili, da jih obravnavate drugače. Pazite, da risbe ne vidijo drugi igralci.
- Med igro opazujte skupine.
- Na koncu kroga glasno razglasite rezultate: piki dobijo 3 točke, srca 2 točki in kare 1 točko.
- Zapišite rezultate.

Ponovno utemeljite svojo odločitev za takšno točkovanje. Npr.: piki so narisali sliko zelo natančno, kare so potrebovali največ časa, igralci niso bili tihi ipd.

Krog 8: Klopotača

Zmagovalec vsakega lova dobi 4 točke.

Ne pozabite sešteti vseh točk. Pri tem nikakor ne smete pozabiti, da igralci ne vedo, da se bo igra zaključila z 8. krogom! S kratkim govorom razložite trenutni položaj:

- 8. krog je zaključen, ena oz. dve skupini, ki nista zbrali 20 točk, izpadeta iz igre.
- Čestitajte pikom za dobro igro, trud in odličen rezultat, drugim pa za prizadevnost in trud – »ampak čaka nas še dolga igra ...«.

Vodja bo razglasil, da je igre '20 točk' konec.

Ta pravila kopiraj na plakat in jih pred začetkom igre preberi udeležencem

»20 točk je tekmovalna, zabavna in poštena igra.

V neparnih krogih bodo sodniki skupaj dodelili po 6 točk.

V parnih krogih (Klopotača) bodo točke razdeljene po naslednjem pravilu:

- v 2. krogu dobi zmagovalna ekipa 1 točko
- v 4. krogu dobi zmagovalna ekipa 2 točki
- v 6. krogu dobi zmagovalna ekipa 3 točke
- v 8. krogu dobi zmagovalna ekipa 4 točke

V 5. krogu se zmagovalni ekipi točke potrojijo, drugouvrščeni se podvojijo. Točke zadnje ekipe ostanejo nespremenjene.

Ekipa, ki do konca 8. kroga ne zbere 20 točk, mora zapustiti igro.

Igrajte pošteno, kolektivno, zabavno in tekmovalno! Naj zmaga najboljša ekipa!«

Nasveti za vodjo

Ves čas spodbujajte sodnike in jih podpirajte pri odločitvah, še zlasti če bodo igralci začeli dvomiti v njihovo sodbo. Lahko se zgodi, da bosta ena ali dve skupini po nekaj krogih hoteli odnehati, ker bodo igralci opazili, da igra ni poštena. Spodbujajte jih, naj ostanejo v igri, vendar jih ne silite. Če bo igra prekinjena, je to že samo po sebi dober element za oceno. Vprašajte jih, zakaj so odnehati, kdo je hotel nadaljevati...

Če skupina vztraja, lahko del pravil tudi spremenite, vendar se prepričajte, da je to res želja večine, ne zahteva posameznega udeleženca. O tem se vedno posvetujte s sodniki. Igra poteka dobro tudi, če pravila rahlo spremenite. Karam lahko npr. občasno daste tudi priložnost, da so v klopotačjih krogih lovci. To ne spremeni strukturne krivičnosti, vendar pa bodo imele skupine občutek, da se nekaj spreminja na bolje. Tudi to je zelo dobro izhodišče za pogovor na koncu igre.

Naloge, ki jih morajo opraviti skupine, lahko spremenite, če najdete primernejše. Ne pozabite pa, da so klopotački krogi skoraj pošteni (nepošteni so le zato, ker kare nikoli ne lovijo, pa še to lahko spremenite). Neparni krogi se ponavadi igrajo hitro, polno je zmede in razburjenja, zato da rezultat ni povsem jasen in ga je zato mogoče razlagati dvoumno. Upoštevajte, da neparni krogi pravzaprav odločajo o vsem.

Nekatere aktivnosti, predlagane v tej igri, niso primerne za invalide, zato jih moraš temu ustrezno prilagoditi.

Predlogi za nadaljevanje

Življenje ni vedno pošteno, vendar pa lahko marsikaj naredimo, da bi to spremenili. Tako lahko kupujemo izdelke, ki se prodajajo pod pogoji t.i. poštene trgovine (ang. *fair trade*), v okviru katere je proizvajalcem za-

gotovljeno pošteno plačilo. Kava in čaj, ki ju tržijo na ta način, sta zdaj že precej dostopna. Pa tudi oblačila in izdelki domače obrti so dostopni v okviru poštene trgovine.

Lahko da bo v klopotačjem krogu kdo zapustil svojo skupino in se pridružil zmagovalni. Tudi v vsakdanjem življenju se nekateri ljudje preselijo iz domovine v tujino, da bi v tuji državi, kjer se jim ponuja več možnosti, našli boljše življenje. Veliko je razlogov, zakaj morajo priseljenci in begunci zapustiti domove, in življenje v državi gostiteljici je pogosto zelo težko. Ampak – ali sploh vemo, kako je, če si begunec? Če bi radi ugotovili, poskusite z aktivnostjo »Begunec« (stran 151).

Aktivnost '20 točk' je prilagojena in prevedena iz nemškega originala, ki ga je pripravila Annamaria Fridli za »Brot für alles« (Švica). Tu smo jo uporabili z njihovim prijaznim dovoljenjem. V »Brot für alles« pripravljajo tudi druge uporabne izobraževalne igre v francoščini in nemščini (Brot für alles, Missionstr. 21, CH-4003 BASEL, Švica).

vsi drugačni
vsi enakopravni

visi d a ž ā d i
visi vienlīdzīgi

IGRAJMO SE NOVINARJE

*Ali bi bil/-a dober novinar ali novinarka?
To je igra vlog.*

Temi:

- različni ljudje različno interpretirajo iste dogodke
- spodbujanje širšega pogleda na svet

Cilji:

- izkusiti, kako se poroča o dogodku
- razumeti, kako postane poročanje pristransko
- spoznati, da so naše zaznave lahko popačene

Čas: 90 minut

Velikost skupine: 10

Pripomočki:

- veliki listi papirja in flomaster
- lepilni trak

Navodila:

1. Skupino razdelite na dva dela.
2. Ena skupina naj pripravi kratko, petminutno igro o nekem pripetljaju ali dogodku. Dogodek je lahko resničen ali pa izmišljen, pomembno je, da obravnava konflikt dveh skupin, ki pripada različnim kulturam ali življenjskim slogom.
3. Ko so igralci pripravljeni, naj zaigrajo igro drugi skupini, ki igra vlogo televizijskih novinarjev, ki poročajo o dogodku.
4. Ko je igre konec, naj novinarji zapustijo sobo. Imajo pet minut, da razmislijo, kaj so videli, in da v mislih pripravijo prispevek za večerna poročila. Ničesar si ne smejo zapisovati in ne smejo se pogovarjati med seboj.
5. Nato naj posamično prihajajo v sobo. Vsak novinar ima za predstavitev svojega »prispevka« na voljo tri minute.
6. Vsako poročilo zabeležite na poseben velik list papirja.
7. Novinarji, ki so že predstavili svoj 'prispevek', lahko ostanejo v sobi in poslušajo ostale, ne smejo pa njihovih predstavitev komentirati.
8. Ko »prispevke« predstavijo vsi novinarji, plakate o njihovih prispevkih obesite na stene.
9. Udeleženci naj primerjajo poročila in ugotovijo, česa so se ob poslušanju prispevkov naučili.

Povzetek in ocena

Za začetek vprašajte novinarje::

- o čem je bilo najlažje poročati;
- kaj je bilo najtežje;
- kaj ste naredili, če si nečesa niste natančno zapomnili?

Potem vprašajte igralce:

- so novinarji v svojih poročilih spustili kaj pomembnega;
- so dogodek prikazali natančno?

Potem odprite splošno razpravo in vsem zastavite naslednja vprašanja:

- kaj pričakujete od novic - le poročilo o dogodku ali tudi komentar;
- je iz novinarskih poročil ponavadi razvidno, kaj so dejstva in kaj komentar;
- kako zanesljive so po vašem mnenju novice, ki jih vidimo na televiziji?

Nasveti za vodjo

Poiščite primere novic, ki so se izkazale za pristranske.

Predlog: Igro lahko poživite s širokim okvirom, ki ponazarja televizor, novinarjem pa izročite nek predmet, ki spominja na mikrofonski.

Različice

»Novinarji« naj bodo zaposleni pri različnih časopisih, npr. konzervativnih, liberalnih, rumenem tisku, v dopisništvih tujih časopisov itd. in v skladu s tem poročajo o dogodku. Med pogovorom ugotovite, kakšne so bile razlike med poročili in ali so različni »vidiki« vplivali na prispevek.

Udeležence vprašajte:

- kakšen vpliv imajo lastniki medijev, oglaševalci, povezave s političnimi strankami ipd. na izbor novic in način njihove predstavitve?

Predlogi za nadaljevanje

Na naslednjem srečanju preberite lokalni časopis ali si pogledajte televizijska poročila in se pogovorite o tem, kako natančno je poročanje, kateri dogodki so zajeti in kateri izpuščeni. Če menite, da je prišlo do zavajanja oz. napačnega poročanja, napišite pismo uredniku in predstavite svoje mnenje.

Če bi radi še naprej raziskovali pristranskost v medijih, izvedite aktivnost »Medijska pristranskost« (stran 124). Ne pozabite pa, da niso pristranske le novice v tisku in na televiziji. Tudi zgodovina, kot nas jo učijo v šoli, je bila pristranska, nacionalistična in etnocentrična. Več o tem lahko izveste v aktivnosti »Tok zgodovine« (stran 91).

JAZ TUDI

Vsi smo enkratna in nenadomestljiva človeška bitja. Včasih smo na to enkratnost ponosni, včasih smo sramežljivi ali se tega celo sramujemo. Toda vsi smo človeška bitja in to nas povezuje.

Tema:

- stvari, ki nas ločujejo in povezujejo

Cilji:

- spoznati člane skupine
- pokazati, da smo vsi različni
- pokazati, da smo vsi enaki

Čas: 30 minut

Velikost skupine: 10-12

Pripomočki:

- dovolj stolov za vse udeležence

Navodila:

1. Udeleženci naj sedijo v krogu na stoli.
2. Spomnijo naj se kakšnega osebnega podatka ali značilnosti, za katero menijo, da jih dela drugačne od ostalih članov skupine.
3. Določite nekoga, da začne. Vsak naj glasno pove nekaj o sebi, npr: »Trikrat sem bil v Turčiji.«
4. Če v skupini ni nikogar drugega, ki bi bil prav tako trikrat v Turčiji, je na vrsti naslednji.
5. Če je v skupini še kdo, ki je bil trikrat v Turčiji, mora skočiti pokonci, zavpiti »Jaz tudi!« in sesti prvemu igralcu na kolena. Če je v skupini več takih, naj sedajo drug drugemu na kolena; čisto spodaj je seveda tisti, ki je prvi zaklical, da je bil trikrat v Turčiji. Nato se vsi vrnejo na svoja mesta, prvi igralec pa si mora izmisliti novo lastnost, ki velja le zanj. Ko najde lastnost, ki jo ima samo on, je na vrsti naslednja oseba v krogu.
6. Prvi krog je zaključen, ko vsak pove nekaj, po čemer se razlikuje od drugih.
7. Začne se drugi krog. Razložite, da v tem krogu iščemo značilnosti, ki so vsem skupne.
8. En stol odstranite, igralec, ki igro začneja, pa naj se postavi na sredo kroga. Izmisliti si mora nekaj, kar naj bi imel skupnega z drugimi v skupini, npr: »Rad imam glasbo.«
9. Vsi, ki to lastnost delijo z njim, morajo vstati, zavpiti »Jaz tudi« in steči do prvega prostega stola. Tudi igralec, ki je na sredini kroga, poskuša najti

prost stol, na sredini pa ostane nov igralec, ki je na vrsti, da poišče novo lastnost, ki je vsem skupna.

vsi drugačni
vsi enakopravni

Povzetek in ocena

Pogovorite se o igri in občutkih igralcev, potem pa udeležence vprašajte:

- je bilo lažje najti stvari, po katerih se od drugih razlikujemo, ali stvari, ki jih z drugimi delimo;
- kdaj si v vsakdanjem življenju želimo oz. cenimo občutek, da smo enkratni oz. drugačni, in kdaj si želimo biti podobni drugim;
- razmislite o lastnostih, ki ste jih izbrali: te tisto, kar te je ločevalo od članov te skupini, morda povezuje z ljudmi v drugih skupinah?
- so stvari, ki so vam bile vsem skupne, skupne tudi vsem drugim ljudem na svetu?

Če igralci prevečkrat omenjajo telesne značilnosti, jih vprašajte:

- kaj pomeni dejstvo, da imamo vsi oči, srce ali želodec?

Nasveti za vodjo

Igra mora potekati hitro. Lahko se tudi dogovorite, da ima vsak udeleženec na voljo le 10 sekund. Za uspešno igro je pomembno, da v skupini ni več kot 10 ali 12 igralcev. Če jih je več, boste morali oblikovati dve ali tri skupine.

allemaal anders
allemaal gelijk

Zelo verjetno je, da se bodo v drugem krogu večkrat pojavljale enostavne značilnosti kot »Imam roke« ali »Imam noge«. V tem primeru lahko zahtevate od igralcev, da si izmislijo kaj drugega ali pa jih pustite in o tem spregovorite v oceni.

Igralci lahko med igro sedijo tudi na tleh, vendar je to manj udobno.

Priporočljivo je, da pri igri aktivno sodeluje tudi vodja.

Predlogi za nadaljevanje

Življenjske izkušnje bistveno oblikujejo naše osebnosti. Različne izkušnje oblikujejo ljudi na različne načine, a tudi podobne izkušnje na ljudi različno vplivajo. Z aktivnostjo »Moja zgodba« (stran 129) lahko raziščete, kako so posamezni dogodki vplivali na člane vaše skupine.

MEDIJSKA PRISTRANSKOST

Zanimiva in daljnosežna aktivnost, s katero skupina razišče vlogo medijev pri širjenju oz. upiranju stereotipom, predsodkom in pristranskem poročanju.

Teme:

- stereotipi in predsodki: kako nastajajo in se širijo
- količina, kakovost in obseg informacij: manipulacija, pristransko poročanje, zloraba, pomanjkanje informacij itn.
- predstave o ljudeh in »drugačnih« skupinah kot posledica posploševanja in stereotipov
- težavami, s katerimi se srečujemo, če želimo spremeniti svoje predstave in zaznave
- mehanizem »iskanja grešnega kozla«: nagnjenost, da za določene družbene probleme krivimo »druge«, ne da bi analizirali njihove vzroke

Cilji:

- udeležence usposobiti za raziskovanje predstav, ki jih ima družbena večina o ljudeh iz drugih kultur ali o ljudeh drugega porekla, o manjšinah itn.
- spoznati, da nimajo vse kulture, ki so drugačne od naše, družbeno negativnega predznaka
- analizirati vlogo množičnih medijev pri oblikovanju in razvijanju stereotipov in predsodkov

Čas:

1. del: dve uri in pol
2. del: en teden
3. del: dve uri in pol

Velikost skupine:

najmanj 10 in največ 25 udeležencev, starejših od 13 ali 14 let

Pripomočki:

1. del:

- veliki listi papirja, flomaster

2. del:

Material, ki ga boste uporabili v tej aktivnosti, je odvisen od sredstev, ki so vam na razpolago. Lahko uporabite:

- časopise,
- revije,
- posnetke televizijskih programov,
- radio itn.

Igro lahko izvedete tudi samo s časopisi in revijami, ki jih na vaše srečanje prinesejo sami udeleženci.

vsi drugačni
vsi enakopravni

3. del:

- za sklepno srečanje: veliki listi papirja ali večja tabla, flomastri ali kreda

Navodila:

Ta aktivnost je razdeljena v tri dele:

1. del: Priprava

1. Udeležence razdelite v skupine od 4 do 6 članov.
2. Pojasnite jim, da bodo v naslednjem tednu analizirali različne vrste množičnih medijev: televizijo, radio še posebej pa tisk. Raziskovali bodo, kako mediji prikazujejo tujce oz. »tiste, ki so drugačni«.
3. Natančno se dogovorite, kaj bodo udeleženci opazovali. Pozorni naj bodo npr. na jezik, ki ga mediji uporabljajo, kadar govorijo o tujcih (se borijo za svobodo ali so teroristi?), koliko časa oz. časopisnega prostora namenjajo tem novicam, kakšno pomembnost jim pripisujejo (ali gre npr. za naslovni članek ali opombo pod črto). Analizirajo naj tudi, kako mediji obravnavajo ljudi – ali jih prikazujejo glede na njihovo poreklo? Kakšne vrste fotografij in drugih vizualnih sredstev uporabljajo?
4. Naredite seznam medijev, ki jih boste raziskovali, in jih razdelite skupinam. Od članov skupine in vašega poznavanja medijev je odvisno, ali se bodo vse skupine lotile celotne naloge ali pa si bodo skupine izbrale le eno vrsto medija, npr. dnevno časopisje, tednike, televizijo, radio itn.

todos diferentes
todos iguais

2. del: Delo na terenu

Skupine naj imajo za raziskovanje teden dni časa.

3. del: Ugotovitve

1. Na sklepnem srečanju naj vsaka skupina v 20. minutah predstavi rezultate raziskave in zbrano dokumentacijo.
2. Najpomembnejše ugotovitve vsake skupine napišite na velik list papirja ali na tablo.

Povzetek in ocena

Ko vse skupine predstavijo svoje ugotovitve, naredite kratek povzetek. Poudarite tako skupne točke vseh ugotovitev kot tudi ugotovitve, ki si med seboj nasprotujejo.

Pri pogovoru si pomagajte z naslednjimi vprašanji:

- katere so glavne značilnosti medijskega prikazovanja manjšin;
- ali obstajajo manjšine ali skupine tujcev, ki jih mediji obravnavajo pozitivno;

- ali obstajajo manjšine, ki so predstavljene negativno;
- ali so manjšine v medijih predstavljene na podlagi preverljivih dejstev in podatkov ali na podlagi domnev oz. sodb;
- so podobe manjšin, ki nam jih ponujajo mediji, rezultat dobrega poznavanja teh skupin ali jih sestavljajo stereotipi in prirejene informacije?

Nasveti za vodjo

1. del: Oba načina dela imata dobro in slabo stran. Če se bodo vse skupine lotile celotnega medijskega spektra, bo naloga zahtevnejša tako za članke skupine kot za vodjo (zaradi zahtevnejše organizacije dela). Če pa se bo vsaka skupina ukvarjala le z enim medijem, bo njihov celostni pogled sicer omejen, vendar pa se bodo lahko bolj poglobili v način poročanja določenega medija.

Ker osrednji del aktivnosti poteka čez teden, jo napovej na koncu 1. dela, predstavitvi rezultatov (3. del) pa nameni posebno srečanje.

To aktivnost je priporočljivo izvesti v skupini, kjer se člani že poznajo med seboj in imajo izkušnje z delom v skupini, npr. so člani mladinskega kluba ali organizacije.

Čas, ki je predviden za to aktivnost, lahko podaljšaš ali skrajšaš glede na to, kako dobro poznaš udeležence in glede na njihove siceršnje obveznosti. Če aktivnost npr. poteka med šolskimi počitnicami, lahko čas, načrtovan za delo na terenu, skrajšaš na tri dni. Če so okoliščine drugačne, pa lahko ta čas seveda tudi podaljšaš.

Predlogi za nadaljevanje

Glede na delo, ki so ga opravile skupine, lahko predlagaš, da znotraj vaše skupine oblikujete posebno skupino, ki bo 'nadzornik medijev' in bo redno spremljala primere slabega poročanja in izkrivljanja novic. Na podlagi njihovega dela lahko potem pišete pisma urednikom in jih opozorite na diskriminatorno poročanje o posameznici, posamezniku ali določeni manjšini.

Igra »Stereotipi« (stran 67) je zabaven način raziskovanja odnosov med mislimi, besedami in predstavami. Z namizno igro »Pot razvoja« (stran 138) pa se lahko poglobite v številna družbena, gospodarska in politična vprašanja, o katerih mediji redno poročajo.

MOJE OTROŠTVO

vsi drugačni
vsi enakopravni

Vsi smo nekoč bili otroci. Kakšno je bilo naše otroštvo? Skozi pogovor o otroštvu lahko ljudi okoli sebe na novo spoznamo, morda lažje razumemo in spoštujemo.

Ta aktivnost je namenjena predvsem razpravi in je primerna za vse skupine, še zlasti pa za večkulturne.

Teme:

- enakost in raznolikost
- kulturne podobnosti in razlike med ljudmi
- t.i. »kulturne razlike« niso le kulturne, so tudi gospodarske, socialne in politične

Cilji:

- spoznati različne načine odraščanja
- razumeti družbene in gospodarske razlike, ki se skrivajo v vsakem človeku in v vsaki družbi
- živeti se v čustva članov skupine in jih razumeti

Čas: 45 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Priprava:

Posebna priprava ni potrebna, pomembno je le, da se člani skupine že poznajo med seboj.

Navodila:

1. Razložite namen in cilje aktivnosti.
2. Igralci naj se v skupinah od 4 do 6 pogovarjajo o svojem otroštvu. Predlagajte jim naslednja vprašanja:
 - Kdaj ste začeli hoditi v šolo?
 - Kdo vse je živel z vami?
 - Ste hodili k verouku oz. Ste bili deležni kakšne druge verske vzgoje?
 - Ali ste kot otrok delali?
 - Kakšne zgodbe ste radi poslušali, kakšne igre ste se igrali?
 - Katere ste imeli najraje?
 - Ste morali skrbeti za brate in sestre?

Povzetek in ocena

Vprašajte udeležence, kaj se jim je zdelo med pogovorom najbolj zanimivo, potem pa naj primerjajo svoja različna otroštva in vplive, ki jih je nanje imelo družbeno in politično okolje, v katerem so odrasčali.

Naj razmišljajo o svojem otroštvu. Ali menijo, da so vsi otroci iz njihove sosesčine odrasčali na podoben način?

Nasveti za vodjo

Glavni namen te preproste skupinske aktivnosti je spoznanje, da v življenju nimamo vsi enakih možnosti in da odrasčamo v različnih razmerah, čeprav smo morda sosedje. Še več, skozi pogovor spoznamo, da razlike ne povzroča le barva kože ali vera.

Pozor! Naj se pogovor ne sprevrže v lažno psihoanalizo. Pomaga nam le spoznati, da imamo zaradi različnega družinskega okolja, družbenih in gospodarskih okoliščin, kraja, kjer smo se rodili ali kamor smo se preselili, različne življenjske izkušnje in zato tudi različno dojemamo življenje in svet okrog nas. Te okoliščine nič manj ne vplivajo na razlike med ljudmi kot kultura. Pravzaprav so del naše kulture, tako kot so tudi vera, jezik ali barva kože.

Vprašanja, s katerimi na koncu aktivnosti vodiš pogovor in oceno, moraš prilagoditi članom skupine. Če so vsi belci, nima npr. nobenega pomena, če sprašuješ, kako je, če imaš drugačno barvo kože!

Nihče v skupini se ne sme čutiti prisiljenega k razkrivanju stvari, zaradi katerih bi mu/ji bilo neprijetno.

Pogovor je lahko še bolj živahen, če udeleženci svoje pripovedi popestrijo s fotografijami ali risbami.

Predlogi za nadaljevanje

Aktivnost »Moje otroštvo« se dobro dopolnjuje z aktivnostjo »Moja zgodba« (stran 129), v kateri prepoznavamo ključne zgodovinske dogodke in se sprašujemo, kaj smo počeli ali kje smo živeli, ko se je nek dogodek zgodil.

Če se želimo poglobiti v družinska razmerja in kako se spreminjajo glede na vlogo in starost, poskusimo z igro »Ugani, kdo prihaja na večerjo« (stran 88).

MOJA ZGODBA

vsi drugačni
vsi enakopravni

Naše življenje oblikujejo izkušnje. Vendar pa nas nekatere izkušnje ali dogodki določajo bolj kot druge. V tej aktivnosti primerjamo izkušnje članov skupine, iščemo podobnosti in razlike.

Teme:

- življenjske zgodbe
- kulturna raznolikost
- vpliv dežele, kulture, vere ali družine na življenje članov skupine

Cilji:

- zbuditi radovednost in zanimanje za druge kulture
- spodbuditi kritično presojanje lastne zgodovine
- dvigniti zavedanje o raznolikosti evropske zgodovine
- pomagati udeležencem, da se bolje spoznajo

Čas: 30 minut do 1 ure

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočka:

- koledar na tabli ali velikem listu papirja. Razdeljen naj bo na leta, ki se začnejo z letom rojstva najstarejšega člana in končajo z letošnjim letom.
- flomaster

Navodila:

1. Udeleženci naj se spomnijo treh »javnih« dogodkov, ki so jim zaznamovali življenje. Zapišejo naj jih ob ustrezno letnico. Povezani so lahko s politiko, zgodovino, športom, glasbo itn.
2. Nato naj povedo, zakaj so ti datumi pomembni, kaj predstavljajo in zakaj so jih izbrali.

Povzetek in ocena

Udeleženci naj povedo, ali so jih izbrani datumi ali dogodki kakorkoli presenetili ali celo šokirali in ali so že vse poznali.

Zanimivo se je tudi pogovoriti, kako in zakaj so nam nekateri dogodki pomembnejši od drugih.

Nasveti za vodjo

Ta aktivnost je primerna za vsako skupino in je tudi zelo dobra uvodna aktivnost za daljše bivalne seminarje.

Če delate z lokalno skupino, bodo njeni člani skozi to spoznali, da istim dogodkom pogosto pripisujemo različen pomen, čeprav živimo v isti ulici. Morda bo zanimivo tudi opaziti, da je določen dogodek naredil močan vtis na večino, ne glede na to, odkod prihajajo ali kako so vzgojeni posamezni udeleženci – »vsi smo enaki«.

V kulturno raznoliki skupini pa je ta dejavnost kot nalašč za vzbujanje zanimanja za našo bližnjo preteklost, kulturne vplive, hkrati pa nas lahko spodbudi k večjemu spoštovanju različnih ver in prepričanj.

Koledar lahko poživite in obarvate tako, da vsak udeleženec ob svojem rojstnem datumu prilepi svojo sliko (tudi polaroidna fotografija bi bila primerna) ali risbo.

Koledar obesite v prostoru, kjer poteka seminar oz. izobraževanje ali kjer so udeleženci nameščeni. Naj bo na nekem stalnem mestu, kjer ga boste lahko pogledali kadarkoli, tudi ko bo igra že končana.

Ta aktivnost je lahko dobro nadaljevanje aktivnosti »Moje otroštvo« (stran 127).

Predlogi za nadaljevanje

Ne samo kraj, kjer živimo, in dogodki, naše osebnosti oblikujejo tudi družinski člani in njihova zgodovina. Kaj vemo o tem, od kod so prišli naši starši oz. stari straši? Že mogoče, da se počutimo Madžara ali Španca, vendar se morda v nas dejansko skriva več narodnosti. Več o tem raziščite z aktivnostjo »Drevo življenja« (stran 173).

DRŽAVNI PRAZNIK

vsi drugačni
vsi enakopravni

Pogovor o narodnih junakih pomaga, da se udeleženci med seboj bolje spoznajo, hkrati pa dobijo vpogled različne kulture in zgodovine.

Teme:

- junaki kot elementi in simboli socializacije in narodne kulture
- različne razlage zgodovine
- razlike in povezave med ljudmi iz različnih kultur in etničnih okolij

Cilji:

- pomagati udeležencem, da se zavedo različnih pogledov na iste zgodovinske dogodke in z njimi povezane junake
- zbuditi zanimanje udeležencev za zgodovino in junake drugih narodov
- spodbuditi kritičnost do zgodovine lastnega naroda
- prizadevanje za univerzalno vizijo zgodovine
- razmislek o poučevanju zgodovine in vlogi junakov

Čas: 90 minut

Velikost skupine: med 10 in 40

Pripomočki:

- velik list papirja (plakat) in flomastri
- papir in svinčniki za udeležence

Navodila:

Če je udeležencev veliko, jih razdelite na skupine od 5 do 6.

Za začetek naj vsak sam razmisli o najpomembnejših zgodovinskih junakih, še zlasti o tistih, ki jih sam/-a ceni ali je nanje osebno ponosen/-na. Predvsem če je skupina kulturno mešana, poudarite, da ni nujno, da so junaki prav iz države, kjer udeleženci trenutno živijo, ampak da so lahko iz države, od koder so sami prišli ali od koder so njihovi starši. Na voljo imajo 5 minut.

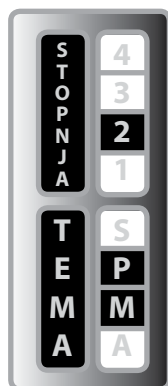
Nato naj udeleženci svoje junake predstavijo po skupinah in povedo, zakaj so oz. so bili ti ljudje pomembni za njihove države. Temu namenite dovolj časa, tako da bodo udeleženci lahko resnično izmenjali informacije.

Potem prosite vse skupine naj na velik list papirja zapišejo imena junakov, njihovo narodnost in - če je možno - tudi njihov najpomembnejši dosežek.

Vse skupine naj nato vsem predstavijo svoje plakate.

Povzetek in ocena

Zapišite si, ali so nekatere junake udeleženci omenili več kot enkrat ali pogosteje in katere. Vprašajte jih, ali jim je bila aktivnost všeč, potem pa usmerjajte pogovor z naslednjimi vprašanji:

- je omemba katerega izmed junakov koga presenetila; zakaj;
- ste vsi poznali vse omenjene junake;
- kaj običajno naredi narodne junake slavne; katere človeške vrednote zagovarjajo;
- kaj nas spodbudi k temu, da cenimo ravno določene junake in ne katerih drugih;
- kje in zakaj smo se jih naučili spoštovati;
- bi zaradi svojih vrednot in dejanj tudi danes veljali za junake,
- so predlagani junaki univerzalni;
- ali mislite, da jih imamo vsi za junake?

Nasveti za vodjo

Če je skupina kulturno raznolika, naj se člani v manjše skupine razdelijo po narodnostih.

Če je časa dovolj in je vzdušje prijetno, naj skupine pripravijo kratek skeč o nekem zgodovinskem dogodku, zaradi katerega je nekdo zaslovel. Tekmovalni duh lahko okrepiš tako, da ostalim udeležencem naložiš, naj poskušajo uganiti, za katerega junaka gre.

Bistvo aktivnosti – da junaki obstajajo znotraj določenega nacionalnega ali kulturnega okvira, – pride najbolj do izraza v večkulturni skupini. Tudi starostne in spolne razlike med udeleženci se lahko izkažejo zanimive.

Aktivnost lahko popestrite s podatki o nekaterih zelo znanih narodnih junakih. Marsikatera zgodovinske osebnosti so povezane z vojno oz. bitko, zato bi bilo zanimivo, če podoba junaka predstaviš tako, kot ga je videla oz. ga vidi nasprotna stran.

Lahko da bo večina izbranih junakov moškega spola. Če se to zgodi, vprašaj, zakaj je tako, in poveži pogovor in oceno s problemi seksizma, tako v zgodovini kot v sedanjosti.

Različice

Zanimivo bi bilo spregovoriti in izmenjati informacije tudi o (državnih) praznikih v različnih kulturah in državah. Zakaj je določen dan izbran za (državni) praznik? Pogovor in oceno ob koncu vodite enako kot pri pogovoru o narodnih junakih.

Predlogi za nadaljevanje

Aktivnosti, ki sta povezani s temi vprašanji, sta »Tok zgodovine« (stran 91) in »Moja zgodba« (stran 129). V aktivnosti »Moji junaki« (stran 147) pa lahko primerjate današnje junake z zgodovinskimi.

Če pa bi raje drugačno aktivnost, poskusite z namizno igro »Pot razvoja« (stran 138). V njej raziskujemo gospodarske in politične silnice, ki ustvarjajo zgodovino v tem trenutku.

BREZ PARA

Kdo si te želi v svoji skupini?

vsi drugačni
vsi enakopravni

Temi:

- odnos med večino in manjšino
- diskriminacija

Cilji:

- sprožiti pogovor o različnih skupinah v družbi
- zavedanje o obstoju predsodkov in diskriminacije
- spodbuditi vživiljanje v čustva drugih s podoživljanjem občutka zavračanja ali izključevanja

Čas: 10 minut

Velikost skupine: 16 ali več

Pripomočki:

- barvni samolepilni krogci.

Za 16-člansko skupino boste npr. potrebovali 4 modre, 4 rdeče, 4 rumene, 3 zelene in 1 bel krogec.

Navodila:

1. Vsem igralcem prilepite na čelo po en krogec, tako da ne bodo vedeli, kakšne barve je.
2. Igralci, ki imajo na čelu krogec enake barve, naj se povežejo v skupine
3. Sporazumevajo se lahko le brez besed.

Povzetek in ocena

Z udeleženci se pogovorite o njihovih občutkih in česa so se med igro naučili:

- kako ste se počutili, ko ste prvič srečali koga s krogcem enake barve;
- kako si se počutil/-a, če si bil/-a sam/-a, edini/-a z določeno barvo krogca;
- ste pomagali drug drugemu iskati skupine;
- katerim različnim skupinam pripadate, npr. nogometnemu moštvu, šoli, cerkvi;
- se lahko tem skupinam pridruži vsak;
- kdo v naši družbi je brez para?

Nasveti za vodjo

Bodite pozorni, komu boste dali bel krogec.

Lahko izkoristite priložnost in manipulirate s sestavo zadnje skupine, vendar to ne sme biti očitno. Igralci naj imajo občutek, da so bili krogci dodeljeni povsem naključno.

Ta aktivnost je primerna tudi kot ogrevalna aktivnost za prebijanje ledu na začetku in zato, da razdelimo udeležence v skupine za kakšno drugo aktivnost.

Različice

1. Prav tako lahko uporabite barvne samolepilne krogce, vendar pa naj ne bo tokrat nihče brez para – na koncu naj vsi pripadajo eni izmed skupin.
2. Priprava je enaka kot v prvi različici. Udeležence prosite, naj se razdelijo v skupine, tako da bo vsakdo v eni izmed skupin, vendar pa naj nobena skupina nima več kot ene osebe s krogcem določene barve, končali boste torej v 'multi' skupini.
3. Namesto barvnih krogcev, uporabi 'sestavljanko' (*puzzle*) narejeno iz fotografij. To bo sprožilo razpravo.

Nasvet

Fotografije nalepite na karton, preden jih razrežete.

Predlogi za nadaljevanje

Ocenite člansko politiko vaše skupine oz. organizacije. Se lahko vanjo vključi vsak? Kaj bi lahko storili, da bi bila organizacija bolj odprta, in da bi bil vsak dobrodošel?

Če smo brez para, še ne pomeni, da so nas izključili. Včasih se sami odločimo, da želimo biti ločeni od drugih in drugačni. Če bi se radi še bolj podrobno lotili obravnave vprašanja, kaj pomeni biti individualist, poskusite z aktivnostjo »Ena je ena« (stran 135).

ENA JE ENA

vsi drugačni
vsi enakopravni

Vsi smo različni. Včasih smo na drugačnost ponosni in jo radi razkazujemo, včasih pa bi jo najraje prikrili, ker se bojimo zavrnitve ali ker bi bili radi taki kot drugi. Smo pa tudi vsi enakopravni, ker imamo kot človeška bitja veliko skupnih kvalit.

Teme:

- osebna identiteta
- kvalitete človeškega bitja
- vsi drugačni - vsi enakopravni

Cilji:

- spoznati in sprejeti vsakega člana v skupini
- pokazati, da smo vsi različni
- drug drugemu pokazati, da smo vsi enakopravni
- razmisliti, na kakšne načine oblikujemo lastno identiteto

Čas:

- 1. del - 30 minut
- 2. del - 30 minut
- 3. del - 20 minut
- pogovor - 20 minut

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki:

- kreda in seznam osebnih lastnosti za del A
- papir, barvice in bucike oz. samolepilni trak za del B

Navodila:

Ta aktivnost je sestavljena iz treh kratkih igr, ki pomagajo udeležencem odkrivati medsebojne razlike in jih napeljejo k razmišljanju, o tem, kaj nas dela edinstvene in kaj imamo skupnega.

1. del: Razlike

1. Igra zahteva precej prostora, zato naj bo soba čimbolj prazna.
2. Udeleženci naj si zamišljajo črto, ki sobo deli na dve. Vodja naj stopi na to namišljeno črto.
3. Vsi udeleženci naj se postavijo na eno stran sobe, potem pa jim recite: »Čez črto naj stopijo tisti, ki ... nosijo hlače.«
4. Ko so vsi tisti, ki imajo oblečene hlače, prestopili črto, si izmislite nekaj drugega, npr.: »Čez črto naj stopijo tisti, ki ... radi kuhajo.«

5. Ko se skupina ogreje, se lahko odločiš za bolj provokativne lastnosti, npr.: »Čez črto naj stopijo tisti, ki ... imajo dobre prijatelje oz. prijateljice, ki so odkrito geji oz. lezbijke.«

2. del: Enkratnost

1. Udeleženci naj razmislijo o majicah, ki jih nosijo, predvsem o tistih, na katerih so logotipi ali slogani, ki se nanašajo na različne propagandne akcije. Jih nosijo zato, ker so jim oblikovno všeč ali ker bi radi pokazali, da podpirajo določeno stvar?
2. Pojasnite udeležencem, da bodo zdaj ustvarili osebni logotip za lastno majico, ki jih bo predstavljala in povedala, kdo so.
3. Razdelite jim papir in barvice. Za risanje imajo na voljo 15 minut.
4. Ko končajo, naj risbe pripnejo ali prilepijo na svoje majice in se sprehodijo po sobi, da bodo risbe videli tudi ostali.

3. del: Iskanje skupnih lastnosti

1. Vsak naj si najde svoj par in skupaj naj najdeta tri stvari, ki so jima skupne. Prva naj bo nekaj, kar vedno delata, čutita ali mislita; druga nekaj, kar včasih delata, čutita ali mislita; tretja pa nekaj, česar nikoli ne delata, čutita ali mislita.
2. Nato naj vsak par poišče drug par z enakimi lastnostmi. Če ga kakšen par ne more najti, morajo skupaj s še enim parom odkriti tri druge lastnosti, ki so jim skupne.
3. Potem se četverice združijo v osmerice in spet sledijo pogajanja o skupnih lastnostih. Aktivnosti je konec, ko se vsi igralci znajdejo v eni sami skupini in imajo tri stvari, ki so skupne vsem.
4. Če je skupina zelo velika, lahko skupne lastnosti poiščete tako, da se igralci posedejo v krog. Ko nekdo v skupini pove kakšno lastnost, morajo tisti, ki se z njo identificirajo, vstati. Če kdo obsedi, poskusite z drugo lastnostjo.

Povzetek in ocena

Vprašajte igralce, ali jim je bila igra všeč. Pogovorite se o tem, česa so se naučili:

- kakšen občutek ste imeli, če ste morali sami čez črto;
- kako ste se počutili, ko ste se pokazali kot enkratna osebnost, popolnoma drugačna od drugih;
- kako ste se počutili, ko ste videli, koliko skupnih lastnosti delite z drugimi v skupini;
- kdaj v vsakdanjem življenju bi bili radi enkratni in drugačni in kdaj čutimo potrebo, da smo podobni oz. enaki drugim?

Udeleženci naj spregovorijo tudi o svojih izkušnjah:

- ste morali kdaj prikriti lastno identiteto, da ne bi bili zavrženi;
- ste kdaj doživeli diskriminacijo, ker ste bili drugačni ali ker ste bili povezani s kom drugim;

- ste se bili kdaj primorani odreči delu svoje identitete, da bi vas skupina sprejela?

vsi drugačni
vsi enakopravni

Nasveti za vodjo

V prvem delu najprej razmislite o osebnih lastnostih, ki niso skupne vsem v skupini, a hkrati niso preveč intimne. To so lahko osebne »posebnosti« npr. kako si umivaš zobe ali prepevanje pod tušem. Ko se skupina ogreje, preidite na osebne izkušnje. Vprašajte, ali je kdaj kdo občutil diskriminacijo, ali ima kdo prijatelja priseljenca, Roma ali homoseksualca, ali je kdaj kdo živel v drugi državi, ali ima kdo sorodnike, ki so se izselili, ali je bil kdaj kdo v invalidskem vozičku. Nato začnite raziskovati, kaj imajo udeleženci radi, kaj si želijo, kaj čutijo itn.

Ker naj bi bile značilnosti v prvem delu posebne, si pred začetkom igre pripravite seznam. Izberite take, ki ustrezajo skupini, in ki temeljijo na tvojem poznavanju udeležencev. Značilnosti lahko predlagajo tudi člani skupine sami, vendar bodite pozorni na to, da se morajo v tem primeru udeleženci med sabo dobro poznati, tako da ne bi kdo poskušal spraviti koga v zadrego.

V drugem in tretjem delu je vsakomur prepuščeno, da se sam/-a odloči, katere značilnosti bo izbral/-a.

Predlagamo, da se tudi vodja pridruži skupini, ker bo tako lažje sledil/-a dogajanju.

som differents
som equals

Predlogi za nadaljevanje

Organizirajmo srečanje, na katerem bomo slikali oz. tiskali lastne majice. Vsak lahko slika po svoji zamisli, lahko pa skupaj izdelamo logotip za dogovorjeno akcijo ali na določeno temo.

Za nadaljevanje sta v tem priročniku primerni aktivnosti še »Moje otroštvo« (stran 127), v kateri spoznavamo, da smo imeli kot otroci različne izkušnje, in da so nas te izkušnje oblikovale v osebnosti, kakršne smo danes; in aktivnost »Moji junaki« (stran 147), v kateri ugotavljamo, kaj na svojih junakih občudujemo.

POT RAZVOJA

Za Evropo so od nekdaj značilna preseljevanja narodov. Tako so se srečevale in prepletali različni narodi in kulture. Večkulturni značaj današnjih družb zato sploh ni nov pojav. Kljub temu pa se v današnjem času spopadamo z rasizmom, ksenofobijo, antisemitizmom in nestrpnostjo.

Žrtve rasizma in ksenofobije so ponavadi priseljenci in begunci. Zato pogosto velja prepričanje, da je porast rasizma in ksenofobije posledica globalne gospodarske krize, in da je to v bistvu gospodarski problem. Morda je to del resnice, ni pa to vsa resnica. Obstajajo očitne povezave med prevladujočim modelom gospodarskega razvoja in tokovi priseljencev in beguncev. Hkrati pa sta lahko tudi etnocentrizem in agresivni nacionalizem vzrok priseljevanja.

Ta aktivnost pomaga igralcem razumeti, kako mednarodnogospodarska razmerja med Severom in Jugom silijo ljudi, da morajo zapustiti domovino, in kako bogate evropske države spodbujajo to razseljevanje, s tem ko ohranjajo to neravnovesje med Severom in Jugom.

Teme:

- odnosi med Severom in Jugom ter neravnovesje v teh odnosih
- soodvisnost med narodi in državami na Severu in Jugu
- razvojni modeli in njihove posledice
- gospodarski odnosi kot pomemben vzrok za nastanek rasizma in ksenofobije
- solidarnost, enakost, svetovna zgodovina

Cilji:

- razumeti, da je neravnovesje v odnosih med družbenim Severom in Jugom eden od dejavnikov, zaradi katerih ljudje iščejo boljše življenjske pogoje v drugih državah
- razumeti soodvisnost med državami in narodi
- razumeti rasizem in ksenofobijo kot svetovni problem

Čas: skupaj 2 uri: 75 minut za igro in 45 minut za povzetek in oceno

Velikost skupine: najmanj 4 in največ 40 udeležencev

Pripomočki in priprava:

Vsaka skupina potrebuje:

- igralno ploščo (dobra je tudi povečana fotokopija)
- 4 okrogle žetone različnih barv (iz lepenke, s premerom približno 2 cm), eden naj bo rumen, ostali pa različnih barv, npr. rjavi, zeleni in modri
- eno kocko
- kopirajte in razrežite polo z igralnimi kartami. Če je možno, jih zložite v škatlico

- 70 posušenih fižolčkov, makarončkov ali kaj podobnega, kar lahko uporabite kot žetone (predstavljajo bo bogastvo).

Navodila:

- Udeležence razdelite v štiri ekipe. Če je skupina majhna, lahko igrajo tudi kot posamezniki.
- Žetone med skupine razdelite tako, da jih vržete v klobuk, potem pa naj vsak iz skupine izvleče enega. Tako bo od naključja odvisno, kdo bo igral s katero barvo.
- Razdelite fižolčke. Skupini z rumenimi žetoni jih dajte 7, skupinam z rjavimi, zelenimi in modrimi žetoni pa vsaki po 21 (v približno takem razmerju so razdeljena naravna bogastva med državami Severa in Juga).
- Kdo začne igro, določite z metanjem kocke.
- Preberite pravila igre.
- Ko se prepričate, da vsak pozna svojo nalogo, se lahko igra začne.

Povzetek in ocena

Na koncu se naj vsaka ekipa še enkrat »sprehodi« po prehojeni poti, kvadratih, na katerih so se ustavljali in razmislili, kaj se je tam dogajalo.

Če je ostal kak kvadrat, na katerem ni pristala nobena skupina, preberite tudi to igralno karto, da bomo videli, kaj bi se lahko zgodilo na tem kvadratu.

Nadaljuj s pogovorom o tem, kako so se igralci med igro počutili in česa so se naučili:

- kako so se počutili »rumeni«; in kako »rjavi«, »zeleni« in »modri«;
- so kakšne podobnosti med to igro in stvarnim življenjem;
- v čem igra pretirava;
- ali se problemi predstavljeni v igri pojavljajo tudi v stvarnem življenju;
- koga predstavlja rumeni žeton; in ostali žetoni?
- lahko rečemo, da tisti, ki jih predstavlja rumeni žeton, živijo samo na Severu;
- so tisti, ki jih predstavlja drugi žetoni, samo na Jugu;
- kdo na Severu in Jugu ima največ koristi od sedanje svetovne ureditve;
- lahko govorimo o »prevladujočem razvojnem modelu«, ki je najboljši za vse situacije, države in narode;
- če sodimo po tej igri, katere so značilnosti sedanjega »prevladujočega razvojnega modela«? Je ta »model« dejansko uresničljiv v smislu, da naj bi ustrezal vsem moškim in ženskam, vsem narodom na tem planetu? Bo v prihodnosti tak model trajnostnega razvoja mogoč? Kakšen bi lahko bil;
- kakšna je povezava med to situacijo in primeri rasizma in diskriminacije? Je pošteno reči, da priseljenci prihajajo v našo državo, da nam bodo oddajali denar in bogastva?

Nasveti za vodjo

Če ste razdeljeni v skupine, je najbolje, če so v vsaki skupini najmanj štirje in največ osem igralcev.

Na kvadratu 49 lahko ekipa z rumenim žetonom kakorkoli spremeni pravila. Zelo verjetno bodo pravila obrnili v svojo korist. Ostale ekipe lahko pošljejo na začetek, lahko jim poberejo vse fižolčke, lahko jim prepovedo igrati tri kroge. Če pa se bodo odločili, da bodo spremenili pravila tako, da bodo stvari bolj poštene, jim povejte, da je politično to izredno težko, ker bodo morali o tem najprej prepričati volivce. To bo zelo nepriljubljena politika in razložiti bodo morali, kako jo bodo uresničili ter hkrati preprečili velike družbene nemire doma.

Predlogi za nadaljevanje

Naredite seznam ukrepov, s katerimi bi izboljšali gospodarski položaj na Jugu, npr. lahko bi kupovali blago, ki se prodaja v okviru poštene trgovine (ang. *fair trade*), ali organizirali kampanjo za politične spremembe.

Naredite seznam ukrepov, s katerimi bi izboljšali položaj doma, npr. s sodelovanjem pri razvoju lokalnih projektov, s podpiranjem malih podjetij, z bojkotom podjetij, ki poslujejo neetično...

Razmislite, koliko res veste o vprašanih, ki jih igra obravnava. Se vam zdi, da je težko priti do natančnih, neodvisnih informacij, in da novice, ki se pojavljajo v medijih, pogosto ne povedo vsega? To lahko bolj poglobljeno raziščete v aktivnostih »Medijska pristranskost« (stran 124) in »Igrajmo se novinarje« (stran 120).

Pravila igre

Pojasnite, da obstajajo igre, v katerih pravila ne veljajo za vse enako. To se dogaja tudi v tej igri. Prednosti in slabosti na poti razvoja bodo za različne skupine različne. Morda se to zdi nepošteno, vendar si pravil nismo sami izmislili. Čim bolj zvesto in čim bolj neokrnjeno smo jih preslikali iz vsakdanjega življenja. Kdo bo igral s katero barvo, odloča sreča. V življenju o tem ne odloča sreča, ampak zgodovinski, zemljepisni, gospodarski ali kulturni dejavniki, ki postavljajo ovire in odpirajo možnosti, s katerimi se sooča vsaka država in vsak narod na poti razvoja.

Igro boste igrali kot običajno namizno igro:

Ekipe mečejo kocko in se premikajo naprej za število polj, ki ustreza številu pik na kocki.

Če ekipa pristane na kvadratu s karto, sledi navodilom s te igralne karte. Navodila v navadnem tisku veljajo za ekipo z rumenimi žetoni, v poševnem tisku pa za ekipe z rjavimi, zelenimi ali modrimi žetoni.

Ko ekipa prvič pristane na kvadratu s karto, naj prebere vsa navodila na karti, pozneje pa le tista, ki so pomembna zanj.

Igralcem povej, da se morajo ves čas ravnati po navodilih ter se premikati in/ali plačevati, kot je zahtevano.

Če ekipi zmanjka fižolčkov, ker so že vse razdali, naj si jih sposodi pri skupini z največ fižolčki, vendar mora posojilodajalcem čimprej vrniti izposojeno.

Pravil igre ne smete spreminjati, razen če se s tem v celoti strinjajo vse ekipe, ali če je na igralni karti poseben ukaz za tako ravnanje.

vsi drugačni
vsi enakopravni

IGRALNE KARTE

3. kvadrateg: »Kolonizatorji in kolonizirani«

V preteklosti je vaša država kolonizirala druge države in na ta način obogatela z njihovimi naravnimi bogastvi in surovinami. Zato se lahko pomaknete za en kvadrateg naprej in vsaki ekipi poberete po en fižolček.

V preteklosti (morda je tako še danes, čeprav na drugačen način) so vašo državo kolonizirale druge države. Pobrali so vašo naravna bogastva in surovine. Zato je vaša ekipa zaostala v razvoju in mora dati fižolček ekipi z rumenim žetonom.

7. kvadrateg: »Zdravje za razvoj«

Dosegli ste tako stopnjo razvoja, ki omogoča dobro zdravstveno oskrbo, nižjo stopnjo umrljivosti dojenčkov, manj epidemij, daljšo pričakovano življenjsko dobo itn. Zato se lahko pomaknete za en kvadrateg naprej.

Zdravstveno varstvo v vaši državi je na zelo nizki ravni ali pa ga sploh ni. Velik del prebivalstva trpi zaradi kolere, aidsa in drugih bolezni, imate visoko stopnjo umrljivosti otrok in kratko pričakovano življenjsko dobo. To ovira vaš razvoj. Pomaknite se za dva kvadratka nazaj.

10. kvadrateg: »Eksplodizija prebivalstva«

Uspelo vam je doseči nadzor nad rojstvi, zato je rast prebivalstva stabilna ali celo nazaduje. Vaš življenjski standard je dober. Premaknite se dva kvadratka naprej.

Število prebivalstva bliskovito narašča, gospodarska rast je nizka, mnogo ljudi zato živi na robu preživetja. Razvojno še naprej zaostajate, zato se premaknite dva kvadratka nazaj.

12. kvadrateg: »Vojna in nasilje«

Imate močno vojaško industrijo. Vse več orožja prodate drugim državam, zato postajate vse bogatejši. Vsaka ekipa vam plača tri fižolčke, vi pa se premaknite za en kvadrateg naprej.

Notranje družbene napetosti, kršitve človekovih pravic in s tem povezana represija pogosto sprožijo gverilsko vojskovanje, državljansko vojno, vojno s sosednjimi državami itn. Zato je veliko ljudi že poiskalo zatočišče drugje ali pa so jih razselili.

Zaradi varnostnih razmer morate vzdrževati veliko vojsko in imeti visok vojaški proračun. Ekipi z rumenim žetonom dajte dva fižolčka in dva kroga ne smete igrati.

16. kvadrater: »Urbana revolucija«

Vaša večja mesta so postala zelo pomembni finančni in industrijski centri, kjer se s prodajo nepremičnin in finančnimi špekulacijami ustvarjajo velikanski dobički. Premaknite se tri kvadratke naprej.

Obubožanje podeželja je prisililo kmete, da so se naselili v barakarskih naseljih velikih mest. Zato so nastala velika revna predmestna naselja, s čimer so vaše težave še narasle. Država ljudem ne nudi dovolj priložnosti za dostojno preživetje, zato najboljši delavci in znanstveniki odhajajo v tujino, kjer so razmere za delo, plačilo in življenje boljši. Premaknite se dva kvadratka nazaj.

18. kvadrater: »Moški, ženske in lakota«

Izboljšave v pridelavi hrane in skladiščenju zagotavljajo, da imate hrane vedno dovolj. Čeprav dolgoročni učinki barvil in konzervansov pri pridelavi hrane niso znani, vendarle ostaja dejstvo, da je hrane vedno dovolj. Zato bi se lahko pomaknili za en kvadrater naprej. Ker pa so tu še problemi z ogromnimi presežki, ki jih morate uničevati, da ne bi uničili trga, lepo ostanite, kjer ste.

Zaradi suše, širjenja puščave, pretirane izrabe zemlje, zlorabe modernih tehnik obdelovanja zemlje in dejstva, da morate za poplačilo zunanjega dolga prodati večino vašega pridelka, je hrane vedno manj, obeta se lakota. V naslednjem krogu ne boste igrali.

21. kvadrater: »Siva ekonomija in prikrita brezposelnost«

Avtomatizacija in prestrukturiranje industrije povečujeta stopnjo brezposelnosti. Odvajati morate sredstva za nadomestila brezposelnim. Zaradi tega bi se morali vrniti en kvadrater nazaj, ker pa globalni dobički trgovine rastejo, ostanite, kjer ste.

Odsotnost, staranje ali propadanje vaše industrijske baze in kriza v kmetijstvu pomenijo, da je brezposelnih vedno več, in da se bohoti siva ekonomija. Premaknite se za dva kvadratka nazaj.

24. kvadrater: »Vzgoja za razvoj«

Velik del prebivalstva ima dostop do srednjega in visokega izobraževanja, kar koristi razvoju. Prav tako imate korist od tujih študentov, ki jim ob plačilu visokih šolnin ponujate mesta v visokem šolstvu. K vam so prišli, ker doma niso imeli ustreznih priložnosti, in pogosto potem pri vas ostanejo ter s svojim znanjem prispevajo k razcvetu vašega gospodarstva. Premaknite se za en kvadrater naprej, od drugih ekip pa poberite po en fižolček.

Nepismenost in nedostopnost srednjega izobraževanja večini prebivalcev pomenita, da se pomaknete štiri kvadratke nazaj.

27. kvadrateg: »Ozonska luknja«

Vaša industrija onesnažuje okolje npr. z izčrpavanjem surovin, onesnaževanjem, ki je posledica njihove predelave, in z odlaganjem odpadkov. Posledica tega so tanjšanje ozonske plasti, vremenske spremembe in druge katastrofe. Radi bi zavarovali neposredno okolje, ugotovljate pa tudi, da so stroški črpanja surovin previsoki, ter da povzroča njihova predelava preveč onesnaženja. Zato ste okolju škodljivejše tovarne prenesli v revnejše države in tam izkoriščate tudi naravna bogastva. Premaknite se dva kvadrata naprej.

Soočate se z naravnimi katastrofami, ki so posledica uničenja okolja. Suše so vse pogostejše in vse daljše. Umazana industrija se seli v vašo državo, naravna bogastva pa izvažate v druge države. V razvoju se pomaknite en kvadrateg nazaj.

30. kvadrateg: »Tehnološka revolucija«

Tehnološka revolucija vam ponuja nove razvojne možnosti. Še več, izvoz novih tehnologij je izredno dobičkonosen. Druge ekipe vam dajo vsaka po dva fižolčka, vi pa se premaknite en kvadrateg naprej.

Tehnološka revolucija vas je obšla. Lahko se pomaknete tri kvadratke nazaj ali pa kupite novo tehnologijo od ekipe z rumenim žetonom. Karkoli boste kupili, vas bo stalo tri fižolčke.

34. kvadrateg: »Konec ideologije«

Čestitamo! Prosti trg je premagal vse druge ideologije. To je konec Zgodovine. Nobenih ovir ni več za popoln razvoj. Premaknite se dva kvadrata naprej.

Ostali ste brez možnosti izbire. Prosti trg vam narekuje pravila in zakone. Zaradi družbenega izključevanja in marginalizacije se širijo fundamentalistična ter radikalna gibanja. Družbene proteste zatirate. To je prestrašilo tuje vlagatelje, zato v naslednjem krogu ne igrate.

37. kvadrateg: »Na koncu je še vedno Mednarodni denarni sklad.«

Mednarodni denarni sklad (MDS) podpira vašo gospodarsko in vlagateljsko politiko kupovanja javnih podjetij in storitev v revnih državah kot prispevek k »razvoju« teh držav. Ti ukrepi vam prinašajo velike koristi in dobičke. Vsaka ekipa vam da po dva fižolčka kot poplačila za vašo vlaganja. Premaknite se dva kvadrata naprej.

MDS vam vsiljuje gospodarsko politiko strukturnega prilagajanja. Zato ste prisiljeni prodajati javna podjetja in storitve. Nezaposlenost narašča in velik del prebivalstva drsi pod prag revščine. Skupini z rumenim žetonom dajte dva fižolčka kot plačilo obresti vašega tujega dolga. Premaknite se dva kvadrata nazaj.

40. kvadraterk: »Mednarodna razvojna pomoč«

Med ostale ekipe morate razdeliti 1 odstotek fižolčkov, ki jih imate (če jih morate razrezati, kar naredite to). Povežete se z mednarodnimi organizacijami za razvojno pomoč, da bi se pogovorili o razmerah v svetu in se pomaknete en kvadraterk naprej.

Ekipa z rumenim žetonom vam bo dala en fižolček kot nizkoobrestno razvojno posojilo. Morate pa ji obljubiti, da ga boste porabili za nakup »blaga in opreme« pri njej. Lahko bi se premaknili en kvadraterk naprej, ker pa boste morali plačati rumeni ekipi dva fižolčka kot obresti za vaš reprogramiran dolg, ostanite, kjer ste. In ne pozabite plačati dveh fižolčkov!

42. kvadraterk: »Globalna komunikacijska kultura«

S pomočjo komunikacijske revolucije in z razvojem audio-vizualne industrije zabave po vsem svetu širite svoje družbene in kulturne vrednote. Hkrati se vrednost delnic astronomsko veča. Premaknite se dva kvadratka naprej. Vsaka ekipa vam plača po en fižolček za vaše kulturne izdelke in informacijske storitve.

Komunikacijska revolucija pomeni, da tuja zahodna kultura in njene vrednote vse bolj prežemajo vašo. Vse bolj izgubljate lastno kulturno identiteto, medtem ko postajajo splošno sprejeti razvojni modeli in komunikacija, ki nimajo z vašo kulturo in zgodovino prav nič skupnega. Ostanite, kjer ste in glejte televizijo. Naslednji krog ne boste igrali.

44. kvadraterk: »Nove migracije, nove segregacije«

V vašo državo se priseljujejo revni ljudje z Juga v iskanju boljšega življenja. Zato morate nameniti dodatna sredstva za pomoč in obravnavo priseljencev, ki prihajajo v vašo državo. Če bi se radi premaknili en kvadraterk naprej, dajte vsaki ekipi po en fižolček »pomoči«.

Rastoče izseljevanje v države bogatega Severa je pripeljalo do »bega možganov« tistih, ki so bolj spretni in akademsko bolj izobraženi. Vrnite se za tri kvadratke nazaj.

46. kvadraterk: »Krčenje gozdov in iztrebljanje živalskih in rastlinskih vrst«

Visoka stopnja potrošnje vas sili, da izkoriščate nove vire na drugih območjih planeta. Zaradi tega izginjajo velika območja gozdov in številne živalske in rastlinske vrste. Če bi igrali v imenu vseh ekip, ne le svoje, bi se zdaj morali vrniti nekaj kvadratkov nazaj, razdeliti denar za popravilo prejšnjih napak in spremeniti pravila igre. Ker pa se stvari v tekmovalnem svetu ne loteva na tak način in ker imate še vedno dovolj časa in priložnosti, pojdite en kvadraterk naprej.

Vaša naravna bogastva izkoriščajo tujci, vi pa od teh dobičkov ne dobite nič, kar bi vam omogočilo razvoj. Puščava se širi, podnebje se spreminja, grozi lakota. Čeprav se po svojih močeh trudite varovati okolje, mednarodne institucije kritizirajo vašo okoljsko politiko. Vrnite se en kvadraterk nazaj in dajte po en fižolček ekipi z rumenim žetonom.

49. kvadrater: »Novi red ... za tisto, kar bi vi radi uredili«

Zdaj lahko na kakršenkoli način spremenite pravila igre, da boste čimprej dosegli svoj cilj. Če bodo drugi igralci ali ekipe protestirale oz. se vmešavale v ta »novi red«, vam morajo dati vse svoje fižolčke. Premaknite se dva kvadratka naprej.

Ne upirajte se, raje se prilagodite novemu redu. S kančkom sreče vas novi red ne bo potisnil preveč daleč nazaj na poti razvoja. Kljub temu bodite previdni, zato v naslednjem krogu ne igrajte.

52. kvadrater: »Smrt«

Globoka gospodarska recesija resno ogroža vaš razvojni model. Če nočete začeti igre od začetka, vam ne preostane drugega, kot da iz drugih ekip iztisnete vse do zadnje kaplje in od vsake ekipe zahtevate po dva fižolčka na račun obresti posojil. Da pa vam nihče ne bo mogel očitati, da ste sami poželi vse koristi, se vrnite en kvadrater nazaj.

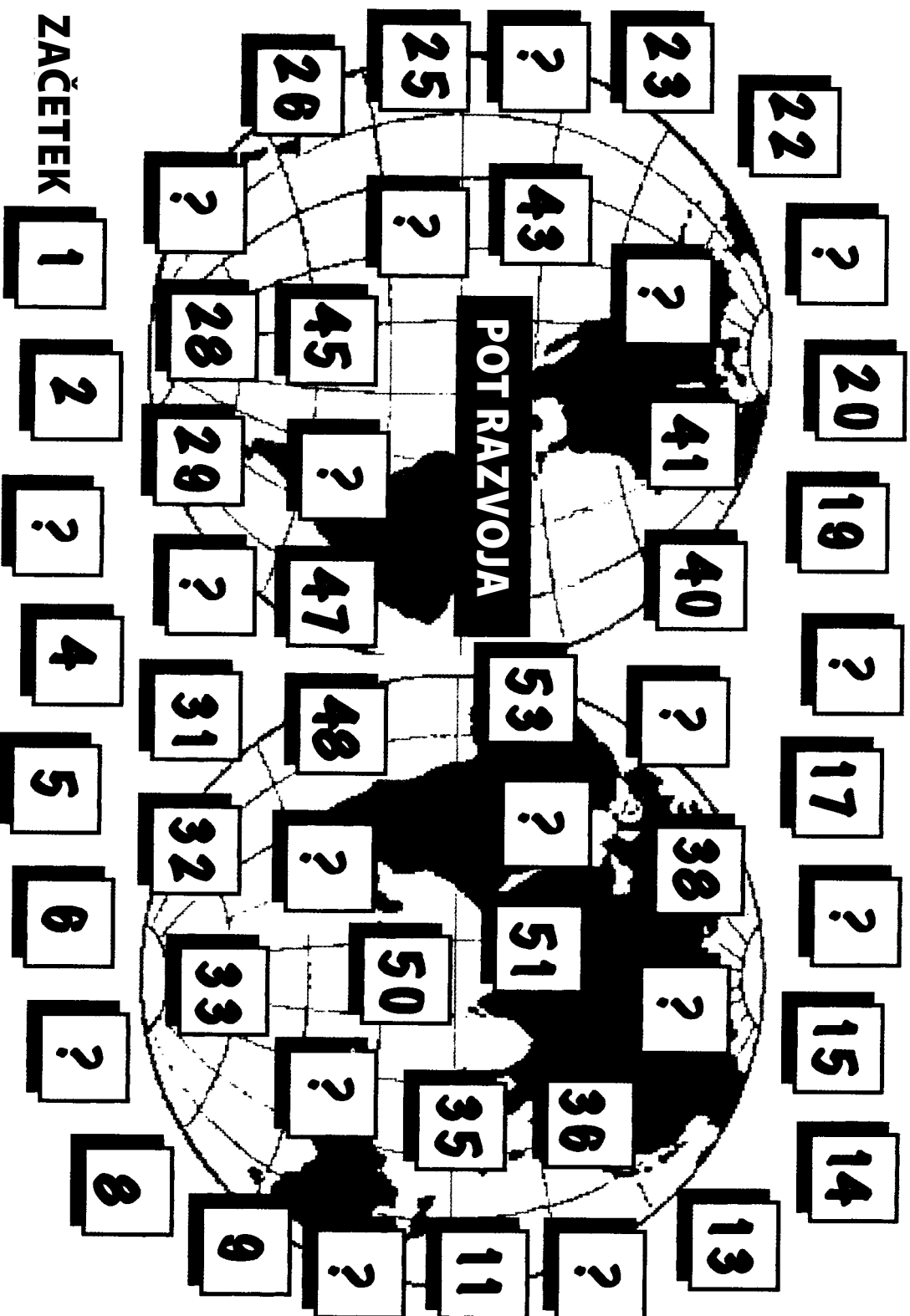
Padeč cen surovin in dvig obrestnih mer vaših dolgov sta povzročila težko gospodarsko recesijo. Premaknite se za desetletje nazaj, v jeziku naše igre to pomeni, da se morate vrniti na začetek poti razvoja.

54. kvadrater: »Razvoj«

Imeli ste več kot srečo, da ste dobili rumeni žeton! Dosegli ste cilj razvoja. Lahko ste prepričani, da bodo druge ekipe ostale daleč za vami in da nobena nikakor ne bo dosegla cilja, pa če se postavijo na glavo. Prav tako je jasno, da je v vaši lasti in pod vašim nadzorom skoraj ves denar in druga bogastva, tako da drugim ne ostane prav veliko. Življenje je za vas zelo udobno. Vendar pa prihodnost skriva tudi nekaj groženj: naravna bogastva kopnijo ali propadajo, zrak in voda sta zastrupljena, zemlja pa se spreminja v puščavo. Ljudje marsikje po svetu stradajo in obupujejo. Nekateri priseljenci bi radi ubežali bedi in se zatekli v vaš udoben, razviti svet. Ne glede na vse, uživajte razvoj, dokler ga lahko.

Če nimate rumenega žetona, ampak žeton v kaki drugi barvi, ste imeli ogromno srečo ali pa ste goljufali. Nemogoče je namreč, da bi kdorkoli, ki nima rumenega žetona, dosegel ta cilj igre, ker je razvoj rezerviran za peščico privilegirancev. Če bi želeli, da veliko ljudi doseže ta cilj, bi si morali omejeno bogastvo širše deliti, in tisti, ki zdaj uživajo dobičke, bi se jim morali v celoti ali pa vsaj v veliki meri odreči. To pa je kaj malo verjetno, saj pravila igre postavljajo prav oni, ta peščica.

* To aktivnost smo oblikovali na podlagi 'En busca del desarrollo' Equipo Claves.

MOJI JUNAKI

vsi drugačni
vsi enakopravni

*Vsi spoštujemo in občudujemo ljudi, ki nas navdihujejo.
Pogosto so nam za vzor. Z izmenjavo občutkov o svojih vzornikih,
živih ali pokojnih, se bodo udeleženci bolje spoznali
in dobili vpogled v različne kulture.*

Teme:

- vzorniki kot element in simbol socializacije in kulture
- različne razlage zgodovine, različne osebne preference in okusi
- razlike in podobnosti med ljudmi, ki pripadajo različnim kulturam in so različnega etničnega porekla

Cilji:

- ozavestiti razlike in podobnosti med udeleženci v skupini
- zbuditi zanimanje za vzornike drugih ljudi
- spoznati ostale člane v skupini
- razviti samokritičnost do lastnega etnocentrizma (razumeti, kakšen je prevladujoči kulturni model v primerjavi s kulturnim modelom manjšine)
- razmisliti o vlogi poučevanja zgodovine in medijev kot proizvajalcev vzornikov

Čas: 90 minut

Velikost skupine: Med 10 in 40

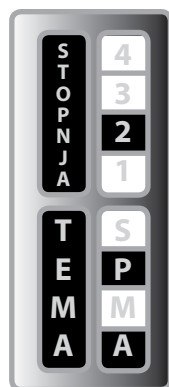
Pripomočki:

- velik list papirja in flomastri
- papir in svinčniki za udeležence

Navodila:

Če je skupina velika, razdelite udeležence v skupine po 5 do 6 ljudi.

- Vsak/-a naj sam/-a pri sebi razmisli, kdo njegovi/njeni trije vzorniki. Za to imajo na voljo 5 minut.
- Udeleženci naj povedo, koga so izbrali in kaj pri teh ljudeh občudujejo. Za to naj bo na voljo dovolj časa, da bo možna resnična izmenjava in zastavljanje vprašanj.
- Vsaka skupina naj na velik list papirja napiše imena vzornikov, njihovo narodnost in - če je možno - tudi področje, na katerem so zasloveli, npr.: glasba, kultura, politika ...
- Na koncu naj skupine plakate predstavijo tudi ostalim.

Povzetek in ocena

Vzornike, ki se pojavljajo večkrat ali pogosto, si zapišite. Vprašajte udeležence, ali jim je bila aktivnost všeč, in nadaljujte z vprašanji:

- ste bili nad kakim vzornikom presenečeni, je bil kak vzornik večini neznan;
- se je pokazalo, da prevladujejo junaki, npr. iste narodnosti ali istega spola? Kaj mislite, da je vzrok za to? So bili izbrani junaki domači ali tuji;
- kaj je tisto, zaradi česar cenimo prav določene junake in ne drugih;
- so vaši junaki univerzalni; zakaj ja oz. zakaj ne?

Nasveti za vodjo

To aktivnost lahko popestrite tako, da udeležence vnaprej seznanim s temo in jim naročite, naj prinesejo fotografije, plošče ali časopisne članke o svojih vzornikih. Druga možnost pa je, da prinesete časopise ali revije, predvsem mladinske, in jih pustite v sobi, da jih udeleženci prelistajo.

Bistvo te aktivnosti je, da spoznamo, da je naša izbira junakov relativna in odvisna od naše kulture. Zato je aktivnost najboljše izvesti v kulturno raznoliki skupini. Tudi starost in spol se lahko pokažeta kot zanimiva dejavnika.

Sprva se zdi, da je ta aktivnost zelo podobna aktivnosti »Državni praznik« (stran 131), vendar pa natančnejši pogled razkrije precejšnje razlike v pristopu za doseganje ciljev v obeh aktivnostih.

Predlogi za nadaljevanje

Izberite junaka, lokalnega, narodnega ali mednarodnega, za katerega menite, da ga je treba slaviti. Pripravite proslavo in povabite še druge ljudi. Junak je lahko nekdo, ki je pokazal močan značaj ali pa je dosegel nekaj prav posebnega v boju proti rasizmu, ksenofobiji ali antisemitizmu, lahko pa je tudi nekdo, za kogar menite, da je posebej prispeval k čemu drugemu npr. k odpravljanju nestrpnosti do bolnikov z aidsom.

Ljudje, ki so se junaško postavili po robu predsodkom in diskriminaciji, so morali biti izjemno pogumni, da so si upali povedati, kar si mislijo. Si vi upate povedati, kar mislite o stvareh? Imate mnenje? Poskusite z aktivnostjo »Kje stojiš?« (stran 178).

OBRAZI

vsi drugačni
vsi enakopravni

*Vsi smo enakopravni, le da so nekateri bolj enakopravni kot drugi.
Vsi smo drugačni, a nekateri so bolj drugačni kot drugi. Zakaj?*

Temi:

- enačenje družbenega uspeha z gospodarskim
- kako družbeni in gospodarski dejavniki zmanjšujejo oz. povečujejo možnosti družbenega uspeha

Cilj:

- prepoznati in analizirati temelje diskriminacije

Čas: približno 2 uri

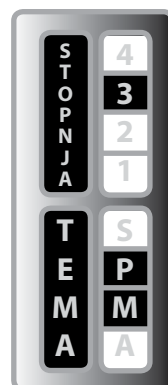
Velikost skupine: najmanj 10, največ 24

Pripomočki:

- veliki listi papirja in flomastri
- svinčniki in papir (A4) za zapiske
- lepilni trak

Navodila:

1. Udeležence razdelite v manjše skupine, v katerih ni več kot 6 članov. Če pa je možno, naj bo število udeležencev v posamezni skupini parno in ne večje od štiri.
2. Polovica skupine naj izdela »identifikacijsko sliko« nekoga, ki po njihovem velja za »družbenega zmagovalca«. Druga polovica skupine pa sliko nekoga, ki velja za »družbenega poraženca«.
3. Vsem dajte napotke, naj začnejo z zapisovanjem značilnosti te osebe, ki jo bodo upodobili. Npr.: družbeno-ekonomski položaj, izobrazba, poklic, spol, etnična skupina, navade, konjički in prostčasne aktivnosti, način oblačenja, mnenja, prepričanja, vrednote, družinsko okolje, življenjski slog, stanovanjske razmere, potrošniške navade, interesna področja itn.
4. Potem naj skupina nariše identifikacijsko sliko te osebe na velik list papirja. Ta risba naj prikazuje vse značilnosti, ki so jih prej napisali. Pri tem ne smejo uporabljati besed, ampak lahko samo rišejo. Za to naj imajo na voljo 40 minut časa.
5. Skupine naj potem med seboj zamenjajo slike, tako da bo skupina, ki je risala »zmagovalca«, dobila sliko »poraženca« in obratno. Interpretaciji risb namenite 15 minut.
6. Potem obesite risbe na steno, da jih boste vsi videli.
7. Na koncu naj vsaka skupina predstavi še svojo razlago slike, ki jo je prejela od druge skupine. Skupina, ki je sliko narisala, še ne sme ničesar komentirati.

8. Šele ko so vse skupine predstavile svoje razlage risb, se lahko oglasijo avtorji risb, če želijo kaj dodati. Za vse to naj bo na voljo pol ure.

Povzetek in ocena

Za pogovor in oceno aktivnosti namenite približno pol ure. Skupino vprašajte, s katerimi merili družba določa družbeni uspeh oz. neuspeh. Pogovorite o tem, pri tem pa si za lažji potek razprave pomagaj z naslednjimi vprašanji:

- katere so pglavitne značilnosti družbenega uspeha; in katere so značilnosti neuspeha;
- kaj so vzroki, »korenine« uspeha oz. neuspeha; kateri dejavniki določajo razliko med uspehom in neuspehom;
- ali naletimo na ljudi iz identifikacijskih slik v določenih družbenih skupinah, slojih ali razredih pogosteje kot v drugih;
- imajo ljudje v vseh skupinah in družbenih slojih enake možnosti za uspeh;
- kdo ima boljša in kdo slabša izhodišča?

Nasveti za vodjo

Nekateri udeleženci bodo morda rekli, da imajo težave z risanjem »identifikacijskih slik«, ker »ne znajo risati«. Spodbudite jih in poudarite, da ni naš namen risanje umetniških mojstevin, ampak je poudarek na drugačni obliki komunikacije, ne le govorni. Prav tako bodite pripravljeni, da jim svetujete, kako naj upodobijo določeno značilnost s seznama.

V pogovoru poudarite, da moramo, če družbeni uspeh enačimo z ekonomskim uspehom, vedeti tudi, da uspešen posameznik ni nujno nekdo, ki je dosegel najvišjo stopnjo osebnega razvoja ali ima največ izkušenj, ampak mu je le uspelo nakopičiti oz. zaslužiti največ denarja. Od tod tudi pregovor: »Denar ni vse«.

Razmislite lahko tudi o tem, kako bi lahko družba vplivala na tiste socialne in gospodarske dejavnike, ki zmanjšujejo možnosti »družbenega uspeha«, npr. neenaka možnost šolanja oz. marginalizacija zaradi drugačne barve kože ali pripadnosti manjšini.

Lahko se lotite tudi prepoznavanja in analize temeljev diskriminacije in izključevanja ljudi ter skupin, ki so »drugačni« zaradi svoje kulture, etničnega izvora, spolne usmerjenosti, jezika itd., kar pravzaprav pomeni, da so nekatere družbene skupine že na samem začetku v neenakopravnem položaju v primerjavi z drugimi.

Predlogi za nadaljevanje

Družbeni zmagovalci so morda res uspešnejši v določenem pogledu, ampak - ali so v naših očeh junaki, ljudje, po katerih bi se zgledovali in jih občudovali? Kdo so tvoji junaki in katere njihove lastnosti občuduješ? Lotite se aktivnosti »Moji junaki« (stran 147).

Če pa ste uživali v »identifikacijskih slikah«, potem poskusite razložiti še druge slike v aktivnosti »Kaj vidiš?« (stran 176).

BEGUNEC

»Begunec si želi vaših težav.«

Kaj sploh vemo o izzivih in težavah, ki nekoga prisilijo, da zapusti svojo državo, družino, dom in delo ter pride živeti v državo, kjer sploh ni zaželen?

Teme:

- težave beguncev in prosilcev azila
- razumeti občutke razseljenih oseb
- stereotipi, predsodki in sovraštvo do tujcev

Cilji:

- razumeti realnost beguncev in priseljencev
- zavesti se težav, s katerimi se srečujejo v državah gostiteljicah
- spodbuditi sočutje in solidarnost do razmer, v katerih se nahajajo begunci in priseljenci
- poglobiti se v mehanizme izključevanja in integracije ter dojemanja različnih ljudi in držav
- pogovor o neravnovesju med Severom in Jugom in kako to neravnovesje vpliva na življenje ljudi

Čas: 90 minut - 2 uri

Velikost skupine:

ni pomembna; če je skupina velika, jo lahko razdeliš na manjše skupine.

Pripomočki in priprava:

- kot vodja morate razumeti vzroke, ki pripeljejo ljudi do izseljevanja ali iskanja azila. Več informacij o tem najdete v I. delu tega priročnika;
- kopirajte začetek zgodbe; lahko jo tudi poveste (ime, poreklo begunca oz. priseljenca prilagodite ustrezno vašim okoliščinam);
- če je mogoče, vzpostavite stik z beguncem oz. priseljencem v vaši bližini ali z nevladno organizacijo, ki dela z njimi;
- tabla ali velik list papirja (plakat) in svinčniki.

Navodila:

1. Zgodbo, ki sledi, preberite naglas ali razdelite kopije:

»Mirjam je begunka v našem mestu. Pred dvema mesecema je prišla iz svoje domovine, kjer se je zaradi slabih gospodarskih razmer (ali zaradi svojega političnega prepričanja) bala za svoje življenje.«

vsi drugačni
vsi enakopravni

2. Udeleženci naj se razdelijo v skupine od 4 do 6 ljudi. Najprej naj se pogovorijo, potem pa napišejo kratko zgodbo ali časopisni članek o tem, kako je Mirjam zapustila domovino in kakšno je sedaj njeno življenje v novi državi. Razmislite o tem:
 - kakšno je Mirjaminsko življenje tukaj;
 - s kakšnimi težavami se srečuje;
 - ji kdo pomaga (ali ne);
 - kako se uči jezika;
 - ali lahko dela in kakšne službe so ji na voljo;
 - mislite, da ji je lahko;
 - kakšni se ji zdimo mi;
 - kaj mislite je Mirjam morala storiti, da je prišla v naše mesto;
 - kako je potovala;
 - kje je dobila denar;
 - kakšni so bili administrativni postopki;
 - kaj in koga je morala pustiti za sabo?
3. Potem naj vsaka skupina prebere svojo zgodbo ali odgovore na vprašanja. Glavne točke vsake skupine zapišite na tablo ali plakat.

Povzetek in ocena

Pogovor začnite tako, da skupine komentirajo glavne točke drugih skupin, predvsem z vidika realnosti njihovih domnev.

Če se pogovor ustavi, razpravo spodbudite z vprašanji, kot npr.: »Ali menite, da je to pošteno?«, »Poznate koga, ki je imel oz. ima podobne izkušnje?«, »Ste si kdaj predstavljali, da bi se to lahko zgodilo vam?«

Na koncu naj skupina razmisli, kako bi lahko pomagali beguncem ali priseljencem v njihovem mestu ali – širše gledano – kakšno pomoč sploh potrebujejo, da bi se vključili v novo družbo.

Nasveti za vodjo

Ta aktivnost je posebej primerna za lokalne skupine, saj spodbuja h konkretni solidarnosti in akciji. Prav tako pa je primerna za mednarodno skupino, če poudarite ozaveščanje, primerjate različne zakonske statute itn.

Ta aktivnost je dobro nadaljevanje aktivnosti »Etikete« (stran 108).

Zelo pomembno je, da ste s problematiko dobro seznanjeni in poznate aktualne podatke; morda vas bodo člani skupine vprašali za podatke o beguncih v vaši državi ali mestu. Zato lahko že vnaprej pripravite in razdelite primerjalne statistične podatke o begunski problematiki v različnih državah.

Podatke in informacije o beguncih oz. nevladnih organizacijah, ki se ukvarjajo z begunci, zlahka dobite v nacionalnih uradih Visokega komisariata Združenih narodov za begunce (UNHCR) ali Unicefa, pa tudi pri nevladnih organizacijah za humanitarno ali razvojno pomoč, kot npr. Rdeči križ, Amnesty International ipd.

Različice

1. Namesto da skupina napiše časopisni članek, lahko uprizori, kako Mirjam zapušča domovino ali kako prihaja v vaše mesto.
2. Na pogovor povabite begunca ali priseljenca, ki je trenutno v vašem mestu. Na kratko naj pove, zakaj je zapustil domovino, kako je potoval in kaj se mu je zgodilo na poti. Tej pripovedi naj sledi razprava z vprašanji in odgovori. Za to različico aktivnosti boste potrebovali več časa.
3. Preberite zgodbo. Če težko najdete begunca ali priseljenca, ki bi bil pripravljen sodelovati, lahko preberete ali razdelite zgodbo, ki jo je napisal nekdo, ki je res begunec.

Predlogi za nadaljevanje

- Dogovorite se, kdaj boste imeli naslednje srečanje in ga namenite pogovoru o predlogih, oblikovanih v tej aktivnosti. Odločite se tudi, katerih realnih in praktičnih aktivnosti bi se lahko lotili, da bi pomagali priseljencem v vaši okolici. Aktivno prispevajte h krepitvi dobrih odnosov v vaši državi.
- Včasih je zelo težko presoditi, kako odreagirati, ko naletimo na primer diskriminacije. To se dogaja ves čas – na avtobusih, v trgovinah in na ulici... Pa se odzovete? Kaj bi morali storiti? Raziščite te teme z aktivnostjo »Občuti diskriminacijo« (stran 158).
- Z aktivnostjo »Vsaka slika pripoveduje svojo zgodbo« (stran 81) lahko raziščete, kako naše poznavanje ljudi pogosto temelji na nepopolnih in zavajajočih podatkih. Pripravljena je bila na osnovi plakata, ki ga je izdal Visoki komisariat Združenih narodov za begunce.

PRAVILA IGRE

*Vse organizacije imajo svoja pravila in njihovi člani jih morajo spoštovati.
Pa so res poštena do vseh? So poštena do manjšin?*

Teme:

- odnosi med večino in manjšino
- moč in avtoriteta
- omejevanje manjšin pri dostopu do sredstev in priložnosti

Cilji:

- sprožiti razpravo o pravilih v družbi in položaju večine in manjšine
- občutiti diskriminacijo
- občutiti moč in nemoč

Čas:

O tem se morate odločiti sami npr. 2 uri za eno srečanje. Določite le zgornjo mejo trajanja srečanja.

Velikost skupine: ni pomembna

Pripomočki:

- samolepilne nalepke v dveh barvah, npr. zelene in rumene
- samolepilni trak ali bucike
- na velik list papirja napišite od 6 do 8 pravil, primernih za vašo skupino, npr.:

Ljudje z zelenimi nalepkami:

- ne smejo sedeti na stolu
- se ne smejo družiti z več kot eno osebo naenkrat
- ne smejo govoriti z »rumenimi«, razen če jih ti prvi ogovorijo
- nimajo dostopa do opreme brez posebnega dovoljenja

Ljudje z rumenimi nalepkami:

- imajo prednost pri igranju namiznega nogometa in pri vseh namiznih igrah
- imajo prednost pri izbiri glasbe
- imajo prost dostop do vse opreme, ki jo potrebujejo
- dobijo na koncu srečanja brezplačno pijačo/tablico čokolade, če so natančno upoštevali pravila

Navodila:

1. Nalepke razdelite povsem naključno. Vsak igralec naj dobi eno, ki naj jo nosi do konca igre.
2. Pravila obesite na vidno mesto in udeležencem pojasnite, da jih morajo spoštovati brez izjeme.

Sicer naj srečanje poteka kot običajno.

Povzetek in ocena

Pogovoru naj bo namenjenega dovolj časa. Začnite z vprašanji udeležencem, kakšna se jim je zdela igra in česa so se naučili. Vprašaj jih:

- kako ste se počutili kot »rumeni« oz. »zeleni«;
- kaj se vam je kot »zelenim« oz. »rumenim« zdelo najboljše/najslabše;
- je kdo poskušal zamenjati svojo nalepko;
- kakšne vrste diskriminacije se dogajajo v vsakdanjem življenju;
- kdo ima moč, da določa pravila;
- kako demokratična je vaša organizacija;
- kaj bi lahko storili za promocijo demokracije v vaši organizaciji, na lokalni ravni v lokalni skupnosti in občini in kaj za spremembe v družbi na ravni države ali pokrajine.

Nasveti za vodjo

Pravila skrbno pripravite vnaprej, da boste lažje nadzirali igro. Morda lahko vplivate na to, kdo bo v kateri skupini. Seveda lahko manipulirate, le igralci tega ne smejo opaziti. Zavedajte se, da igra lahko sproži močne čustvene odzive.

Igra je zelo primerna za tečaje ali seminarje. Pomembno je, da natančno določite čas trajanja aktivnosti npr. 2 uri ali določeno srečanje. Preden se lotite pogovora in ocene aktivnosti, udeležencem povejte, da se je igra vlog zaključila in naj stopijo iz svojih vlog. Če bi se radi poglobili v odnos med večino in manjšino, lahko večini udeležencev razdelite rumene nalepke, vsem ostalim (ki torej predstavljajo manjšino) pa zelene.

k a ż d y i n n y
wszyscy równi

Predlogi za nadaljevanje

Natančno preberite pravila vaše skupine oz. organizacije. So poštena do vseh članov? So primerna za vse, ki bi se radi priključili? Bodite pozorni na to, kdo v vaši skupini ali organizaciji določa pravila in kdo ima moč, ter se pogovorite, ali bi lahko moč bolj razpršili. Nadaljujete lahko z vprašanji, kakšna bi bila bolj poštena družba oz. kako bi izgledala vaša idealna družba? Skupaj razmislite, kaj nam preprečuje, da je ne moremo doseči? To lahko naredite tudi na zabaven način z aktivnostjo »Baloni« (stran 65).

IŠČIMO PODOBNOSTI, ODKRIVAJMO RAZLIKE

Je enostavno najti nekoga, ki misli in čuti enako kot ti?

Teme:

- osebna identiteta
- sprejemanje in praznovanje razlik
- vsi drugačni - vsi enakopravni

Cilji:

- odkriti različnost v skupini
- razviti komunikacijske spretnosti
- spoznati drug drugega in ustvariti dobro počutje v skupini

Čas: 20 minut

Velikost skupine: 10 in več

Pripomočki

- kopije vprašalnika in svinčnik za vse udeležence

Navodila:

Igralci naj izpolnijo vprašalnik in poskušajo najti nekoga, ki je na vsa vprašanja odgovoril povsem enako. Če takšne osebe ne najdejo, naj poiščejo nekoga, ki ima vsaj štiri enake odgovore, če pa je tudi to nemogoče, naj najdejo nekoga s tremi ali vsaj dvema enakima odgovoroma.

Povzetek in ocena

Začnite z vprašanjem udeležencem, ali jim je bila igra všeč in zakaj? Nadaljuj s pogovorom o tem, česa so se iz nje naučili? Vprašajte jih:

- koliko udeležencev je našlo nekoga s petimi - štirimi - tremi - dvema - eno skupno lastnostjo;
- kakšna raznolikost ver, glasbenih okusov, stvari, ki nam gredo »na živce«, najljubših pijač itn. se je pokazala v skupini;
- če ste tako zelo različni, kako boste potem sodelovali?

Predlogi za nadaljevanje

Ljudje, ki so drugačni, so pogosto žrtve diskriminacije. Če bi radi raziskali, kako se počuti nekdo, ki je član večine oz. manjšine, izvedite aktivnost »Brez para« (stran 133).

Naslednja možnost je aktivnost »Knysna Blue – glasba iz tujih logov« (stran 106), s katero se lahko sprostite, uživate ob glasbi in spoznate različne glasbene okuse. Raziščete lahko tudi, kakšne predstave o drugih kulturah nam ustvari glasba.

Vprašalnik: Iščimo podobnosti, odkrivajmo razlike

Odgovori na spodnja vprašanja in potem poišči nekoga, ki je enako odgovoril na vsa vprašanja. Če to ne bo šlo, poišči nekoga, s katerim imata štiri skupne lastnosti – ali pa tri - morda dve - si morda edinstven/a?

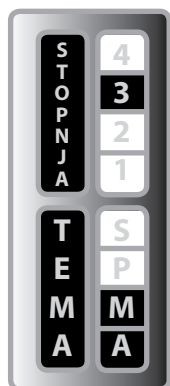
- Rojen/a sem v ...
- Moja vera je ...
- Alergičen/-na sem na...
- Česa nikakor ne maraš, kaj ti gre »na živce«?
- Moja najljubša glasba je...

vsi drugačni
vsi enakopravni

sam bi sarane
sam barabare

OBČUTI DISKRIMINACIJO

Bilo je strašno, tako mučno, da nisem vedel/-a, kaj naj naredim ...

Temi:

- kako se v naši družbi kažejo predsodki in diskriminacija
- kako samozavestno rešujemo težke situacije

Cilji:

- okrepiti zavedanje o diskriminaciji v vsakdanjih situacijah
- spodbujati sposobnost vživljanja v občutke tistih, ki so diskriminirani
- pomagati ljudem, da postanejo bolj samozavestni

Čas: 45 minut

Velikost skupine:

ni pomembna; če je skupina prevelika, jo razdeli v skupine od 6 do 8

Pripomočki:

- velik list papirja in flomaster

Navodila:

1. Vsak v skupini naj se spomni nekega dogodka, ko je doživel/-a diskriminacijo, ali situacijo, ko bil žrtev diskriminacije nekdo drug.
2. Predstavite jih ostalim v skupini.
3. Vse dogodke zapišite na velik list papirja, nato pa enega izmed njih izberite za pogovor.
4. Oseba, katere situacija je bila izbrana, naj podrobneje opiše, kaj se je zgodilo.
5. Potem se pogovorite:
 - kako je prišlo do te situacije in kaj se je pravzaprav zgodilo;
 - kako se je diskriminirana oseba počutila;
 - kako se je počutila oseba, ki je drugo diskriminirala;
 - se je oseba upravičeno čutila diskriminirano;
 - kako so se vpleteni odzvali in kaj se je zgodilo po dogodku?
6. Na koncu vprašajte udeležence, kaj bi sami storili v podobnem položaju. Skupaj se poskušajte spomniti še drugih možnih odzivov.

Povzetek in ocena

Pogovorite se o diskriminaciji na splošno:

- kateri so najpogostejši vzroki za diskriminacijo? Starost, barva kože ali obleka?
- zakaj ljudje diskriminirajo ljudi, ki so drugačni;
- kje se naučijo takega vedenja;
- kako pomembno je, da se diskriminaciji upremo?

Nasveti za vodjo

Udeleženci naj razmislijo o resničnih dogodkih, ki so jih čustveno pretresli, vendar poudarite, da ni nikomur treba govoriti o stvareh, zaradi katerih bi se počutil/-a neprijetno.

Ponavadi ljudje govorijo o negativni diskriminaciji, vendar bodite pripravljeni na to, da lahko kdo spregovori tudi o pozitivni diskriminaciji.

Različici

1. Raziskujte dogodek z igro vlog. Par ali manjša skupina naj zaigra nek dogodek, ostali pa naj opazujejo. Potem naj opazovalci predlagajo še druge možne odzive na dogodek. Zaigrajte še te predloge in se o problemu pogovorite še bolj poglobljeno.
2. Vsak naj dogodek na kratko opiše na list papirja. Liste dajte v klobuk. Klobuk naj potuje v krogu, vsak udeleženec naj izvleče po en list in prebere, kar piše na njem. Skupina naj poskuša uganiti občutke vpletenih v posamezni dogodek.

Predlogi za nadaljevanje

Organizirajte usposabljanje za krepitev samozavesti, kjer se bo udeleženci naučili, kako ustrezneje reagirati v težkih situacijah.

Tiste, ki so drugačni, diskriminiramo, kadar nam to ustreza, hkrati pa uživamo v marsikateri stvari, ki so jo v naše kraje prinesli tujci, danes pa se nam zdi samoumevna, npr. pica, kebab ali pa jazz in reggae glasba. Če bi radi odkrivali kakšne 'tuje sledi' nas obkrožajo, poskusite z aktivnostjo »Po sledeh različnost« (stran 170).

Lahko pa izvedete tudi v zabavno in razburljivo simulacijo »20 točk« (stran 110).

PRAVLJICE SVETA

Pravljice so eden najbolj zanimivih in razkrivajočih izrazov kulture. So pomemben del naše zgodovine, prenašajo pa se predvsem z ustnim izročilom. Skupaj s pravljicami se iz generacije v generacijo prenašajo tudi kulturne vrednote nekega ljudstva. V tej aktivnosti skozi pravljice raziskujemo naše (stereotipne) predstave o različnih kulturah.

Tema:

- kako skozi očala etnocentrizma in stereotipov vidimo svojo in druge kulture

Cilji:

- zbuditi zanimanje za pravljice drugih kultur in narodov
- kljubovati stereotipom in predsodkom o vrednotah drugih kultur
- zbuditi zanimanje za druge narode, kulture, glasbo in jezike
- zbegati udeležence in ustvariti dobro vzdušje v skupini

Čas: 60 - 90 minut

Velikost skupine: najmanj 4

Priprava:

- izberite vse ali samo nekatere pravljice, navedene v tem priročniku, in dajte vsakemu udeležencu po en izvod različice A vsake pravljice;
- pripravite tudi kopije celotnega besedila pravljič, da jih boste razdelili na koncu. Če želite, lahko pripravite tudi kopije pravljič v izvirniku.

Navodila:

1. Udeležencem razdelite pravljice (različico A) in jim dajte 15 do 20 minut, da jih preberejo.
2. Naj uganejo, od kod pravljice izvirajo. Najbolje je, da jim daste na voljo možnost izbire med: Južno Evropo, Severno Evropo, Srednjo Evropo, Vzhodno Evropo, Afriko, Bližnjim vzhodom, Južno Ameriko, Azijo, Severno Ameriko.
3. Nato naj se razdelijo v skupine 4 do 6 ljudi, v katerih se naj pogovorijo o poreklu pravljič ter razlogih za takšno odločitev.
4. Vsaka skupina naj skupaj odloči, od kod je posamezna pravljica. Temu namenite 30 do 45 minut.
5. Na koncu naj vsaka skupina predstavi svoje odločitve in jih tudi utemelji. Zelo verjetno se bo pogovor v tem delu razživel, saj bodo udeleženci spreminjali svoja mnenja, ker bodo različne skupine imele različna mnenja in predloge.
6. Sami presodite, kdaj boste pogovor zaključili. Nato razdelite udeležen-

cem celotna besedila (vključno z izvirnikom) ali pa preberite pravljico v celoti in razkrijte, od kod izvirajo.

vsi drugačni
vsi enakopravni

Povzetek in ocena

Pogovor lahko začnete tako, da vprašate udeležence, ali so jim bile pravljice všeč, ali so bili presenečeni, ko izvedeli, od kod so, ali je bilo težko uganiti njihov izvor... Razprava je lahko zelo zabavna in razgibana. Če radi delate lepljenke, poskusite še z aktivnostjo »Obrazi« (stran 149).

Nasveti za vodjo

Pravljice pogosto izražajo temeljne vrednote, skupne različnim kulturam. Različice iste pravljice, prilagojene drugačnim zemljepisnim in podnebnim razmeram, veri, vrednotam itn., lahko obstajajo v različnih državah. Poskušajte udeležence usmeriti tako, da bodo pri ugotavljanju izvora pravljice presegli zgolj strogo praktične okoliščine (kot je podnebje ali vprašanje, ali določena žival živi v posamezni pokrajini); pozorni naj bodo, tudi na vrednote, ki jih sporoča besedilo.

Predlogi za nadaljevanje

Lahko se dogovorite, da udeleženci na naslednje srečanje prinesejo pravljice iz svoje države oz. kulture. To je še posebej zanimivo v kulturno mešani skupini, je pa tudi zelo dober način za zbliževanje različnih generacij. Če radi berete zgodbe, se morda tudi radi igrate? Predlagamo aktivnost »20 točk« (stran 110).

respekt pro každého
život pro všechny

PRAVLJICE – RAZLIČICA A (te razdelite najprej):

SLEPI MERJASEC

Nekoč je živel lovec, ki se je s puško odpravil v gozd. Tam je zagledal dva merjasca, ki sta hodila drug za drugim. Lovec je pomeril in ustrelil v drugega merjasca. Zgodilo pa se je nekaj, kar ga je osupnilo: prvi merjasec je pobegnil, drugi pa ni vedel, kaj naj stori. Kar stal je tam, iz gobca pa mu je viselo nekaj, kar je bilo podobno suhi vejici.

Lovec se je previdno približal, saj se je bal, da bi ga merjasec napadel. Kmalu mu je postalo jasno, da merjasec še vedno stoji na istem mestu in se sploh ne namerava pognati za prijateljem. Iz radovednosti se mu je lovec še bolj približal. Naenkrat pa je zagledal, da je suha vejica pravzaprav rep merjasca, ki je pobegnil. Šele zdaj se je lovcu posvetilo, da je merjasec pred njim slep, s strelom pa je zadel in odstreliš rep prvega merjasca. Slepega merjasca je ujel in ga odpeljal domov. Ta pa odstreljenega repa vso pot ni spustil iz gobca.

Doma je nakrmil merjasca in skrbel zanj po svojih najboljših močeh. Mar ni čudno? Celo živalim ni vseeno, kaj se dogaja z njihovimi prijatelji. Ali ne bi torej mi, ki nam je dan razum, morali poskrbeti za naše starše, brate in sestre ter prijatelje, ki potrebujejo pomoč?

PRAVLJICA O W. X., KI JE V MRZLI ZIMI LOVIL RIBE ZA SVOJO MAČEHO

Predavnimi časi je živel W. X. Njegova prava mati je zgodaj umrla, oče pa se je poročil z žensko, ki se je pisala Z in je postala mačeha W. X.

Mačeha je bila zlobna in W. X. ni marala. Ves čas ga je žalila pred očetom, tako da je sčasoma tudi oče zasovražil sina. Sin pa je kljub vsemu ostal prijazen in spoštljiv do staršev.

Neko zimo je bilo vreme še posebej neprijazno: zapadlo je veliko snega, saj je pogosto snežilo več dni skupaj. Po sneženju je bilo tako mrzlo, da je bližnja rečica, ki je ponavadi tako veselo žuborela, utihnila in zamrznila.

Ljudje so zaradi mraza ostajali doma, pa tudi živali so šle le redko ven. Zemlja je bila na debelo pokrita s snegom.

Nekega dne si je mačeha za kosilo zaželela svežih rib in ponje poslala svojega pastorka. Ta si je mislil: »Le kje naj dobim ribe, ko pa ves dan sneži in so vse reke zamrznjene?«

Ker pa je bil zelo spoštljiv do staršev, se je nemudoma odpravil v belo divjino loviti ribe. Dolgo časa iskal, kje bi lahko v tem mrazu našel sveže ribe? Končno se je spustil na rečni breg. Tla so bila trda in mrzla, veter je zavijal. Bilo je tako mrzlo, da se je W.X. tresel po vsem telesu.

Ležal je tam na obrežju, zrl v zamrznjeno reko in razmišljal: »Če si je mačeha zaželela svežih rib, se ne morem vrniti praznih rok.«

Kaj naj naredi? Tuhtal je in tuhtal, pa se ni ničesar domislil. Na koncu so se mu iz obupa vtilile solze. Jokal je in jokal in solze so sčasoma izdolble luknjo v debeli led, ki je prekrival reko. Nenadoma sta iz luknje skočili dve ribi. Oživile so ju njegove tople solze.

W. X. ju je presrečen pobral in odnesel domov mačehi.

Nauk te zgodbe: tako kot W. X., tudi mi nikoli ne smemo obupati.

GOLOBI IN MREŽA LOVCEV NA PTICE

Nekoč je stal zelo star hrast. Na njem je živelo veliko golobov. Ves dan so letali naokrog in iskali hrano, zvečer pa so se vrnili in prenočili na hrastu.

Nekega dne so golobi kot ponavadi iskali hrano. Nenadoma je neki golobček zagrulil:

»Glejte, glejte, koliko semen! Koliko hrane je raztresene po tleh!« Ko so ostali golobi videli, da ima mala golobica prav, so že skoraj poleteli proti tlom, ko je stara golobica naenkrat zavpila:

»Nikar! Ne letajte tja! Le zakaj je toliko semena na kupu?«

»Pa kaj!« je rekel drugi golob. »Pojdimo jest!«

Vsa jata je odletela proti tlom, razen modre stare golobice. Začeli so se gostiti, starejša

golobica pa jih je od daleč opazovala. Ko so se najedli semena, so hoteli odleteti - pa niso mogli. Znašli so se v mreži lovca ptičev in v obupu so zajokali:

»Na pomoč! Ujeti smo. Na pomoč!«

Stara modra golobica je odvrnila:

»Brez skrbi!«

Eden od golobov pa je zavpil:

»Poglejte! Nekdo gre. Lovec ptičev prihaja po nas.«

Stara modra golobica je odvrnila:

»Pomirite se. Vsi naenkrat se dvignite od tal, pa boste dvignili tudi mrežo.«

Vsa jata je združila moči in mreža se je rahlo dvignila. Golobi so se zdaj še bolj potrudili, dvignili mrežo in skupaj z njo odleteli. Stara modra golobica je letela spredaj in jata ji je sledila.

Dolgo so leteli, preden so prileteli do nekega drevesa. Stara modra golobica je pokazala nanj in rekla: »Kar tu se spustite!. Moja dobra prijateljica živi v njem, miška.«

Poklicala jo je in miška je prišla ter z zobki naredila luknjo v mrežo. Zdaj so bili golobi svobodni. Vsa jata se je miški iz srca zahvalila.

OD KDAJ IMA ZAJČEK KRATEK REP

V vinogradu je volk kopal in sadil novo trto. Pri delu je za pomoč prosil lisico in zajčka. Za oba kopača pomagača je pripravil sladko južino: zvrhan lonec medu. Vsi trije so pridno delali. Lisico pa je zamikalo, da bi še pred južino poskusila strd. Obrnila se je od dela proti bližnji lozi in zavpila:

»Hoj, hoj!«

»Kaj pa je?« je vprašal volk.

»Na botrinjo me kličejo!« se je zlagala lisica.

»Pa pojdi!« je odvrnil volk.

»In kmalu se vrni nazaj,« je dodal zajček.

A lisica je odšla naravnost pod grm, kamor je volk skril lonec z medom. Nalizala se je sladke strdi ter se vrnila k volku in zajčku.

»Kako ste krstili?« je bil radoveden volk.

»Zelo živahno je bilo,« se je zahihitala lisica.

»Ste dobro jedli, botrica?« je vprašal še zajček.

»Sladko in dobro,« je hinavsko odgovorila lisica.

In kopali so dalje. Kmalu pa se je lisica spet obrnila proti lozi in zavpila:

»Hoj, hoj!«

»Kaj pa je zdaj?« sta vprašala volk in zajček.

»Na še eno botrinjo me kličejo!« je odgovorila lisica.

»Pa pojdi!« je privolil volk.

Lisica je spet odšla. Ko se je vrnila, sta jo volk in zajček spet vprašala, kako so krstili?

»Niti pol tako dobro kot prejšnjič!«

Ko se je zvita lisica v tretje izmuznila z dela in polizala ves med iz lonca, sta volk in zajček, utrujena od težkega dela, zaspala. Zvitorepka se je vrnila k njima in s preostanki medu spečemu zajčku namazala gobček. Potlej je zaklicala:

»Pokonci, zaspanca!«

»Oho, si že nazaj? Kako ste krstili?« je zazehal volk.

»Dokončali smo!« se je zahihitala lisica.

»Ste dobro jedli?« je vprašal zajček in si otiral krmežljavčke.

»Dobro in sladko,« se je oblizovala lisica. »Kaj pa ti, kumek, ali nam ne boš privoščil južine?« se je obrnila k volku.

»Saj res,« je pokimal volk. »Poldne je in čas je, da obedujemo.«

Potlej je planil pod grm v bližnji lozi, kamor je bil davi skril lonec z medom. A vrnil se je s praznim loncem in jezljivo zarenčal:

»Nekdo je polizal med. Oh, če bi le vedel, kdo je tat, raztrgal bi mu vrat!«

Zdaj je lisica priliznjeno spregovorila:

»Zajček je polizal med, ko si ti spal, kumek volk.«

»Jaz ga že nisem, res ne!« se je branil zajček.

»Oh, kaj bi le lagal, saj imaš še zdaj gobček namazan z medom!«

Takrat je volk zarenčal in planil proti zajčku, da bi mu raztrgal vrat. Zajček pa jo je ucvril v dir, da se je kar prašilo za njim. Volk pa za njim.

Čez nekaj časa je volk skoraj ujel zajčka ter mu odgriznil rep. Vendar ga na zajčkovo srečo ni dohitel, da bi mu pregriznil vrat.

Od takrat ima zajček kratek rep.

SLEPI MERJASEC

Nekoč je živel lovec, ki se je s puško odpravil v gozd. Tam je zagledal dva merjasca, ki sta hodila drug za drugim. Lovec je pomeril in ustrelil v drugega merjasca. Zgodilo pa se je nekaj, kar ga je osupnilo: prvi merjasec je pobegnul, drugi pa ni vedel, kaj naj stori. Kar stal je tam, iz gobca pa mu je viselo nekaj, kar je bilo podobno suhi vejici.

Lovec se je previdno približal, saj se je bal, da bi ga merjasec napadel. Kmalu mu je postalo jasno, da merjasec še vedno stoji na istem mestu in se sploh ne namerava pognati za prijateljem. Iz radovednosti se mu je lovec še bolj približal. Naenkrat pa je zagledal, da je suha vejica pravzaprav rep merjasca, ki je pobegnul. Šele zdaj se je lovcu posvetilo, da je merjasec pred njim slep, s strelom pa je zadel in odstrelil rep prvega merjasca. Slepega merjasca je ujel in ga odpeljal domov. Ta pa odstreljenega repa vso pot ni spustil iz gobca.

Doma je nakrmil merjasca in skrbel zanj po svojih najboljših močeh. Mar ni čudno? Celo živalim ni vseeno, kaj se dogaja z njihovimi prijatelji. Ali ne bi torej mi, ki nam je dan razum, morali poskrbeti za naše starše, brate in sestre ter prijatelje, ki potrebujejo pomoč?

(Tigrejska pripovedka, Etiopija, Afrika)

ፅ ፌ ር መ ፍ ለ ስ

ሓይ ሃፃናይ ጠበጋጃኡ ሓዙ ዚሃድጉ ላብ ጽዮጽ በረካ ጠረረ ። ላብኡ ከልተ መፍለስ ተመራራላም ዚኸፍ ረከበ ። ሽቡ ንቡ ጠግቲ ነቲ ዳሕረዋይ መፍለስ ብፃረር ዚመገእ ተኩሰሉ ። እቲ ሃፃናይ ድሕርቲ ተፍሶሰ ፣ ሓይ ዚገርም ነገር ረእየ ። እቲ መራሒ መፍለስ ሃፃመ ኸይ ። እቲ ተመራሒ ግና ዚገብር ጠራእም ላብ እቲ ቀጥራጽ ጥፋረርያ ዚመስል ሓዙ ፣ ተፃጺዖ ጠጠው-ጠጠው ይብል ነበረ ። እቲ ሃፃናይ ዝመገእ መሊሱ ሰላሕ ኢሉ ቀረቦ ፣ ከም ዚይመገእ ግና ኣጸቢቐ ኣስተውፃለ ። ምስቲ ዝሃደመ ብጫዮውን ስለ ዚይከደ ብዙሕ ገረጽ ። ወዮ ሃፃናይ ክብ ምግራም ኣተላለለ ፣ ሰላሕ ኢሉ ፣ እዚያ ቀረቡ ጠመቐ ። እቲ ቀጥራጽ ጥፋረርያ ዚመስል ዝነበረ ፣ ቀጥራጽ ጫራቲ ዝሃደመ ብጫዮ ከም ዝነበረ ሓለጠ ። እቲ ከያሃ ደመ ዝተረረ መፍለሰውን ሶጢር ከም ዝነብረ ተረድሖ ። እቲ ላብ እቲ ዝነበረት ጭራ ብፃረር ተቋረጸ ከም ዝተረረሐት ላብተውፃለ ። ይሕረ ኣበታት ከልተ ሰፃት ፣ እቲ ሃፃናይ ፣ ነቲ ጉዳይ ጭራ ሓዙ ነቲ ሶጢር መፍለስ ኣኖመርኦ ላብ ገዛኡ ኣብጽሖ እኹ ፣ ንእኡ ዚጠቅም መግቢ እናመገቦ ፣ ከላሶ ዚሰብሕ ላብ ገዛ ይክናኸኖ ነበረ ።

ገፋም ነገር ። እንባላ ንብጫዮም ምግባር ሰናይ ክብ ዚገብሩሉ ፣ ንሕና ሰብ ኣእምር ተዋሂቡና ዘሉ ፣ ንዘጸገምኦ ወለድና ፣ ኣሕዋትና ፣ ኣፅሩኽና ፣ ብሔትና ክንሕገዞም ይገባእናን ፤

PRIPOVEDKA O WANG XIANGU, KI JE V MRZLI ZIMI LOVIL RIBE ZA SVOJO MAČEHO

Wang Xiang je živel za časa dinastije Jin. Njegova prava mati je zgodaj umrla, oče pa se je poročil z žensko, ki se je pisala Zhu. Tako je ona postala Wang Xiangova mačeha.

Mačeha je bila zlobna in Wang Xiang ni marala. Ves čas ga je žalila pred očetom, tako da je sčasoma tudi oče zasovražil sina. On pa je kljub vsemu ostal prijazen in spoštljiv do staršev.

Neko zimo je bilo vreme še posebej neprijazno: zapadlo je veliko snega, saj je pogosto snežilo več dni skupaj. Po sneženju je bilo tako mrzlo, da je bližnja rečica, ki je ponavadi tako veselo žuborela, utihnila in zamrznila.

Ljudje so zaradi mraza ostajali doma, pa tudi živali so šle le redko ven. Zemlja je bila na debelo pokrita s snegom.

Nekega dne si je mačeha za kosilo zaželela svežega krapa in ponj poslala svojega pastorka. Ta pa si je mislil: »Le kje naj dobim ribe, ko pa ves dan sneži in so vse reke zamrznjene?«

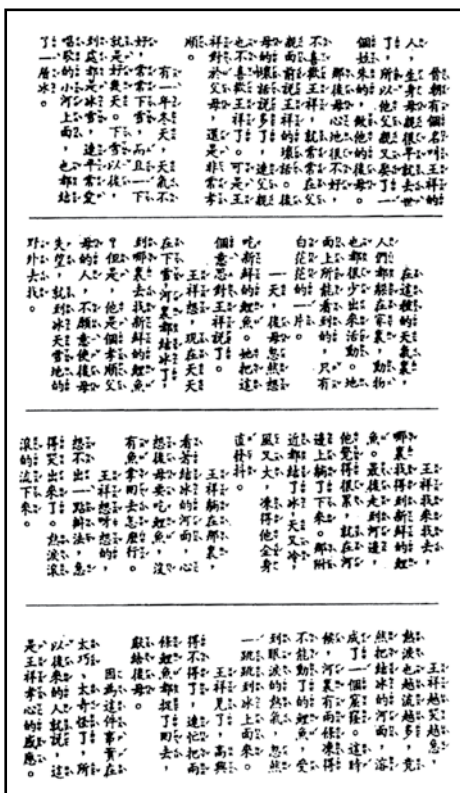
Ker pa je bil Wang Xiang zelo spoštljiv do staršev, se je nemudoma odpravil v belo divjino loviti ribe. Dolgo časa iskal, kje bi lahko v tem mrazu našel sveže ribe? Končno se je spustil na rečni breg. Tla so bila trda in mrzla, veter je zavijal. Bilo je tako mrzlo, da se je W.X. tresel po vsem telesu.

Ležal je tam na obrežju, zrl v zamrznjeno reko in razmišljal: »Če si je mačeha zaželela svežih rib, se ne morem vrniti praznih rok.«

Kaj naj naredi? Tuhtal je in tuhtal, pa se ni ničesar domislil. Na koncu so se mu iz obupa vlile solze. Jokal je in jokal in solze so sčasoma izdolbele luknjo v debeli led, ki je prekrival reko. Nenadoma sta iz luknje skočila dva krapa. Oživile so ju njegove tople solze.

Wang Xiang ju je presrečen pobral in odnesel domov mačehi. Ta čudež, so razložili pozneje, se je zgodil zaradi Wang Xiangovega čuta dolžnosti.

(Kitajska pravljica)

GOLOBI IN MREŽA LOVCEV NA PTIČE

V džungli je nekoč stal zelo star hrast, na katerem je živel veliko golobov. Golobi so ves dan letali naokrog in iskali hrano, zvečer pa so se vračali in prenočevali na hrastu.

Nekega dne so, kot ponavadi, iskali hrano. Nena-doma je neka golobica zagrulila: »Glejte, glejte, koliko semena! Koliko hrane je raztresene po tleh!« Drugi go-lobi so videli, da ima mala golobica prav in skoraj so že poleteli proti tlam, ko je stara golobica zavpila: »Nikar! Ne letajte tja! Ali ni nenavadno, da je toliko semena na kupu sredi džungle?« »Pa kaj!« je rekel drugi golob. »Pojdimo jest!«

Vsa jata je odletela proti tlam, razen modre stare golobice. Začeli so se gostiti, starejša golobica pa jih je od daleč opazovala. Ko so se najedli, so hoteli odleteti - pa niso mogli. Znašli so se v mreži lovca ptičev in v obupu so zajokali: »Na pomoč! Ujeti smo. Na pomoč!« Stara modra golobica je odvrnila: »Brez skrbi!« Eden od golobov pa je zavpil:

»Poglejte! Nekdo gre. Lovci ptičev prihaja po nas.« Stara modra golobica je odvrnila: »Pomirite se. Vsi na-enkrat se dvignite od tal, pa boste dvignili tudi mre-žo.«

Vsa jata je združila moči in mreža se je rahlo dvigni-la. Golobi so se zdaj še bolj potrudili, dvignili mrežo in skupaj z njo odleteli. Stara modra golobica je letela spredaj in jata ji je sledila.

Dolgo so leteli, preden so prileteli do nekega dre-vesa. Stara modra golobica je pokazala nanj in rekla: »Kar tu se spustite!. Moja dobra prijateljica živi v njem, miška.«

Poklicala jo je. Miška je prišla ter z zobki naredila lu-knjo v mrežo. Zdaj so bili golobi svobodni. Vsa jata se je miški iz srca zahvalila.

(Indijska pravljica)

कबूतर और जाल

एक जंगल में पीपल का एक पेड़ था। पीपल का वह पेड़ बहुत बड़ा था। उस पर बहुत से कबूतर रहते थे। कबूतर दिन भर भोजन की खोज में घूमते रहते। रात होने पर वे सब पीपल के पेड़ पर लौट आते। रात भर वे पीपल के पेड़ पर आराम करते।

एक दिन की बात है। कबूतर भोजन की खोज में गए। थोड़ी दूर उड़ने पर एक छोटा कबूतर बोला, "देखो, उधर देखो। कितना दाना बिखरा पड़ा है! धरती पर कितना दाना बिखरा पड़ा है!"

कबूतर उधर देखने लगे। उन्हें धरती पर बहुत सा दाना दिखाई पड़ा। वे सब धीरे-धीरे नीचे उतरने लगे।

तभी एक बूढ़ा कबूतर बोला, "ठहरो, ठहरो। अभी वहीं मत जाओ। जंगल में इतना दाना कहीं से आया?"

एक दूसरा कबूतर बोला, "कहीं से भी आया हो। आओ, हम सब मिलकर दाना खाएँ।"

कबूतर धरती पर उतरने लगे। पर बूढ़ा कबूतर उनके साथ नहीं गया। कबूतर दाना चुगने लगे। वह दूर से ही देखता रहा। कबूतरों ने पेट भर दाना खाया। अब वे उड़ना चाहते थे, पर वे उड़ न सके। वे जाल में फँस गए थे।

कबूतर चिल्लाने लगे, "बचाओ, बचाओ। हम जाल में फँस गए हैं। हमें बचाओ।"

बूढ़ा कबूतर बोला, "घबराओ मत।" इतने में एक कबूतर चिल्लाया, "उधर देखो, कोई आ रहा है। अरे, वह तो बेहलिया है। वह हमें पकड़ने आ रहा है।"

बूढ़ा कबूतर बोला, "घबराओ मत। सब मिलकर जोर लगाओ। एक साथ जाल को लेकर उड़ चलो।"

सभी कबूतरों ने मिलकर जोर लगाया। जाल कुछ ऊँचा उठने लगा। कबूतरों ने और जोर लगाया। जाल और ऊँचा उठ गया। कबूतर जाल लेकर उड़ने लगे। बूढ़ा कबूतर आगे-आगे उड़ रहा था। सब कबूतर उसके पीछे उड़ने लगे।

बूढ़ा कबूतर उन्हें लेकर बहुत दूर उड़ गया। उसने एक पेड़ की तरफ इशारा किया। वह बोला, "इस पेड़ के नीचे उतर जाओ। यहाँ एक चूहा रहता है। वह मेरा मित्र है। वह हमारी मदद करेगा।"

बूढ़ा कबूतर चूहे को बुला लाया। चूहे ने जाल काट दिया। कबूतर जाल से निकल आए। उन्होंने चूहे को धन्यवाद दिया।

KAKO JE ZAJČEK DOBIL SVOJ KRATEK REP

V vinogradu je volk kopal in sadil novo trto. Pri delu je za pomoč prosil lisico in zajčka. Za oba kopača pomagača je pripravil sladko južino: zvrhan lonec medu. Vsi trije so pridno delali. Lisico pa je zamikalo, da bi še pred južino poskusila strd. Obrnila se je od dela proti bližnji lozi in zavpila:

»Hoj, hoj!«

»Kaj pa je?« je vprašal volk.

»Na botrinjo me kličejo!« se je zlagala lisica.

»Pa pojdi!« je odvrnil volk.

»In kmalu se vrni nazaj,« je dodal zajček.

A lisica je odšla naravnost pod grm, kamor je volk skril lonec z medom. Nalizala se je sladke strdi ter se vrnila k volku in zajčku.

»Kako ste krstili?« je bil radoveden volk.

»Zelo živahno je bilo,« se je zahihitala lisica.

»Ste dobro jedli, botrica?« je vprašal še zajček.

»Sladko in dobro,« je hinavsko odgovorila lisica.

In kopali so dalje. Kmalu pa se je lisica spet obrnila proti lozi in zavpila:

»Hoj, hoj!«

»Kaj pa je zdaj?« sta vprašala volk in zajček.

»Na še eno botrinjo me kličejo!« je odgovorila lisica.

»Pa pojdi!« je privolil volk.

Lisica je spet odšla. Ko se je vrnila, sta jo volk in zajček spet vprašala, kako so krstili?

»Niti pol tako dobro kot prejšnjič!«

Ko se je zvita lisica v tretje izmuznila z dela in polizala ves med iz lonca, sta volk in zajček, utrujena od težkega dela, zaspala.

Od kdaj ima zajček kratek rep

Prvi vinograd je prekopal in z vinikami zasadil sam volk, ki je povabil na delo lisico in zajčka. Za oba kopača pomagača je pripravil sladko južino: zvrhan lonec meda.

Vsi trije so pridno delali. Lisico pa je zamikalo, da bi še pred južino poskusila strd. Obrnila se je od dela proti bližnji lozi in zabavkala:

"Hoj, hoj!"

"Kaj pa je?" sta vprašala volk in zajček.

"Na botrinjo me kličejo!" se je zlagala lisica.

"Pa pojdi!" je odvrnil volk.

"In kmalu se vrni na delo," je dodal zajček.

In lisica je odšla pod grm, kamor je volk skril lonec z medom. Nalizala se je sladke strdi ter se vrnila k volku in zajčku.

"Kako ste krstili?" je zaradovedil volk.

"Pričetek!" se je zahihitala lisica.

"Ste dobro jedli, botrica?" je vprašal še zajček.

"Dobro in sladko," je zahinavčila lisica.

In kopali so dalje. Kmalu pa se je lisica spet obrnila proti lozi in zabavkala:

"Hoj, hoj!"

"Kaj pa je?" sta vprašala volk in zajček.

"Na botrinjo me kličejo," je odgovorila lisica.

"Pa pojdi!" je privolil volk.

"In skoraj se vrni," je prikimal zajček.

Lisica je odšla. Ko pa se je vrnila, je na vprašanje, kako so krstili, odvrnila:

"Osredek!"

Ko pa je lisica v tretje odšla z dela in polizala ves med iz lonca, sta volk in zajček, utrujena od težkega dela, zaspala. Zvitorepka se je vrnila k njima in s preostanki medu spečemu zajčku namazala gobček. Potlej je zaklicala:

"Pokonci, zaspanca!"

"Oho, si že nazaj? Kako ste krstili?" je zazehal volk.

"Dokonček!" se je zahihitala lisica.

"Ste dobro jedli?" je vprašal zajček in si otiral krmežljavke.

"Dobro in sladko," se je oblizovala lisica. "Kaj pa ti, kumek, ali nam ne hoš privoščil južine?" se je obrnila k volku.

"Saj res," j pokimal volk. "Poldne je in čas je, da obedujemo."

Potlej je planil pod grm v bližnji lozi, kamor je bil davi skril lonec z medom. A vrnil se je s praznim loncem in jezljivo zarenčal:

"Nekdo je polizal med. Oh, če bi le vedel, kdo je tat, raztrgal bi mu vrat!"

Zdajci je lisica priliznjeno spregovorila:

"Zajček je polizal med, ko si ti spal, kumek volk."

"Jaz ga že nisem, res ne!" se je branil zajček.

"Oh, kaj bi le lagal, saj imaš še zdaj gobček namazan z medom!"

Takrat je volk zarenčal in planil proti zajčku, da bi mu raztrgal vrat. Zajček pa jo je ucvrl v dir, da se je kar prašilo za njim. Volk pa za njim. Ujel je zajčka za rep ter mu ga odgriznil, a uhitel ga ni, da bi mu pregriznil vrat.

Od takrat je zajček — kratkorepec.

Zvitorepka se je vrnila k njima in s preostanki medu spečemu zajčku namazala gobček. Potlej je zaklicala:

»Pokonci, zaspanca!«

»Oho, si že nazaj? Kako ste krstili?« je zazehal volk.

»Dokončali smo!« se je zahihitala lisica.

»Ste dobro jedli?« je vprašal zajček in si otiral krmežljavčke.

»Dobro in sladko,« se je oblizovala lisica. »Kaj pa ti, kumek, ali nam ne boš privoščil južine?« se je obrnila k volku.

»Saj res,« je pokimal volk. »Poldne je in čas je, da obedujemo.«

Potlej je planil pod grm v bližnji lozi, kamor je bil davi skrili lonc z medom. A vrnil se je s praznim loncem in jezljivo zarenčal:

»Nekdo je polizal med. Oh, če bi le vedel, kdo je tat, raztrgal bi mu vrat!«

Zdaj je lisica priliznjeno spregovorila:

»Zajček je polizal med, ko si ti spal, kumek volk.«

»Jaz ga že nisem, res ne!« se je branil zajček.

»Oh, kaj bi le lagal, saj imaš še zdaj gobček namazan z medom!«

Takrat je volk zarenčal in planil proti zajčku, da bi mu raztrgal vrat. Zajček pa jo je ucvril v dir, da se je kar prašilo za njim. Volk pa za njim.

Čez nekaj časa je volk skoraj ujel zajčka ter mu odgriznil rep. Vendar ga na zajčkovo srečo ni dohitel, da bi mu pregriznil vrat.

Od takrat je zajček - kratkorepec.

(Slovenska pravljica)

* Pravljice smo objavili s prijaznim dovoljenjem 'Sveriges Invandrarinstitet Och Museum', Multicultural Centre, Švedska, 1991. V celoti so objavljene v 'Sagor - fran Hela Varlden'. ISBN 91-971276 - 7

PO SLEDEH RAZLIČNOSTI

*Večkulturnost naših družb se kaže na vse mogoče načine in oblike.
'Sledi' drugih kultur so vsepovsod in marsikdaj jih sploh ne opazimo.
V tej aktivnosti bodo udeleženci iskali sledi večkulturnosti
in si na novo ogledali svoje družbeno okolje.*

Teme

- živimo v soodvisnem svetu: naše države so odvisne druga od druge
- v vsaki družbi je mogoče zaznati prisotnost različnih kultur
- odnosi med različnimi kulturami in spoznanje, da medkulturni stiki bogatijo vse strani

Cilja:

- usposobiti udeležence, da bodo prepoznali vplive drugih kultur na lastno in njihov doprinos naši kulturi
- ceniti vplive drugih kultur

Čas:

- 1. del:** načrtovanje aktivnosti (30 minut)
- 2. del:** sledenje (2 - 2,5 ure)
- 3. del:** predstavitev ugotovitev (1 ura)
- 4. del:** razstava (ni obvezna, toda če boste zbrali fotografije, slike, filme, posnetke itn., namenite poseben čas tudi pripravi razstave)

Velikost skupine: najmanj 10 in največ 25

Pripomočki

- **za 1. del:** papir, svinčniki, veliki listi papirja in barvni flomastri
- **za 2. del:** materiali so odvisni od sredstev, ki jih imate na voljo. Idealno bi bilo, če lahko delate z videorekorderjem ali kamerami in magnetofoni. Če pa jih nimate, naj udeleženci preprosto napišejo seznam »sledi«, ki jih odkrijejo.
- **za 4. del:** če bodo udeleženci fotografirali ali snemali, določite prostor in čas za razstavo in predvajanje njihovih izdelkov.

Navodila:

1. del: Načrtovanje

1. Udeleženci naj se razdelijo v skupine po največ šest udeležencev.
2. Vsaka skupina naj razišče svoje neposredno okolje (vas, mestna četrt, mesto) in poišče »sledi« drugih držav in kultur. Naredijo naj seznam svojih ugotovitev in jih dokumentirajo s fotografijami, zvočnimi posnetki, vide-

om itd. (če te tehnične opreme nimajo na voljo, naj samo napišejo seznam svojih ugotovitev).

3. Skupaj se domislite, kje naj iščejo »sledi«:

- kuhinja: hrana in začimbe iz drugih kultur, ki jih uporabljamo tudi v naši kuhinji, tuje restavracije, pijače itn.;
- oblačila in moda: oblačila, ki izvirajo iz drugih držav in kultur, v tujini izdelani in uvoženi čevlji ali druga oblačila itn.;
- glasba: preverite glasbene programe na radijskih postajah. Poslušajte tujo glasbo na javnih mestih, npr. v kavarnah, barih, gostilnah in diskotekah. Poiščite še druge prostore, kjer vrtijo samo glasbo z določene območja ali iz določenih držav;
- množični mediji: primerjajte različne televizijske programe in ugotovite, katere tuje oddaje ipd. vključujejo v svoj program;
- jezik: katere besede, ki jih uporabljamo v vsakdanjem življenju, izvirajo iz tujih jezikov.

2. del: Sledenje

Skupine naj se dogovorijo, kdaj v naslednjem tednu bodo dve uri raziskovale svojo okolico (vas, mestno četrt, mesto itn.) in iskale »sledi« drugih držav in kultur.

somos diferentes
somos iguales

3. del: Predstavitev

1. Vse skupine prosite, naj predstavijo svoje ugotovitve in na kratko povzamejo, kaj so odkrili.
2. Udeležencem pomagajte postaviti razstavo. Tako bodo dobili pregled nad delom vseh skupin.

Povzetek in ocena

Predstavitve zaključite s pogovorom. Pogovor z oceno lahko vodite z naslednjimi vprašanji:

- je prišlo do kakšnih presenečenj;
- kako naj si razlagamo dejstvo, da je okrog nas toliko »sledi« drugih držav in kultur;
- kako ocenjujemo dejstvo, da vedno bolj poznamo druge kulture in družbe, čeprav je to poznavanje le polovično oz. zelo površno;
- kaj nam prinaša to poznavanje;
- kje so meje našega poznavanja;
- bi bilo koristno, če bi povečali raven našega poznavanja;
- kako bi to lahko storili;
- ste v »sledih« odkrili kake vzorce ali trende;
- so nekatere kulture bolj prisotne kot druge;
- kako si to razlagate?

Nasveti za vodjo

Zelo pomembno je, da skupine dobro motivirate, da bodo pri delu res uživale. Lahko jih npr. spodbudite tako, da raziskovanje primerjate z detektivsko zgodbo, raziskovalnim potovanjem ali pustolovščino.

Pomembno je tudi, da poudarite, da je raziskovanje skupinsko delo.

V pogovoru poskušajte izluščiti:

- da živimo v soodvisnem svetu, in da so države odvisna ena od druge. V vsaki družbi najdemo dokaze o prisotnosti različnih kultur;
- s tehnološko in komunikacijsko revolucijo se nam ponujajo izredne možnosti medsebojne izmenjave in spoznavanja;
- odnos med različnimi kulturami in njihov medsebojni vpliv bogatita vse;
- prispevke vsake kulture je treba vrednotiti same po sebi in ne v kontekstu države oz. družbe, iz katere prihajajo.

Če je možno in če se udeleženci strinjajo, lahko na razstavo povabite ljudi iz drugih držav ali kultur, povezanih z rezultati raziskovanja, npr. glasbenega voditelja radijske postaje, člana manjšinske skupnosti, prodajalca itn.

Predlogi za nadaljevanje

Morda bi lahko razstavo odprli za javnost. Pripravite otvoritven večer in povabite ljudi iz drugih lokalnih skupin in organizacij.

Zelo preprosto je sprejeti stvari iz drugih kultur, če so nam všeč, kot npr. hrana in pijača, medtem ko ljudje niso vedno tako dobrodošli. Kaj se zgodi, če imajo vaši sosede drugačne običaje in navade, ki jih ni tako lahko sprejeti? Ta vprašanja lahko raziščete z aktivnostjo »V našem bloku« (stran 93).

Če pa vas zanima, kaj se zgodi, ko se srečajo različne kulture, potem izvedite igro simulacij »Otok« (stran 98).

DREVO ŽIVLJENJA

*Od kod prihajamo? Od kod so prišli naši starši in stari starši?
Koliko naših sorodnikov se je preselilo v druge države?
S to aktivnostjo udeleženci raziskujejo svoje družinsko drevo in ugotavljajo,
ali je kak njihov sorodnik tujec v drugi deželi.*

Teme:

- nacionalizem in etnična »čistost«
- razumeti občutke tujcev, priseljencev in beguncev
- osebna in narodna identiteta

Cilji:

- ozavestiti lastno realnost in kulturni izvor
- razumeti odnose med nami in svetom
- razumeti občutke ljudi, ki so odpotovali ali se izselili v druge države, in do manjšin
- raziskati identiteto udeležencev in njihovo dojemanje sveta
- spodbuditi zanimanje za druge kulture
- prepoznati družbene in kulturne predsodke ter pristranskosti
- relativizirati »nacionalno« kulturo

Čas:

- 1. del:** načrtovanje aktivnosti (30 minut)
- 2. del:** raziskovanje (1 dan ali 1 teden - odvisno od razpoložljivega časa)
- 3. del:** prikaz družinskega drevesa (30 - 60 minut - odvisno od velikosti skupine)

Ocena: 30 minut

Velikost skupine: 3 - 20

Pripomočki:

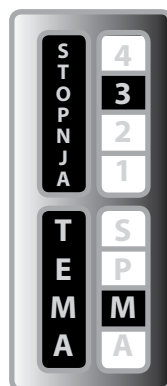
- primer družinskega drevesa

Navodila:

1. del:

1. Udeležencem razložite koncept družinskega drevesa.
2. Vprašajte jih, ali so kdaj razmišljali, da bi izdelali svoje družinsko drevo oz. ali ga je kdo v njihovi družini že izdelal.
3. Predlagajte, naj s pomočjo staršev ali drugih sorodnikov poskušajo sestaviti lastno družinsko drevo čim dlje v preteklost.

vsi drugačni
vsi enakopravni

4. Pogovorite se, kaj vse naj vprašajo sorodnike, npr.:

- se je kak sorodnik izselil v drugo državo ali preselil v drugo mesto;
- je kak sorodnik prišel iz druge države kot priseljenec ali begunec in se poročil v družino;
- je kak sorodnik pripadnik manjšine (rasne, verske, spolne itn.) ali se je poročil s pripadnikom manjšine;
- je (bil) v družini kdo druge vere; je kdo, ki govori drugačen jezik itn.

2. del

Udeležencem dajte na voljo dovolj časa (od enega dneva do enega tedna, odvisno od tega koliko časa imate na voljo), da izdelajo družinska drevesa.

3. del

Udeleženci naj predstavijo svoje ugotovitve ostalim članom skupine. To lahko naredite na različne načine: udeleženci lahko npr. pokažejo svoja drevesa in povedo, kako daleč v preteklost jim je uspelo izslediti prednike. Če želijo, lahko povedo, kateri sorodniki so se preselili v tujino ali so prišli iz druge države. Pomembno je, da govorijo le o tistem, kar želijo (nihče se ne sme počutiti prisiljenega razkrivati dejstva, zaradi katerih bi mu/ji bilo nerodno).

Druga možnost je, da udeleženci samo govorijo o dejstvih, ki so jih odkrili o svoji družini in jih prej niso poznali, dreves pa ne pokažejo.

Povzetek in ocena

Ta del aktivnosti lahko najprej izvedete v manjših skupinah. V tem primeru vsaka skupina potem poroča o skupnih stvareh, ki so jih odkrili. Odgovarjajo naj na vprašanja kot:

- Zakaj so se sorodniki preselili v tujino (oz. priselili v to državo)?
- Se vam zdi normalno, da se ljudi omeji pri iskanju novih priložnosti v drugih državah?
- Ste kdaj razmišljali, da bi se preselili v tujino?
- Če ste, kako bi bili radi sprejeti ob prihodu?
- Kako bi se počutili, če ne bi mogli izpovedovati vere, govoriti svojega jezika, ali če bi imeli na sploh manj pravic kot ljudje, med katerimi živite?

Nasveti za vodjo

Nekatera vprašanja in ugotovitve so lahko zelo osebne. Lahko se celo zgodi, da sorodniki udeležencev svojim otrokom ne bodo želeli povedati nekaterih dejstev, ki se jim zdijo neprijetna ali sramotna, npr. če je (bil) kdo v družini gej, zaprt ipd. Zato morate paziti, da nikogar ne silite k izjavam, in da resnično vsakdo pove le tisto, kar sam/-a želi.

Prav tako je pomembno, da v skupini vlada vzdušje zaupanja, ki omogoča, da si udeleženci upajo spregovoriti o drugačnosti. V nasprotnem primeru bodo udeleženci iz strahu pred zavrnitvijo zadržani in bodo marsikaj o

svojih družinah raje zamolčali.

Bodite pripravljeni, da boste udeležencem razložili, kako naj naredijo družinsko drevo.

Če želite aktivnost narediti bolj tekmovalno, recite udeležencem naj skušajo izslediti sorodstvene vezi čim dlje v preteklost. Najboljše bo drevo z največ vejami ali listi (ki predstavljajo družinske člane).

S to aktivnostjo se udeleženci zavedo, da so se ljudje od nekdanj selili iz ene države v drugo. Dober primer za to so kolonizacijska gibanja, pa tudi v Evropi so se ljudje pogosto selili: Židje in Romi so pogosto morali zapustiti države, kjer so živeli, zaradi vojn je vedno prišlo do selitev ljudi, spreminjale so se meje...

Poleg prisilnih selitev ne smemo pozabiti tudi sezonskih selitev ljudi npr. odhodov na poletne počitnice v drugo državo ali na sezonsko delo v času žetev, trgatv itn.

Mladi ljudje, pravzaprav večina ljudi, pogosto ne pozna zgodovine svoje družine. Lahko smo ponosni na svojo zgodovino kot narod, ne zavedamo pa se, da so naši predniki najbrž prišli iz druge države, ali da so se preselili na druge celine. Če je tako preseljevanje normalno, zakaj torej na selitve in obstoj drugih ljudi v naši državi gledamo kot na nekaj negativnega in nekaj, kar bi morali preprečiti?

Predlogi za nadaljevanje

Če ste uživali v raziskovanju družinske preteklosti, si še enkrat pogledajte zgodovino svoje države v aktivnosti »Tok zgodovine« (stran 91). Lahko, da bo zelo zanimivo, kajti kar se naučimo v šoli, skoraj vedno temelji na nacionalističnem in etnocentričnem pogledu večine.

KAJ VIDIŠ?

Dobra slika pove več kot tisoč besed.

Tem:

- ponavljanje stereotipov in predsodkov v medijih
- uporaba in zloraba slikovnih podob v informativne namene in za zbuja-nje čustvenih odzivov

Cilja:

- raziskati, kako tisk uporablja slike
- razviti spretnosti kritične analize

Čas: 45 minut

Velikost skupine: najmanj 6

Pripomočki:

- zberite 5 ali 6 fotografij iz revij in časopisov ter vsako prilepite na velik list papirja
- papirnati trakovi, svinčniki, lepilo
- bucike ali samolepilni trak

Navodila:

1. Pripnite ali prilepite fotografije na steno.
2. Udeležencem razdelite papirnate trakove in jih prosite, naj si ogledajo vsako fotografijo posebej in naj za vsako izberejo dva različna naslova – enega negativnega in enega pozitivnega – ter ju napišejo na trakove.
3. Ko so vsi gotovi, pripnite naslove pod fotografije in jih primerjajte.

Pogovor in ocena

Pogovarjajte se, kaj se je med aktivnostjo dogajalo in česa so se naučili:

- koliko različnih interpretacij vsake fotografije ste dobili;
- so udeleženci na isti sliki videli različne stvari?
- kaj pogledaš najprej, kadar bereš časopise ali revije: besedilo ali slike;
- kako realno fotografije prikazujejo, kaj se je v nekem primeru zares zgo-dilo?
- kako uporabljajo uredniki slike za posredovanje informacij, zbujanje ču-stev, spodbujanje naklonjenosti itn.

Nasveti za vodjo

Poiščite take slike, ki dopuščajo več različnih razlag. Npr. fotografija romskega tabora z desetimi barakami. Nekdo bo morda 'videl' smeti za dvema barakama, drug pa bo morda 'videl' osem čistih barak.

Predlogi za nadaljevanje

Bodite bolj pozorni, kako se fotografije uporabljajo v časopisih, v oglaševanju in v pozivih k humanitarnim akcijam. Skupina naj poišče sliko, ki je bila uporabljena najbolj pozitivno, in sliko, ki je bila uporabljena na najbolj zavajajoč način.

Ko ste si ogledali slike v časopisih, vas bo morda zanimalo raziskati, kako o novicah poročajo novinarji. To lahko sami poizkusite tudi v aktivnosti »Igrajmo se novinarje« (stran 120).

vsi drugačni
vsi enakopravni

te is más vagy
te sem vagy más

KJE STOJIŠ?

*Kakšno je naše mnenje o rasizmu in diskriminaciji?
Znamo braniti lastno mnenje in razumeti stališča drugih?*

Temi:

- rasizem, antisemitizem, ksenofobija in nestrpnost
- odgovornost za lastna dejanja

Cilji:

- izzvati stališča in mnenja udeležencev o rasizmu, antisemitizmu, ksenofobiji in nestrpnosti
- zbuditi zavedanje udeležencev o vlogi, ki jo imajo kot člani družbe
- spodbuditi udeležence k izmenjavi stališč in mnenj
- prikazati in priznati razlike v razmišljanju v skupini
- odstraniti komunikacijske ovire in spodbuditi vsakogar, da izrazi svoje mnenje
- v udeležencih zbuditi zavedanje o tem, kako hitro se moramo včasih odločiti in kako uporno to odločitev potem branimo, ne da bi bili pripravljeni sprejeti stališče drugega

Velikost skupine: 10 – 40 udeležencev

Čas: 1 ura

Pripomočki in priprava:

- veliki listi papirja in flomastri, lahko tudi grafoskop
- seznam izjav
- preden začnete, trditve napišite na velik list papirja ali prosojnico

Navodila:

1. Udeleženci naj si predstavljajo, da je na eni strani sobe znak minus (-), na drugi pa plus (+).
2. Povejte udeležencem, da jim boste prebrali določene trditve. Kdor se s trditvijo ne strinja, naj gre na tisto stran sobe, ki je označena z minusom, kdor pa se s trditvijo strinja, naj gre na drugo stran, označeno s plusom. Kdor o trditvi nima mnenja ali je neodločen/a, naj ostane na sredini, vendar nima pravice govoriti.
3. Preberite prvo trditev.
4. Ko vsi stojijo v tistem delu sobe, za katerega so se odločili, naj oboji izmenično razložijo svojo odločitev. Pri tem naj poskušajo prepričati druge v svoj prav in jih pozovejo, naj se jim pridružijo v njihovem delu sobe.
5. Temu namenite 5 do 8 minut.

6. Ko so vsi obrazložili svoje trditve, lahko tisti, ki to želijo, zamenjajo svoje mesto.
7. Potem preberite drugo trditev in celotno zadevo ponovite.
8. Ko ste prebrali vse trditve, takoj preidite na ocenjevanje.

Pogovor in ocena

Pogovor začnite z naslednjimi vprašanji:

- Kako si se počutil/-a med igro?
- Si se težko odločil/-a? Zakaj?
- Je bilo težko stati na sredini in ne govoriti?
- Kakšne argumente ste navajali - take, ki temeljijo na dejstvih, ali take, ki igrajo na čustva?
- Kateri so bili bolj učinkoviti?
- Ali lahko potegnemo kakšne vzporednice z vsakdanjim življenjem?
- Ali trditve držijo?
- Je bila igra koristna?

Nasveti za vodjo

Sodelovanje lahko spodbudite tako, da tiste člane skupine, ki so še posebej tihi, posebej spodbudite, naj povedo svoja mnenja. Hkrati recite tistim, ki se pogosto oglašajo, naj malo počakajo.

Trditve morajo biti provokativne. To morate na koncu ocene obvezno pojasniti.

Pogovor lahko gradite na več točkah, odvisno od skupine:

- Kljub njihovi dvomnosti je v prebranih trditvah nekaj resnice. Pojasnite dejstvo, da različni ljudje isto trditev pogosto razumemo različno. Normalno je, da razmišljamo različno in o različnih stvareh. Prav tako ni nujno, da je neko stališče ali mnenje pravilno ali napačno. Pomembneje je, da poznamo in razumemo vzroke, ki so v ozadju določenega stališča.
- Poskušajte najti povezave z vsakdanjim življenjem. Pogosto razmišljamo le o eni plati problema. Dogaja se tudi, da nas včasih prosijo, naj podpremo določeno stvar, hkrati pa ne dobimo možnosti, da bi temeljiteje razmislili, zakaj naj bi to storili.
- Skupino lahko vprašate, kako to vpliva na demokracijo.
- Ali znamo resnično prisluhniti argumentom drugih?
- Ali znamo jasno predstaviti svoja stališča? Bolj ko smo nejasni, bolj smo dvomni in večja je verjetnost, da nas drugi ne bodo pravilno razumeli.
- Smo v mnenjih in zamislih dosledni?

Predlogi za nadaljevanje

Ni se vselej enostavno za nekaj zavzeti in se izpostaviti. Včasih je to lahko celo nevarno. Vendar pa se pri tem ne bi smeli počutiti sami, veliko je ljudi, ki se zavzemajo za boljši svet. Vedno je nekaj, kar lahko naredimo. Izvedite razpravo o stvareh, s katerimi bi lahko izboljšali življenje manjšin v vaši skupnosti ali podprli človekove pravice v vaši državi in v tujini.

enginn eins
engum til meins

Odločite se za aktivnost, ki jo boste izvedli, ne glede nato, kako obrobna se vam morda zdi.

Dinamična aktivnost, s katero lahko udeležence razdelite v skupine in hkrati sprožite teme, povezane z občutki izoliranosti, je igra »Brez para« (stran 133). Lahko pa razmislite tudi o tem, zakaj ljudje tako težko izrazijo, kar želijo. Kdo ima moč in zakaj ti ljudje nočejo poslušati ostalih? Poskusite z aktivnostjo »Pravila igre« (stran 154).

Nekaj trditev:

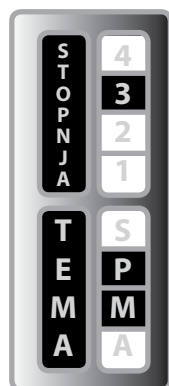
- »Muslimani se ne morejo zares vključiti v evropske družbe.«
- »Nacionalizem pomeni vojno.«
- »Moški so bolj rasistični kot ženske.«
- »Bolje je biti črnc kot gej.«
- »Romi so edini pravi evropski narod.«
- »Mladi so glavni izvajalci rasističnih napadov.«
- »Priseljenci nam odjedajo hiše in službe.«
- »Ljubezen reši vsak problem.«

SVETLA PRIHODNOST

vsi drugačni
vsi enakopravni

- Kakšne podobe si predstavljaš ob besedni zvezi »svetla prihodnost«?
- Kakšne podobe si predstavljaš ob besedni zvezi »črna prihodnost«?

Če rečemo, da je prihodnost črna, želimo reči, da se nam ne obeta nič dobrega. So vam v šoli učitelji kdaj zagrozili: »Za to boš dobil/-a črno piko?« S tem so hoteli povedati, da to ni dobra ocena. Ali črno vedno povezujemo s slabimi stvarmi? In če nadaljujemo asociacijo – so torej črnici slabi?

Teme:

- prenašanje vrednot z jezikom
- stereotipi in predsodki
- nevarnosti nekritične uporabe jezika

Cilji:

- ozavestiti, da jezik ni brez vrednot
- prepoznati, kako se lahko v jeziku odraža diskriminacija manjšin
- ceniti nediskriminatorno uporabo jezika

Čas: 45 minut

Velikost skupine:

kakršnokoli število udeležencev, ki jih lahko razdelimo v skupine od 6 do 8 ljudi

Pripomočki:

- za vsako skupino velik list papirja in flomaster
- povečana kopija table, ki je obešena tako, da jo vidijo vsi

Navodila:

1. Razdelite udeležence v skupine od 6 do 8 ljudi.
2. Vsaka skupina naj si poišče svoj prostor.
3. Vsaki skupini dajte papir in flomaster in jih prosite, naj s table prerišejo naslednjo tabelo:

+	0	-	

4. Razložite jim, da v tej igri obravnavate jezik, ki ga uporabljate, zato naj se spomnijo čim več besed ali besednih zvez, ki vsebujejo besede kot: bel, črn, indijanski, romski (ciganski), Žid, Arabec, Rus itn. Vsakič, ko udeleženci predlagajo novo besedo ali besedno zvezo, premislite, kako se uporablja. Če ima pozitiven pomen, predlog vpišite v prvi stolpec, če je

nevtralen, v drugega, in če je negativen, v tretjega. Npr. fraza: »Čaka nas črna prihodnost,« pomeni negotovo in težavno prihodnost, torej jo boste vpisali v tretji stolpec. V Angliji, pa tudi drugje govorimo o indijanskem poletju, kadar se toplo vreme nadaljuje pozno v jesen, zato boste 'indijski' vpisali v prvi stolpec. Temu delu aktivnosti namenite 15 minut.

5. Zdaj naj si skupine ogledajo izraze z negativnim pomenom v tretjem stolpcu in naj predlagajo alternativne izraze. Zapišejo naj jih v četrti stolpec, ki ga lahko naslovite »alternativni jezik«.
6. Na koncu naj vse skupine pokažejo svoje izdelke. Vsaka skupina naj prebere svoje predloge.

Povzetek in ocena

Pogovor z oceno naj bo osredotočen na izraze, ki ste jih odkrili:

- Kateri stolpec je najdaljši?
- Kakšne vrste besed so v prvem, drugem in tretjem stolpcu?
- Jezik ni nevtralen, kakšne vrednote torej odslikava naš jezik o naši in drugih kulturah?
- Je pomembno, da uporabljamo jezik, v katerem ni izrazov z negativnimi pomeni o drugih kulturah? Zakaj?
- Če sploh, kako bi morali spremeniti svoj jezik?

Nasveti za vodjo

Če je skupina mednarodna, bi bilo morda zanimivo, da udeležence razdeliš v skupine glede na jezik, da lahko kasneje primerjate rezultate.

Včasih se zaključni pogovor sprevrže v razpravo o »politično korektnem« jeziku.

To ni namen te aktivnosti. Njen namen je bolj razmišljanje o tem, zakaj besedi »bel« pogosteje pripisujemo pozitiven pomen kot besedama »črn« ali »ciganski« in obratno. Če pa se omenjeno vprašanje vendarle pojavi, ga ne ignorirajte, ampak se morate z njim spoprijeti.

Kadar udeleženci utemeljujejo, da pri uporabi besednih zvez, kot npr. »Delam kot črna živina« ali »Delam kot zamorc«, kar pomeni naporno, težko delo, ne mislijo na temnopolte in ne ponižujejo nikogar, jih morate opozoriti na razliko med osebnim odnosom in vrednotami, ki se prenašajo z jezikom. Pogosto uporabljamo določene izraze, ne da bi vedeli, kako so nastali, in zato tudi ne poznamo vrednot, ki jih ti izrazi vsebujejo in prenašajo. Pogovor je podoben vprašanju seksističnega jezika v številnih idiomih.

Predlogi za nadaljevanje

Udeležence prosite, naj bodo pozorni, kako uporabljajo jezik, in naj bodo pozorni tudi na to, kako ga uporabljajo ostali v pogovorih, medijih in oglaševanju. Tekmujte v iskanju besednih zvez, s katerimi se namerno poglobljajo predsodki ali diskriminacija, ali pa skušajte ugotoviti, od kod izvirajo fraze, ki se pogosto uporabljajo.

Lahko pa se še bolj poglobite v vlogo medijev pri prenašanju in ohranjanju predsodkov z aktivnostjo »Medijska pristranskost« (stran 124). In če uživate v besednih igrah, izvedite »Tekmovanje za naj evrošalo« (stran 76), s katero boste raziskali vpliv šal na pripovedovalca in poslušalce.

IGRE ZA OGREVANJE

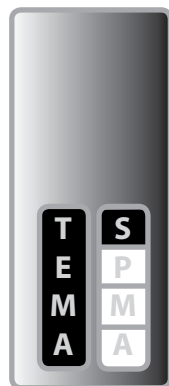
vsi drugačni
vsi enakopravni

»Igre za ogrevanje«, ki sledijo so kratke in zabavne aktivnosti, namenjene spodbujanju skupine. Primerne so za začetek dela z novo skupino, ker pomagajo ustvariti prijetno skupinsko vzdušje, in za začetek srečanja, da se udeleženci ogrejejo.

Razdelili smo jih na dva dela. Prvi del je izbor aktivnosti, s katerimi skupino ogrejemo in ustvarimo prijetno vzdušje, v drugem delu pa so zbrane aktivnosti, primerne za ogrevanje, medsebojno spoznavanje udeležencev, pa tudi za uvajanje novih tem.

Naj poudarimo, da so vse namenjene temu, da udeležence na lahkoten in zabaven način pripravimo na skupinsko delo, preden preidemo na druge aktivnosti v tem priročniku. Vse aktivnosti so le predlogi. Če poznate še druge, jih vsekakor vključite.

Če ta priročnik prvič uporabljate z novo skupino, potem predlagamo, da po eni ali dveh ogrevalnih igrah poskusite z eno izmed aktivnosti, ki pomagajo utrditi skupino in ki obravnavajo naše predstave, npr.: »Sanje« (stran 74), »Brez para« (stran 133), »Jaz tudi« (stran 122), »Iščimo podobnosti, odrivajmo razlike« (stran 156) ali »Ena je ena« (stran 135).

1. DEL

Cilj naslednjih aktivnosti je:

- spodbuditi interakcijo,
- ogreti udeležence,
- razvijati komunikacijske spretnosti,
- spodbuditi skupinsko delo in
- zabava.

Ko se člani razživijo, lahko nadaljujete, ali še z eno igro za ogrevanje ali z eno od že omenjenih aktivnosti.

PRINAŠAM PISMO ZA ...

Pripomočki:

- stoli, a eden manj kot je število udeležencev

Čas: 5 - 10 minut

Velikost skupine: 20 - 30

Navodila:

1. Stole postavite v krog.
2. Udeleženci naj sedejo, kdor ostane brez stola, naj stopi na sredino.
3. Oseba na sredini naj reče nekaj kot: »Prinašam pismo tistim, ki ... nosijo očala (... so se zjutraj stuširali, ... ki nosijo hlače, ...ki imajo uro, ali karkoli jim pride na misel).
4. Vsi z očali morajo zamenjati stole, oseba na sredini pa mora izkoristiti priložnost in sesti na prost stol.
5. Kdor ostane brez stola, prinese naslednje pismo.
6. Igro zaključite po 5 ali 10 minutah oz. potem, ko so vsi stali na sredini in ko so vsi zamenjali stole.

POMEŽIK

Čas: 10 - 15 minut

Velikost skupine: 5 - 15; potrebujete neparno število igralcev

Pripomočki

- toliko stolov, kot je polovica igralcev plus eden.

Navodila:

1. Stole postavite v krog.
2. Udeležence razdelite v dve skupini, pri čemer naj ima ena skupina igralca več.
3. Udeleženci iz manjše skupine naj sedejo na stole. En stol mora ostati prazen.
4. Člani večje skupine naj se postavijo vsak za svoj stol. Tudi za praznim stolom naj stoji igralec.
5. Oseba, ki stoji za praznim stolom, naj »pokliče« enega/eno izmed udeležencev, ki sedijo na stolu, tako da mu/ji pomežikne. Oseba, ki ji je pomežik namenjen, se mora presesti na prazen stol. To pa mora storiti tako hitro, da se je udeleženec, ki stoji za njo, ne more dotakniti. Če se je ta dotakne, se mora vrniti nazaj na svoj stol, klicatelj pa mora pomežikniti nekemu drugemu.
6. Če poklicani osebi uspe pobegniti, potem s pomežikom kliče tisti, ki zdaj stoji za praznim stolom.
7. Pomembno pravilo, ki ga še morate pojasniti: oseba, ki ji je bil klic (pomežik) namenjen, pomežika ne sme ignorirati in mora narediti vse, da se ji uspe presesti.

Nasveti za vodjo

Igra je zelo zabavna, če hitro poteka.

Čas: Približno 15 minut

Velikost skupine: 10 - 20; potrebno je parno število igralcev

Pripomočki:

- prazen prostor
- 2 stola več, kot je igralcev

Navodila:

1. Igralce razdelite v dve enako veliki skupini.
2. Stole postavite v dve vrsti, tako da so obrnjeni eden proti drugemu. Ena vrsta naj bo od druge oddaljena meter ali dva. V vsaki vrsti je en stol več, kot je igralcev v skupini. Obe vrsti pa naj bosta enako dolgi.
3. Nekje v sobi določi namišljeno točko, ki naj bo končna črta, enako oddaljena od obeh vrst.
4. Skupini naj si izbereta svojo vrsto in igralci naj stopijo vsak na svoj stol. V obeh vrstah naj stol, ki je najbolj oddaljen od namišljene končne točke, ostane prazen.
5. Pojasnite potek igre: kdor je najbližji praznemu stolu, naj ga dvigne in poda sosedu v skupini, ta spet svojemu sosedu in tako naprej do konca vrste. Stol si morajo podajati iz rok v roke. Ko ga dobi v roke zadnji igralec v skupini, naj ga postavi na tla, stopi nanj, vsi ostali igralci za njim pa se prestopijo za en stol naprej. Potem si začnejo podajati naslednji stol in to ponovijo tolikokrat, dokler ne zmaga skupina, ki s praznim stolom najprej doseže namišljeno končno črto.
6. Vodja da znak za začetek igre.

allemaal anders
allemaal gelijk

Nasveti za vodjo

Udeleženci morajo ves čas stati na stoli. Če kdo pade, izpade iz igre in skupina mora podajati dva prazna stola.

KDO JE ZAČEL?

Čas: 10 ali 15 minut

Velikost skupine: 10 - 20

Pripomočki:

- prazen prostor
- ura ali štoparica

Navodila:

1. Potrebujete prostovoljca/-ko, ki se bo umaknil/-a iz sobe, ostali pa naj se postavijo v krog.
3. Določite, kdo bo vodil igro. Ta naj nekaj naredi, npr. se praska po trebuhu, maha z roko, premika glavo, se pretvarja, da igra kak inštrument ..., drugi pa naj ga posnemajo.
4. Vodja igre naj svoje početje hitro menja in ostali udeleženci. mu/ji morajo pri tem vsakič slediti.
5. Pokličite nazaj v sobo prostovoljca/-ko, ki je bil/-a zunaj. Stopi naj na sredino kroga in ugiba, kdo vodi igro. Za to ima na voljo tri minute, ugiba pa lahko največ trikrat. Če mu/ji ne uspe, ga/jo čaka kazen, npr. narediti mora kaj smešnega.
6. Če ugame pravilno, mora sobo zapustiti sedanji vodja, skupina pa izbere drugega, ki bo vodil igro naprej. In tako naprej do izteka časa, namenjenega tej igri.

Nasveti za vodjo

V tej igri je čas dejavnik pritiska, zato je pomembno, da pospešuješ dinamiko igre tako, da npr. rečeš: »Minuta je že potekla, naš prijatelj pa je videti zmeden!«, »Bo uganil ali ne?« in podobno.

4 UP

Čas: 5 - 10 minut

Velikost skupine: 10 in več

Pripomočki:

- stol za vsakega udeleženca

Navodila:

1. Igralci naj se posedejo v krogu.
2. Pojasnite jim, da je osnovno pravilo igre, da morajo 4 igralci vedno stati, nihče ne sme stati več kot 10 sekund, po želji pa lahko stojijo tudi manj.
3. Igralci med sabo ne smejo komunicirati. Vsak udeleženec mora opazovati, kaj se dogaja, in skupaj z vsemi ostalimi paziti, da bodo vedno hkrati res stali 4 igralci, ne eden več in ne eden manj.

Nasveti za vodjo

Verjetno bo potrebnih nekaj minut, da se bodo igralci vživeli v to igro. Ko pa se bodo vživeli in ujeli ritem vstajanja ter sedanja, bodo to delali usklajeno. Igra je zelo razburljiva in ustvarja prijetno skupinsko vzdušje. Igralce lahko vprašate, kako so vedeli, kdaj morajo vstati.

2. DEL

vsi drugačni
vsi enakopravni

Namen teh iger je:

- ogreti skupino
- pomagati članom, da se med seboj spoznajo
- spodbuditi skupinsko delo
- predstaviti nekatere ideje te kampanje
- spodbujati interakcijo
- zabava

ČLOVEŠKI BINGO

Čas: 20 minut

Velikost skupine: 8 in več

Pripomočki:

- naredi kopije listov z vprašanji za vsakega udeleženca
- svinčnik za vsakega udeleženca

todos diferentes
todos iguais

Navodila:

Razložite udeležencem, da je namen igre, da se vsak pogovori s čim več drugimi udeleženci, da o vsakem izve kaj drugega, in da v vsak kvadrata napiše drugo ime.

Človeški bingo

Določite nekoga v skupini, ki bo spraševal: »Kdo izmed vas ...?« V vsak kvadrata poskusite napisati drugo ime:

- Je pred kratkim pobelil ali prenovil stanovanje?
- Rad kuha?
- Je potoval v kako drugo evropsko državo?
- Živi skupaj z ostalimi družinskimi člani?
- Redno bere časopise?
- Si sam šiva obleke?
- Ima rad nogomet?
- Ima doma živali?
- Zna igrati glasbeni instrument?
- Ima starše ali stare starše, ki so bili rojeni v drugi državi?
- Zna vsaj malo govoriti esperanto?
- Je potoval izven evrope?

Nasveti za vodjo

Če bi radi spodbudili kratek pogovor o tem, kaj so igralci izvedeli, udeležence najprej vprašaj, ali jim je bila igra všeč. Potem se pogovarjajte o različnih spretnostih in interesih udeležencev v skupini in o tem, kakšne kulturne

vplive lahko odkrijejo v odgovorih, npr., na vprašanje: »Ali kuha in šiva enako število moških in žensk?« Pazite, da igra ne bo postala preresna. Nadaljujte z aktivnostjo »Ena je ena« (stran 135), v kateri bodo udeleženci lahko iskali podobnosti in razlike.

POZDRAVI

Čas: 15 minut

Velikost skupine: 10 in več

Pripomočki in priprava

- kopirajte seznam pozdravov, liste razrežite in jih vrzite v klobuk
- za vsakega igralca boste potrebovali po en pozdrav

Navodila:

Vsak igralec naj iz klobuka izvleče en listek, nato pa se med seboj pomešajo in se pozdravijo, tako da povedo svoje ime in naredijo, kar je opisano na lističu.

- Pozdravi drugega z objemom in tremi poljubi, izmenično na obe lici.
- Pozdravi drugega z objemom in dvema poljuboma, na vsako lice po eden.
- Pozdravi drugega z objemom in štirimi poljubi, izmenično na vsako lice po dva.
- Pozdravi drugega tako, da skleneš roke kot za molitev in se rahlo prikloniš naprej.
- Pozdravi drugega tako, da si podrgneta nosove.
- Pozdravi drugega zelo prisrčno z velikim objemom.
- Pozdravi drugega z zelo močnim, odločnim stikom roke.
- Pozdravi drugega tako, da mu s polmetrske razdalje sežeš v roko in jo zelo rahlo stisneš.

Nasveti za vodjo

Ta ogrevalna igra je zamišljena kot zelo lahkotna igra, primerna za skupino ljudi, ki se še ne poznajo med seboj. Posebej poudarjamo, da njen namen ni krepitev stereotipov. S kratkim pogovorom o odzivih udeležencev bi se morali odzvati na kakršenkoli namig v smeri stereotipov. Pogovor pa je lahko koristen korak v naslednjo aktivnost. Vprašajte jih:

- Ali lahko uganete, kje se ljudje pozdravljajo na predstavljene načine?
- V kolikšni meri so ti pozdravi stereotipi? Si npr. res vsi Nemci krepko stisnejo roko?
- Ob katerih pozdravih ste se počutili prijetno/neprijetno? Zakaj?
- Ste se kdaj znašli v nerodnem položaju, ko vas je nekdo toplo pozdravil

s tremi poljubi, vam pa je postalo nerodno in ste stopili korak nazaj, ker niste poznali pravil obnašanja?

vsi drugačni
vsi enakopravni

Nadaljujte z aktivnostjo, ki raziskuje stereotipe, npr. »Prvi vtisi« (stran 83).

Opomba: Igralci bodo spraševali, od kod prihajajo različni običaji. Recite jim, naj poskušajo to sami ugotoviti, sicer pa so odgovori naslednji:

- Ob pozdravu drugega naj bo med vama približno polmetrska razdalja, stisk roke pa naj bo zelo rahel (Anglija).
- Pozdravi drugega z objemom in tremi poljubi, izmenično na obe lici (Nizozemska, Belgija).
- Pozdravi drugega z objemom in dvema poljuboma, na vsako lice po eden (Portugalska, Španija).
- Pozdravi drugega z objemom in štirimi poljubi, izmenično na vsako lice po dva (Parižani).
- Pozdravi drugega tako, da skleneš roke kot za molitev in se rahlo prikloniš naprej (Japonska).
- Pozdravi drugega tako, da si podrgneta nosove (Inuiti).
- Pozdravi drugega zelo prisrčno z velikim objemom (Rusija, Palestina).
- Pozdravi drugega z zelo močnim, odločnim stikom roke (Nemčija).

to ti diferi ti
to ti e g a l i

Iz priročnika Co-operative Studies Manual, Co-operative Union Education Department, Stanford Hall, Loughborough, Leicestershire, LE12 5QR, Velika Britanija.

KAKO UVESTI TEME TE KAMPANJE

Ta priročnik je napisan za vso Evropi, za ljudi, ki se srečujejo v najrazličnejših okoljih. Popolnoma jasno je, da bodo nekateri od vas delali s skupinami, kjer bodo primernejše preproste igre, ki ne zahtevajo veliko skupinskega dela in govornih spretnosti. Aktivnosti, ki sledijo, so lahko dobro izhodišče za spodbujanje vprašanj in začetek pogovora o temah te kampanje.

Ko skupina pokaže zanimanje, preidite na kako preprostejšo aktivnost iz glavnega dela priročnika npr. na kako aktivnost 1. stopnje, s katero se bo skupina oblikovala in s katero boste začeli obravnavati predstave, npr. »Ena je ena« (stran 135), »Prvi vtisi« (stran 83) ali »Stereotipi« (stran 67).

Cilji:

- ponuditi informacije
- spodbuditi interakcijo in sodelovanje
- vzbuditi zanimanje za aktualne teme
- zbuditi zavest o ljudeh, ki so drugačni

Čas: različno

Velikost skupine: ni pomembna

Nasveti za vodjo

Uporabite in prilagodite naše predloge, da bodo primerni za udeležence v vaši skupini. Pri vsakem pogovoru poskušajte spregovoriti o tem:

- kaj so udeleženci rekli ali naredili,
- česa so se iz aktivnosti naučili in
- kako te ugotovitve povezujejo s svojim življenjem, skupnostjo, v kateri živijo in s širšim svetom.

1. Plakati

Poiščite slike ljudi, ki so kakorkoli drugačni, nalepite jih na velike liste papirja in pod vsako napišite nedokončan stavek. Izberite take stavke, ki bodo udeležence napeljevali na temo, ki ste jo izbrali, npr.: »Sem iz ...« »Najraje jem ...« »Najraje poslušam ... glasbo.« »Ime mi je ...« Udeleženci naj stavke dokončajo, lahko pa na plakat dopišejo tudi svoje predloge.

Druga možnost je, da poiščete slike ljudi, ki so v vašem kraju, državi ali v svetu znani kot nasprotniki rasizma, zagovorniki boja proti nestrpnosti, se zavzemajo za enakopravnost itn. Udeleženci pa naj ugibajo njihova imena in po čem so znani.

2. Različna hrana – različni okusi

Če v vašem klubu prodajate čips in prigrizke, poskrbite, da bo na voljo čimveč prigrizkov iz različnih kultur, sicer jih kupite. Npr.: bobi palčke, krekerje z rakci, burek, muffine.

Prodajajte napitke v embalaži, na katerih so napisi v različnih jezikih (prine-

site jih s počitnic v tujini). Spodbudite udeležence, naj bodo radovedni in naj poskušajo različno hrano.

vsi drugačni
vsi enakopravni

3. Nove revije – novi jeziki

Prinesite tuje mladinske revije. Naj bodo na dostopnih mestih, da jih bodo mladi lahko prelistavali in tako dobili priložnost, da se začnejo zavedati drugačnih ljudi.

4. Namizne igre

Priskrbite različne namizne igre, tudi iz drugih držav. Med igro lahko s pozornim spraševanjem zbudite zanimanje članov za druge kulture.

5. Kvizi in vprašalniki

1. Sestavite in kopirajte besedne igre ali križanke npr. z imeni različnih kulturnih festivalov, denarnih valut ali katerekoli teme, o kateri bi radi spregovorili.
2. Sestavite vprašalnike »Koliko veš?« o znanih ljudeh, ki so si prizadevali za strpnost, npr.:

Mahatma Gandhi je bil znan

- a) nogometaš,
- b) voditelj boja za indijsko neodvisnost,
- c) pakistanski ministrski predsednik.

(Pravilni odgovor: b)

alla o lika
alla l i k a

Kviz – katere izjave se ujemajo?

Pripravite seznam narodnih jedi in držav, iz katerih izvirajo. Udeleženci naj povežejo hrano v levem stolpcu z deželo v desnem.

Primeri:

špageti	Španija
haggis	Italija
paella	Škotska

6. Tematski večeri

Povabite koga, ki je »drugačen/-na« in ima kak poseben talent, ki ga lahko predstavi skupini npr.: nekdo zna brati Braillovo pisavo, kdo drug zablesati ljudski ples, tretji zna rezbariti, peti mantre, igrati na glasbilo, tipično za njegovo okolje (dude?) ali nam lahko pokaže svojo narodno nošo.

7. Film in video

Ogledi filmov, DVD-jev in video kaset so lahko zabavni in informativni. V povezavi z lokalnimi akcijami ali dogodki so lahko zelo uporabno sredstvo, da pritegnemo mlade k sodelovanju pri obravnavi določenih tem.

* Ideje za nekatere predloge v tem delu smo povzeli po aktivnostih v priročniku Dorset County Council Youth Work Curriculum Pack.

IV. PRIPOROČENI VIRI

Ta vzgojni priročnik je le izhodišče za vaše delo. V tem poglavju navajamo nekaj predlogov za nadaljnje razmišljanje in akcijo, ki smo jih uporabili ob pripravi kampanje »Vsi drugačni – vsi enakopravni«. Za sveže publikacije in spletne vire, pa uporabite priročnik **Kompas**, in sicer poglavje o **Diskriminaciji in ksenofobiji**.

A. KNJIŽNA GRADIVA

Anne Frank Stichting (1992) : **De wereld van Anne Frank**, Bruselj.

Izobraževalni priročnik za mlade od 14 do 17 let. Prvi del postavlja zgodbo Anne Frank v kontekst nacizma. Drugi del sestavljajo delovni listi in besedila o diskriminaciji in rasizmu danes.

ASTI asbl (1993) : **Immigration, tolérance, racisme**, Luksemburg.

Ta priročnik vsebuje statistike o imigraciji, delovne liste, osebna pričevanja in literarna besedila različnih avtorjev. Izdelal ga je ASTI v sodelovanju s CDAIC, Ministrstvom za kulturo in Ministrstvom za vzgojo in izobraževanje. Jezik: francoski. Naročila: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luksemburg.

Bandrés, J.M., Garrido D.L., Ibáñez C. R., (1994): »**Xenofobia en Europa. Instrumentos jurídicos contra el racismo**«, Jóvens Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Španija [ISBN: 84-7884-124-5].

Zbirka različnih mednarodnih pravnih besedil o rasizmu in nestrpnosti. Vsebuje tudi pregled rasizma v evropskih državah in poskuse, kako se z njim spoprijeti. Zelo uporabno kot vir dodatnih informacij. Jezik: španski, 123 strani.

Budzinski, Manfred and Clemens, Karin : **Rausland oder : Menschenrechte für alle**, Lamuv.

Tujci, ki živijo v Švici, so pogosto odrinjeni na rob in diskriminirani. Kje so razlogi za to? Kako oblikovati resnično večkulturno družbo? Kako poskrbeti za učinkovito zaščito manjšin? Jezik: nemški.

Cardenas, Carmen, Equipe Claves (1995) : »**Guia para la Educacion Intercultural con Jovenes**«, Comunidad de Madrid-Dirección General de Juventud, Madrid, Španija [ISBN : 84-451-0966-9].

Vodnik za medkulturno vzgojo mladih. Napisan je razumljivo in vsebuje temeljna in jasna navodila o medkulturni vzgoji za delo z mladimi. Poudarja bistvene elemente za razvoj programov in aktivnosti medkulturne vzgoje. Jezik: španski, 78 strani.

Christlicher Friedensdienst : **Was tut uns der Rassismus an?**, CFD.

Kako se odzivamo na vse pogostejše rasistične izpade v naših družbah? Kaj storimo, ko dosežemo mejo razumevanja tistega, kar nam je »tuje«? Ta delovni zvezek, ki je nastal v okviru Krščanskega gibanja za mir, je namenjen šolam in skupinam za odrasle. Vsebuje besedila, pesmi, slike in veliko nasvetov za nadaljnje delo. Jezik: nemški.

- Colectivo AMANI (1994) : **Educación Intercultural. Análisis y resolución de conflictos**, editorial popular, Madrid.
- Nujnost medkulturne vzgoje s španskega vidika. Vsebuje številne opise načrtovanih medkulturnih aktivnosti. Jezik: španski.*
- Collins, Adrienne (1995) : **Racism and Intolerance in Ireland**, Report of the Campaign Committee, National Youth Council of Ireland (NYCI).
- Zgodovina rasizma in nestrpnosti na Irskem, osebne izkušnje in irska zakonodaja. Odbor NYCI daje 14 predlogov, kako se lotiti rasizma na Irskem. Naročila: NYCI, 3 Montague Street, Dublin 2, Irska.*
- Conseil de la jeunesse d'expression française (1994) : **Argumentaire**, CJEF, Bruselj.
- Različni prostori, kjer se srečujejo priseljenci, so umeščeni v kontekst. Posebno pozornost so namenili navajanju podatkov, ki sicer niso na voljo. Jezik: francoski. Naročila: CJEF, boulevard Adolphe Max 13, B-1000 Bruselj, Belgija.*
- Svet Evrope (1995): **Domino - A Manual to use Peer Group Education as a Means to Fight Racism, Xenophobia, Anti-Semitism and Intolerance**, Strasbourg.
- Priročnik vsebuje konstruktivne misli in nasvete za mladinske delavce o tem, kako spodbujati mlade, da se lotijo izobraževanja sovrstnikov. Jezik: francoski in angleški.*
- Crickley, Anastasia (1990) : **Racism : the Concept, the Dynamic and the Issue**, Co-options.
- Ideologija in praksa rasizma: pojem »rase« in »ras«, rasna tipologija in razmišljanje o rasi, oblike rasizma, čigav problem je rasizem, kaj lahko storimo glede rasizma. Jezik: angleški. Naročila: Trocaine, 169 Booterstown Avenue, Blackrock, County Dublin, Irska.*
- Dadziel, Stella (1993) : **»Racetracks«**, London Borough of Greenwich, Directorate of Education, Woolwich, Velika Britanija [ISBN : 1-898443-009].
- Priročnik, kako se lotiti rasizma z mladimi, je preplet zgodovinskih in najnovejših podatkov o rasizmu, aktualnih statistik, predlogov aktivnosti za učitelje/vzgojitelje in praktičnih aktivnosti proti rasizmu. Za vse, ki delajo z mladimi med 11. in 21. letom starosti. Jezik: angleški, 225 strani.*
- Dieteren, Caria and van Hoesel, Luciën (1994) : **»From xenophobia to extremely intolerant behaviour among young people«**, IKOL, Roermond, Nizozemska.
- Priročnik o zelo nestrpnih mladih ljudeh. Vsebuje tudi različne metode za delo z njimi. Navaja osnovne podatke in analize ter opise različnih pristopov in izkušenj pri delu z (zelo) nestrpnimi mladimi ljudmi. Priročnik je še posebej primeren za mladinske in socialne delavce. Jezik: angleški in nizozemski [nizozemska verzija: ISBN 90-801997-1-0]. Naročila: Limburg Institute for Categorical Relations, P.O. Box 1097, NL-6040 Roermond.*
- European Youth Centre / Centre Européen de la Jeunesse (1991-1993) : **Training Courses Resource File / Stages de formation - Dossier Ressources**, 12 zvezkov, Svet Evrope, Strasbourg.

Zbirka, ki v 12 zvezkih nudi pregled nad večino temeljnih dokumentov, ki so se uporabljali in oblikovali v okviru izobraževanj EYC. Teme: medkulturno učenje, načrtovanje in organizacija mednarodnih mladinskih aktivnosti, tehnike evaluacije. Jezik: francoski in angleški. Na voljo tudi izdaja v ruščini.

Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio suilla multietnicità:

Crescere in un società multietnica (1992)

Izobraževalni vodnik po večkulturnih družbah za učence ob koncu osnovne šole. Jezik: italijanski, 65 strani.

Conoscere per una società multietnica (1993)

Vzgojni vodnik po večkulturnih družbah za dijake srednjih šol. Jezik: italijanski, 100 strani.

Frischknecht, Jürg : **Schweiz, wir kommen**, Limmat.

Frischknecht je več kot deset let raziskoval militantno rasistično sceno. V tem delu raziskuje aktivnosti in organizacijo tistih, ki so odgovorni za taka nasilna dejanja, kot so požiganje begunskih domov in fizični napadi na tujce. Jezik: nemški.

International Christian Youth Exchange (1995): **ICYE Handbook - European Youth Exchanges**, ICYE, Bruselj.

Zbirka razmišljanj, metod in intervjujev, zbranih, da bi izboljšali kakovost medkulturne mladinske izmenjave. Jezik: angleški. Naročila: ICYE, Namsesteenweg 164, B-3001 Leuven, Belgija.

Koninklijk Belgisch Institut voor Natuurwetenschappen (1993) : **5 miljard mensen : allemaal anders, allemaal familie**, Bruselj.

Ta muzejski vodnik razlaga, kako sodobna znanost gleda na telesne podobnosti in razlike svetovnega prebivalstva. Vsebuje veliko skic, statistik in razlag človeškega telesa. Jezik: nizozemski in francoski. Naročila: KBIN, Vautierstraat, B-1040, Bruselj, Belgija.

Liégeois, Jean-Pierre (1994) : **»Roma, Gypsies, Travellers«**, Svet Evrope Press, Strasbourg [ISBN 92-871-2349-7].

Knjiga je namenjena učiteljem, vzgojiteljem, voditeljem skupin, socialnim delavcem in vsem, ki bi radi bolje razumeli romsko problematiko. Omo-goča pregled in razumevanje njihove kulture, načina življenja in identitete in je zato pomemben prispevek v boju proti številnim stereotipom in predsodkom o teh skupnostih. Jezik: angleški in francoski, 323 strani. [Francoska izdaja: Roma, Tsiganes, Voyageurs, ISBN 92-871-2348-9] Naročila: pri vseh prodajnih agentih za publikacije Sveta Evrope ali pri Council of Europe Press, F-67075 CEDEX.

Liessens, Jean-Luc (1993) : **Ailleurs est aussi un pays. Jeunes, immigrations et mouvements associatifs**, Conseil de la jeunesse catholique, Éditions Vie Ouvrière, Bruselj.

Prisotnost mladih muslimanov v mladinskih organizacijah je eden od najočitnejših znakov, da je družba resnično večkulturna. V knjigi so zgodbe, pesmi, odlomki iz stripov in filmske kritike. Jezik: francoski.

Lorenz, Walter (1994) : »**Developing Anti-Racist Strategies**« - An experimental learning module within the Youth for Europe programme, European Centre for Community Education, Koblenz.

Analiza učinkovitosti mladinskih izmenjav v boju proti rasizmu. Vsebuje tematske aktivnosti z mladinskimi skupinami. Jezik: angleški. Naročila: ECCE, Am Finkenherd 4, D-5400 Koblenz, Nemčija.

Mångkulturellt Centrum (1991) : »**Sagor från hela världen**«, Invandrarminnesarkivet, Sveriges Invandrarinstitutet och Museum i Botkyrka, Stockholm, Švedska [ISBN : 91-971176-1-7].

Zbirka 28. ljudskih pripovedk iz 28. dežel. Pripovedke so odlične »vstop« v različne kulture in dežele. Objavljene so v izvirniku in v švedskem prevodu. 268 strani. Naročila: Mångkulturellt Centrum, Fittja Gård, S-14785 TUMBA.

Meulenbelt, Anja : **Scheidelinien - Über Sexismus, Rassismus und Klassismus**, rororo Taschenbuch.

Knjiga govori o problemih, povezanih z bojem proti izključno eni obliki diskriminacije. Nevarnost se skriva v nepoznavanju vseh mehanizmov diskriminacije. Jezik: nemški.

Morán, Juan de Dios (1993) : « **Cuaderno de Educación Multiétnica** », Jóvenes Contra la Intolerancia, Editorial Popular, Madrid, Španija [ISBN : 84-7884-096-6].

Zbirka besedil in izobraževalnih aktivnosti za mlade v šoli in izven nje. Vsebuje informacije in konkretne aktivnosti, ki zadevajo stereotipe, zgodovino, razumevanje problemov beguncev in priseljencev. Jezik: španski, 70 strani.

Morelli, Anne (1992) : **Histoire des étrangers et de l'immigration en Belgique de la préhistoire à nos jours**, collection EVO Histoire, Éditions Vie Ouvrière - CBAI, Bruselj.

Ta knjiga dokazuje, da so selitvena gibanja od nekdaj obstajala, in da smo vsi produkt preseljevanja. Jezik: francoski in nizozemski.

Morsy, Zaghloul 1994 (španska izdaja): **La tolerancia, antología de textos. Jóvenes contra la intolerancia**. Editorial popular/Ediciones UNESCO. Madrid, Španija.[ISBN 84-7884-123-7].

Španska izdaja Unescove antologije besedil o strpnosti. V njej je zbranih nekaj najlepših in najglobljih besedil o strpnosti z vsega sveta, od Biblije do Korana, od Cervantesa do Voltaira, od Tomaža Akvinskega do Martina Luthra Kinga. Jezik: španski, 270 strani.

Nederveen Pieterse, Jan: **Wit over zwart. Beelden van Afrika en zwarten in de westerse populaire cultuur**, NOVIB, Hag.

»Belo na črnem« je študija o razvoju moči in predstav. Kako se odnosi prevlade kažejo v popularni kulturi, kako se normalizirajo in kako se kažejo v sliki in besedi? Jezik: nizozemski.

Otten, Hendrik and Treuheit, Werner (1994): **Interkulturelles Lernen in Theorie und Praxis**, Leske + Budrich, Opladen, 1994.

- Izčrpen pregled trenutne teorije in prakse medkulturnega učenja v mednarodnih mladinskih dejavnostih. Jezik: nemški.*
- Perotti, Antonio (1994) : **The case for Intercultural Education**, Svet Evrope, Strasbourg.
- Jezik: angleški in francoski. Naročila: pri prodajnih agentih publikacij Sveta Evrope ali pri Council of Europe Press, F-67075 CEDEX.*
- Red Cross Youth (1995): »**Do you see what I see?**«, Ženeva, Švica.
- Akcijski in izobraževalni priročnik za mlade s konkretnimi izobraževalnimi aktivnostmi, ki obravnavajo predstave, razlike, konflikte in akcijo. Jezik: angleški, 36 strani. Naročila: International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies, Youth Programme, P.O. Box 372, CH-1211 Ženeva.*
- SOS Racismo « **Guia Anti-Racista** », Lizbona, Portugalska, 1992.
- Zbirka besedil in člankov o rasizmu in diskriminaciji v portugalski družbi. Jezik: portugalski, 130 strani. Naročila: SOS Racismo, Rua Rodrigo da Fonseca 56-2º, P-1000, Lizbona.*
- SOS Racismo (1994) : »**Escola de todas as cores**«, Lizbona, Portugalska.
- Zbirka izobraževalnih aktivnosti, ki se lotevajo rasizma in medkulturne vzgoje, namenjena učiteljem v srednjih šolah. Posebnost priročnika je v tem, da prinaša že pripravljene aktivnosti, prilagojene uporabi v različnih razredih in letnikih, in da je prilagojen specifičnim učnim programom v posameznih razredih. Jezik: portugalski, 120 strani. Naročila: SOS Racismo, Rua Rodrigo da Fonseca 56-2º, P-1000, Lizbona.*
- Taylor, Mark (1993): Alien 93: **Youth Organisations Combating Racism and Xenophobia**, Youth Directorate, Svet Evrope, Strasbourg.
- Številne mladinske organizacije se zavzemajo za aktivno strpnost in se borijo proti rasizmu. Ta publikacija prinaša široko paleto gradiv, ki izhajajo iz njihovih izkušenj, med njimi: različno dožemanje rasizma, družbene, politične in izobraževalne aktivnosti in filmografijo s komentarji. Jezik: nemški, francoski, angleški, španski in slovaški.*
- (Le) Toit du monde, Orcades, (1993): »**Regards Pluriels**«, Poitiers, Francija [ISBN : 2-903809-19-4].
- Priročnik z 38. izobraževalnimi aktivnostmi, povezanimi s predsodki, diskriminacijo, rasizmom in izključevanjem. Primeren za formalno in neformalno izobraževanje. Jezik: francoski, 76 strani. Naročila: ORCADES, 12 rue des Carmélites, F-86000 Poitiers.*
- Uitgeverij EPO (1993): **Tien gekleurde meisjes**, Berchem [ISBN : 90-6445-777-8].
- Ta knjiga je izviren uvod v ves svet. Napisale so jo mlade ženske, ki jih vsak dan srečujemo na avtobusu ali vlaku. V njej so zbrane izkušnje, občutki in zamisli, ki nam pomagajo spoznati, kako nečloveška sta nacionalizem in rasizem. Jezik: nizozemski.*

B. VIDEO / FILMI

vsi drugačni
vsi enakopravni

Armendáriz, Montxo (1990): **Las Cartas de Alou**, Prod. Elias Querejeta, Madrid, Španija.

Alou je nezakonito prišel v Španijo, da bi si poiskal delo. Preživlja se s priložnostnimi deli, najde si prijatelje, na koncu pa ga izženejo. A Alou poskusi ponovno. Pisma, ki jih piše svoji družini, pričajo o nestrpnosti, izkoriščanju in težavah, s katerimi se srečuje. Jezik: španski, 90 minut. Naročila: Elias Querejeta P.C.SL, Maestro Lasalle 21, E-28016 Madrid. Za druge države: Lumičre, 14 rue Séguier, F-75006 Pariz.

ASTI asbl (1993): **Cohabitation**, Luksemburg.

Zbirka portretov otrok, mladih in odraslih v šoli, v prostem času, na delu, med praznovanji itn. Ta film o ljudeh različnih narodnosti je brez besed, opremljen je le z glasbo. Naročila: ASTI asbl, 10 rue Laval, L-1922 Luksemburg.

BRTN (1992): **Belgen alle landen**, Panorama, Bruselj, Belgija.

Film o priseljevanju v Belgijo v zadnjih tridesetih letih in še zlasti o tem, kako se po nemirih leta 1991 javnost odziva na priseljensko mladino. Jezik: nizozemski, 40 minut. Naročila: BRTN, Reyerslaan 52, B-1044 Bruselj, Belgija.

ezberdinak gara
berdinak gara

Comunidad de Madrid (1995): **Abre tu Mundo**, Prod. La sombra Asociados and Comunidad de Madrid, Španija.

Kratek dokumentarec, ki nas seznaja z medkulturnim izobraževanjem in globalno soodvisnostjo. Zelo primeren za šole in neformalno izobraževanje. Jezik: španski, 8 minut. Naročila: Comunidad de Madrid, Consejería de Educación y Cultura, Dirección de Juventud, Madrid, Španija.

Fondazione Cariplo per le iniziative e lo studio suilla multietnicità: **Storie di Bambini** (1995).

Izobraževalni paket v obliki videokaset za medkulturno izobraževanje v osnovnih šolah. Prva kaset je video-animacija o otrocih iz različnih kultur. Jezik: italijanski, 7 minut. Druga kaset pripoveduje o dnevu v življenju otrok na Kitajskem, v Egiptu, Peruju in Gani. Jezik: italijanski, 2 uri. Naročila: ISMU, Foro Buonaparte 22, I-20121 Milano.

Lejeune, S (1984) : **L'orchestre noir**, Essel Films - Contrechamp, Bruselj.

Dokumentarec o skrajnih desničarjih v Evropi in še posebej v Belgiji. Vključuje arhivske posnetke in fotografije njihovih aktivnosti. Jezik: francoski, 100 minut. Naročila: La médiatèque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruselj, Belgija.

McGovern, Philip (1991) : **Black and Irish**, RIE Production.

Intervju z dvema mladima temnopoltima študentoma, ki sta rojena na Irskem, njune izkušnje in občutki, kako je biti »drugačen«, kako ju sprejemajo drugi. Jezik: angleški. Naročila: Youth Programs Department, Kevin Linehan, RTE Television Centre, Donnybrook, Dublin 4, Irska.

Mediabib (1987): **Lege cel**, Mediabib.

Televizijski film, posnet po knjigi Renéja Swartenbroekxa, o generacijskem konfliktu v turški družini, ki živi v Belgiji. 50 minut. Naročila: CBW, Van Davelstraat 35, B-2140 Borgerhout, Belgija.

Osten, Susan (1993): »**Tala, det är sĺ mörkt**«, Götafilm, Švedska.

Zgodba o odnosu med mladim agresivnim, rasističnim obritoglavcem in židovskim zdravnikom, ki mu pomaga premagati socialne probleme. Film prikazuje portret družbe, kjer sta rasizem in diskriminacija postala »normalni« situaciji. Izvrstno za skupinski pogovor. 90 minut. Švedski jezik z angleškimi in francoskimi podnapisi. Angleško in francosko verzijo naročite pri: Satchel Films, 10 av. des Gobelins, F-75005 Pariz. Angleški naslov: »*Speak up, it's so dark*«, francoski naslov: »*L'affrontement*«.

RTBF (1986): **La perception de l'étranger chez l'enfant**, Émission Nuan-ces, Bruselj.

Poročilo o počitnicah skupine desetletnikov, ki prihajajo iz različnih okolij. Analiza stereotipov in podobnosti. Jezik: francoski, 93 minut. Naročila: La médiatèque de la Communauté française, place de l'Amitié 6, B-1160 Bruselj, Belgija.

Terbah, Halim in Treguer, Patrick (1993): »**VISA pour un AUTRE RE-GARD**«, koprodukcija Le Toit du Monde in MCL Carré Images, Poitiers, Francija.

Film o rasizmu v Poitiersu predstavlja različna mnenja, vtise in občutke mladostnikov in odraslih. Film je zrcalo družbe, ki drugačnim odmerja le malo prostora. Manihejstvo, zapletenost, demokracija in informacije so ključni pojmi, preko katerih mladi govorijo o rasizmu. Jezik: francoski, format VHS SECAM, 37 minut. Naročila: MCL CARRE IMAGES, Service diffusion, B.P. 228, F-86006 Poitiers CEDEX.

Van Meir, G (1991): **Het schoonste van al**, Ikon Nederland 3 -BRTN, Bruselj, Belgija.

Rozeke, 70-letna ženska, ima oteklo ustnico, zato težko govori, videti pa je še druge sledi nasilja. Napadli so jo v njenem malem stanovanju v stari delavski soseski, v kateri živi tudi precej maroških priseljencev. Rozeke daje izjavo na antwerpenski policijski postaji. Jezik: nizozemski. Naročila: BRTN, Reyerslaan 52, B-1044 Bruselj, Belgija.

ALIEN 93 vsebuje seznam pomembnih filmov in videov, ki so v prosti prodaji, s komentarji.

Zahvaljujemo se nacionalnim odborom v Belgiji, na Irskem, v Italiji, Luksemburgu, Španiji in Švici za pomoč pri oblikovanju tega seznama.

PRILOGA 1

DUNAJSKA DEKLARACIJA

Deklaracija in akcijski načrt za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti

Mi, voditelji držav članic Sveta Evrope,

prepričani, da je raznolikost tradicij in kultur stoletja bogatila Evropo, in da je načelo strpnosti jamstvo za ohranjanje odprte družbe v Evropi, ki spoštuje kulturno raznolikost, ki ji pripadamo;

prepričani, da ostaja za ustvarjanje demokratične in pluralne družbe eden glavnih ciljev evropske strukture spoštovanje enakega dostojanstva vseh ljudi;

vznemirjeni zaradi ponovnega oživljanja rasizma, ksenofobije in antisemitizma, razvoja ozračja nestrpnosti, porasta nasilnih dejanj, predvsem proti priseljencem in ljudem tujega porekla, in ponižujočega obravnavanja ter diskriminatornih ravnanj, ki spremljajo te pojave;

prav tako vznemirjeni zaradi razvoja napadalnega nacionalizma in etnocentrizma, ki sta nova izraza ksenofobije;

zaskrbljeni zaradi slabšanja gospodarskih razmer, ki ogrožajo trdnost evropskih družb s povzročanjem oblik izključevanja, ki pospešujejo družbene napetosti in izraze ksenofobije;

prepričani, da ti izrazi nestrpnosti ogrožajo demokratične družbe in njihove temeljne vrednote ter spodkopavajo temelje evropskih struktur;

potrjujoč Deklaracijo Odbora ministrov z dne, 14. maja 1981, v kateri so ti svečano obsodili vse oblike nestrpnosti in nasilna dejanja, ki jih spodbujajo;

ponovno potrjujoč vrednote solidarnosti, ki morajo biti navdih vsem članom družbe, da bi zmanjšali marginalizacijo in družbeno izključevanje;

nadalje prepričani, da prihodnost Evrope od posameznikov in posameznikov ter skupin zahteva, ne le strpnost, ampak tudi pripravljenost za skupno delovanje za združevanje prispevkov vseh;

- najostreje obsojamo rasizem v vseh njegovih oblikah, ksenofobijo, antisemitizem in nestrpnost ter vse oblike verske diskriminacije
- pozivamo države članice, da nadaljujemo z že začeti prizadevanji za odpravo teh pojavov, in da se obvežemo h krepitvi nacionalnih

som **diferents**
som **igu** **als**

zakonov in mednarodnih instrumentov ter da sprejmemo ustrezne ukrepe na nacionalni in evropski ravni;

- obvezujemo se, da se bomo borili proti vsem ideologijam, politikam in postopkom, ki pomenijo spodbujanje k rasnemu sovraštvu, nasilju in diskriminaciji, kot tudi proti vsakemu dejanju ali uporabi jezika, ki bi lahko krepila strah in napetosti med skupinami različnih rasnih, etničnih, nacionalnih, verskih ali družbenih okolij;
- nujno pozivamo vse evropske narode, skupine, prebivalke in prebivalce, ter predvsem mlade, naj se odločno vključijo v boj proti vsem oblikam nestrpnosti in naj aktivno sodelujejo v izgradnji evropske družbe, ki bo temeljila na skupnih vrednotah, ki jih odlikujejo demokracija, strpnost in solidarnost.

V ta namen nalagamo Odboru ministrov naj razvije in čimprej uresniči naslednji akcijski načrt ter zagotovi potrebna finančna sredstva.

AKCIJSKI NAČRT

1. Med evropsko mladino začeti obsežno kampanjo, ki naj javnost mobilizira v podporo strpne družbe, ki temelji na enakopravnem dostojanstvu vseh njenih članic in članov in se upira pojavom rasizma, ksenofobije, antisemitizma in nestrpnosti.

Ta kampanja, ki naj jo usklajuje Svet Evrope v sodelovanju z evropskimi mladinskimi organizacijami, bo z oblikovanjem nacionalnih odborov dobila nacionalne in lokalne razsežnosti.

Njen cilj bo predvsem spodbujanje pilotskih projektov, ki vključujejo vse segmente družbe.

2. Spodbuditi države članice naj ponovno zagotovijo, da si bodo prizadevale proti vsem oblikam diskriminacije, ki temeljijo na rasi, narodnem ali etničnem poreklu ali na veri, in v ta namen:
 - brez odlašanja pregledajo zakonodajo in predpise in odpravijo ukrepe, ki spodbujajo diskriminacijo, temelječo na kateremkoli od naštetih vzrokov, ali ki ohranjajo predsodke;
 - zagotovijo učinkovito izvajanje zakonodaje, katere cilj je boj proti rasizmu in diskriminaciji;
 - okrepijo in izvedejo preventivne ukrepe za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti, ter pri tem namenijo posebno pozornost ukrepom ozaveščanja in krepitev zaupanja.
3. Ustanoviti odbor vladnih strokovnjakov, ki bo pooblaščen, da:
 - pregleda zakonodajo, politike in druge ukrepe držav članic za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti ter njihovo učinkovitost;
 - predlaga nadaljnje aktivnosti na lokalni, nacionalni in evropski ravni;

- predlaga splošna priporočila za oblikovanje politik držav članic;
- prouči s tem povezane mednarodne pravne instrumente z namenom, da se predlaga njihova okrepitev, če se to zdi potrebno.

Odbor strokovnjakov naj redno poroča Odboru ministrov, ki bo poiskal tudi mnenja ustreznih usmerjevalnih odborov.

O nadaljnjih oblikah delovanja tega mehanizma, naj odloča Odbor ministrov.

4. V okviru programov Sveta Evrope za sodelovanje in pomoč krepiti medsebojno razumevanje in zaupanje med ljudmi. Aktivnosti na tem področju bodo osredotočene predvsem na:

- preučevanje globoko zakoreninjenih vzrokov nestrpnosti in iskanje sredstev za njihovo odpravo, predvsem v okviru seminarjev in podpore raziskovalnim programom;
- spodbujanje izobraževanja na področju človekovih pravic in spoštovanja kulturne raznolikosti;
- krepitev programov, katerih namen je odprava predsodkov pri poučevanju zgodovine s poudarjanjem pozitivnih vplivov med različnimi državami, verami in ideologijami v razvoju Evrope;
- spodbujanje čezmejnega sodelovanja med lokalnimi oblastmi in s tem krepitev zaupanja;
- krepitev sodelovanja pri delu na področjih odnosov v skupnostih in enakih možnostih;
- razvijanje politik za boj proti družbenemu izključevanju in skrajni revščini.

5. Pozvati zaposlene v množičnih medijih naj natančno in odgovorno poročajo ter komentirajo dejanja rasizma in nestrpnosti ter naj nadaljujejo z razvijanjem profesionalnih kodeksov, ki odražajo takšne zahteve.

Pri izvajanju tega načrta bo Svet Evrope upošteval delo Unesca na področju strpnosti, predvsem priprave na »Leto strpnosti« leta 1995.

Prvo poročilo o izvajanju Akcijskega načrta bo predloženo Odboru ministrov na njegovem 94. zasedanju maja 1994.

(To je besedilo »Deklaracije in akcijskega načrta za boj proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti«, ki je bilo del Dunajske deklaracije, ki so jo na Dunaju 9. oktobra 1993 sprejeli in podpisali voditelji držav in vlad članic Sveta Evrope.)

PRILOGA II

Deklaracija evropskih mladinskih organizacij z zasedanja na vrhunskem srečanju Sveta Evrope (Dunaj, 8.-9. oktober 1993)

Svet evropskih nacionalnih mladinskih odborov - CENYC

Evropski koordinacijski urad mednarodnih mladinskih organizacij -ECB

Avstrijski zvezni mladinski svet - ÖBJR

Mladinska deklaracija

Me, mladinske organizacije, prisotne na tem dogodku, pozdravljamo zasedanje voditeljev držav in vlad in izkoriščamo to priložnost za naslednjo izjavo:

1. Prepričani smo, da morajo razprave o rasizmu in ksenofobiji potekati v širokem gospodarskem in družbenem kontekstu in morajo vključevati širša vprašanja, kot sta marginalizacija in družbeno izključevanje. Kot mladinske organizacije pozdravljamo obogatitev naše družbe, ki jo prinašajo ljudje iz različnih kulturnih okolij in priznavamo pozitiven vpliv, ki ga imajo priseljske skupnosti v naših državah na gospodarskem, demografskem, družbenem in kulturnem področju.
2. Ko obravnavamo evropske politike do beguncev in oblikovanje politik priseljevanja, moramo upoštevati svetovno situacijo beguncev in se zavedati, da le trije odstotki vseh beguncev stopijo na evropska tla.
3. Prepričani smo, da moramo razlikovati med naraščanjem rasističnega nasilja v zadnjem času in vsakodnevno diskriminacijo, s katero se soočajo priseljske skupnosti ter da mora vsaka predlagana aktivnost zajemati obe področji.
4. Vsaka obravnava teh problemov mora upoštevati tudi gospodarske neenakosti med državami Severa in Juga in politične nestabilnosti, ki obstajajo v večjem delu sveta.
5. Strategije za boj proti rasizmu in ksenofobiji ne smejo vključevati razprav o zapiranju meja ali omejevanju pravic do azila, ki le dodatno krepijo rasistične težnje. Iz že obstoječih skupin priseljencev, ki so v Evropi pogosto diskriminirane, ne smemo delati krivcev.
6. Boja proti rasizmu ne moremo obravnavati ločeno od širšega boja proti izključevanju. Ksenofobija je posledica negotovosti zaradi gospodarskih in družbenih težav. Dokler se bo del prebivalstva čutil izključen in odrinjen na rob, ne moremo pričakovati, da bomo tujce gledali in ocenjevali brez predsodkov ali zagrenjenosti.

somos diferentes
somos iguales

7. Pozdravljamo zamisel Evropskega akcijskega načrta proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti in se kot mladinske organizacije veselimo, da bomo igrale ključno vlogo pri spodbujanju aktivnega in celovitega sodelovanja vseh mladih v naših družbah. Prepričani smo, da mora tak akcijski načrt vključevati vse organizacije, ki trenutno sodelujejo v boju proti rasizmu, ksenofobiji in nestrpnosti in si mora prizadevati, da doseže čimveč ljudi. Pri tem moramo upoštevati tudi pretekle izkušnje in trenutne pobude na tem področju.
 8. Boj proti rasizmu pomeni tako oblikovanje družbenih politik, ki pomagajo najšibkejšim delom skupnosti, kot tudi vpeljevanje jasnih urbanih politik, katerih cilj je med drugim tudi vključevanje mladih na poklicni, šolski, lokalni in družinski ravni.
 9. Verjamemo v Evropo, ki je odprta v svet, v Evropo, ki temelji na spoštovanju človekovih pravic, demokraciji, celovitem sodelovanju vseh v družbi. Izjavljamo, da rasizem, antisemitizem, ksenofobija in nestrpnost niso sprejemljivi pojavi, ker ogrožajo bistveno tkivo naših družb. Zato bomo storili vse, da se jim upremo.
- Dunajska deklaracija je plemenita in humanistična v svojih načelih, vendar pa je treba načrtovane predloge v celoti uresničiti, če naj bodo učinkoviti. Me, prisotne mladinske organizacije, od voditeljev držav in vlad, ki sodelujejo na tem vrhunskem zasedanju, resno zahtevamo, da upoštevajo naslednje elemente:

A. Na politični ravni:

Od naših političnih voditeljev pričakujemo:

- da bodo dovolj pogumni, da bodo obsodili rasizem, ksenofobijo, antisemitizem in nestrpnost kot popolnoma nesprejemljive za svobodno in demokratično družbo;
- da bodo obsodili prikrito ali odkrito uporabo rasnih vprašanj v volilne namene s strani političnih strank;
- da bodo oblikovali takšne urbane politike, ki bodo mladim omogočale vključevanje v poklicno življenje na način, ki jim bo na lokalni ravni omogočal celovito vključevanje v svojih okoljih;
- da bodo izvajali in razvijali enotne mladinske politike z večjo podporo lokalnim, regionalnim, nacionalnim ter evropskim mladinskim organizacijam, ki so pomemben temelj stabilne družbe;
- da bodo spodbujali mobilnost mladih, ker se s tem krepi medkulturno razumevanje. To vključuje odpravo viznih omejitev in podporo obstoječim programom v prid mobilnosti mladih (npr. Inter-Rail karte).

B. Na zakonodajni ravni:

- da bodo, kjer je potrebno, ustvarili zakonodajni aparat, ki bo obsojal tako rasistična dejanja kot tudi razširjanje rasistične, ksenofobne ali antisemitistične propagande;
- da bodo objavili in v celoti izvajali to zakonodajo;

- da bodo vpeljali sistem odškodnin za žrtve rasističnih dejanj;
- da bodo ustanovili neodvisna pravna telesa za obravnavo rasističnih dejanj;
- da bodo beguncem zagotovili pravico do azila;
- da bodo poenostavili postopke vlaganja prošenj in dodeljevanja državljanstva oz. kadar je to primerno tudi dvojnih državljanstev;
- da bodo našli primerne načine za odpravo omejitev mladinske mobilnosti zaradi obveznosti viz;
- da bodo s podelitvijo polne volilne in politične pravice vsem tujcem, ki zakonito prebivajo v državi, predvsem na lokalni ravni zagotovili njihovo politično integracijo;
- da bodo izpolnili dogovorjene obveznosti do beguncev in iskalcev azila, kot so zapisane v Evropski konvenciji o človekovih pravicah;
- da bodo zagotovili, da rasistična problematika ne bo vplivala na razprave o politikah glede priseljevanja.

C. Na izobraževalni ravni:

Medtem ko priznavamo, da je zakonodajna aktivnost bistvena v boju proti rasizmu, je pomembno, da nacionalne vlade dejansko uveljavijo več- in medkulturni vzgojno-izobraževalni sistem na vseh ravneh (osnovno, srednje in visoko šolstvo). V šoli se učimo živeti z drugimi, zato bi se morali prav tu od otroštva dalje učiti in izkusiti spoštovanje različnih kultur, strpnost in pripravljenosti za skupno življenje.

Praktični načini za doseganje tega morajo vključevati:

- pristop, ki bo spodbujal medkulturne izkušnje v okviru vzgojno-izobraževalnih sistemov;
- razvoj izobraževalnih programov (na primer: zgodovina, jeziki), katerih poudarek bo na spoštovanju različnih kultur in ne toliko na krepitvi pretirane nacionalne domišljavosti;
- razvoj in izboljšava učenja tujih jezikov, vključno z jeziki priseljencev, ne le za priseljence, ampak tudi za ljudi v državah gostiteljicah;
- oblikovanje programov mednarodnih šolskih izmenjav in študijskih obiskov kot enakovrednega dela šolskih in univerzitetnih študijskih programov.

Ključni elementi za izvajanje akcijskega načrta proti rasizmu, ksenofobiji, antisemitizmu in nestrpnosti so usposabljanja, ki v okviru Sveta Evrope že potekajo na področju dela z mladimi, ustanovitev drugega evropskega mladinskega centra in raziskovalne enote.

Le s hitrim sprejemom teh ukrepov, bo mogoče premagati rasistično, ksenofobno in antisemitistično propagando, ki smo ji sedaj priča.

Sicer pa ne smemo pozabiti strašnega stavka Bertolta Brechta: »Še je plodna maternica, ki je rodila to odurno zver.«

Spoštovani, vljudno vas prosimo, da sporočite svoje mnenje o publikaciji avtorjem in izdajateljem. Obrazec najdete na spletni strani Sveta Evrope:
<http://eycb.coe.int/edupack/evaluationform.html>

Brezplačni izvod publikacije lahko naročite pri soizdajateljih slovenske različice besedila:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT
URAD RS ZA MLADINO

Štefanova 1, 1000 Ljubljana
Telefon (01) 426 57 01
Faks (01) 425 91 46

E-naslov: uradzamladino.mszs@gov.si
<http://www.uradzamladino.gov.si>

tous différents
tous égaux

S L O V E N I J A
INFORMACIJSKO DOKUMENTACIJSKI CENTER SVETA EVROPE
NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA V LJUBLJANI
Rimska 16, Ljubljana

Telefon (01) 421 43 01
Faks (01) 421 43 05
E-naslov: info@coe.si
<http://www.coe.si>
<http://www.coe.int>

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

Beležke

vsi	drugačni
vsi	enakopravni

This image shows a full page of white paper with horizontal dotted lines, typical of primary school writing paper. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

